
Z knih
viktora
nejedlého

Druhý samostatný časopis divadelní.
(Viz: Ottův Divadelní Slovník, Časopisy, Č., str. 468.)

Viktor Nejedlý

BESEDNÍK.

Časopis věnovaný divadlu, hudbě a společenské zábavě.

Redaktor:
Josef Mikuláš Boleslavský.

Vydavatel:
E. Ferd. Schmidleichner.

Ročník I. — Půlletí I.

V Praze 1872.

Nákladem kněhkupectví a tiskem Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně.

Obsah:

F. Besední čtení:

G. Popěvky, písně a sbory:

Zprávy a dopisy, repertoir král. zemského divadla a divadel ochotnických v každém čísle.

BESEDNÍK.

Časopis věnovaný divadlu, hudbě a společenské zábavě.

Číslo 1. V Praze, dne 1. března. 1872.

Našim čtenářům!

Jediný pohled na milou naši českou vlast postačí, aby se nás zmocnil pocit oné radosti, jíž pociťujeme, kdykoliv vidíme množství dělníků pracovati na jednom velikém díle se stejnou myslí, se stejným cílem, se svornou vůlí, ač jednotlivcova práce se líší v druhu od práce soudruha vedle pracujícího; jest to pocit radosti, ježto vědomí nabýváme, že celý náš národ pracuje na jednom velikém díle, na onom velikánu, jenž nikdy nemůž býti zahrabán: na osvětě a vzdělanosti.

Cesty všech pracujících, ač k jednomu cíli spějí, jsou rozličné a vřadíme-li mezi ně naše vlastenecké spolky divadelní, jakož i jiné zábavné, máme za to, že i jim se nesmí upírati podílu na společné práci celého národu. Jakož pak časopis má každý takový druh dělníků na roli národní, není tedy s místa, bude-li vycházeti časopis, jenž by byl střediskem všech těchto divadelních a zábavných spolků, zároveň ale i přístupen širšímu kruhu obecenstva. Náš „BESEDNÍK“ má vyhověti tomuto směru, budeť obsahovati v sobě jednotlivé deklamace, sólové výstupy, jakož i dialogy a trialogy hodící se co deklamace při zábavách; dále besední čtení přiměřené ruchu společenského života, jakož i jiné t. p., mimo to uveřejňovati bude básně hodící se obsahem svým k deklamování, písně, divadelní popěvky; nad to i zábavný feuilleton bude pěstován. Hlavní jednu část tvořiti bude drama: podávati se budou články z esthetiky dramata (tragedie a komédie), jakož pak i rozbory jednotlivých dramat. Tímto článkem hleděti budeme pěstovati v čtenářstvu svém jakous dramatickou propravnu ve smyslu esthetiky učíce je posuzovati výplody spisovatelů dramatických ze stanoviska všeobecné kritiky (esthetiky), zároveň při tom uveřejníme referáty o našem českém divadle (jak činohře tak opeře), jakož o našich ochotnických divadlech a budeme vždy míti na zřeteli, abychom podali naši esthetickou část prostonárodně, by přístupna a zároveň zábavna byla pro každého. Doufáme touto částí býti k ruce našim vlasteneckým spolkům divadelním, jakož i té části čtenářstva, jež esthetikou se ráda zabývá.

Volíce si býti orgánem spolků výše jmenovaných uveřejňovati budeme o nich zprávy nás došlé, o kteréž snažně prosíme, jakož jsme hotovi poskytnouti rady tam, kde budeme žádáni aniž opomeneme podati zprávy o jednotlivých literárních objevech, o spisovatelích dramatických a skladatelích hudebních.

Doufajíce, že vyvolili jsme si práci příhodnou, našim pak spolkům zábavy pěstujícím a obecenstvu i širšímu vítanou, kojíme se nadějí, že nebude práce naše marná, bez výsledku, ale že dojde cíle žádaného.

Vydavatelstvo.

O tragedii.

Dříve nežli promluvíme o tragedii, bude zajisté vhodno, abychom promluvili o vzniku dramatického umění. Prvotiny dramatického umění sahají do starověku, neboť již v pátém století před Kristem nacházelo se též na vrcholu své dokonalosti, s níž potom opět sestupovalo. Veškeré umění řecké splývalo vždy úžeji s náboženstvím a náboženství bylo obyčejně podnětem toho kterého odvětví umění a takž i dramatického. O svátcích Dionysia (Bakcha) prozpěvoval sbor chodě kolem oltáře boha aneb tanče, písně obsahu lyrického; z toho pak obřadu znenáhla vzniklo umění dramatické, čemuž nasvědčuje i v pozdějších dobách užívaný název nynějších divadelních herců „umělci Dionysionští.“ Tušíme, že povždy bohoslužba, ať již v tom neb onom národě, má v sobě cos vážného, dojemného a velkolepého, a protož zajisté první ráz dramatického umění byl vážný: vyvinovalať se zprvu truchlohra, později tragedie, teprvé v pozdější době komedie. Umění dramatické samo tvoří nám zvláštní měřítko, dle něhož můžeme souditi na stupeň vzdělanosti národu, u něhož se ono pěstuje a zároveň pak můžeme říci, že národ nemající svých dramatických plodů nedosáhl stupně oné vzdělanosti, ku kteréž se hlásí celá vzdělaná Evropa. Dramatické umění jest školou života, dramatické umění přispívá ku vzdělání národu a protož snadno každý pochopí, proč obec Athénská sama již dala divadlu řeckému jakous subvenci, platíc za diváky vstupné do divadla. Věhlasný diplomat Perikles, v jehož hlavě již tenkrát byla uzrála myšlénka, že národ sjednocený bývá silným, byť by i sjednocení toto zpočívalo pouze na základě poznání sebe, jenž provésti chtěl panhellenism, dal k takovému placení vstupného příčinu a tušíme, že ho vedly k tomu příčiny závažné, neboť zajisté marnivých věcí nebyl by si povšiml.

Zajisté byl Perikles toho mínění, že v divadle lze nejlíp na lid účinkovati, ano může se říci, že byl z toho přesvědčen. Účinek, jaký působí hra na diváka, měřme dle události též v Athénách sběhlé, kde byl dramatický spisovatel Frynichos k pokutě odsouzen, poněvadž ukázav na chybu Athéňanů je rozplakal, vylíčiv jim pád města Miléta. Připomeneme-li zde, co novověký spisovatel praví, že s kazatelny a s jeviště lze nejlíp na lid účinkovati, na jeho smýšlení a city, uznáme, že umění dramatické již tímto má nemalé důležitosti mezi ostatními odvětvími umění. Abychom jen málo podotknutého dokázali, porovnáme umění dramatické s jiným na př. s hudbou: nejlepší skladby účinkují na naše city, avšak výsledek hudby, nechať již jest rozjaření mysle, veselost, žalost, bol, přec nikoho nebude, jenž by tvrdil, že může hudba k něčemu jinému vésti. Sochařství staví nám před oči buďsi jednotlivé sochy aneb celá skupení, upomínky to na muže proslulé, na činy slavné našich předků a pozorujeme-li účinek? my vidíme před sebou sochy a nemáme-li dějepisné vědomosti, můžeme snad cítiti ošklivost nad před námi zpáchaným zločinem, můžeme kochati se s krásou podoby Venušiny, ale nic více. Tak i malířství. Sochařství a malířství vztahmo k umění dramatickému jest němé. Provedení jednoho reka vzbuzuje v nás obdiv, soucit, lásku k dobrému (se stanoviska esthetiky), naplňuje nás bázní, aby hrdina tragedie neklesl, my cítíme vše, jak by se nás to týkalo a to neděje se pouze u vzdělance, ale i u nevzdělaného: takový zapomíná úplně, že to pouze výtvor umělcův, on mní, že herec před očima je skutečně tím, čím se nám představuje. Známé jsou anekdoty týkající se toho a snad nezazlí nikdo, připomeneme-li na známou deklamaci „Sedlák ponejprv v divadle,“ máť zajisté ona basis skutečnosti.

Nebudeme zde rozpisovati se více o důležitosti dramatického umění, doufáme, že jsme udali body, na jichž základě může zdravý rozum dále souditi a uzavíráme, pravíce: umění dramatické ku vzdělání jednotlivce tak i celého národu je potřebno, ano i nutno a přistoupíme k části dramatického básnictví totiž k tragedii.

Proč tragedie nejdříve se vyvinovala, řekli jsme, leželo to ve vzniku dramatického umění, jež vzalo počátek svůj z bohoslužby. Nevíme, zda i snad něco veselého bylo při obřadech, ale říci můžeme, že první počátky her divadelních byly rázu vážného a sice toho, jakého požadoval obřad bohoslužebný. Jako při bohoslužbě účinkoval sbor, pěje písně přiměřené (tedy lyrika převládala), tak i udržel se sbor, řecký chór zvaný, v tragedii

povždy, následkem čehož i lyrika s dramatem se pěstovala. Chór vymizel později z komedií (veseloher), ale z truchlohry nikdy a ten činí značný rozdíl mezi tragedií starou, také klassickou zvanou, a tragedií novou u novověkých esthetiků moderní jmenovanou.

Básnictví vůbec líčí nám jednání v prostoru časovém, jeho počátek, postup a vývin, nemůže tedy tragedie nic jiného nám předváděti nežli opět jednání, ano u tragedie a komedie můžeme pojmouti slovo jednání v plném smyslu, neboť kdežto lyrika s city se zabývá, básnictví epické (výpravné) vypravováním, chová v sobě básnictví dramatické obojí (lyriku a epiku) a značí se od předešlých jednáním. My vidíme před sebou osoby jednající samy o sobě, poněvadž ale jednání se nám pouze předvádí co takové, co pravdivé, slovem, my vidíme jakés jednání někdy před se jdoucí nápodobiti, můžeme říci, že básnictví dramatické jest nápodobení jednání trvajícího a dokonaného, jež v nás působí pocit soucitu a bázně, jež pak zároveň ale city naše (soucit a bázeň) tříbí. —

Tímto asi definovali bychom básnictví dramatické, ne však umění, neboť počátkem od této definice budeme činiti rozdíl mezi uměním a básnictvím dramatickým. Uzná každý, že rozdíl mezi umělcem a básníkem dramatickým leží na bíledni.

Udavše vznik a definici básnictví dramatického, můžeme přistoupiti k části jeho. Tragedie jest jedna část a veselohra (staří nazývali ji komedií) druhá část.

Základy básnictví dramatického položili Řekové, následovně i oni jsou původcem tragedie a kdežto se mění umění v podobě své každé, mění se i básnicsví dramatické. Tragedie zůstala tragedií až podnes svým obsahem (podstatí), ale ne formou a proto činíme rozdílu nyní mezi tragedií novou a klassickou, definice obou ale zůstane táž. Aristoteles praví, že jest tragedie nápodobení onoho jednání, jež v nás vzbuzuje soucit a bázeň, my pak dodáme k tomu pro lepší dorozumění, jednání vážného, vznešeného, neboť zajisté tragický pocit v nás vzbuzuje záhuba krásného a vznešeného.

Nízké jednání (průběh sprosté úkladné vraždy, jako Troppmann) vylíčeno co takové, nemůže sloužiti nápodobeno k tragedii, leč by spisovatel dramatický dovedl celého jednání k vznešenému povznésti.

Aby pak mohlo jednání to které započíti, musí býti příčina jeho, musí se jednati o něčem, abychom řekli, musí býti látka.

Látka k tragedii může býti rozdílná. Básník na základě dějepisu smyslí sobě jakýs plán (látka dějepisná) aneb čerpá látku ze života, jak ale látka tato musí býti aneb má býti uspořádána, o tom promluvíme v následujícím odstavci, v němž pojednáme pouze o látce hodící se k tragedii, jakož pak chceme uvésti příklady ze spisovatelů starých a novověkých, neboť nebude nikdo, jenž by pravil, že lze jednati o básnictví dramatickém, aniž bychom museli ohlédnouti se po oněch mužích, kteří k němu položili základ, jehož dosud nevyvrátil nikdo, aniž komu na mysl přijde, aby názor jejich zavrhl.

(Pokračování.)

Farář z Podlesí.

Tímto jmenem nazval L. Gruber svůj obraz ze života, jehož dobrý překlad máme. Látka k tomuto dramatu vzata jest ze života nynějšího a týká se celibátu. Světelský, farář z Podlesí, jenž je hlavní osobou dramata, zamiluje se do nové služky Anny, paterem Kryštofem k němu přivedené a odporučené; když ale octne se přičiněním Jozovým u špatné pověsti mezi svými ovečkami, přepouští ji, ač s velikým sebe zapřením, jejímu milenci Filipovi a zároveň odvrátiv Jozu, jenž nenávidí kněze, od nenávisti k sobě odejde k soudu, kamž jest k ospravedlnění se předvolán. Čeho chtěl spisovatel dosáhnouti, toho dosáhl: chtěl nám podati obraz duchovního pastýře, jehož snahou jest lid vzdělávati, vzbuditi v něm lásku k vlasti a národu, podávati mu učení víry „jak sám bůh je mluvil“: jeho snaha jest povznésti lid, však při tomto úmyslu nachází nepřátely, kteří by lid rádi udrželi v temnu duševním. Co se osoby jeho týče, zapomíná ovšem, že musí poslouchati svých představených a zároveň poznav lásky k druhému pohlaví octne se v zápasu se samým srdcem svým a zákonem, jenž zakazuje podobné lásky. Tím bychom byl

naznačili hlavní obrys povahy Světelského a zároveň i dramatický konflikt (spletku), do něhož náš hrdina přichází.

Hned při prvním vystoupení svém (1. jedn. 2. výst.) jeví se nám, co člověk, jenž nezapomíná na dobrodiní mu učiněné a proto k dobrodincům svým se zvláštní šetrností se chová; on si vědom jsa, že ne každý člověk jest nejmoudřejší, přijímá rady dobré; pozorujeme na něm, že zná svou dobu, však ihned dává na jevo svou vlastní myšlenku. Praví, že moc církve spočívá pouze ve víře a poněvadž tato sídlí v srdci člověka, že tam jen církev panuje. Násilně nechce vnucovati ničeho, každý má dobrovolně uznati pravdy, ohnivě mluví pro vzdělání lidu a poněvadž dosud tak jednal, čím si získal vážnost a lásku svých osadníků, hněvivě odpovídá na vyhrůžku a vyznává s důrazem, že se nehlásí k těm, jimž se jedná, aby jen vládli nad lidem. Láska k lidu nutí ho, aby od svého dobrodince vypovězené nepřátelství přijal a uznává, že jest povinnen pro blaho svých svěřenců bojovat.

On jest laskav a upřímný k svému spoludruhu (1. jed. 6. výst.), bolestně jest dotknut bídou lidu a jako pravý pastýř chce pomoci bídou sklíčenému děvčeti, leč klesá pojednou sám dokazuje, že i srdce kněžské schopno jest lásky blažené. Spatřiv Annu, zamiluje se do ní při prvním setkání, avšak představovatel Světelského nesmí ho líčiti ve hře, jako zamilovaného mladíka ale jako muže, jenž miluje ale zároveň mocen jest, aby bojoval sám sebou. Snadno by se mohlo státi, že by někdo myslil, že ho může líčit nesmělým ku konci prvého jednání, nikoliv: on miluje, dává lásku na jevo svou něžnou řečí ale v prsou jeho nastává boj.

Láska k Anně nabývá převahy nad zákonem ji zakazujícím, Světelský ji miluje a použije příhodné doby (2. jedn. 2. výst.), aby jí svou lásku vyznal. Vyznání lásky jest, abychom řekli, nepřímé. Zúmyslně vzpomíná si na svou sestru a líčí lásku svou k ní, však láska tu líčená týká se Anny, protož budiž řeč jeho něžná, vroucně mluv představovatel o lásce k sestře, aby na jevo dal lásku již v plamen vypuknuvší, která toliko v nejistotě jest, zda i s druhé strany setká se se stejnou myslí a citem. První dar jeho lásky je kříž a zde teprvé poznává, že ho Anna miluje, jež mu zároveň přislíbí, že ho neopustí: tužba srdce je zplněna, avšak ač se šťastným být cítí, poznává najednou mrak, jenž mu štěstí zkalí. Joza ho zastihne — on ho prozradí: Světelského pověst bude špatná. Dojem Jozovým vystoupením způsobený jest bázeň tajená, avšak farář nechce učiniti sobě Jozu nakloněným prosbami, on o sobě nemluví, on miluje lid a proto i Jozu, svého nepřítele. Laskavě rozmlouvá s ním dávaje mu naučení a cítí velikost neštěstí jeho zároveň, nechce, aby Joza stav se jeho přítelem mlčel o tom, co viděl, on ho chce utěšit, jak mu velí jeho povolání. Vylíčením velikosti hany, kterou mu Joza způsobiti přislibuje, jest zdrcen — ví, že jednal proti zákonům jej vížícím, zoufale vyznává, že jde záhubě vstříc (2. jedn. 3. výst.).

Miluje Annu, však volí uposlechnout zákona, podstoupiti znovu boj se srdcem: odříci se Anny. Uznává s velikým bolem a a zármutkem, že jest sláb, aby si pomohl. (3. jedn. 3. výst.)

Ví, že všeho příčina jest Joza, však aby neposkvrnil zákona, obětuje proň vše, co ho blaží (Annu), avšak nejeví, že by dost málo chtěl se mstíti Jozovi: zůstává laskavým učitelem církve.

Neštěstí Jozu potkavší ho dojímá, při tom nechce o svém neštěstí vědět, ale jako pravý apoštol lásky k bližnímu, chce nepříteli svému pomoci, prosí ho snažně, aby se stal člověkem, jenž kráčí nešťasten jsa cestou pravou, nemiluje lstí a úskoků. On plní prosbu svého dřívějšího hánce a odpustiv s ním se smiřuje. Hra jeho (3. jedn. 4. výst.) budiž tedy plna soucitu a lásky, řeč laskavá bez vyčitavého názvuku. Poslední výstup (3. jednání) musí vzbuditi soustrast.

Samomluva v 4. jednání (1. výst.) líčí nám radostný cit nad vykonáním dobrého skutku a bolest nad nepokojným srdcem zmítaným pochybností, že nedostál své úloze, již mu úřad jeho uložil. Konečně se přemahá vybízeje se k vytrvalosti v boji a odhodlaně praví, že přesvědčení jeho nikdo nezvrátí.

Při vystoupení Anny probouzí se v něm opět láska, již mocí potlačuje a posléze v druhé samomluvě uznává, že těžší boj na se vzal, než se domníval.

Přeje si, by nemohla Anna věrnost slíbit svému ženichu, vášeň na chvíli ho převládne, leč ihned pozná, že by nejednal dle vůle své, vytýká sobě slabosti, leč myšlenka, aby se přemohl, vítězí avšak boj vnitřní, duševní jest příliš velký, on ho přemahá, že cítí se

být slabým k provedení své vůle. Po velikém duševném boji unaven jest klidný. Nabyv znovu síly, odhodlá se k vykonání obřadu a hotov jest odřeknouti se Anny pro vždy. Srdce bol považuje za malicherný, je pak za dětinské a v přesvědčení, že sám sebe přemohl, kojí se nadějí, že lepší doba lepší zákony pro kněze přinese. Spokojen sám sebou, doufá, že i nepřátele spokojil a jako člověk a kněz v tísni života odvolává se k bohu, aby ho posilnil a důvěra ho sílí a dodá mu odhodlanosti.

Nového neštěstí (zač považuje Joza předvolání Světelského před soud) se neleká, netuší, že by mohl býti pro svobodomyslné jednání své u věcech církevních před soud pohnán, vždyť jedná dle vlastního přesvědčení; přesvědčiv se o pravdě, jest překvapen, zdrcen, neboť vidí, že odřekl se Anny, aby zákonu vyhověl ale nadarmo, dosud nejedná tak, aby se líbil svým představeným. Opět nabývá mysli v důvěře, že jedině bůh zná lidské svědomí a proto hotov jest dostaviti se k soudu a podvoliti se trestu třeba nezasloužženému.

Milovav vždy své osadníky miluje je nyní více maje se s nimi rozloučiti a loučí se s nimi jako pravý duchovní otec v naději, že dosavádní zlo v dobro se promění.

Tímto probrali jsme úlohu Světelského a postačí dodáme-li, že celé jednání jeho musí být při hře knězi svobodomyslnému přiměřené, důstojné, citlivé, nerozplakané. On má v úmyslu bojovat proti osudu a proto nikdy nepodlehá až ho konečně osud zachvátí. Idea hrdiny může býti poražena ale nikdy vyhubena.

Anna jest venkovské děvče, jemuž umřeli všichni příbuzní, jest tedy opuštěné. Herečka představující Annu učiní nejlépe, představí-li si děvče podobné. Jak účinkuje na mladou dívku opuštěnost? nevzbuzuje v ní žádných radostí, ona naplňuje zajisté nejprvé útrobu její touhou po vrácení ztraceného a když dodělá se přesvědčení, že se nevrátí, co jednou ztraceno, ztratí zajisté veselou mysl a stane se vážnou; veselost vrací se jen tehdy, zapomene-li na žal, jenž jí srdce svírá. A podobně se to má s Annou v prvním jejím výstupu (5. výst. 1. jedn.) Vystupuje vážně, zamyšleně, vždyť v srdci jejím nevyhasla upomínka na ztrátu bolestnou, však v jednání jejím jeví se přesvědčenost, že novou dráhu života počíná. Nikdy nesloužila a jde do služby, tato myšlenka činí ji tesknou než zároveň jsouc opuštěna všímá si více lidí než kdo jiný, dovede posoudit z řeči smýšlení lidské. Poznává v Jozovi nepřítele Světelského, leč soudí již o Světelském a proto setkavši se s ním (1. jedn. 7. výst.) jako dobré, prostosrdečné děvče vyjeví mu své myšlenky, dobře cítí, že jí činí Světelský dobrodiní a proto zamiluje si ho ihned ale láska její není láskou tou, jíž schopno jest každé děvče; láska její jest úctivá, s úctou pohlíží na toho, jenž se jí první ujímá, aby jí život osladil, však poznává, že mladého muže láska úctivá může svésti a proto jak cítí, aniž by tím chtěla učiniti narážku, připomíná Světelskému jeho mládí. Jí zmocňuje se strach o nového dobrodince. S dobrým předsevzetím vstupuje do služby a proto nechce, aby ona byla příčinou jeho útrap.

Delší dobu jsouc u Světelského v službě, kde jí nic nermoutí, časem zapomíná na svůj bývalý zármutek ale scházejíc se se Světelským často, vždy sílí vděčnou lásku k němu a posléze přilne k němu láskou jako dítě k rodičům. Láska Světelského ano přívětivé zacházení Brigity účinkují na ni, že nabývá veselé mysle ale nikdy ne rozpustilé. Doufá, že i Světelský miluje ji jako ona jeho, ale vyobrazení lásky jeho k vlastní jeho sestře a konečně darovaný křížek vysvětlí jí vše.

Anna neodpovídá na takovou lásku, vždyť se jí bojí, ale přesvědčení, že Světelský zbloudil, dojímá jí až k pláči. On jí pomohl k lepšímu životu a sám si ho ztrpčil. Vidouc zamilovaného Světelského, nechce ho ihned rmoutiti, slibuje mu, že ho nikdy neopustí. V tomto místě (2. jedn. 2. výst.) zajisté nastane v hlavě její myšlenkový boj. Přemýšlí, má-li se podati a odpovědít lásce napovězené a vyjevené na vzájem; myšlenka, že ublíží tím svému dobrodinci, nutí ji, aby odešla. Vrátí se k němu, zdá se jí to býti nemožným, pouhým snem a obdrževší odpověď, že může veřejně s darem farářovým se ukázat, nabude přesvědčení, že ji skutečně farář miluje láskou jemu nedovolenou.

Jsouc si vědoma, že dobře činí, může býti spokojena a proto nestará se o to, mluví-li o ní lidé ve vsi dobře či špatně; co jí záleží na lidských řečích, když ale ji upozorní Brigita, že svým jednáním připravila faráře o čest, chce chybu napravit a proto schopna jest následujícího. Z řeči Filipovy poznává, že všichni lidé o ní smýšlí

darebně a o faráři. Chce zbaviti sebe a faráře pomluv a proto svoluje k sňatku s Filipem. Po celý výstup hra její jest vážná, přiměřená tomu, jehož netlačí žádná spáchaná vina. Překvapí ji zpráva o podceňování jí samé a když vidí toho, jenž ji jedině hájí a jí věří, zda jest neschopno srdce citu vděčnosti — lásky? Chce pomoci faráři a odejít z fary a kde lepší příležitost nežli vzíti si Filipa, jenž ji miluje a lásky její zaslouží.

Opuštěné děvče nemá ničeho jiného nežli cti a čest nesmí ztratit, nemá-li pozbýti ceny a i čest kněze nemá býti poskvrněna, má-li kněz zdárně působiti mezi lidem. O tom rozhodne Anna a proto pevně, neohroženě vyzná úmysl svůj jako moudré děvče faráři (3. výst. 3. jedn.) Ona ho miluje jako otce a proto chce od něho otcovské požehnání.

Tímto pozbaví se pomluvy a nyní nezapomíná na Světelského i jeho chce potěšit. Líčí mu jeho povahu a směr, kterým se má dáti.

Chování Anny k faráři buď úctivé, ve všem musí se jevit úcta k němu nikdy ale nesmí Anna dát na jevo, že by se chtěla do něho zamilovat. Ví dobře, že farář jest kněz a proto výmluvně líčí mu budoucnost.

Hra její budiž něžná, upřímná ale ne rozplakaná a proto nejsme proto, aby se obsadila sentimentální herečkou ale charakterní milovnicí.

(Pokračování.)

Lékař hudebník.

Deklamace.

„Již zase hraješ, kníkáš, muži bez citu“ —
dí paní doktorova k muži svému,
když spatří jej na housle hrát u pulpitu —
„což nevíš, že je špatně srdci mému,
když stále hraješ, mne si nehledíš? —
však já ti umru — tvou vinou!
však co to mluvím — ty pak nevycedíš,
pro mne ni slzu jedinou.“ —
„Že darmo hraji, trápím tvoje uši,
že kníkáním svým bouřím sousedy,
toť věru lež a na mou milou duši,
to soběcké jsou jen tvé náhledy.
Já nikdy ve hraní nepřestanu
a co živ budu, houslemi chci krátit sobě čas,
neb jinak zběhlosti nedostanu,
a proto budu hráti dnes a zítra znova zas.
Ty nevíš, jaké síly housle v sobě mají,
div se, má hospodyňko, řku-li tobě,
že i mé housle divy smělé vykonají,
zahraju-li jen na ně vhodné v době.
Já budu hrát od dneška hodinu vždy déle,
bych se stal za čas dobrým koncertistou
a proskoumav dříve útroby houslí celé,
pak za to mohu žíti slávu jistou.
Teď jdi do kuchyně, hleď si svého,
mně se do koncertu svou marnou řečí nepleť
a dopřej již mi radosti srdce mého
a než o hraní mluvit', raděj punčochy pleť!
Víc mne již nesmíš vytrhovat
a řečí svou mne obtěžovat
když stoje hráti budu umělé
všech skladby hudebníků;
při tom se hýbat bude vesele
mé tělo, jak by líků
těch nejlepších a nejzdravějších
snad bylo vzalo množství k nesečtení.
Považ! však hrozeb nejmírnějších
zdrž se, ženo, kuchyňské ty stvoření.
Dřív ale poslyš, proč tak cele
chci věnovat se v hudbě cvičení
a proč tě honím dnes tak směle
do kuchyně ku tvému vaření.
Slyš a dej dobrý pozor, ženo má,
co se mi dnešního dne přihodilo,
Jdyž opustil jsem domov s houslema.
Jdu v hlavě maje líků michanici
a v prstech mnohou k houslím komposici.
A co tak kráčím — jedenáct hodin bilo
na staroměstské věží dopoledne.
„Ach, pane doktor, pojďte k nám!“
tu na mne zvolá žena, jak mne zhledne,
„můj muž mi umře — já jdu k vám,
k vám, muži drahý, přeučený,
ve vědách mnohých vycvičený!
Vy vraťte mi zas mého mužíčka,
jemuž uvázla v krku vidlička.
My jsme spolu v tichosti obědvali,
knedlíky s bázní boží pojídali;
já muže svého trochu rozlobila,
a muž, ten dobrák, jenž mi neublíží —

ach že jsem já ho hloupá dopálila —
jed přemáhaje zlosť velikou tíží.
V tom chce promluvit — ty můj božíčku!
a spolkl s knedlíkem též vidličku.
Teď mu v krku vězí celá —
já jsem chudák umrtvěla.“
Co jsem měl dělat, milá ženo?
mne vždycky pálí, mne to vždycky hněte,
když pacientu zpomoženo
hned není, jak kdokoliv pro mne přijde
a proto, ty již víš, co z toho vyjde —
nu zkrátka, povím ti, má dušičko;
šel jsem za ní bez rámusu,
bych jí řek ňáké dobré slovíčko
a ochránil jí od funusu.
Do bytu vejdu nemocného,
jenž tu na loži ležel ve mdlobě,
krk jeho měchu nadmutého
neb sudu byl as v stejné podobě.
Já hned po doktorsku jej oslovil
a ptám se jak je krku mrzáku,
(z dvaceti děr z krku krev mu tekla,
ty bys se byla též, ženo, lekla!)
při tom však zrak můj houslí ulovil,
jež visely tu na zdi na háku.
Jak jsem ty housle na stěně viděl,
hned jsem je vzal a počal hráti
a nemocný, jenž mluvit se styděl,
chtěl mi je z rukou opět bráti.
Však já hrál, co jsem věděl,
takt nohou sobě dávaje
a chorý na mne hleděl
v svém duchu mi as spílaje.
Od koho housle byly, to jsem nevěděl,
leč vrzaly mi v uchu podivně
a já si nemocného pranic nehleděl
po houslích šmytcem jezdě šikovně.
Můj pacient byl dobrý hudebník,
a proto sebou divně házel v posteli, —
(když viděl, že jsem v hudbě učedník,) —
až ho též všecky údy jeho bolely.
Hrál jsem tu mnohé symfonie,
vždyť housle zněly jako jasný zvon;
těch jejich zvuků harmonie
mne kouzlila — ach jejich krásný tón!
Zas zněly sladce jako slavičí zpěv,
ty housle byly, ženo, nadzemský zjev!
Když takto hraji, žena celičká
strachem se chudáček tetelila:
muž vztekem zakašlal a vidlička
s knedlíkem z krku mu vyletěla. —
A když z něho vidlička vyletěla,
žena nad tím chudáček zaslzela.
Líbala mi obě moje kolena,
jež příchodem svým jí muže vrátila,
ruka má však byla houslí zloupena,
ruka pacienta je hned schvátila.
Já nemálo jsem též se tomu podivil,
když viděl jsem, že housle léčí,
však nemocný nevděčen se mi protivil
nedbaje pranic na mé řeči.
Ba věř mi, ženo, ještě se do mne dal,
že jsem mu housle vzal a pak na ně hrál.
Než budiž! nevděk v světě panuje,
pomyslil jsem sobě v duchu;
a již má noha domů vandruje,
bych to dones k tvému sluchu.
Teď vidíš, ženo, že ne marně
se učím housle hrát,
však bych moh působiti zdárně
a chorým zdraví dát.
Ty nabuď z toho přesvědčení,
že houslemi též léčiti mohu
a že vše medicina není,
i že jiným prostředkem pomohu.
A až tě jednou čerti vezmou se světa,
chci opět hudbou k životu tě vzkřísiti,
bys znovu mohla žíti přemnohá léta
a se mnou se zas každodenně vaditi.“
Tak mluvil dnes pan doktor Štětina,
když byl k ženě domů přišel
od muzikanta Brnky, chudina,
jenž z nesnáze umřít vyšel.
Od toho času vody mnoho uplynulo,
pan doktor na housle hrál a žena mlčela,
však neštěstí v paměti lidu uváznulo
a řeč má k vám je až k smrti vaší zvěčněla.
Kdo nechce věřit, toho nepřesvědčím
a nechci toho také činiti,
tím se vám ani sobě nezavděčím,
mně když by přišel on sám svědčiti.
Nuž „sláva“ třikrát mu provolejte
a chcete-li i mně zatleskejte
a až se podruhé zas uvidíme,
o houslích více sobě promluvíme.

Dle P K

Zahleděla se.

Píseň s průvodem piana od J. J. Piherta.

Andante sostenuto.

pp

brillante

p pp rit. a tempo

p Zahle- dě - la jsem se

f v o-braz to - ho,

dolciss. pp p

p jemuž pro mne ro-

cresc. leggiere cresc.

vno v svě- tě ne- ní; pp za- hle- dě- la jsem se dlou - ho,

pp

p

dlou - ho — krašším byl mi v každém o-kamže-ní. p Zakalila mlha oko,

brill. p

oko moje, oko mo-je, mf zatemnila jiskru jeho, jeho žhavu, p bo- ha- tá pak, trp- ká sl- za

c. espress. p

tr

těž- ce pa- dla na tu krásnou dra- hou hla - vu.

brillante

sempre

Albina Dvořák-Mráčková.

Z mé laboratoře.

(Besední čtení.)

„Již jsem dost pracoval.“ Ba na mou věru, až příliš. Ať se jen někdo podívá na ty boty! Šest nových zlatých jsem musel vyklopit a k čemu jsou podobny! Jsem ovšem ševci za ně ještě dlužen, a to mne poněkud blaží, avšak ta čamara! Za každým knoflíkem kolečko hlíny, že bych tam cukrovku síti mohl. Vida, dobrý nápad. Stanu se akcionářem a pomohu si z bryndy, do které mne masopust a jeho slasti přivedly. A proč bych litoval čeho jsem užil? Vždyť jest člověk pouze jednou živ a jednou mlád a s písmem se veselé užívání života úplně srovnává. Otevři jen, laskavý čtenáři, osmou kapitolu knihy kazatel a co najdež v 15. verši? Poslyš. „A tak chválil jsem veselí, proto že nic nemá člověk lepšího pod sluncem, jedině aby jedl a pil a veselil se, poněvadž to jest podíl jeho.“ Co tedy chceme víc? Veselme se, milujme se, pokud se nám líbí, poněvadž to jest podíl náš. Kdo chce, může se i oženiti, pro mne! — Že jsem tak neučinil sám, za to nemohu. Nenalezl jsem nic vhodného, a pak — příčí se to mým zásadám. Mám totiž za to, že člověk byl vytvořen od ďábla na popeleční středu, a že byl pan ďábel právě po opici, co mohl kloudného vytvořit? — Proto je také celý život lidský učiněný „katzenjamr.“ Jest to sice theorie nová, doufám však, že pravdivá a dobrá. Již to pouze rozšíří slávu mou až mezi kamtčadské medvědy, neřku-li má lučba, proti kteréž jest dosavádní vědění synů Adama holé nic, ba ještě méně nežli nic. Těš se lidstvo, nová hvězda vychází, hvězda nové lučby a to jsem já. „Světozor“ a „Květy“ budou se o mne rvát a já neřeknu ani že jsem fotografován u Tomáše, Naučný Sl. napíše o mne v „dodatku“ deset listů a „Svatobor“ — o tom se ze skromnosti ani nezmíním, až laskavý čtenář sám o mém vysokém umění se přesvědčí. Má lučba je rozborná, trochu čarodějná. Zkouším všecko, lásku, pivo atd., zvláště ale dívky a v tomto oboru dosáhl jsem znamenitých výsledků. Tak na př. je mně milejší děvče veselé, jež usměvavými očky na svět se dívá a věnci rozmaru se zdobí, než ono, které holduje smutku, kterému milejší je cypřiš nad hrobem, než růže lásky, miluji více to, které za jedno políbení sto jich vrací, než ono, které zavlhlé slzou oko k nebi zdvíhá a vzdechy, políbení posílá měsíci a hvězdám. Milenka v náruči mé zapomenouti musí na vše. Vždyť myrta nedaří se zalívaná slzou. Raději mám dvě osmnáctileté, než jednu šestatřicítiletou, atd. Zajisté znamenité výskumy. Avšak, laskavý čtenáři, vejdi do mé laboratoře, a přesvědč se sám. Nástrojů mám sice málo, tím však nedej se másti. Svědčí to o velkém umění. Ostatně ani žádných nepotřebuji, umím čarovat. Nyní pozor! Vidíš nejhořejší tento knoflík u mé čamary? Dobře. A prach za ním také? — Těší mne. Nyní smetu pozorně prach na stříbrnou desku, kterou ani v největší nouzi neprodám, odbydu své nutné zaříkání, kteréž tajemství nikomu nezjevím — hokus pokus — a hleď na divy divoucí, jakmile desku nad lihovou lampu postavím. Ejhle, již se rozpaluje. Lehké syčení, tu pomalu zdvíhající se puchýřek, v němž podivně to svítí. Puchýřek prasknul a z něho viz bělavé obláčky vonného po růžích dýmu vznášejí se do výše stále mohutníce, a na nich spočívá — dívka. Jak krásná, jak cudná!

Maloval ji pán bůh z vysokého nebe,
krásnější ji stvořil, nežli sama sebe.

Jak lehkými zefírky ovívané poupě z hluboka počíná vydechovati a vřelé city dětinné proudí v bujících prsou. Vstupuje v život. Jen jedné jarní noci třeba a teplý, lahodný deštík dotkne se vlhkými rty krásného čela a všecky něžné lístky s jasem roztrhnou pouta dětinná a toužebně rozepnou rámě po luzném obrazu lásky. Jak šťastný ten, jemuž soucitně zvýší života rozkoš a setře s čela potu krupěje co žena . . . . Buď šťastný obraze luzný! Obraz mizí — zhynul. Stříbrná deska čista, bez poskvrny. Nezbylo ni prášku. Vždyť jest anděl.

Leč pokračujme v experimentech. Setřeme prach z devátého knoflíku na desku zkušebnou. Jest přímo nad šestým žebrem maličkosti mé. Říkají, že nejvíc jest cítit tam pohyb srdce. Jeť tam srdce v koncích aneb v začátku: jest tam totiž špička nepokojného toho svalu. Nuž zkoušejme. Hoj s jakým šumotem se vznítil, kouře plno, k udusení a jak štiplavý. Co vidím? Nedbale rozloženou hovící sobě ženu. Oko její planoucí záhubná výheň, zžíravý pohled a nesnesitelný. Jest rozkošná, uchvacující ve vířivém rozmaru,

s věčným úsměvem na rtech a těkavé veselosti, avšak drahá je, velmi drahá láska její. Stojí hlavu, život. Patronkou její jest jistě sv. Máří Majdalena. Myslí, že jí bude mnoho odpustěno, protože mnoho milovala. Snad hadrník najde ve smetí zbytky trůnu jejího zbytky slávy, ctnosti a poctivosti. Je zbožňována a vše se jí klaní. Bohaté jsou vnady její, avšak „kde jest mnoho statků, mnoho bývá i těch, kteří jedí jej. Jakýž má tedy užitek pán jeho? jediné že očima svýma hledí na něj.“ Tak písmo. Noha její potupně položena je na srdcích a potupně pohlíží na oběti své. Jest mocnou, říše její velká, avšak s velkou říší velká starosť. Nezakryje těch zrádných vrásků, jež vrývají se v líc a brzo nadejde doba kdy si zazpívá:

„Mala som frajerů sedemdesát sedem,
prí mojom sobaši nebol ani jeden.“

Zbožňovatelé zmizí jako ten dým a co zbyde? — trosky krásy, uschlé srdce, má-li jaké, a mdlé oko vyhlížeti bude ze zapadlé tváře „milého“ aneb „psaní na cestě“ — v kartách. Smeteme hojné zbytky, slité žmolky ctnosti kokety.

Nový obraz. Dívka tváře krásné, avšak bez citu, jako socha mramorová, hrdá jak Héra nebesvládkyně. Jest neštěstím srdcí mužských. Na okolí své působí jak na květy mrazivý vítr. Dechem jejím vadnou květy — srdce. Je krásná socha a nic více. Bez citu, bez ducha. Jest loutka.

„Já v loutce srdce hledal jsem,
však loutka srdce nemá,
já o lásce jí vyprávěl,
leč loutka byla němá.“

Tak básník. Odstrašujícím příkladem jest pro takové dívky zpyšnělé Dafne, krásná sice, avšak tvrdá, neustupná děva, tvrdá, nehybná jako kus dřeva. Vždyť i samým Apollinem povrhla, který rozpálen láskou honil ji po lesích illyrských a thráckých a když ji skoro držel napolo, vyjela si na něho bohaprázdná děva ostrým jazýčkem „Jdi mi s milostí svou na kolo!“ že zůstal jako opařený. Štěstí, že nyní takové neustupnosti není. Dívky jsou jen upejpavé . . . . a přicházejí brzo k rozumu a zpyšní-li příliš, jistě toho brzo litují a skloní šiji, jak slovenská píseň praví:

Nepros sa jej, nepros,
sadol jej čert na nos,
keď jej dolu síde
sama k tebi prijde.

Ba přijde, přijde ráda, nechce-li státi se jakous dvaatřicitiletou lilií, která by ráda pak svůj křestný list zaklela až někam na skleněný vrch. Taková jest na př. v tomto mlhovém obraze. Vadnoucí krása, kterou pouze tajnosti toilety udržují před úplným pádem a mylné plameny plynové. Je všude, všude jí je plno. Šaty krásné, samý hedbáv a zlato a nápadníků plno jak praví. Stále mladá, stále šestnáctiletá, nemá na vdavky ani pomyšlení. Může čekat, času dost. Kdybys však, laskavý čtenáři, nahlédl do kněh, kde zaznamenán jest den jejího narození — o je! Obyčejně bývá to v starých nebeklíčích a podobných knihách, které nikdo nečte. Nepřeji ti však, abys přišel do takové nešťastné okolnosti, kde přesvědčit bys se mohl o stáří mladé vadnoucí lilie. Stalo se mně tak pouze jednou a celá rodina chtěla mne žalovat pro urážku na cti a kategorickým imperativem volala „pana Petra, aby se ospravedlnil.“

Obyčejně přejde mnoho masopustů nad nešťastným stvořením a ptáš-li se, proč se nevdává, odpoví:

„Veru sa nevydám čtyry roky eště:“
a v duchu vzdechne
„Bola bysom blázen, kéď ma nikdo nechce.“

Ono se jí nechce. A proč by se také přiznala? Vždyť největší zlo na světě jest pravdu mluvit a komu již určeno tak planetou, jest nejméně blázen. —

Obrázky naše jsou u konce. Všecky se nepodařily, to snad proto, že ne každý knoflík stejně čistě přitahoval, snad také proto, že v životě jest většina lidí povah neurčitých, rysů nejasných. Ale všecky, všecky holdovaly bujnému veselí, aspoň na chvíli, neboť to jest podíl člověka. I to ubožátko, jehož obrázek vyplynul nad stříbrnou desku tak tiše a smutně, jako když dvě duše se loučí, i to zapomene v divokém reji na chvíli na to,

„že je promenena, farbu že ztratila,
a to proto, že sa velmi zalúbila.“

Jest chudá a přece poctivá a kletba chudoby tíží mladé srdce její, že líce vadnou jako by dechem jedovatým dotknuty. Ret zamodralý, oko neplane, leda v horečce, uhasíná nad prací, k níž přikována jest dnem a nocí, a zalívá se slzou nad každým stehem. A stuhlé slzy v řase rozbrázdějí hladké dříve čelo, ryjí hlouběj dál, spějí do srdce a vy-

hlodají tam hrob pro mladý její život, mladé její štěstí.

Leč i ona dojde časem upokojení, a choré srdéčko se pozdraví nadějí kynoucí v červáncích — západu. Jen trpělivost. Slavík opouští pozdě hnízdečko své, pozdě „vyvádí se," vylétá, aby zapěl píseň pohřební. Anděl lásky — smrti skloní se z výšin nadhvězdných k čelu trpitelky a rovná jí cestu — ku hrobu.

Petr Jehlička.

První oběd.

Sólový výstup pro dámu.

(Jeviště představuje malý pokoj, avšak vkusně nábytkem vyplněný. V pravo dvéře do kuchyně, v levo okno vedoucí na ulici Uprostřed v zádu vchod.)

Helena (mladá žinka po domácku ale módně oblečena, vystoupí majíc bílou zástěru a bílý čepec, v ruce majíc vařečku. Mluví do dvéří v pravo:) Anna, dej mi pozor, ať polévka neuteče! — Ty bys mi dala! tak dobrá polévka a měla by utéct? to nejlepší by uteklo a co by bylo do polévky. Pamatuj si: dobrou polévku uchystá svému mužíčkovi jenom dobrá žinka a já bych tomu víru dala, že není hodna dobrého muže ona, která mu neumí dobrou polévku uvařit. (K obecenstvu.) Ano, já chci ukázati svému Toníčkovi, že si nevzal za ženu žádnou husu, ale dobrou kuchařku. Věřte mi, drahé přítelkyně, vy byste radostí na mou polévku se smály, ty oka, co na ní plovou — to jsou oka, ano hezčí nežli mé oči — ale ne, to není pravda, vždyť můj Toníček říká, že takových očí jako jsou mé nenajde nikde! Ach ten můj Toníček, ten jest hodný, ale za to já mu přichystám dnes oběd, to bude obídek. Ach bože! jak toužebně jsem si přála, až budu moci svému muži první oběd přistrojit a hle! přání mé se vyplnilo. Jak mi bylo včera, když nám kněz ruce vázal, toho vám, drahé přítelkyně, ani nemohu říci, však vy to také zkusíte, jen až se vdáte. Jest to rozkoš býti ženou a já ani nevím, jak mi dnes je! Já bych se smála, já bych zpívala ale jen samé písně o mém Toníčkovi, který odcházeje dnes z domova do kanceláře, políbiv mne, pravil, abych mu přichystala chutný oběd, by věděl, jak chutná první manželský oběd. Však já jsem se také přičinila, udělala jsem nudle, ale tak tenké, že by je mohl každý kanárek jísti, za to však mne můj Toníček pochválí. Již ho slyším, jak mi praví, „ale proč jsi si dala tolik práce s nudlemi?" a co mu odpovím? — — inu, to jen pro tebe!"

A co byste myslily, milé přítelkyně, že udělá on? Vezme mne kolem krku a dá mi hubičku a hubička před obědem, ta jest prý lepší nežli kdo ví jaké jídlo. Ano hubičku mi dá a já mu prostřu stůl bílým ubrouskem, dám mu bílý talíř s červeným okrajem, aby viděl, že ho miluji, vždyť červená barva znamená ohnivou lásku. Ano takový talíř mu dám, vždyť jsem si je schvalně koupila. Až si usedne, přinesu polévku, naberu, naleju mu na talíř ale jen až k okraji, aby nepřetýkala a aby zároveň viděl, že jsem opatrná. Potom si sednu naproti němu, vezmu lžici a budu dávat pozor, jak on jí. Kolik lžic on sní tolik i já! Až sníme polévku, předložím mu maso s jablíčkovou omáčkou. Ach já se na to těším! (Bije jedna hodina.) Jedna hodina!? a já ještě nemám na knedlíky zaděláno. Brzy již přijde a mohlo by se státi, že bych nebyla s obědem hotova. Rychle ku práci! (V pravo.) Anna, nakrájela jsi již housky? — — Ještě ne? i ty můj tatíčku, co děláš? nevíš, že již pán brzy přijde? pospěš si, ať již jsi hotova! (K obecenstvu.) To jest kříž s těmi služkami! co sama udělám, to jest hotovo, ale čeho si nevšimnu, toho se nedočkám. Co by tomu řekl muž, aby přišel a nebyl oběd hotový? já bych hanbou shořela! — Jakmile budu hotova, prostřu, aby, jak přijde, mohl obědvat. Dnes poprvé pocítím, jaké to jest, když mladá žinka s mužem obědvá.

Jestli pak jsem polévku již osolila? (V pravo.) Anna, ochutnej polévku, zdali je solená. — — Není? tedy ji osol! ať není málo! — Všecko musí býti v pořádku. Polévka nesmí býti málo slaná ani mnoho, musí býti jako láska. Láska bez ohně a vroucnosti nestojí za nic a příliš ohnivá a vroucí láska vede k žárlivosti a žárlivosť jest zlá. Já se dobře pamatuji na Desdemonu, kterak ji pronásledoval žárlivý manžel Othello. Když jsem to viděla v divadle, mohla jsem se uplakat.

Jaký jest to čmoud? to je dusivý kouř! (V pravo.) Anna, co děláš? — že jsi připálila jišku? — tohle bude hezky. Upálená jiška, hořká omáčka. — Že není mnoho spálená? dost na tom, že je připálena. Já říkám vždycky, že jest svět nepřející a proto mi již kazí mou nevinnou radosť. Ach bože! já jsem nešťastná! kdykoliv jsem šla na procházku s mým Toníčkem, tu vždycky mne sousedčiny dcery pomlouvaly; mělali jsem nové šaty, nepřáli mi jich a včera když jsme sedali do vozu, smály se mi hledíce oknem na nás a nyní zase mi ani má služka nedopřeje jediné radosti, abych uvařila oběd bez chyby, spálí mi jišku! Půjde-li to takhle, já nevím, co budu dělat — já se utrápím a můj Toníček bude vdovcem — o já ubohá. (Pláče.) Má matinka děla pravdu, že až se vdám, že budu míti jen samé soužení. Ach, jaký jest život soužením a strastmi ztrpčovaný? — bez chuti. Proč mne stíhá stále neštěstí? či nemám býti úplně šťastna? — Včera když jsme jeli do kostela, byl by nás kočí zvrhl zahýbaje se za roh — první neštěstí — dnes mi spálí jišku, druhé neštěstí. Budeli mne každodenně neštěstí pronásledovat, šedivím za rok a nebudu se líbit mému Toníčkovi. On mne nebude již milovat, já žalem umru. Proč jsem raději nešla sama jižkou míchat. — Ne, teď bych byla samým zármutkem zapoměla na svou práci. Ještě nemám zaděláno. — Anna, přichystej mi mouku! — — Musím s ní mírně zacházet, sic bych s ní ničeho nepořídila a konec ke konci, komu by bylo nejhůř? — mně. Zkazila by mi všecko a posléze by mi odešla. A střídat ve služkách — to se mi nelíbí: „kdo mnoho vybírá, ten přebéře“ říkal Toníček po ten celý čas, co k nám za mnou chodil a proto si nevybíral ale vzal si mne hned první: já byla jeho první láskou. „Jeho první láskou?“ mnohý se bude divit, ano, jest to pravda. On nemiloval žádné jiné mimo mne. Ještě chodil do školy a již se mnou mluvíval a jestli že jako študent více nemiloval, jako úředník zajisté ne, neboť to by se mu nebylo vyplatilo. Toníčkova matinka může míti z něho radost, vychovala hezkého a pořádného mužíčka, však dost chvály, abych ho nepřechválila aneb aby mi někdo naposledy neřekl, že každá vrána své hnízdo chválí. Inu, každému jest nyní dovoleno svobodně mluvit a proč bych já mlčela. Jen až přijde Toníček, teprvé počnu povídat. Však již do kuchyně. (Odejde v pravo.)

(Bijí dvě hodiny.)

(Vrátí se.) Ach běda mi! já jsem nešťastná. Polévku mi přesolila, že není ani k jídlu, jišku spálila a nyní teprvé šla pro mouku, ač jsem jí byla dávno na ni dala. O ty umučená hodinko! dvě hodiny a já ještě nemám oběd. Co s polévkou? jiškou? — ach, co si počnu, kdo mi poradí? jen kdyby bylo teprv dvanáct hodin, za dvě hodiny byla bych hotova s novým obědem, ale co teď? já umru — zase neštěstí. Ach jest to smutný první oběd manželský a já ještě smutnější žena. Oběd je zkažen a co není zkaženo, to jest ještě neuděláno — ach, jen kdo mi poradí?! Lítostí nemohu ani přemýšlet, ba ani na nohou stát — o jen kdyby ještě nepřišel! (Vyhledne oknem.) Již jde, již je u rohu, čte návěstní cedule. Co teď? já se zblázním, já se hořem udusím. (Chodí zoufale po pokoji.) Ani rady, ani pomoci! Nyní stojím opuštěná a až Toníček přijde, co mu řeknu? — Řeknu, že jsem oběd zkazila a on se mi vysměje; povím to na služku, vyžene ji — co mám dělat, co mluvit? — — — Ale on mne miluje, však láskou se nenasytíme. Zkusím to. Až přijde dám mu hubičku sama a když se bude ptát, proč ho dříve hubičkuji, řeknu, že lační duše má po něm a srdce že touží po jeho objetí — zdržím ho, zatím musí služka přinést oběd z hostince a bude spomoženo. — On pozná, že jsem ho nevařila. Mám mu lhát? ne, to nechci: Pravá láska nikdy nelže. Řeknu mu vše a budu ho prosit, aby se nehněval ale aby přijal první manželský oběd: hubičku s objetím. Ano takový dám mu oběd, řekne, že jest sice podivný ale co na tom, dám mu to nejlepší. Ukáži mu, že pravá láska pomůže si z nesnáze a on přijme oběť lásky. Již ho slyším. Jde na schody. Již jest za dveřmi. O pojď můj Toníčku, pojď, tvá Helena ti přichystala první oběd, jakého jsi dosud neměl a ty jí odpustíš, neboť pro tebe zapoměla na tebe! O pojď, můj Toníčku, pojď v náruč své milované Heleny a přijmi první oběd, jenž připravilo ti její srdce, jest sice skrovný ale bude ti vítaný! (Rozevře náruč obrátivši se k dveřím a v tom opona spadne.)

E. F. Schmidleichner.

České divadlo v Praze.

Novinka „Chodí pozdě domů“ od spisovatelů Carmona a Crangé-a byla při posledním provedení od četného obecenstva příznivě přijata. Souhra plynná a obveselující, k čemuž hlavně pan Šamberk („Maurice“, jenž chodí rád pozdě domů) se svými přirozenými humoristickými výkony přispěl. Taktéž paní Sklenářová-Malá (žárlivá Mauricova choť, která jedenkráte co „domino“ přestrojená někde na plesu sezná jeho nevěrné myšlenky a pak opět jeho lásku si vydobyde) hrála s takou uhlazeností a cituplným přednesem, že byli hosté po každé její scéně k hlučnému potlesku přinuceni. Nemenší pochvaly zasluhují sl. Čermákova (Anna) a pan Bittner (Bertholin), byvše taktéž ve svých výkonech docela na svém místě. K novince té přidán Kollárův původní jednoaktový kus „Tři Faraonové“, jenž udržel obecenstvo v témž dobrém naladění jako z počátku. Hlavně se opět držel pan Šamberk, vydobyv si takto velmi četného a hlučného potlesku.

Druhý den na to dávána Verdiho vždy svěží opera „La Traviata“, při plném divadle. Probírajíce jednotlivé větší partie pp. zpěváků, přísluší nám předkem o slečně z Ehrenbergů (Violette) a o panu Lvu (Jiřím) s největší pochvalou se zmíniti. Arie v druhém jednání „Bůh dal mi dceru jedinou“ a pak následující duetto bylo od jmenovaných umělců tenkráte s takou vroucností a s precisním přednesem dáváno, jakž již po delší čas neměli jsme příležitost na našem jevišti slyšeti; zvláště imponující byly výrazy pana Lva, kde cituplně zpívá „Plač jen — -ty ubohá“; číslo toto způsobilo v obecenstvu patrný dojem a k potlesku je rozehřálo. Sbor v 3. jednání taktéž byl tenkráte docela zdařilý; u některých zpěváků bylo by zapotřebí poněkud více ohně, což toto číslo nevyhnutelně vyžaduje. V opeře zpíval „Germonda“ p. Vávra, který všemožně se snaží zdařilých výkonů dociliti, leč jde to pomalu: dramatické výrazy, citupiný přednes, dojmy poetické, to vše ještě nejde tak, jak to každý hrdinný tenor musí uměti; dočkáme-li pak se toho? — Jak se vypravuje, uslyšíme co nevidět komickou operu „Zakletý princ“ od Hřímalého, která se již má studovati; Bendl dokončil taktéž jednu a Rozkošný pracuje na nové historické opeře. Možná, že letošního roku několik původních děl na obzoru hudební literatuty se vyskytne, k čemuž přejeme mnoho zdaru.

J. J.

Zprávy.

— Popěvky, písně a sbory s nápěvy pro pořadatelé besedních zábav a divadelních představení pořádá Jos. Mikuláš Boleslavský. Této velmi příhodné sbírky hodící se pro divadla jakož i pro zpěváky vyšel sešit první v dobré úpravě za levnou cenu 24 kr. Partitury pro piano, kvartetta, sextetta a podobné obstará kněhkupectví Mikuláše a Knappa na požádání za malou náhradu.

— „Divadelního ochotníka“ vyšel sešit 47. obsahující „Cizí zlato neblaží“, obraz ze života a „Bezděký diplomat“ veselohra.

— Divadelní hry pro děti vyšel seš. 5. a 6. obsahující „Krakonoš na zemi“, „Proslov k dětskému divadelnímu představení“; „Matčin svátek“ a „Proslov a deklamace“ div. předst. pro děti.

— Nové divadelní hry vyšel seš. 17. obsahující „Na hlavě sníh a v srdci květ“ a „Návrat českého dobrovolníka“ poboční kus k „Českému dobrovolníku a francouzské selce.“

— Nový seznam divadelních her tištěných nákladem kněhkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně, rozesílá se na požádání zdarma divadelním a zábavným spolkům. Týž obsahuje seznam her již vyšlých a zároveň k tisku připravených, dále seznam všech deklamací, „Besedníků“, Merend“ a hodí se co příruční kniha všem režisérům jakož ředitelům divadelních společností, pak i každému příznivci české literatury.

— „Smrt posledních Staročechů“, původní vlasteneckou smutnohru ve 4 jednáních sepsal J. Svatý v Chrudími.

— Rej arenních operet bude u nás zahájen „Třemi páry botek,“ jež byly bezpočtukrát provozovány v Berlíně a ve Vídni.

— Nová opera jmenuje se „Záviš Falkensteina,“ kterou píše Rozkošný na libretto od Böhma napsané.

— „Zakletý princ“ komická opera od Hřímalého jest zvolena p. Lvem k jeho benefici.

— Ve prospěch p. Kolára ml. režiséra bude se dávati „Pán světa v županu," k benefici p. Frankovského „Dobrodruzi."

— „Poděbradovna" tragedie od Zakrejse sepsaná bude poprvé provozována na českém král. zemském divadle v Praze dne 4. března, v níž titulní úlohu (Kunhutu, dceru krále Jiřího z Poděbrad) hráti bude pí Sklenářová-Malá, která si byla tuto tragedii vyvolila k své benefici.

— K českému divadlu v Praze engažován byl nedávno jako host tu vystoupivší barytonista p. Prošek od divadla Lublaňského a basista Stropnický.

— J. J. Kolár st. a B. Smetana vedou nyní vrchní správu českého divadla v Praze,

— Stavba národního divadla v Praze dostoupila již k prvnímu poschodí.

— Výbor sestouplý za účelem postavení pomníku V. Kl. Klicperovi, českému spisovateli, maje v čele p. V. Tomka, děkana v Chlumci obdržel povolení ku zařízení sbírek ve prospěch pomníku, jenž postaven bude v rodišti zesnulého a sice v Chlumci. Doufáme, že výbor dojde cíle žádaného, neboť zajisté si toho zesnulý zasloužil.

— Potvrzeny byly stanovy zpěváckému spolku v Českém Dubu a zpěv. literárnímu a ochotnickému spolku v Roudnici.

— Spolek „Svornost" v hostinci u Šáryho v Praze připravuje k provozování novou původní operettu „Šotek" od J. J. Piherta. Zkoušky k ní se odbývají. Připomínáme, že tato operetta došla pochvalné zmínky hudebních znalců v Lublani. Aby operetta i našim zpěváckým a ochotnickým spolkům na venkově do rukou se dostala, vydá tuto skladatel co nejdříve v partituře s průvodem piana tiskem.

— Ochotníci Hradčanští uspořádali za minulý rok 27 představení a 2 merendy. Provozovány byly 2 tragedie, 6 činoher, 9 obrazů ze života, 5 veseloher, 8 frašek. Příští představení dne 3. března b. r. Faust aneb: Nevěsta z pekla.

— Ochotníci Hradčanští provozovali v neděli dne 3. března Klingemannova „Fausta." Chceme se krátce o tom zmíniti: dojem celkový byl dobrý, některým pak ochotníkům radíme, aby hleděli s citem hráti, obzvláště kdy je toho zapotřebí a aby si úlohy lépe kommemorovali, neboť tím často i souhra trpí. Obecenstvo bylo uspokojeno.

— Z Vyšehradu dne 25. února: Naši ochotníci pilně se snaží, aby si získali přízeň obecenstva a zasluhují toho, neboť poctili nás dobrým představením, jak můžeme jmenovati představení „Moniky." Doufáme, že i dále budou vždy se starati o to, aby svědomitou hrou a pilným studováním úloh obecenstvo uspokojili.

— Z Bořitova na Moravě: Zdejší ochotníci přivedli na jeviště dvě frašky Volfovy dne 25. února a sice „On hledá poklad" a „Osudný den fidlovačky." Provedení bylo dobré, zač se dostalo p. ochotníkům potlesku. Přejeme si, aby ochotníci se stálou pílí a snahou na dále pracovali a voláme k nim srdečně: „Na zdar!"

— Z Písku dne 25. února. Náš ochotnický spolek rozmnoživ se novými silami uspořádal dne 25. února b. r. jedno divadelní představení a sice Šillerovi „Loupežníci" byli provozováni. Z většiny dostáli p. ochotníci svým úlohám, že obecenstvo bylo zcela spokojeno, když opouštělo místnost divadelní.

— Divadelní společnost p. Švandy hraje až posud v Mladé Boleslavi s valným prospěchem a při stále rostoucím účastenství tamnějšího obecenstva; div. společnost p. Hofa dává představení ve Vltavotýně, a těší se taktéž hojné přízni i účastenství obecenstva; div. společnost p. Krämra, vedením p. V. Jelínka, hraje v Brandýse nad L.; div. společnost p. Štandery dává představení na Kladně, načež odebéře se do Loun; společnost pí. Johany Šmídové vedením p. Bohdaneckého hraje v Benešově.

— Nové německé divadlo chtějí postaviti v Praze a sice na akcie a komité za tím účelem prý se již sestoupilo.

— „Sedlák křivopřísežník (Meineidbauer) jmenuje se nové dráma od L. Grubra sepsané, od něhož byl i „Farář z Podlesí" sepsán.

— Dne 7. března bude tomu 50 let, kdy byla opera „Střelec kouzelník" za osobního vedení skladatele Karla Maria Webra provozována v divadle na Vídni ve Vídni, když byla poprvé provozována dne 15. června 1861 na král. divadle v Berlíně. Na památku toho představení uspořádáno bude letošního roku v týž den slavnostní představení v divadle dvorní opery ve Vídni za spoluúčinkování nejlepších sil. (Táž opera vyjde jako romantická činohra zpracovaná v „Divadelním ochotníku.")

— Jako náš „původní" „Šantala" těší se oblibě podobná německá fraška „Unser Vaterland," jež byla již v loni na divadle Josefském ve Vídni provozována a dosud na repertoiru téhož divadla se udržela.

— 1250 zl. vynesly zádušní mše za Grillparzera, kterýžto výnos věnovala společnost přátel hudebních Schillerovské nadací, jakožto správkyni fondu zesnulého.

— Offenbachova komická opera „Fantasio aneb: Vévodův šašek“ byla dne 21. února b. r. ve Vídni provozována s velikou oblibou. Sám skladatel, diriguje ji, byl po každém jednání dvakráte vyvolán a posud těší se velké návštěvě, neboť bývají všecka místa v divadle již napřed prodána.

— Nové vlašské opery: „Constanza di Francavilla“ od Coppa; „Ivanhoe“ od B. Pisaniho; „I Prodi di Mosca“ od Fenziho a „Il Franco Bersagliere“ od Antoniettiho; „Evelina“ od Corradoa.

— „Adela Patti“ známá zpěvačka bude spoluúčinkovati při vlašské opeře v divadle na Vídni s vlašskou operní společností pod vedením ředitele Merelliho. Cyklus představení trvá od 18. března až do 25. dubna b. r.

„Černá Patti“, tímto jménem nazývají zpěvačku na Kubě, kteráž nyní mešká v Paříži a poněvadž pro barvu pletě nemůže na jevišti v opeře vystoupiti, uspořádá tamtéž pouze koncerty. Hlas její vyniká zvláštní ohebností.

— Grillparzer, známý spisovatel německý, na jehož pohřbu zúčastnili se 3 vévodové, obdržel úhrnem honoráru za své práce 14.273 zl. a ondy slavný zpěvák Mario bude dostávati ročně až do své smrti 25000 franků z výtěžku sbírky od anglické šlechty učiněné.

— Novou hudební konservatoř chtějí zaříditi v Athénách pod jmenem „Odeon.“

— Mistr Consolini ukončil právě novou operu pod jmenem „Conte di Varna.“

— „Il Bandito“ zove se opera skládaná od zesnulého mistra L. Boccaccia, která při prvním svém provozování na divadle v Saviglianu s dobrým úspěchem se potkala.

— Gounod, slavný francouzský skladatel oper, byl dodán dle „Patrie“ z Londýna do blázince v Paříži.

— Zpěvačka Chelli Boulo v Gentu engažovaná měla zajisté slavnostní benefici jako málokterá umělkyně; dostala darem od předplatitelů skvostný dar, od studujících na vysokých školách pak kytici a bohatý medaillon, od více spolků kytice, slovem byla nad míru velikým enthusiasmem přijata.

— 27.000 lirů vynesla v Miláně první 3 představení opery „Aidy“ od Verdiho, mimo předplatného loží, jež zajisté činí značnou část. Libretto k této opeře přeložil do němčiny J. Schanz.

Repertoir kr. zemského divadla v Praze v měsíci březnu: 1. Traviata (benf. sl. z Ehrenbergů); 2. Chodí pozdě domů; Tři Faraonové; 3. Lumpacivagabundus, Traviata; 4. Poděbradovna (benf. pí Sklenářové-Malé); 5. Hugenotti; 6. Gavaut, Minard a spol.; 7. Poděbradovna; 8. Hadačka z Boissy (benf. pí Seifertové); 9. Schudlý šlechtic, Sklenice čaje; 10. Čarovný závoj; Romeo a Julie; 11. Marie, dcera pluku; 12. Preciosa (benf. p. Frankovského); 13. Hadačka z Boissy. 14. Veselohra. 15. Ruslan (benf. p. Lukese).

Repertoir ochotn. divadel v měsíci březnu: Dne 3. v Říčanech „Paní Marjanka matka pluku;“ v Mladé Vožici (dětská hra) „Král Liliputanský;“ v Mnichovu Hradišti „Isák Löwy;“ v Močovicích „Frajtr Kalina,“ „Za živa mrtví manželé;“ v Libni „Farář z Podlesí;“ v Žižkově „Farář z Podlesí;“ v Nuslích „Enšpigl;“ ve Vídni „Paní Marjanka, matka pluku“; v Praze spolek Thalia „Proklatec;“ v Chrudimi „Vdovec a vdova,“ „Žena Putifarova a dva egypští Josífkové,“ pak živé obrazy; ve Vršovicích „Čech a Němec,“ „Masopustní večeře;“ na Hradčanech „Faust aneb: Nevěsta z pekla;“ v Kosmonosích „Zasnoubení po pohřbu;“ v Poličce „Don Ranndo de Kolibrados aneb: Modrá krev;“ v Kutné Hoře „Na rozcestí,“ „Blázinec v prvním poschodí.“

Dne 10. t. m. v Kravíně u Prahy „Břetislav Bezejmenný;“ v Praze spolek Thalia „Krejčí a švec;“ v Milčíně „Nápady,“ Damoklův meč.“ v Čechticích „Ďáblova bařina;“ v Staré Huti „Tři Faraonové,“ „Věno“; ve Vodňanech „Duch času“; v Železném Brodě „Kříž u potoka“; v Holešovicích „Enšpigl“; ve Vysokém „Klouboučník a punčochář, aneb: Pramáti v letním divadle“; v Nové Pace „Krakonoš, aneb: Srdce z kamene“; v Stránce (u Brandýsa n. L.) „Katovo poslední dílo“; v Nymburce „Bandité“ (1. a 2. jed.), „Roztržití“; v Mníšku „Pan Strejček.“

— K vůli úplnosti repertoiru našich ochotnických divadel žádáme snažně, aby nám sl. ředitelství neb jednatelství nejen zasýlala oznámení, ale též i zprávy o svých divadelních představeních, kteréžto směřujíce k dobrému věci samé, milerádi vždy uveřejníme.

P. T. pp. studující pak zvláště upozorňujeme na náš list doufajíce, že i v nich nalezneme hojné odběratele a rozšiřitele své. Red.

„BESEDNÍK“ vychází vždy 1. a 15. každého měsíce a předplácí se

pro Prahu:		*mimo Prahu poštou:*	
na čtvrt roku	— zl. 80 kr.	na čtvrt roku	— zl. 90 kr.
na půl roku	1 zl. 50 kr.	na půl roku	1 zl. 70 kr.
na celý rok	3 zl. — kr.	na celý rok	3 zl. 40 kr.

Jednotlivá čísla po 15 kr.

Odpovědný redaktor: Jos. Mikuláš Boleslavský. Vydavatel Ed. F. Schmidleichner.
Nákladem a tiskem Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně.

BESEDNÍK.

Časopis věnovaný divadlu, hudbě a společenské zábavě.

Číslo 2. V Praze, dne 15. března. 1872.

Sen o vlasti.

Deklamace pro dívku od V. Bělohrobského.

Byl krásný letní podvečer.
A ticho venku, jako v chrámu Páně,
kdy cherub snáší do své zlaté báně
povzdechy tiché z hloubi srdce jdoucí,
jež rád vyslýchá vládce všemohoucí,
a ticho venku jako v srdci šťastném,
jež hoví sobě ve snu lásky slastném —
tak tichounko, že ucho doslýchá,
jak příroda si klidně oddýchá.
Byl krásný letní podvečer.
Mé srdce touhou bezejmennou plálo,
tok citů mých byl mocně rozvlněn,
v té jizbě mojí těsno se mi zdálo —
vše vábilo a pudilo mne ven.
Smutná, nepokojná, rozechvěná,
jak děsil by mne hrůzoplodný sen,
vyšla jsem celičká uslzená
samotná ze své skrovné jizby ven.
Zamyšlená, trudná volným krokem
ubírala jsem se na pahorek,
na němž rozestřen jsa táhlým bokem
tajemně si šeptá mladý borek.
Stanu na vršku. — Aj, jak tu vlidno!
ani hlásku vůkol — všecko klidno . . .
Já si sedla. Slunéčko se právě
potápělo za modravé hory
a ve zlaté jeho ve záplavě
koupaly se pole, luhy, bory. —
Slunce zapadlo za horu temnou;
země pláče slzou rosy jemnou.
Jako dívka všecky svoje vnady
všecku lásku, statky, vše i jmění
milenci podává bez náhrady,
hledajíc jen v lásce odplacení,
tak i země veškerou svou krásu,
vše bohatství slunku obětuje,
leč slunéčko nedbá lásky hlasu,
usměje se — a přec dále pluje.
Pluje pryč a jinde blaží růže —
ach, což se více nenavrátí?
nelkej lásko! moc tvá vše přemůže,
svit slunka žalost tvou zas zkrátí.
Pohled na dědinu milovanou,
na dědinu nebem požehnanou,
naplnil mne lásky sladkým bolem,
ba i slza smočila mé líčko
a já vzdychla patříc kol a kolem:
Jak jsi krásné ty mé údolíčko! —

Hle již setmělo se. Kraj se oděl
závojem až neprůzračně hustým;
kam se vábný obraz jeho poděl,
nelze dopátrati se temnem pustým.
Též i já se ponořila zcela
v srdce svého málo známou říši
a před zrakem mým se otevřela
i ta nejtajnější z jeho skrýší.
Tři tam chrámy spatřila jsem zlaté,
v každém oltář lásce posvěcený,
leč jen dva tam vidím ohně svaté
jiskrou lásky v plamen rozníceny.
V prvním chrámu láska k bohu hoří,
v třetím plála láska ku blížnímu,
druhý však se v temno ještě noří —
scházíť zápal k ohni obětnému.
Ač přec oběť tamo nejvonnější,
po té co ku trůnu boha vůni sílá?
komu vzplane? kdo jí nejhodnější?

čí by oběť tato kromě Boha byla?
Aj hle! — Tam jakás postava
vystoupla náhle ze tmy čiré,
z ní jasnota se velebná
rozlétla po krajině širé
Již stojí u mne.
Ta přemilostná bledá tvář,
ty jizvy krásné, plné dějů
a v oku lásky věčné zář
a srdce sličné šlechetností.
Ten usměv rtů a očí hled
až na dno srdce mého vniká,
že srdce láskou puzeno
se celé před ní odemyká.
A kolem ní ta svatá zář,
níž velebně je oslněna — !
ta paní jest — ba světice,
já před ní klesám na kolena.
Však paní ta se sehnula
a jemnou rukou mne pozvedla.
K ňádrům svým mne přivinouc,
i hledíc na mne něžným okem,
slova ke mně pronesla
lahodné řeči luzným tokem:
„Dík tobě, dobrá dcero má,
za lásku tvou i úctu ke mně!
Tys nezapřela krve své
jsouc věrné matky věrné plémě.
Nevíš sic, koho ve mně ctíš,
leč srdce tvé tě ke mně táhne,
však brzy zvíš, proč duše tvá
po lásce ke mně mocně práhne.
Já naučím tě milovat,
co po bohu jest nejsvětější.
I vzplane oběť přelíbá
ve druhém chrámu srdce tvého
a plamen se tří oltářů
tě zhřeje proudem tepla svého."
Domluvila.
Pak pokynula rukou v čtyry strany
a hle! tu čtvero spatřím zástupů,
v nich ženy, stařeny i sličné panny
sem blížejí se v rychlém postupu.
„To dítky mé jsou" paní ke mně vece
a na tvářích jí radosť zářila,
leč bylo znáť, že radosť její přece
těžkého rmutu mračna kalila.
A první zástup bral se podle paní:
děvčata v tanci, v žertech, ve smíchu,
pak ženy v práci, v smutku, v radování
i stařeny ve klidném potichu.
Všem paní moje darů darovala,
z nich žadná nezná díků za ten lásky čin.
Bezcitným okem, s lhostejností v tváři
na dobrotivou paní zíraly,
jak pohlížejí chladní hospodáři
na roli, s nížto plody sebrali.
A druhý zástup bral se mimo paní:
děvčata v tanci, v žertech, ve smíchu,
pak ženy v práci, v smutku, v radování
i stařeny ve klidném potichu.
Všem paní moje darů poskytala,
jichž mnoho choval hojný její klín,
i braly jsou a každá dík jen vzdala —
však žádná lásku za ten lásky čin.
Předivně okem sice pozíraly
na dobré paní vlídný obličej,
však braly jen a za to děkovaly,
že brát a děkovat je obyčej.
A paní zaplakala žalostivě:
„Hle dcery, ježto lásky nemají!
Jsou vděčny, snad by milovaly živě,
leč nemilují, neboť matky neznají.
Co jsou a mají, lásky mé jest dar.
A třetí zástup bral se mimo paní:
děvčata v tanci, v žertech, ve smíchu,
pak ženy v práci, v smutku, v radování
i stařeny ve klidném potichu.
Všem paní moje dala darů hojných,
jichž mnoho choval vzácný její klín,
i braly všecky avšak v slovech zbojných
jí spílaly za velký lásky čin.
„Ta že je matkou naší?" děly zlostně,
„ta žena bídná, tento povrhel?!"
I lály jí a bily nelitostně
plijíce v tvář jí, až to srdci žel.
A paní zaplakala krutým bolem:
„Hle dcery, ježto matku zapřely —
a já přec zrodila je, vychovala,
vše co jsou a mají, vše mé lásky dar.
A čtvrtý zástup bral se podle paní:
děvčata v tanci, v žertech, ve smíchu,
pak ženy v práci, v smutku, v radování
i stařenky ve klidném potichu.
Všem paní moje darů podávala,
jichž mnoho choval hojný její klín,
i braly jsou a každá děkovala
převroucí láskou za ten lásky čin.
„Ty matko naše, milá, dobrá, drahá!
čím splatíme tu mnohosť obětí,
jimižto plníš nám vždy studni blaha?
ach žádej všecko, všecko od dětí!"
Tak mluvily u vděčných srdcích vznětu
a klekly k nohoum milé matky své,
pestrými věnci z nejlužnějších květů
okrášlivše jí čelo bělostné.
A sladká slova, jež k ní promlouvaly,
ta zněla hudbou rajské lahody

a polibky, jimiž ji celovaly,
úrodné lásky byly výplody.
Zaplakala paní plna slasti:
„Hle dcery, ježto máť svou milují!
jež hotovy jsou vše jí v oběť klásti
a celým srdcem k ní se schylují.
Však přijde den, kdy rod můj poveškerý
se vrátí ke mně ze svých bludných cest,
kdy pokleknou i odrodilé dcery
před tou, jež věrnou jich matkou jest.
Vy pak, jež ctily jste mne v povržení,
až jitro spásy mé se rozšeří,
dojdete nejvyššího oslavení,
co apoštolky lásky k mateři!"
I požehnala paní dcerám věrným . . .
odešel i tento zástup,
by hlásat spěly lásku nejvyšší,
jež každou srdce žízeň utiší.
A náhle se mi v srdci vyjasnilo;
teď našlo srdce, čemu vstříc vždy bilo:
tu lkám nad matky svojí povržením,
tu jasám nad slávy její rozšeřením.
Teď vím již, koho musím po svém bohu
nejvýše velebit a milovat:
ta paní jest to — jí toliko mohu
ten druhý oltář v srdci věnovat.
Jí patří láska má, to mocně cítím
a láska k ní, tať pravou budí slasť;
ji milovat chci veškerým svým žitím
a velebit ji — svou milou vlasť.
Mé srdce bude sladce ukojeno,
až láskou k ní se celé rozvlní,
cokoli v něm, vše bude zatopeno —
ona je zaujme a vyplní.
I sklesnu na kolena v zanicení
a volám hlasně v svatém podivení.
„O světice má! paní převznešená,
ty matko šťastná a přec bolestná!
ty tolik ctěná, tolik potupená,
ty nevinná a přece znectěná!
ty oslavená, zneuznaná,
ty požehnaná, proklínaná,
ty zulíbaná, zraněná;
ty oblažená, přece zarmoucena,
ty bohatá a přece chudobná —
ty lesklá hvězdo mraky zastiněná —
kdo jsi, o paní? kdo jsi matko má?" —
Paní líbá má líčka rozpálená,
že pronikla mne nepoznaná slasť
a jako bohyně jsouc proměněna
velebně děla: Já jsem tvoje vlasť!"
Mně bylo, jak bych zřela nebe otevřené
a jakoby tam v bleskojasný kruh
sám tvůrce vstoupil v záři neskončené
a zvolal ke mně: Ejhle já tvůj bůh!"
„O vlasti má! o předrahá ti máti!
i já jsem byla dcerou netečnou —
však nahradím vše láskou srdečnou —
o dovol mi tvé roucho zulíbati!
A co líbám okraj bílé řízy,
obláček skvělý paní zastínil,
vznes se vzhůru, prchá . . řidne — mizí,
až s modrem nebes v jednotu se slil.
Rozkošná hudba, nadpozemsky krásná
zazněla dolů ke mně dojemně,
z níž vynikala slova matky hlasná;
„Miluj mne dcero, miluj svoji vlasť!"
A ztichlo vše a noc se sklání
věštíc krásný jasný den,
nad sebou zřím hvězd jasné plání —
s očí mizí blahý sen.
Nadchnutá láskou k vlasti vroucí
volně ubírám se cestou k domovu
a srdce dříve touhou mroucí
hlasně volá k paní drahé v zápalu:
„Kéž vzejde již, o vlasti, jitro tvoje
a šťastní jsou tví dnové budoucí,
kéž všecky dítky tvoje přilnou k tobě
co k matce, kéž tě věrně milují;
kéž tebe brání proti lité zlobě
a četné rany tvoje zhojují!
Kéž poznají, že láska k rodné zemi
jest nejsvětější jejich povinnosť
a mezi lidstva nepravostmi všemi
žeť nevděk nejhnusnější zločinnosť.
Kéž zaskvěje se, milovaná máti,
zas jmeno tvé, dávná sláva tvá,
bys jako druhdy mohla věčně pláti:
O Čechye, ty drahá vlasti má!"

Farář z Podlesí.

(Pokračování.)

Vesničan chudý, prací rukou svých živ, jaké má blaho na tom podivném světě? jde-li domů z práce, jest unaven a když opouští domov, jde práci vstříc a sice práci těžké. Kdo ulehčí a zpříjemní takovému jeho život? žena a není tedy divu, že i on přírodě pod-

roben uhostí v srdci svém obraz jemu milený. I Joza miloval, miloval mnoho ale protestantku a on byl křesťanem katolickým! To ovšem někdy nemusel pan farář dovolit a jaký div, když i vlastní matku jeho naň nasadil: Činil to vše pro blaho jeho a spásu duše. Marně Joza prosil, farář nedovolil, matka zbraňovala — on uposlechl, s krvácejícím srdcem upustil od své milenky.

Nezdařená láska jest pohnůtkou všeho jednání Jozova. On se odřekl všeho co miloval, on rozryl srdce své ranami nezhojitelnými a následek toho jest nenávist proti tomu, kdo mu život ztrpčil a proti všem, kdož stejné s ním roucho nosí. Joza nenávidí kněze ano jemu zdá se, že každý člověk, s nímž se setkává, jest jeho nepřítel. Jeho netěší více prostá domácnost, on nemůže býti v jizbě, v té nemůže ani bol jeho volně růsti; pod širým nebem jest mu volněji, tam může býti sám a zběsile v kraji běhati.

Joza jest nešťastník. Myslí, že lidé jsou všeho příčinou, jest proti nim urputný, příkrý v jednání i řeči, mrzutý sám na sebe. Jeho život více netěší a přál by si být hluboko pod zemí, aby se zprostil útrap vezdejších neboť není na tom dost, že mu farář svatbu překazil, že ho pološíleným učinil, ještě se mu vysmívají, že jest starý mládenec. Mimo to synek ve vsi bere si protestantku — on může a Joza nemohl! Tato myšlenka naplňuje duši Jozovu, on přemýšlí o tom a jakého výsledku se dodělá? Nenávidí tím více kněze a vše. Přeje sobě smrt a jako škodolibý, ješitný člověk přál by si, kdyby mohl všecko zhubiti. Síly k tomu nemá, ale nenávisť jeho roste a naproti lidem tím více, poněvadž se o něho starají (1. jedn. 4. výst.)

Lidské povaze jest vrozeno, že přeje neštěstí jinému, kdo sám nešťasten. Šlechetná povaha dovede se přemoci, člověk se zdravým rozumem může jinak cítit, ale ne ten, kdo si předsevzal, že nenávidět bude vše.

Joza spatřiv Annu zamyšlenou a smutnou (1. jedn. 5. výst.) zajisté jest tomu rád, že není jen on sám smutným, nešťastným.

Anna zdá se mu býti hezkou a zároveň ihned domýšlí se špatnosti o Světelském, nynějším faráři, jehož nenávidí, ačkoliv on nemůže za svého předchůdce — jest kněz, farář a pro Jozu na tom již dost.

Ač neví žádné špatnosti o Světelském, již jí předvídá a opovrhuje ním již nyní. Poslední větou toho výstupu značí nám již asi budoucí své jednání, jeví se nám co nepřítel Světelského, ano co jeho utrhač na cti.

Joza jest čtyřicátník a proto pohyb těla buď mu přiměřený, ne loudavý aniž hbitý příliš, pohyb rukou vesničanu přiměřený ne přehnaný, nikdo se nedomnívej, že jest Joza blázen. On to praví o sobě ale bláznem není, další vývoj povahy toho dosvědčuje: jest člověk nízkého vzdělání a proto podlehl ihned přílišnému návalu citů bolestných, které ho učinily těžkomyslným však z těžkomyslnosti vyvinula se zlosť proti všemu, nenávisť všeho.

Jozova nenávisť slídí po každém kroku Světelského, on již tuší napřed, jak dlouho se zdrží lásky ten, v jehož blízkosti se nachází mladé a hezké děvče. Radost ho naplňuje, když překvapí faráře, jest to radost vášnivá; Joza se těší z chyby jiného. Když však Světelský se ho ptá po příčině, proč ho sleduje, směle ano drze prohlásí se, že jest mu nepřítelem (2. jedn. 3. výst.)

Světelský miluje Annu — roztrhnu srdce jejich na věky, učiním mu to, co mi učinili před lety; on bude nešťastným jako já: taková myšlenka naplňuje mu hlavu, neboť doufá, že se pomstí a neštěstí svému zadostučiní.

On vypravuje Světelskému, proč jest nešťasten, a řeč jeho nebude v tomto místě klidná ale vášnivá, příkrá, vyčitavá a v konci sarkastická, jest to výsměv nešťastníka.

On nechce, aby ho lidé v jeho neštěstí litovali; on odmítá od sebe možnost prosby k Světelskému a jeho pomoci; hledá lesť ve faráři i mstižádost.

Mírnosti farářově nerozumí, on již myslí, že ho zdrtil a když tento ale mírně se ho dále táže, jest divokým v řeči.

Poznav, že Světelský mírnosti pozbývá, jest tomu rád; poví vše, co zamýšlí. On cítí, že má čest farářovu v moci a proto pozorní ho již napřed, aby tím větší trápení faráři způsobil.

Z celého tohoto výstupu soudíme o Jozovi, že klesl daleko v neštěstí svém, že se stal nelidským, bez citu. Jen ukrutník může se těšit z útrapy cizí, škodolibý; však Joza má také srdce lidské. On jest škodulibý, bezcitný, ukrutný, mstivý protože jinak nemůže, on nedovede snášeti žalu; žal si umenší, způsobí-li ho jinému. Ďábelskou radost jeví v posledních svých řečech druhého jednání.

Světelský účinkuje na nás, že cítíme s ním soustrasť ale Joza musí v nás vzbu-

zovati ošklivost i soustrasť. My ho litujeme, že jest nešťastným, opovrhujeme ním, že chce neštěstí jiných.

Matka se utopila — samovražednice nebude pochována na hřbitov, Joza jest nešťasten a v neštěstí zase neštěstí, výsměv vesničanů.

Jediným pomocníkem může býti farář, jemuž ublížil, jehož učinil svým nepřítelem. Tak myslí Joza a proto vystupuje odhodlav se k prosbě v bytu farářově (3. jedn. 4. výst.) s bázní, vždyť myslí, že ho farář vyžene, že mu oplatí. Sám byl zlým, myslí tedy, že jest každý zlým a aby naklonil si Světelského, lstivě si opět počíná. Když však vidí, že farář o tom nechce mluviti, poznovu bázeň se ho zmocňuje a vstoupá až k úzkostlivosti. Joza by rád prosil, rád byl by se mstil — vše jest marné — on se bojí faráře a proto chce odejít.

Řečí Světelského pohnut nabývá teprvé nyní po dlouhých letech jiného smýšlení: on cítí, že i lidé ho milují a nejen nenávidí.

Úlevu hledáme vždy v pláči a proto i Joza vypukne v pláč a když slyší laskavá slova duchovního pastýře, neví, zdali to skutečnost a proto bázlivě pohlíží naň.

V srdci jeho asi divno. On ublížil Světelskému a on jest k němu laskav, tyto dva protivné pojmy účinkují naň silně.

Laskavé jednání farářovo, vyplnění prosby Jozovy mají za následek obrat v povaze Jozově.

On poznává nyní ve faráři muže šlechetného a cítí se překonaným. On dal by život nyní za toho, koho dříve na smrt nenáviděl.

Matku pochovají slušně — Joza jest spokojen. Kněz učinil ho nešťastným, poběhlíkem na horách, kněz vrací mu pokoj do duše, on činí ho opět řádným člověkem. Joza stane se řemeslníkem jako byl než se stal potrhlým ale zároveň i obhájcem Světelského, jak se nám objeví (4. jedn. 2. výst.) On přál by si učinit Světelského šťastným, kdyby mohl.

Poznali jsme v Jozovi člověka nevzdělaného, prostého vesničana, nešťastného, blouznivce urputného, krutého v jednání i řeči, výsměška, škodolibce, ale vším tím jest tak dlouho, dokud nenabude přesvědčení, že nejen dovede kněz kazit, ale i napravit.

Hra Jozova budiž odměřená, spíše úsečná nežli vážná, však představovatel nezapomeň, že i Joza má srdce citlivé, i on jest všech citů schopen.

Jozu vylíčil nám spisovatel jakožto oběť kněžské přepjatosti, která i srdci lidskému chtěla poroučeti nehledíc na to, jak člověku tím poslouží. Joza jest povaha, kterou bychom v životě zhusta nalezli a proto tedy také ne žádnou fantastickou povahou a bude vždy lépe, bude-li představován jako prostý vesničan. (Dokončení.)

O jídle a jedlících.

Besední čtení.

Ty můj božínku, co se lidé marně nahádají a nahlučí, co jíst, zdali telecí s polskou omáčkou anebo buchty se švestkami; zda vepřovou se zelím anebo bez; zda pečenou husu aneb brambory, či obé dohromady; zdali látky rostlinné či zvířecí. A kdo se to vlastně hádá? Ten, kdo nikdy hladu nezkusil. Můj žaloudek nikdy nepřijde do takových rozporů: jen když je co, myslí sobě často zkormoucený můj pán, ačkoliv přece raději chytne kus pečeně nežli brambor na loupačku, a neobává se toho, že snad ukrátí sobě života, divoké chtíče a vášně rozpoutá a krev rozpálí, jak tvrdí nově povstalá sekta ctitelů stravy rostlinné, tak zvaní vegetariáni. Ty se toho také nebojíš, laskavý čtenáři, což? — Jak divné mají ti lidé starosti! Proč medle raději nepečují o to, aby vlk byl sytý a jehně zůstalo celé, aby člověk tyranský žaludek lacino upokojil, jako za krále holce, když byla za groš ovce? — Beztoho jest hříchem a rouháním mluvit nyní o jídle, v době všeobecného postu a ujmy. Kdo z nás necítí takové ujmy? Mnohý, ba velmi mnohý i půst. A kdo za to může? Já ne. Proč nenarodí se sto nových Faraonů a Josefů Jakubovičů, kteří by zařídili obecné špižírny v hladových letech? — Inu toho já také nevím. Snad tím je vinna bohaprázdnost našeho věku. Nejspíš. Beztoho lidé již ani na čerta nevěří a pak nemají ve sklepích mrznout brambory. To je prst boží. Je zle a lidé jsou vybíraví ještě ke všemu. Jez co máš a sta-

čí-li ti kapsa, jdi třeba k bratřím Švertáskům. Já ti toho nezapovídám. Ale chtít nám krotkým, ba až příliš krotkým lidem cpát, abychom šupali jen brambory, knedlíky, krupičné kaše atd. to je víc než moc. My nezdivočíme po nějaké pánem bohem zabité huse, to jistě ne. Jsme beztoho živi příliš podle písmeny, vzor evangelické trpělivosti, tak že, dá-li nám kdo facku na levou tvář, nastavíme ještě pravou. A vrátit ji? — To to! Ti lidé již vymřeli dávno. — Že prý budeme bez masa dlouho živi. Ať prý se jen někdo podívá na indické bramíny, jimž náboženství maso jísti nedovoluje. Vedou život pokojný, prostý vášní a nemocí a žijí sto let. A což asi opice, nejbližší příbuzný člověka, také nepožívá masa, kdežto on sám nedbá tohoto moudrého pokynutí přírody a libuje si jako dravec v pečinkách všelikého druhu, ba i v prosté hovězině. — Ne, to je hrůza, být vrahem svého života a jíst maso, třebas s rozličnými omáčkami. Do toho by se měly vlády vložit, a to tím více, poněvadž maso dělá zlou krev, činí lidi divoké, bujné a odbojné, je příčinou bouří, nespokojenosti, ba snad i hrozných rebelií. Ne, ne, lidičky, nejezte masa, a držte se raději mého jídelního lístku, který není ani při té, ani při oné straně a vyhovuje každému. Je lacinější než všecky jiné, nedělá ani příliš divokou, ani příliš krotkou krev, není nebezpečný státu, je prospěšný zdraví a nad míru sílí. Mám příklad sám na sobě. Unesu korec hrachu a mohu se každý den zamilovat, a to je tuším dost. Tajemství to sdělím ctěným vlastencům svým co nežištný vlastenec bezplatně. Jsem totiž živ pouze — „luftem." Nevěříte? Ano, jistě, mohu se na to zadušovat. Ovšem že aby „luft" opět nevyběhnul, zatloukám ho ob čas rozličnými špunty z masa, knedlíků, chleba, což tuším je úplně v pořádku, aspoň fysika mně přesvědčuje.

Tak postavil jsem se na obě strany, rostlino i masožravé a to s dobrým úmyslem. Chci totiž založiti spolek „aérofagů" čili vzduchožroutů se špuntováním a doufám, že členů a přívrženců nového učení nebude nedostatek. Na zdar!

Po tomto vyznání k našim vlastencům chci ukázati, jak pošetilé jsou sekty ostatní, zvláště ti vegetariáni. Slibují dlouhý věk, jako by kdo o něj stál! Nyní by beztoho každý rád ze své kůže utekl a zanechal ji v zástavě slavným úřadům a věřitelům. A potom jaký jest ten od nich slibovaný život! Neživot. Což jest skutečně tak žádoucí postavení starce sto a dvacetiletého, který slabý na duchu i na těle bez radosti matný život tráví a neužitečně vlákno života upřádá? Což jest skutečně účelem a podstatou žití člověka, žíti co možná nejdéle? — Nikoli život dlouhý, avšak zdravý, v přirozeném rozvoji a činnosti kvetoucí život jest jeho účelem. Ne dle počtu roku, avšak dle činnosti měří se cena života. Či snad by se ti, laskavý čtenáři, líbilo dlouhé žití Benátčana Cornara, bývalého prostopášníka, kterýž se později v hladového starce proměnil? Po celých šedesát let nepožil více než 20 lotů potravy denně a žil sto let. Co tomu ale říkal jeho tělesný a duševní stav? Žaloudek jeho byl tak slabý, že když jednoho dne o čtyry loty stravy přebral, v nebezpečnou nemoc upadl. Duch jeho byl tupý, jako zkamenělý, ke všemu lhostejný. Prohrál důležitou při, dva jeho bratři utrápili se nad tím; on však zůstal nepohnutý. Přejel ho vůz, byl smýkán koňmi, vymknuta mu noha a ruka, a — nehnulo to ním. Čekal bezcitně na své vyléčení. A to má být odporučením! Stálá činosť, ustavičný boj protiv, stálá změna — to jsou podmínky života. Protož, laskavý čtenáři, drž se mého špuntování. Nejez ani málo ani mnoho, neboť obé jest škodné a přitahuje nemoce.

Člověk vydrží ovšem 8—21 dní nejíst, což závisí na věku, pohlaví a ústrojí, ba když voda při takovém postu se přijímá, lze 40—60 dní hladověti; avšak jaké jsou účinky! Člověk se ožírá úplně. Není podoben snad pokojně trávícímu se plameni, kterýž jest obrazem každého člověka zdravého; nýbrž jako poslední vzplanutí před uhasnutím zvedne se v bouři činnosti nervové. Divoké záchvaty pronikají planoucí mozek, zuřivost se střídá se světlými okamžiky, kteréž jsou zoufalství, až největší vysílení hrozný děj ukončí. Kdož by tu nevzpoměl na Ugolina v hladomorně pisánské, jenž děti své jedno po druhém hroznou smrtí hladu umírati viděl, kteréž také sám v děsnou tvář hleděti musel! — To byl půst ovšem nucený; a což dobrovolný? — Inu, komu se to líbí! Časy, kdy lidé blaženost nebeskou vyhladověti chtěli, snad již minuly, aspoň v našem bezbožném století není o dobrovolném hladu ani slechu; avšak ony staré zlaté, zbožné časy podávají nám zajímavé příklady o účincích nedostatečné potravy. Vidění svatých, zjevení se boha a

jeho andělů zajisté úzce souvisí s dobrovolnými půsty prvních věřících Vůbec kde mluví se o takových zjeveních, tu ptejme se hned, zdali se ten který svatý při tom postil, pak zajisté to byl přízrak, přelud, jejž hladem a modlitbami nepřirozeně napnutá, zvýšená a zimničně rozčílená činnost mozku předvedla. Uvádím pouze Mahomeda, abych o našich svatých pomlčel, kterýž se též postil a měl svá zjevení. Tak zvaní Anachorité, čili poustevníci v prvních dobách křesťanství nebrali sebou na poušť nic jiného, než sůl a chléb. Mezi nimi byl jeden, jak sv. Jeroným piše, který 30 let nic jiného než vody a ječného chleba požíval. Jiný jedl denně pouze 5 fíků. Rozumí se samo sebou, že měli svatá vidění.

Tyranský hlad dá si nesnadno rozkazovat. Jsou ovšem výminky. Tak na př. mnichové thébaiští přisedávali ke stolu, ne snad aby jedli, nýbrž aby na jidla pohlédli, jich se dotkli a pak — opět odešli ničeho nepoživše. Chtěli tak násilným potlačením hladu, kterýž roznítili pohledem i dotýkáním se pokrmů, ukázati svou zbožnou zdrželivost. Jiný příklad, kam mohou lidé dospěti v náboženské přemrštěnosti, podává opat Zeno. Již přišel umdlený a hladový dlouhým cestováním k poli, kdež byly okurky; hlad doháněl ho, aby jich požil. A co učinil zbožný opat? — Pět dní a pět nocí stál na poli pohlížeje na okurky, pak šel dále — s prázdným žaludkem. Makarius Starší, kterýž žil 60 let na egyptské poušti Setis stál po celý čas postu nepohnutě v koutě ani slova nemluvě, nejedl, aniž pil a aniž se posadil. Živil se „luftem“ jako já. To jest ovšem zbožná přemrštěnost, která lidi k postu vedla, činí to však i zármutek, láska a jiné. Také učenci zapomínají na jidlo a pití při pracích svých, avšak máme příkladů dosti, že neradi umřeli hladem. Neměli čeho jísti. I móda jest příčinou dobrovolných postů, zvláště u mladých dám, kteréž za každou cenu chtějí mít postavu nyjící, bledou a hubenou, zkrátka interessantní. —

Jako v postech nacházíme přemrštěnost i v přílišném požívání pokrmů, která až do žravosti přechází. Celí národové dopouštěli se takových hříchů a dopouštějí až dosud ničíce tak všecku tělesnou i duševní činnost svou; neboť člověk zleniví, a jest neschopen ani těžších namáhání tělesných ani hlubšího myšlení. Když byl znamenitý anglický filosof a dějepisec Hume otázán, proč ničeho již nepiše, odpověděl: „Příliš jsem ztloustnul.“ Známé jsou zajisté výstřední hody starých šlechticů polských. Jiní na př. Malabarové cení vznešenost slavných hodů pouze dle toho, kolik osob při nich zemřelo přecpáním. A což řekneme světovládným Římanům, jichž žravost a labužnictví ostře bičované v satirách Horácových přímo báječným se býti zdá? — Ti měli dokonce zvláštní místnosti, kde hosté, jimž pokrmy již krkem vystupovaly, jednoduchým prostředkem, totiž pomocí prstu opět žaludek vyprázdnili, aby dále jísti mohli. A to byla také příčina jich pádu, jich nestatečnosti. Zleniděli. Utopili kyprost a sílu paží svých v tuku. Jistý hollandsky důstojník držel se též římského spůsobu a následoval slavného příkladu císaře Vitellia. Obědval několikrát za sebou a po prvním obědě užil vždy prostředků pro dávení, aby místo uprázdnil obědu vždy následujícímu. Jednoho dne však po prvním obědě a po prvním užití onoho prostředku, pocítil náhle strašné bolesti v důlku srdečním; zbledl, svalil se, a — to byl poslední jeho oběd. Utrhl se mu příliš přecpaný a obtížený žaludek od jícnu. I u nás slýcháme dosti často o znamenitých jedlících a při posvícenských hodech není nedostatek podobných případů. Což konečně říci máme nesmyslným sázkám v jidle, kterými se lidé nezřídka zabijí? — Znal jsem také kdysi člověka, který snad dosud ještě žije, znamenitého jedlíka. Že se jmenoval Honza Mundilů, na tom právě nezáleží, více však na tom, že snědl třicet „krušinek“ čili „lantverů“ a dvanáct liber chleba a — měl ještě hlad. Mnohý zajisté se ještě pamatuje na člověka v Praze dosti známého, říkali mu zkrátka Rus, měl vždy plné prsty mosazných prstenů a utáhl tolik jako kůň. Ten snědl pět a dvacet jaternic a čtyry chleby po pěti groších a měl — také ještě hlad. A což přeloučský klarinetista, Matěj Placák, kterýž od hostí do Prahy na sjezd jedoucích v roku osmačtyřicátém vybral za hru peníze a koupiv si tele, celé ho snědl. Ti všichni dohromady nevyrovnali se ani z dálí Milonovi Krotonskému, řeckému athlétu, proslulému obrovskou silou. Týž kdysi uchopil čtyrletého býka, přehodil ho na ramena a čtyrykrát nesl ho kolem rozsáhlého závodiště olympického. Potom zabil ho jednou ranou pěstí a také za den ho snědl. To byl přece jedlík!

Staré je přísloví, že s plným žaludkem nesnadno jest věnovati se pracím duševním. Tím jsem často sám ošidil upomínajícího mne

věřitele, když jsem neměl čím ho upokojit; avšak na jednom muži zdá se, že přísloví to se neosvědčilo. Slezák Karel Schall byl sice jeden z největších jedlíků, avšak spolu muž velmi duchaplný a vtipný. V jídle byl pravý virtuos. Laube ve svých „charakteristikách“ píše o něm takto:

„Přátelství naše kvetlo nejbujněji za vedra letního a já nacházel jsem ho vždy v lehkém řeckém oděvu v plném rozmaru. Neměl na sobě ničeho krom lehkovážné košile a svůdných gatí. Proháněl se prost všech pout po světnici lapaje vzduch a naříkaje na nedostatek hladu. Půl pekařského krámu bylo naveženo na stole, žemličky a chleby, tak že sotva hrdla čtyř láhví vína vykoukala. A nyní objevil se malý jeho sloužící, poslíček lásky a denních klepů, přinesl polévku, archipelag masných ostrovů. Schall přivázal sobě slavnostně ubrousek kolem krku a hned při počinku bylo zřejmo, že podniká vážnou výpravu s největší rozvahou. Když se byl přesvědčil několikerým vydechnutím a klácením ramen a krku, zdali vše v pořádku je, vrhl pochybný pohled na kouřící se mísu a boj počal. Nastalo srkání a víření, jako by moře k bouři se hotovilo a ostrovnatý oceán zmizel náhle jako latinské císařství. Slzy díků vyprýskly statnému bojovníku z očí, on pak utřev si ústa hluboce vydychoval. Na to byli přineseny spousty masa, že by požehnaná rodina několik dnů od toho žíti mohla a navežené mísy zelenin. Při polévce mlčel úplně, označovalať romantické naladění oběda, což nikdy hovorem neznesvětil. Mezi masem a zeleninami vyprávěl historická dáta, vážně a slavně; při mase a zeleninách byl proniknut dobrotivostí boží, kteráž každého tvora pod nebem pokrmem a potřebami zaopatřuje; byl zbožný.“

To byl ovšem jedlík německého rázu, kteří jsou v tomto ohledu velmi známí. Již římský dějepisec Tacitus podává o nich pěkné zprávy a píše, že celodenní práce jejich byla — jíst a spát. Ostatní obstarávaly ženy. Vždyť i celá jejich blaženost nebeská neobsahovala nic jiného, než bitky a pitky.

Že množství a spůsob pokrmů považován byl za velmi důležitého činitele v rozvoji národním a že obrácen k němu zřetel zákonodárců, vidíme ze zákonů Lykurgových pro Spartany, kterýž veškeren přepych jako ve všech věcech, též v jídle zapověděl. Obzvláště děti spartánské dostávali tak jednoduchou a skrovnou stravu, že chlapci krádeží musili sobě potravy dobývati, aby hladu netrpěli. A byli z nich Spartané. Filopoimen chtěje nadvládu svou nad nimi sobě pojistiti, donutil je k tomu, aby dosavádního spůsobu vychování a vyživování dětí se vzdali. Neboť věděl velmi dobře, že by jinak vždy velkého ducha a vznešené srdce zachovali. I v Římě dokud bohatství prosté mravy občanů neporušilo, podléhaly pokrmy dohledu státnímu. Mnohému snad by se takové ustanovení nelíbilo, a považoval by je za obmezení žaludkové svobody, možná; avšak přihlédneme-li blíže, poznáme, že tím svoboda žaludku jen rozšířena byla, byl volnější a nebyl přetížen prací, jako když přecpán byl až do prasknutí. Tolik jest pouze jisto, že přílišné naplňování jeho jest škodné. Vidíme tak u dětí, které nerozumní rodiče přecpáváním kazí na těle i na duchu. Dětí takové jsou obyčejně blbé, jako z bláta, beze vší živosti. Všeobecně uznaný náhled je, že lidé obyčejně více jedí, nežli tělo potřebuje, nežli k ukojení pocitu hladu jest nutné. — Jak veliký význam potrava pro jednotlivce a celé národy má, k tomu dalo by se nesčíslné množství dokladů uvésti. Tak na př. jak velký jest rozdíl mezi loveckými Indiány americkými a Indy asijskými, kteří výhradně rostlinnými látkami se živí! Ba ani tak daleko nemusíme jíti. Pohleďme jen na staré rolnické Slovany a lovecké Germany. Národ holubičí s příslovím „kaša máti naša,“ a národ divoký, bojovný. Strava slabá, činí také lidí slabé a v tomto ohledu znamenitý jest výrok spartanského krále Pausania po vítězství u Plataie. Položiv totiž na jednu stranu krmě poražených Peršanů a na druhou pokrmy spartánské pravil: „Vizte, jak bláhoví jsou nepřátelé naši! Jak mohli důvěřovati, že při slabé stravě své nás silnými pokrmy otužený národ přemohou!“ Obyčejně bojoval jeden Řek proti desíti Peršanům.

Nám Čecháčkům byly by nějaké sílící extrakty také velmi potřebné; vždyť bezčetné jest množství nepřátel našich. Protož mimo onen návod o špuntování mám ještě jiný za lubem, myslím totiž, že by včasné bylo zařízení akciové lučebny na vyrábění silných vodiček, kterých, když se člověk napije, „má sílu za sto chlapů,“ jak čteme v pohádkách. Zdaří-li se podnik ten, tož prosím ctěné vlastence, aby mne, původce spásonosné myšlenky, učinili ředitelem spolkovým, neboť nemohu s těmito svými důchody vystačit a pak vím o jednom hezkém panstvíčku. — Je velmi

pěkné, o je! Vím, že národ náš je vděčným k takovým lidem, mám toho důkazy a protož doufám, že i mně upřímnému vlastenci za mnohé nezištné rady drazí vlastencové moji takové odměny neodepřou. Já pak zavazuji se hned, že jakmile pánem panství onoho se stanu, jednomu mravnému, spořádanému studentovi, týhodně dva obědy dávati chci, když se listem křestním, očkovacím a od příslušných úřadů řádně vystaveným vysvědčením chudoby a výtečným prospěchem v studiích vykáže. Jsem přesvědčen, že za takovou lidumilnost nejen žurnalistika naše, ale i celý národ mne velebiti bude. Nu a konečně je na pražských náměstích ještě dosti místa na pomník vděčného národa. Ať je ale „důstojný“ a — brzo!

Petr Jehlička.

Napověda.

Sólový výstup dle Hopfa od H. Grunerta. (Ukázka z „Merend“ III.)

Osoba:

Tomáš Vyvrátilek, napověda.

(Jeviště představuje divadlo cestující společnosti, garderoba a rekvisity leží v nepořádku sem tam po jevišti, na stole láhev, krinolina, sukně, přilba s hustým peřím, hák od studně, bílý turban s černou připevněnou škraboškou, bílý burnus, hořící lampa, palice, čepečník, na něm veliký čepec s pentlemi, pohovka, šedá paruka s dlouhým vousem, hnědý burnus, dlouhý nůž, šněrovačka vatovaná, pokrytá závojem stojí na stole, ženský plášť a klobouk, ženská frisura s loky, veliká červená kniha se zlatou ořízkou, veliká slunečnice, siciliánský rybářský plášť a čapka, veliká sekera. — Představovatel má až do poslední scény široké kalhoty, které okolo pasu toliko jedním knoflíkem sepnuty jsou, tak že je představovatel jen rozepnouti a za plentou se sebe shoditi může, pod kalhotama má triko masové barvy a siciliánské rybářské kalhoty, pod kabátem má plaveckou košili; — leč může se oblek volit dle libostí. Divadlo zůstane po vytažení opony tak dlouho prázdné, až se obecenstvo směje anebo je netrpělivé. Pak vystrčí Tomáš z boudy hlavu, mne si oči a rozhlíží se vůkol.)

Tomáš: Co? — Vždyť už musí být přece půl sedmé! A ještě tu není ani jediný představovatel lidí na prknech, které od nějakého času více dřevo, než svět představují. (Slyšeti hodiny tlouci půl.) Co jsem řekl? Půl sedmé! — O, tuto hodinu nezaspím nikdy. A kdybych byl opilý na mol, v půl sedmé se probudím přec, nejsem ale pak příliš probuzen. (Vzpamatuje se.) Ale co mi napadá? Svatý čížku evangelisty Lukáše! — (Vyskočí rychle z boudy a mne si čelo.) Ano, tak je to! — V poledne vstoupil jsem co novomódní Orfeus do tohoto podsvětí, (ukáže na boudu) abych v náručí Murfy — eh, či Morfea alespoň o nějakém obědě snil, v tom přišel hospodský s úředním sluhou a zapečetili vše pro dluhy s tím doložením, že prý je už dohráno. (Ohlíží se kolem.) Naposledy jsem já, aniž bych co věděl také zapečetěn. (K obecenstvu.) Prosím vás, nepozorujete ničeho? Ne? Zaplať pán bůh! — Děkuji vám! — Ha! Ubohý mozeček můj počíná se opět pamatovati a oko moje celou tu hrůzu konečně chápe. (Počítá na prstech.) Pan direktor zmizel — první milovník prásk do bot — starostlivá matka pustila se za ním — první komik dostal zaječí úmysl a o lokální zpěvačce neví se ani kam a s kým prchla — pečlivý otec vypálil rybník a inšpicient poradil se s vaňkem! Všecko je to tam! Jen mne ubožáka zde zanechali! — (Rozhlíží se.)

Což mne ta díra ještě má?
Ta díra ztuchlá, prokletá? —

(Klidně.) Co teď? Teď mohu stejně s Valdštýnem deklamovat: — „Tu stojím teď, podetnutý a bez listů kmen!“ — Kdo dá co ubohému? — Kdo se ujme Tomáše! — (Chvěje se.) Ubohého Toma zebe! — (Udeří se do břicha.) Nehlas se ke mně, hrůzný netvore, já nemám pro tě pokrmu. (Shlédne láhev na skříni.) Ha! Co to zřím? — Prázdná nádoba od nějaké posily — hlupáci zovou ji breberkou. — Pryč! Pryč mi s očí, Banko! — Nechť zem tě kryje. Zapadni někam do nedlážděné ulice. Bez morku jsou tvé kosti — krev tvoje chladná — (tiše) leč, nikoli, nechci být nevděčným! (K lahvi.) V strastiplných okamžicích bývalas mojí jedinou útěchou! — (Vezme ji.)

Zdar tobě buď, ty láhev od likéru,
s velikou úctou dolů tebe beru,
v tobě ctím vtip a božské umění
neb tys ta, která bez obtíží
ku spánku moje víčka klíží,
když kmínovka se z tebe zapění! —

(Vřele ji objímá a pak s opovržením ji odhodí do kouta.) Luiso! — Tvá limonáda je slabá! — (Škrábe se za uchem.) Co mám teď počíti?

— (K obecenstvu.) Prosím vás, dejte mi nějakou dobrou, ale jak říkáme hodně dobrou radu. Mám pověsit suflérskou boudu na hřebík a sebe vedle ní? — Fí! styď se Moore! — Tys slaboch! — Jsem samoten — a nikoho nemám na péči nežli sebe — což mne arci take trápí dost, při takovéhle drahotě. Ale do boudy nevrátím se víc; nebo jak praví Šiller: „Tam dole ale jest to strašlivé!“ — A to je také svatá pravda. Já však nejsem narozen pouze pro napovídání, abych celý čas jako krtek pod zemí seděl a jiným se díval na rozedrané podešve. Ne tak! Také já se zrodil v Arkadii! — Já také býval hercem — a jakým hercem — já hrál: Karaise, Hluchého podomka, Pannu Orleánskou, Enšpigla, Romea, Husičku z Podháje, Masanielo, a tak dále — zkrátka, já mám výborný — vybraný repertoir. — V ženských úlohách jsem byl skutečně velikánem. — Ještě se na to pamatuji! Jedenkrát, bylo to v Postřižími, a pan představený vyžádal si — že by jednou rád nějakou pannu na divadle spatřil! (Směje se.) Zvláštní to žádost! — Měla se dávat tedy panna Orleanská — ale co čert nechce mít, naše obyčejná panna — ležela právě na frízl, nebo na šarlach — nevím už nač — nu zkrátka, byla to nějaká dětská nemoc. A v celé Postřižími nebyla žadná jiná panna k dostání! Co teď dělat? — Kdo jiný mohl vypomoci z bryndy, nežli já, Tomáš Vyvrátílek — jako obyčejně! Tu leží ještě celý můj šat. Ale ten potlesk jste měli slyšet, když jsem tak vystoupil v krinolině. — (Oblékne ji, s pátosem.) „Ta přilba jest má!“ — (Posadí si přilbu.) A jelikož nebyla žádná pastýřská hůl, vypomohl jsem si tuto s háčkem od studně! (Vezme ho.) Takhle jsem stál a mluvil! To jest ten monolog: „Zdrávy buďte pastviny vy milé atd., ten se musel poněkud změnit, poněvadž nám luhy a vyšiny chyběly. Naše divadlo stálo ale blízko kravína a tudiž zněl monolog následovně! —

S Bohem buďtež krávy i milení voli!
Na pastvu povede vás jiný slouha.
Johanna válčiti jde v širém poli,
Pokořit Anglii jest její touha!

To vám byl škandál — randál, chtěl jsem říci — aplaus, div se nezbořilo divadlo! — A což teprva když se objeví anglický feldčar či feldmaršal Lionel — do něhož se panna zamiluje, co vlastně učiniti nemá, protože je pannou. A když tedy tento Lionel pozdvihl hledí a obecenstvo spatřilo červený nos našeho cedulkáře — lidičky — to vám byl rámus — celý kravín bučel sebou! — Náš ředitel představoval vévodu z Burgundu. Ale tento Burgundský byl již více Plzenským — sotva stál na nohou! — Komedie škrtal a zřídil jsem si obyčejně dle času a poměru sám. A proč ne, když mohli v Berlíně před nedávnem na dvorním divadle udělat na ceduli z Karla VII., Karla XII., udělal jsem já z něho panovníka časového — a v okamžiku kde on v Cherbougu — eh — v Rémsu praví:

„A národy, vše pod své žezlo podmaním!“

zvolal jsem rychle:

Což o to, kdyby přišlo na slova,
pak z Německa by hnedle byla
světová říše hotová!

To bylo zajisté dobře a trefně podáno! Postřižímáci tomu ale nerozuměli. — A když chtěl přes levé pobřeží Rýna, chopil jsem ho za cíp královského pláště, až mi kožíšek v ruce zůstal, a zařval jsem mu do uší: — Nic dále! — To není pro tebe! Pamatuj na přísloví: „Kdo chce mnoho atd. O, já jsem celého Šillera přepracoval. (Odloží kostum.) Ale v Šekspírových komediích dělal jsem ještě větší poprask. Znáte přece Othella? (Krčí ramena.) Bože, jak ho Davison pojal! Hm! — Arciť člověk nemá o svém kolegovi za zády mluvit, a u divadla je to také něco zvláštního! — Ale já mu kolikráte říkal: „Davisone, neměj mi to za zlé — ale ty hraješ toho mouřenína trochu kách — trochu přehnaně. Charakter tento musí se docela jinak pojmout. Ku příkladu ve scéně: (Vzpomíná si.) Počkejte — v té scéně, když praví Othello k Eboli: „Kačenko, tys bledá!“ — Ach ne! To je v Hugenotech od Konrádiho! — Je to ta scéna, kde — ona — ano Desdemona — kde Desdemona jde spát a on přijde a škrtí ji! — To je ale prastaré! Škrcená a probodnutá byla Desdemona, kdo ví kolikrát! — Vynašel jsem tedy pro ni méně tyranskou smrt! — (Vezme turban s černou škraboškou, přehodí burnus přes sebe, vezme do levé ruky hořící lampu, do pravé dřevěnou palici.) Scénu tuto pochopil jsem tedy takto: (Jde vážně k čepečníku, stojícímu na stole.) Desdemono! Zdali pak ses na noc najedla? — či pomodlila! — Čerti vědí, že mne při všem hned jídlo napadne! —

(Ženským hlasem.)

Ano můj manželi!

(Svým hlasem.)
Zpomeň si dobře na své hříchy,
zda nejsi dlužna krejčímu či pradleně —
Zaplať to teď — rač hned! —
(Ženským hlasem.)
Ach, manželi, kterakž se tebe lekám!
Tys ukrutný, či máš snad hlad? —
(Opraví to čerstvě.) Eh — tvé oko jiskří! —
(Svým hlasem.)
Hm! (K obecenstvu.) Do tohoto: „Hm!“ musí pravý umělec celý charakter Othelův vložit. Až dosud to nikdo jak se patří neudělal: Dessoir dělá: „Hm!“ — (Dlouze.) Devrint: „Hum!“ — To všecko není nic. Othello musí zvolat: (Prudce.) „Hm!“ Ale co je to všecko platno — žádný nechce přijmout mého ponaučení. — Na to spustí zase ona:
(Ženským hlasem.)
Proč kousáš pysk svůj, příteli?
To hrůzně vypadá — nech toho být!
(Svým hlasem.)
Mlč, a buď zticha!
To jest to jediné, co tady činit mám.
(Ženským hlasem.)
Již mlčím! Co si přeješ?
(Svým hlasem.)
Šátek mě milý — jejž jsem daroval ti,
ten dalas kassirovi — ne Kassiovi.
(Ženským hlasem.)
Ne, já ho ztratila! —
(Svým hlasem.)
Ty lžeš! —
(Ženským hlasem.)
Na své spasení! — Jako že žiji! —
Ať zčernám jako kominík!
(Svým hlasem.)
Chraň se dítě, chraň se křivopřísahy.
(Popadne čepečník a mrští jím na pohovku.) Ty lžeš na smrtelné ještě posteli! — Prach a broky! — (K obecenstvu.) To je přidáno, k vůli efektu. Šekspír nechal svého Othela jenom: „Ha!“ vykříknout! — Já si ale myslím, že se toho nikdo tak nelekne, jako když přijde Othello s prachem a broky! — Teď přijde ta vražedná scéna:
(Ženským hlasem, přežalostně.)
Zavrhni mne! Jenom mne nevraždi! —
(Svým hlasem.)
Zhyň podvodnice! — (Uhodí palicí do čepečníku.)
(Ženským hlasem.)
Jen okamžení! —
(Svým hlasem.)
Ne!

(Ženským hlasem.)
Jen co se pomodlím!
(Svým hlasem.)
Již pozdě! — (Uhodí ještě jednou, na to k obecenstvu.) Teď klepá venku komorná Desdemony! (Vyskočí.) Jaký to šramot? (Vzdychne hluboce, pak k čepečníku.) Ty ještě vzdycháš? — Nejsi mrtva? — Ne mrtva docela? Jsem sice tyran — ale milostivý tyran? — Nechci ti ztrpčit tvoje trápení! —
(Několikrát ji ještě udeří.)
Tak! Tak! (zcela unaven, k obecenstvu.) Vidíte, to je Othello jak má být! — Takhle alespoň jde obecenstvo uspokojeno domů, nemusí se obávat, že je Desdemona jen na na polo mrtva, a že ji snad za živa pohřbí. (Odkládá kostum.) Ano ano — je to těžké, hrát s charakterem. — Inu tak, hrát chce každý — ale kde zůstane charakter? — Nikde žádná skutečnost? Tak jako Faust! To jsem vždy vrtěl nad tím hlavou, když jsem viděl Fausta! — Ti Faustové, co jsem posud viděl, se mi nikdy nelíbili! — Göthe tu komedii dost krásně napsal ale co je to platno, když se krásně nehraje. Zajisté by se to líbilo tak jako: „Hluchý podomek.“ Ale všecky Faustové pochybí již hned v té scéně s Marketou, kde ona kráčí z kostela. Ona přijde v celé nedělní parádě. (Vezme ženskou paruku s lokama, klobouk a mantilu, velikou knihu červenou se zlatou ořízkou vezme pod páži. Ukazuje na knihu.) Tohle je velký nebeklíč a sice v kapesním formátě! totiž za těch dob měly kláštery takhle velké kapsy. Teď už pokročily, maj větší. Tehdáž se ještě knihy psaly, proto přišel Faust na tu myšlenku, vynalézti tisk. — Ale zvykli jsme na ten tisk hezky — neboť nás tisknou až — až dost! — Faust jí tedy zastoupí cestu a praví k ní:
„Smím krásná slečno sobě žďáti,
A průvod svůj vám k domu dáti?“
Její odpověď má být notně keck, jak je totiž předepsáno a sice asi takto:
(Ženským hlasem, uštěpačně.)
Nejsemť slečna, aniž krásná k tomu,
A zavolám tatínka, nenechaj-li mne samotnou jít domů! —
Vytrhne se mu, odběhne! — Tak si to myslel Göthe, když psal Fausta. A což teprvé výstup se slunečnicí — to musí být hezky dětinské, takhle: (vezme slunečnici a otrhává listy, pokukuje po očku stranou, jakoby vedle Faust stál). Má mne rád? — nemá mne rád? — (najednou vyskočí do výšky). Má mne rád!

— — Tak! takhle to má přece nějaký smysl. Rád bych věděl ale, proč se jí Faust ptá, jestli tomu rozumí! Holka 16 let a aby tomu nerozuměla! (Odkládá kostum.) Jak povídám, je už divadlo příliš mnoho k opravení! Činohry a truchlohry jsou hlavně zanedbány — a což teprv na balet — ať se někdo na ten podívá — takhle odtuď, z mého kupé (ukazuje na boudu). To je hrůzné! — K tomu patří zdravý žaludek! — Ale ještě vám musím povědít, jak jsem se jedenkráte zvláštně vypral — eh či vyznamenal. (Náhle se zarazí.) Ale prosím vás, já vám to povím, leč neříkejte to nikomu, prosím vás, podržte to u sebe! — (Tajuplně) Přišel jsem jednou k svému příteli Davisonovi — ale ta jeho radost, jak mne spatřil, nelze ani popsati. Hned mi podal ruku a sesli — nechal přinést žampaňské a pak pravil: „Tomáši, tys mi přišel velmi vhod!“ — „Jak to?“ ptám se ho. „Inu, mám hrát dnes Shyloka — a není mi jaksi dobře. Musíš mne dnes zastupovat, ale tak, aby nikdo nic nevěděl, vím, že mně nápodobit dovedeš, tedy myslím, že nikdo nic nepozná.“ „Proč ne,“ zvolám. — Oblekl jsem se tedy v jeho bytu a jel do divadla! On mi pak na památku kostum tento daroval, a já s vřelou láskou, jakouž svého přítele Davisona miluji, chovám jej doposud! (Nasadí paruku a vousy, přehodí přes sebe burnus a vezme velký nůž do ruky.) Teď, prosím vás, pozorujte, nejsem-li celý Davison. A co pak teprvé v řeči — ve scéně před soudem!

„Ta libra masa, kterouž žádám,
jest draze koupena, jest má, a chci jí mít!“
— A nůž brousil jsem o podešev!
(Činí to.) Pepita na to zvolá —
či Porcio — k Antoniovi:
„Obnaž prsa svá!“
(Odhodí závoj se šněrovačky a postaví se tak, jako by chtěl bodati.) „Ano prsa!
Tak praví zdání! neli soudce?
Co nejblíž srdci, vlastní slova z něj?“

Když jsem ale zastrčil nůž svůj a zvolal: „Jaký to zákon!“ V tom vletí mi věnec samé diamanty na hlavu. Arci že jsem ho potom Davisonovi přenechal. A vidíte, každý myslel až podnes, že to byl Davison, zatím jsem to byl ale já, Tomáš Vyvrátilek. — Prosím vás ale, neříkejte to žádnému. — (Odkládá kostum.) O já nezahynu jen tak ledabylo! — Ze mně bude ještě velké zvíře! A nepůjdeli to s recitovanou dramou, vrhnu se na zpěv a chopím se opery! — Já mám hlas! A jaký hlas! — Tenor zpívám až do bis a bas, až do bes! — Nebo, jak se jmenuje ta nota? (Do orkestru.) Vy to přece budete vědět! — Je pod linií — dvakrát skrz hlavu a třikrát přes krk přeškrtnuta, a nožičku má do výšky —? — Mně se zdá, že je to bes. — Kdybyste slyšeli ode mne uspávajicí arii: „z Němé z Portiči!“ Jednou jsem zpíval tak přirozeně, že celé divadlo při tom usnulo! — Tak přirozené to bylo! —

(Zpívá.)

Oddej se spánku!
Dost trpěla's již! —

(Mluví.)

Teď ta colloratura! —

(Zpívá.)

O, usni líbě! —

(Mluví.)

Ona usíná! Teď odpadne zpěv docela!

(Zpívá.)

Tvůj bratr za tě bdí!

(Mluví.)

Takový hlas nemá hned tak každý! — Co tomu říkáte? — A v kostumu dělá se to mnohem krásněji — nebo operní zpěv bez kostumu — je tak jako lajtnant bez dluhů. Hned vás přesvědčím o pravdě svých slov. (Shodí se sebe kabát, spustí kalhoty, vezme rybářský plášť, nasadí si rybářskou čapku, pak hrdinským krokem chvátá v před a křičí.)

„Zbraň mi dejte! —

(Popadne sekeru a drží ji vzhůru, zpívá.)

Ach ranní čerstvý vane vzduch,
Bratří vytáhněte kožichy! —

(Nápodobí mezihru.)

Ti — ti — ti — ti — ti! —

(Mluví.)

Portoriko! nejčistšího — rázu! — Na takový zpěv by vpadlo obecenstvo zajisté sborem.

(Zpívá.)

„Toť výborný jed pro štěnice!
Ha nevděčný světe, co chceš více!“

(Mluví.)

Inu tak, opera to je můj živel! — Ha! Vecko! Ticháček! Roger! — atd. Ha ha ha!

(Zpívá z Fra Diavolo.)

„Třes se! —
Až vzduchem zazní jednou z rána,
Tomáš že stal se zpěvákem! —
Všecky vás zabije!“ —

(Mluví.)

Pak budu jezdit po všech dvorních divadlech pohostinsku zpívat! — Ale tu mi napadá,

že musím šetřit svého hlasu a neplýtvat svým uměním, neboť chci ještě dlouho při divadle působit a doufám, že podle zkoušek jaké jsem Vašnostem právě zde složil obstojím všude! Činím tedy už napřed k svému prvnímu vystoupení v opeře své uctivé pozvání a zároveň přeji pro dnešek Vašnostem z celého srdce — nejen dobrou, ale tu nejlepší noc!

(Odkvapí.)

České divadlo v Praze.

Činohra. Ve svůj prospěch zvolila sobě naše výtečná umělkyně pí Sklenářová-Malá původní historickou tragedii „Poděbradovna“ od Fr. Zákrejse. Konstantovati nám jest to faktum, že technicky jest dílo to velmi dobře provedeno, nemožno nám však tvrditi co o tragedii v pravém toho slova smyslu. Látka, která má v prvních dvou jednáních pravých motivů tragičnosti, ztrácí jich v postupu děje, tak že rekyně pod vlivem těchto neklesá. Kunhuta, dcera Jiříka Poděbradského zasnoubená Matyáši Korvinovi, chová v srdci svém nejen velkou lásku k milenci, nýbrž i k vlasti své a víře. Domnívát se, že příchodem svým do Uher uskuteční smír mezi dvěma národy, potká se však s opakem, což samo o sobě jest velmi dojemné. Pro lásku svou k milenci, jež u ní „nade vším stojí co jest jí svaté“ zříká se víry své co utrakvistka, ovšem ne bez tuhého boje, neboť víru otců svých velice miluje. — Avšak čím tužší tento boj, čím větších zapření víry vyžaduje obětí, tím úžasnější jeví se nám její láska, tím více však dosaženo i motivů tragičnosti. — Zapřením tímto vystoupí láska i obětavost její vrcholu; stupňování další v boji mezi láskou, vírou a vlastenectvím stává se nemožným, nutně by musela ve 3. jednání následovati katastrofa; však potkáváme se ještě s dlouhými třemi akty, v nichž nevztahuje se děj více tak k vnitřnímu jako k zevnitřnímu člověku, ač by opak toho měl býti. Spatřujemeť rekyni v třetím jednání starati se o to, by urážka učiněná národu jejímu papežským legatem Bessarionem byla paralelisována zadostučiněním, jež se dostane Čechům od legata tím, že kleče Jindřichovi, bratrovi Kunhutinu, podá list odvolávající křižáckou válku proti Čechům. — Tak i v dalším postupu děje vidíme hrdinku jednající jako každý vladař a její láska, vnitřní její život jen vedlejší hrají úlohu. — Kunhuta neklesá následkem vnitřního boje mezi láskou, vírou a vlastenectvím, nýbrž následkem pomsty, již na sebe uvalila snížením legata Bessariona. — Mimo to sluší podotknouti, že od třetího jednání počínaje trpí tragedie dlouhými často frásemi přeplněnými dialogy, v nichž se to láskou k lidstvu a mnohými neslýchanými výrazy jen hemží, ovšem jen proto, že se i jedna a tatáž myšlenka mnohokráte opakuje. — Jedno faktum jest nám zaznamenati, že spisovatel nedržel se děje i povah osob, jak nám je historie líčí. Nenamítali bychom proti tomu ničeho, kdyby dle pravidel oboje bylo povzneseno k idealnosti, však tomu právě odporuje podivný pád rekyně, zvláště pak povaha Matyaše Korvina, již sama historie v lepším světle líčí, než spisovatel, jemuž je povaha jeho třtinou obracující se dle větru vějícího z Říma. — Dosti zdařile naproti tomu jest kreslena povaha legata Bessariona. Toť jest celkový dojem, jenž na nás tragedie tato učinila. Až dosud dávána byla dvakrát vždy za velmi četné návštěvy. Tendence tragedie té a výtečná hra pí. Sklenářové-Malé mohou udržeti ji dosti dlouho na našem jevišti. Provedení bylo velmi dobré, o kteréž ovšem nejvíce zásluh má pí. Sklenářová-Malá (Kunhuta); pan Šimanovský (Matyaš) někdy přílišně deklamoval. Všecku chválu zasluhují pp. Pulda (Bessarion), Frankovský (Jan Vílovec), Bittner (Jindřich z Münsterberka) a Kolár mladší.

Dne 11. března dávána Shakespearova tragedie „Romeo a Julie“. Provedení celkové bylo velmi skvělé. Především jmenovati sluší pí. Sklenářovou-Malou (Julie), jež stálým potleskem za umělecké její výkony byla odměňována. Nemožno říci, v kterých scénách byla nejvýtečnější; bez ochabnutí kráčela kulminačními body pravého umění. Pan Bittner (Romeo) zabíhal začasté v nepřirozenost; jeho Romeo rve se často od milenky své v takové nadšenosti, jak by k nebesům postoupiti chtěl. Výtečným byl p. Šimanovský (Merkucio) a pí. Hynková (Marta). —

Ku své benefici zvolil sobě výtečný náš herec Frankovský nevýtečnou hru „Preciosa“ od Volfa. Domnívali jsme se že, sobě zvolí něco kloudnějšího než nemilosrdně zveršovanou krátkou hru, kteráž, by aspoň do devíti hodin trvala, vyplniti se musela lecjakým baletem. Doufali jsme, že jej uvidíme hráti v úloze talentu jeho přiměřené, však kdo by se byl nadal, že jej

spatříme dávat „vysloužilce“ na jevišti našeho divadla, an i na prknách ochotnických je povaha jeho ošumělá, zvláště s těmi výrazy „o té velké retirádě“ a p. Spravedlivě můžeme říci, že tlumočíme smýšlení obecenstva a že si tudíž vezme p. Frankovský slova naše k srdci. —

L. P.

Zpěvohra. Vždy jsme povděčni ředitelstvu, předvede-li nám na prkna divadelní svým časem dílo podobné, jako jsou Mayerbeerovy „Hugenotti“, které jsme dne 5. t. m. opět jedenkráte slyšeli. Přikročme tedy k jednotlivým úlohám: Výborný byl tentokrát pan Dobš (Marcel) v prvním jednání, jenž svou „Válečnou“ zdařile přednesl; intonace byla již jistější, než obyčejně u pana Dobše to bývá a mimické výkony taktéž dovednější. Jen více živosti a ráznosti je zapotřebí a pak to zajisté půjde. O slečně z Ehrenbergů a paní Blažkové nezbývá nám nic jiného než opět příznivě se vysloviti, poněvadž to vskutku zasluhují; partie jejich byly intressantně a korektně provedeny. Taktéž vyznamenala se s nevšedním úspěchem slečna Kupkova (panoš); její arie v 1. jednání velmi se líbila, což hlučný potlesk dokazoval. Totéž platí o panu Lvovi (hrabě z Neversů) a Součkovi (Raoul). Zdařilá zejmena „přísaha“ se sborem v druhém jednání kteréžto číslo vždy u nás se líbí.

Dne 8. dávána Zajcova komická operetta „Hádačka z Boissy“, kterou si pí. Seifertová k příjmu vyvolila. Operetta tato jest dosti zábavná, jako mnohé kusy Offenbachovy, sem tam nějaké zajímavé číslo se vyskytne. Z toho patrno, že byl a jest Offenbach u vynalezení vždy nových a zajímavých melodií šťastnější, a není tudiž divu, že již tolik komických zpěvoher byl s to spáchati. Co se instrumentalní Zajcovy hudby dotýče, o té kolují mezi hudebními znalci dobré úsudky, což se dá směle konstatovati. Paní beneficiantka zavděčila se obecenstvu s dobře přednešeným „kupletem“ v 3. jednání, a musela vždy nové verše přidávati, an volání nechtělo míti konce. Rozhodně též se líbilo duetto v druhém jednání pana Čecha (Grisaille) se slečnou Sákovou (Melanie). Hra v celku až na některé menší vady slušně byla provedena. Návštěva byla četná, z čehož lze viděti, že pí. Seifertová obliby u nás požívá.

Dne 10. opera „Marie dcera pluku“. Hlavní úlohy v rukou slečny Vávrovy (Marie) a pana Vávry (Tonio.) Kdyby na českém jevišti vždy takové bylo představení a provedení tohoto jako tentokráte, nedivili bychom se, že zamýšlejí Němci zde v Praze ještě jedno německé divadlo si postaviti, an by bylo hudby milovné obecenstvo začasté nuceno na německou zpěvohru se podívati. Vzdor tomu, že dáván tento kus v neděli, předce chladně byl přijat. Aby ale obecenstvo podobným představením učilo se přivykati, opakovala se tato opera opět dne 13. t. m.

J. J.

Zprávy a dopisy.

F. **Z Vídně.** Po celou zimní saisonu panoval zde dosti čilý ruch a naši příčinliví ochotníci spolku „Pokrok“ uspořádali mnohé dobré a skvělé představení. Rok 1872 zahájen byl Grubrovým „Farářem z Podlesí,“ jehož provedli ochotníci velmi zdařile jako pan Bretter (Světelský), sl. Jos. Blažkova (Anna) a p. Kos (Joza.) Druhé následovaly „Ouklady a láska,“ byly dobře provedeny a konečně jednou přeměněna garderoba. Jak málo kdy, tak zde se nalezali úlohy na místech patřičných a vyznamenali se zvláště pp. Kunft (president), Bretter (Ferdinand) a Tichý (Miller). Sl. E. Pivničkově v úloze Luisi dostalo se značné pochvaly za cituplnou přednášku. Na místě byli též p. Koudela (Wurm), kterému se ale vytýkala hrozící maska jeho a p. Kynšner (Kalb), který však bohužel v krátkém tom čase nenaučil se zúplna francouzskému jazyku. Dne 3. t. m. dávali se „Loupežníci“ v Kolárovém překladu. Velkých to stálo namahání takového velikána přemoci, dosti však šťastně provedli je příčinliví naši herci. Zde opět p. Bretter co (Karel) vyniknul, a byl od pp. Koudely (Franc), Kynšnera (st. Moor), Šindeláře (Špiegelberg) a Knotka (Švýcar) podporován. Významně se musíme zmíniti o hře sl. Jos. Blažkovy (Amalie), která veškerým požadavkům nesnadné své úlohy dostála. Dobrý byl též p. Svoboda v jedné z menších úloh. Litujem, že brzy již zastaví ochotníci svou činnost, by v času letním si odbyli svoje vagace. Na příští čas připravují se „Starý manžel“ a „Dědičná smlouva.“

Z Domaušic. Již po drahnou dobu uzavřen byl chrám naší Thalie, anť jednak neuprositelná smrť, jednak rozmanité povolání naše nejlepší síly rozptýlily. Avšak zastesklo se pozůstavším zde ještě ochotníkům po tak příjemných zábavách a nedbajíce na příkoří jim od některých

soupeřů svých — druhdy se též ochotníky nazývavších — činěná, zahráli dne 4. února, vybravše sobě, obmezení jsouce totiž na skrovný počet sobě věrných, 3 jednoaktové hry, totiž: „Nechce kouřit," „Opička z besedy" a „Chce mít equipage." Úspěch byl celkem výborný. Zmiňovati se o jednotlivých osobách, byloť by jednostejným chválořečením; toliko o sl. Pihertové podotknouti sluší, že její ač teprvé druhé vystoupení bylo skutečně překvapující. I sl. Křížova hraje dosti slušně. Ostatně se dostalo všem ostatním ochotníkům hojného potlesku. Že jsme se po tak dlouhém spánku i ctěnému obecenstvu velice zavděčili, dosvědčila dosti četná návštěva, což bývá u nás řídkým úkazem.

— **Ze Žebráka.** Naše ochotnické divadlo mezi nejstaršími toho druhu v Čechách, neboť již tenkráte, kdy Tyl se svou společností cestoval, v Žebráce se hrálo, a praví se, že Klicpera několikrát jen pro divadlo Žebrák navštívil. A jak stará jsou data našeho divadla, tak zajímavá je i pestrost dat vnitřního jeho života. Pokud vedli režii p. L. Vorel a po něm p. P. Hněvkovský, dařilo se divadlu utěšeně. Toho záviděli nám však nepřízniví bohové a posýlali v pozdějších dobách jednu egyptskou ránu za druhou na proslavený náš chrám Thalie: Tu odloudil nám svádivý Hymen nenahraditelnou herečku, tam zavedla si nepřízniva Morana ve tmavý přístěnek činného herce, onde opět nasila hašteřivá Eris semének sváru do citlivých hrudí, a tak se stalo, že po několika měsících takového řádění rozličných božstev nezbylo režisérovi nic jiného, než založiti ruce, zazpívat snad „jaké to orání bez — — koleček" a v sedě s Jeremiášem o závod plakat nad zříceninami bývalé slávy ctěné dříve Musy. A že taková situace nebyla utěšená, o tom svědčí valný počet režisérů, již za krátký čas se vystřídali, aniž by byli přes všechny své nejrozmanitější pokusy dovedli rozžehnouti znovu vyhaslý plamen na opuštěné obětnici. Ba v poslední době bohyně sama prý opustila tichý svůj chrámek na dobro, jak se má za to, nechtěla patřiti na jeho znesvěcení. Bloudila zarmoucená až do dnešní doby, kdy se dozvěděla. že páni ochotníci omrzelí z beznadějného tapání ve tmě rozžehli si pochodeň dobré vůle zušlechtění, kdy se dozvěděla, že je to bývalý miláček její, jenž při rozžehnuté oné smolnici znamení dává, aby se sešli, kdo chtějí slušnou poctou udobřiti uraženou. Tak kyne naděje, že se nám opět vrátí zlaté časy ušlechtilých zàbav, jichž za dřívějších let divadlo hojně nám poskytovalo. Dne 25. února byli jsme přítomni prvnímu představení této nové nadějnější éry a poznali jsme s potěšením, že páni ochotníci jeví upřímnou vůli, aby dostali se na dráhu, s níž v poslední době bohužel se sešlo. Provozován byl Liptovského čtyraktový obraz ze života „Dívka z Podskalí." Volba kusu sama o sobě, a zvlášt za poměrů a okolností nynějších, byla velmi vhodná, tak i obsazení úloh zcela dobré. Hra sama pak, když jsme uvážili, že vystoupili tu většinou nováčkové, naplnila nás velmi milým překvapením a rozohnila veškeré obecenstvo nejednou k jásavé pochvale, která rozléhala se tu hlučně, jakoby slavnostní střelba na uvítání nesmířené naší Thalie. Páni ochotníci drželi se vesměs statečně a můžeme si jen přáti, aby tak dále pokračovali, pak dočkáme se ještě mnohých v pravdě krásných večerů. A což až nám tak někdy k tomu všemu zazní lahodná píseň z těch něžných ňader našich dam, které se právě pilně ve zpěvu cvičí, hodlajíce později sestoupiti se v ženský pěvecký sbor!

Z Kravína u Prahy. Málo jsme viděli tak zdařilých představení na našem divadle, jakým se nyní právě nazvati může představení „Břetislava Bezejmenného" dne 10. března b. r. Pochvalu zasluhují pilní ochotníci, kteří tak obtížný kus provedli, že po každém jednání bouřlivou pochvalu obecenstva, jež všecky prostory vyplňovalo, si získali. Zvláště zastupitelé prvních tří úloh (Břetislav-Marie-Soběslav) podali zdařilé výkony. Budoucí představení bude prý 17. b. m. „Nepravý a přece pravý" veselohra. Voláme přičinlivým ochotníkům srdečné: „Na zdar!" K.

— *Poděbradovna,* truchlohra od F. Zákrejse vyjde tiskem a sice v „Divadelním světě" pořádaném Štolbou. První sešit již vyšel.

— *Otakar Ševčík,* koncertní mistr na Mozarteu v Solnohradě, uspořádal koncert 11. března v Praze.

— *Společnost p. Kramuele* odjela 5. března do Slaného z Roudnice.

— *Zas německy* bude se hráti v areně ve Pštrosce a sice společnost ředitele Vahlburga.

— „*Il maestro del Signorino,*" opera od Soffrediniho v Livornu provozovaná byla příznivě přijata.

— „*Svatební noc,*" operetta od Jonase a „Testament Münchhausenův" operetta od Lecocqua připravují se k provozování v Strampfrově divadle ve Vídni.

— „*La Batracomiomachia* (žábomyšíboj)" jmenuje se burleska v piemontském nářečí napsaná, jež dochází velké obliby v Turinu. Hudba k ní pochází z větší části od mistra Boraniho.

— *„Podloudník“* a „Růže ze St. Flouru“, operetty od Offenbacha, provozují se v divadle na Vídni ve Vídni.

— *„Zauberring“* nová zpěvohra od Schrödra byla v berlínském divadle Walhalla již šestkrát provozována. Libretto od dr. H. Schmida.

— *„Richard Wagner“* jmenuje se životopisná kniha od Hostinského, v níž se líčí život a umění Němce, skladatele Wagnera, aby se stal známým po naší vlasti, poněvadž jsme ještě ani jedné opery na českém divadle od něho psané neslyšeli.

— *„500 durů“* povolilo ředitelství národní hudební školy v Madridu vypsati jako cenu na nejlepší národní operu. Potom jenom u nás, jinde také!

— *„150 a 50 rublů“* vypsanou cenu varšavské philharmonické společnosti obdržel Jindřich Jarecki z Varšavy a sice za sonatu pro piano a violoncello do Adur a za čtyrhlasový žalm XCIII. Jarecki jest žák Moniuszka, ředitele polského divadla v Poznani, dříve byl contrabasistou ve varšavském divadle.

— *Princ hercem!* Pod jmenem Arnolda Waldena vystoupil poprvé jako tenorista princ ze Sayn-Wittgensteinů na Wallnerově divadle v Berlíně při představení uspořádaném ve prospěch spisovatele E. M. Oettingra.

— *Vlašská opera* byla otevřena v Paříži pod novým ředitelem Bergerem dne 7. března.

— *Charlotta Patti* jela do Říma, aby tam koncertovala, odtuď odebére se do Neapole.

— *Nový virtuos* na kytaru, jmenem Boš, objevil se v Paříži, kdež koncertoval s dobrým výsledkem.

— *Nové divadlo* hodlají postaviti v Madridu pro komické opery, které má býti otevřeno v listopadu novou operou Arrlety.

— *60.000 franků* dostal Verdi honoráru za svou Aidu od Ricordiho, jemuž nyní přísluší právo disposiční. Čtyry představení, která následovala po prvních třech byla jako první silně navštívena se strany obecenstva, ač zvýšené ceny míst zůstaly. Po Miláně hodlají provozovati Aidu v Parmě, Padui a Bologni.

— *Generální schůzi* odbývala všecka divadla německá, k nimž se dostavili zástupcové 87 divadel, z nichž dvacet je dvorních.

Repertoir ochotn. divadel v měsíci březnu: Dne 10. v Nové Pace „Krakonoš, aneb: Srdce z kamene“; v Novém Strašecí „Drahomíra“; v Žižkově „Starý mládenec“; v Libni „Hraje si na vdanou“, „Faust druhý“; v Litomyšli „Krvavý soud, aneb: Kutnohorští havíři“; v Chocni „Naši maloměšťáci“; v Nuslích „Galejní otroci“; v Bechyni „Magelona“; v Kosmonosích „Fotografická dílna v Praze“, „Noční můra, aneb: Smrtelné úzkosti“; v Kolíně „Pražský žid“; ve Zbyslavi „Muka chudé ženy“; v Třebenicích „Převržená slánka“, „Roztržití“ a „Pan Čapek“; v Šárce „Pan domácí“ a „Dědkův kalmuk“; spolek Oul v Praze „Převržená slánka,“ „Rekrutýrka v Kocourkově“ a „Černý Petr“; v Olomouci „První den po svatbě“, „Prodaná láska“; v Dobříši „Služebník svého pána“; na Březohoře (dětské představení) „Láska k rodičům, čili: Otec v cizině“; v Hluboši „Svatý Mikuláš“; v Králové Poli na Moravě „Srnec, aneb: Nevinní vinníci“.

Dne 17. března v Krpech „Farářova kuchařka“; v Strašicích „Svéhlavost“, „Veselohra“; v Starém Přerově „Katovo poslední dílo“, „Fotografická dílna v Praze“; spolek „Sázavan“ ve Světlé „Petr a Pavel“, „Žena Putifarova a dva egyptští Josífkové“; ve Zdicích „Matka a dcera“; v Branné „Život za přítele“; v Domaušicích „Dědkův kalmuk“, „Ženich z města, aneb: Klarinetista na útěku“; v Hořicích „Miláček Štěstěny“; v Křivsoudově „Lesní panna“; v Novém Strašecí „Král Liliputánský“; v Sadské „Damoklův meč“, „Stehlík Strnadem“ a „Doktor Robin“; v Železném Brodě „Farářova kuchařka“; v Žižkově „Vychovatel v čepci“, „Černý Petr“ a „Romeo v kanceláři“; v Říčanech „Přede dveřmi“, „Tři ženy najednou“; ve Vodňanech „Katovo poslední dílo“; na Hradčanech „Loupežníci“.

Dne 24. března na Vsetíně „Svatý Mikuláš“; v Meziříčí Valašském „Láska v nárožním domě“, „Bez hlavy a bez srdce“.

Listárna redakce.

Panu **V. Z. K.** uveřejníme příště.

Panu **A. P. v M.** Objednané vám zasýláme a budete-li si přát některá dramata Shakespearova jako „Romeo a Julie“, „Večer tříkrálový“ a j. dostanete je v opise v knëhkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně pro ochotnická divadla již upravená. Račte odepsat.

Panu **Č. V.** zde: Sólový výstup upotřebíme.

„BESEDNÍK“ vychází vždy 1. a 15. každého měsíce a předplácí se

pro Prahu:		*mimo Prahu poštou:*	
na čtvrt roku	— zl. 80 kr.	na čtvrt roku	— zl. 90 kr.
na půl roku	1 zl. 50 kr.	na půl roku	1 zl. 70 kr.
na celý rok	3 zl. — kr.	na celý rok	3 zl. 40 kr.

Jednotlivá čísla po 15 kr.

Odpovědný redaktor: **Jos Mikuláš Boleslavský.** Vydavatel **Ed. F. Schmidlechner.**
Nákladem a tiskem **Mikuláše a Knappa** v Praze, v Karlíně.

BESEDNÍK.

Časopis věnovaný divadlu, hudbě a společenské zábavě.

Číslo 3. V Praze, dne 1. dubna. 1872.

Čechye.

Slavnostní předehra v 1 jednání.

OSOBY:

Osvěta, — Svoboda, — Čechye.

Jeviště představuje krajinu.

1. Svoboda (sedí na pahorku uprostřed jeviště. Na rukou má pouta). *Osvěta* (stojí blíže ní. Uprostřed jeviště kamenný oltář, na němž hoří oheň).

Svoboda.

Aj tisíc let již věčnost pohltila
a všude temno, jak za dávných dob,
ba nikde dosud duše nemyslila,
že já zde oplakávám národ svůj.
A všude pusto jak zde v severu,
tak i na jihu teplokrajném;
tak i kde slunko v ranním je šeru,
ba i na západě nocivěštném.
Na hradech, kde dřív přátelc jsem měla,
ve městech, kde vždy mi chrám postaven,
a v chýších, kde u rolníka jsem dlela,
je všude obraz můj teď zohaven.
Já nikde přátel nemám opuštěná,
všude jen nepřátelský vidím dav
a kdy má tváře slzou porosena,
tu směje se mi Tyranie zas.
A když jsem pluky věrných rozohnila,
by za mne podnikli ten svatý boj,
tu sama jsem se v srdci poranila,
vždyť poznala jsem zrádců svojich roj.
A než boj svatý krajem doburácel,
mne Tyranie vedla spoutanou
a můj duch, jenž i mnohý trůn byl skácel,
v zálohu padl zrádně schystanou.
Mé syny pak před zrakem mým na popravu
vyvlékla Tyranie vládychtivá
a když pak pohltila mnohou hlavu,
usadila se na trůn rozmařivá.
Hrad naděje mé rozkotaný
stal se pak cílem jejího výsměchu,
duch lidu na čas upoutaný —
ten hovil sobě v milosti pelechu.
Na ruce moje pouta dali,
ne z ocele a železa,
však by mne na vždy ztuha spiali
z temnosti tuhá železa.
A nyní spiata temnou nocí
zrak kalím sobě slzou trpivou
a čekám, kdy mi vzejdou moci,
kdož by mne sňaly vazbu hubivou.

Osvěta.

Přebídný osud národů z nás učinil
dvě sestry světu, temna milci nemilé,
a přec kdo trpce se na sestrách provinil,
má v srdci rány dvojí jizvy palčivé.
O nekvil sestro, marně slzy roníš,
vždyť národ každý nejlíp cítí sám
a hlavu-li ty maně k němu skloníš,
již myslí, že to svobody má stán.
Jest národ mnohý, jenž své ruce k tobě
naplněn žalem, rmutem napíná,
ba tentýž hledá stezku v noční době,
však jitřní dosud není hodina!

Dřív musí červánky na nebi se rdíti,
dřív musí noční ustoupiti temnota,
dřív musí šero zem temnou osvítiti,
pak teprv vzejde mdlého slunka jasnota.
A když se slunce z dřímoty své probere
pak teprv jasno skrášlí temnou dříve zem;
pak teprv z temna stezka k tobě prodere
se — národ uzří teprv k tobě cestu sem.
Dřív musí ustoupiti klam a pověra,
dřív musí zahynouti šalba klamná,
dřív musí povstat ve zlo pravá nevěra,
dřív musí temnost ducha zhynout dávná,
dřív lidskost trůny svoje v hloubi zasadí
a Tyranie druhdy hrdá klesne,
pak teprv tebe na trůn národ posadí!
Však dlouho ještě v temnu bloudit bude,
než slunce osvěty na blankyt vypluje
a národ ten, jenž v temnu ještě zbude,
sám hrob si přepevný na věky vzbuduje.
Nuž pevně stůjme k sobě, sestry zavržené,
bez druhé jedna nikam nevodiž,
až budem národy zas k blahu vykýžené,
pak jedna druhou cestou provodiž!

Svoboda.

Nuž, sestro milá, zde mou vezmi přísahu:
že jen kde ty, tam já chci dlíti věčně
a v každé době podporovat tvou snahu,
a láska naše trvejž nekonečně. (Podají si ruce.)

Osvěta.

Aj hle! čí noha kráčí tamo spěchem? —
a zrakem zírá k nám tak žalostným
ta děva krásná, ježto každým dechem
provází krok svůj citem radostným.

Svoboda.

Slyš! již krok zaznívá nám v doslechu
a dívka náruč k nám svou rozepíná;
aj, kvapí rychle a bez oddechu! —
ach, láska ji k nám jistě zaujímá!

2. Čechye (vystoupí při zvuku písně „Kde domov můj?“) *Předešlé.*

(Po chvíli hudba umlkne.)

Čechye

(stojí mlčky hledíc před sebe.)

Svoboda.

Aj, děvo ladná! proč jen vzdechy žalné
z tvých prsou derou se nám v ústrety,
proč hasnou zraky rmutným žalem kalné,
proč na tvém čele smutku výkvěty?

Čechye.

Ach běda mi, vy milé družky spřátelené
pohleďte na můj lid zubožený!
jsouť rány jeho dosud jak dřív rozevřené
a jařmem on dosud přetížený.
Dnem, nocí volá ke mně láskou roznícený
a v slovech lásky žalu ozvěna,
a kdyli lásku ke mně hlásá zanícený,
vždy výsměchem cizích je tupena.
Onť miluje mne jak matku svoji robě
a tulí se ke mně v lásce návalu,
však chuďas zmírá souhlasu ve chudobě
vždyť octne se u hanlivých přívalu:
kol něho sami utrhači moji
a každé jeho lásky slovo jim je meč
a kdy se chystá ku krvavému boji,
vždy nerovná mu, záhubná pak hrozí seč.
Mne tupí mu dav nepřátel litých
a haní mne vždy v světě lehkověrném,
kdy vzpomene bojovníků zbitých
pro vlasť jich — zabředne v kalu přečerném.
Lid můj mít' nemá lásku k vlasti svojí,
on ji má hanit, tupit, vraždit, křížovat,
má zapomenout rodné země svojí,
vyvrhelem všech ji má vždycky jmenovat!
Vlast má mu býti zřídlem ohavností,
ta prý mu záhubu vždy podává,
v nekalém proudu bídné ničemnosti
vlasť prý své bojovníky svolává.
Než lid ten dobrý, svojí vlasti milovný,
teď nese trpce každou vlasti potupu,
boj na smrt s tupitely bere nerovný
a tuží se u lásce — v prudkém postupu.
Aj zraky moje radostným ohněm planou,
kdy vidím syny svoje pro mne ve zbroji
a když před hordou nepřátel krutých stanou
tu žal a lítost v mysli v závod se rojí:
nechť vítězství jest vám dáno,
tak toužím srdce v hlubině,
co nepřítelem jest zváno,
zhyň smrti v pusté rokline!
Vy matku svoji milujete,
vy v boj se pro ni dáváte,
vy vlasť svou ctíti vezdy chcete
a jí pak křivdit nedáte.
Kdo vlasti nezná, hubí vlasť i cizí,
on neví co se láskou k vlasti zve,
ze srdce jeho také lidskosť mizí,
on svou jen vůli naplniti chce.
Nuž slitujte se, božstva slavná,
podejte pomoc lidu dobrému,
vy vraťte mu zas práva dávná,
položte základ dílu slavnému!
A lid ten dobrý, tichý, nehrabivý
nebude práva jiných hanobit,
nepřítel ustup zhouby jeho chtivý,
vy nedejte ho více porobit.

Svoboda.
O ne tak, děvo! — Zde viz pouta moje,
jež volnou vůli moji zdržují
a řkuli, jest toto práce tvoje,
zda takto lidé volnost milují?
Osvěta.
A v temnouli tě zavedu já skrýši
a velím tobě tam pak život vést,
zda nejsem vrahem tvým, paličem chýší,
jichž stavba dílo osvěty pak jest?
A tvoje děti osvětu zavrhly,
vyhnavše z domu lásku k pravdě odvěké,
z poklidných chýší ji pak ven vyvrhly,
věřivše zlobě, temnu, šalbě lecjaké.
Osvětu sobě odcizily,
nechtíce chovat v sobě símě budoucí;
svobodu samy zatratily,
zapomenuvše k ní své úcty dřívější.
Svoboda.
Jdi a ptej se po vší té zemi,
zda každý národ neměl svobody?
svoboda byla mezi všemi
leč přátelé ne — volné svobody!
Nepřátel měla tlupy mnohohlavé
a vezdy kúli pro ni řetězy,
vždy vrhali ji do propasti tmavé
a poutali ji těmi řetězy.
Řetězy jí na rukou zrezavěly
a ona lkála v trapném zoufalství,
leč národové na ni nevzpoměli —
až poznali své ztráty bohatství.
Čechye.
Lid ovšem nebyl tím vždy, čím měl býti,
však při tom sebe sama zapoměl;
on v míru věčném vždy chtěl s každým žíti,
leč pozdě chybě svojí srozuměl.
Na věky, doufal, samostatným býti,
byť i byl přísahal jinému poslušnosť,
onť v poslušenství svobodně chtěl žíti —
leč v tváři poslušenství poznal nevolnosť:
poslušnosť volná přivedla ve zápětí
porobu těžkou, svobodu v okovech,
osvěta pružná musela odletěti
a zanechat temno v bídných parobech.
Osvěta.
Díš dobře. Sami když mne byli vyhostili,
nechť sami opět si mne naleznou;
když mne opět v srdcích svojich pohostili,
ba tehdy ovoce mé zas vezmou.
Svoboda.
Navrátivše se v lůno osvěty
zas mohou svobodu svou uvítat,
teď trptež trest svůj, daň to odvety,
na niž jste zapoměli počítat.

Osvěta.
Nuž mášli prosbu, Čechye ty zubožená,
nám pověz ji, my pak znovu rozhodnem
neb věz, že každá země vrahy porobená
nám bolest činí — z poroby pomůžem.
Čechye.
Mám prosbu — žádost velkou jedinou:
pomozte lidu, jenž vás uvítá
kdykoliv chcete — každou hodinou
nechť rada vaše k němu zavítá!
Svoboda.
Dát' radu my?! jak máme poradit?
zda nevědí. jak ztráty nahradí?
či máme teprv símě zasadit,
z něhož pak pozdě plody vyrazí?
Však jdi a pověz lidu tedy svému,
co já ti dobré vůle nyní povídám
a potom doufej, takto k cíli svému
že dorazí — dle toho já se zachovám.
Hospodař každý, jemuž na srdci leží
plod dobrý, ovoce, jež hlad, žízeň zahání,
při tom je šťávy plno, lahodné, svěží,
pracuje pilně od rána do dne skonání.
V zem kyprou símě sází
a čeká, až mu vzroste pak u velký strom,
pak teprv hledí, zda již nese plody —
a proto štěpuj lid tvůj svobody též strom!
Čechye.
Strom svobody má štěpovati?
Svoboda.
Ten ovoce můž' darovati.
Čechye.
A když mu schází símě?
Svoboda.
Starost jeho,
by nescházelo jemu.
Čechye.
Dej mu svého
to símě stromu, by ho mohl pěstovat
a uhlídáš, že pilně si ho bude hledět,
by mohl jednou ovoce též milovat.
Svoboda.
Ach, kdybych mohla nyní zneuctěna vědět,
že bude símě míti v té starosti,
jak sluší se, má-li vzejít jemu,
pak dala bych mu símě ve hojnosti,
by dospěl až k cíli žádanému.
Čechye.
Ach neváhej — já za něho prosím.
Svoboda.
A slzou-li opět tváře zrosím,
poznovu znectěná a vyhostěná?
Čechye.
Tak nemysli, však doufej v lepší časy.

Svoboda.
Zda nebyla jsem pro něj popravena?
Čechye.
Smrt tvoje hrobem jeho jesti spásy.
Svoboda.
Nuž chci na výmluvu tvoji pomoc dáti,
chci opět jednou v Čechy zaletět,
však musím dříve ještě zakvílet,
než budu moct s tvým se lidem radovati.
Zde sestra má — ty ji znáš,
s ní cestu mi přirovnáš,
bych mohla potom zaletěti v kraje,
kde osvěty vznešené prapor vlaje.
Z mé ruky přijmi ruku sestry milené
a leťte v kraje šiřé, lid mi připravujte;
já zatím truchlit budu v tvrzi vzdálené —
vy na mne ale s lidem bodrým pamatujte.
Čechye.
O díky tobě — díky neslýchané!
(Klekne.)
Požehnejž, nechť jsou kroky požehnané!
Svoboda
(žehná Čechyi, mezi tím hudba jemná se ozývá.)
Čechye.
A nyní vzhůru! vzhůru v kraje země mojí,
kde národ rány velké dosud ještě hojí!
(Vezme Osvětu za ruku.)
A nyní spějme zvěstovat tam dolů,
že dosud žije dávná Svoboda
a s ní že žije Osvěta pospolu,
by mohly obě lidem pomáhat.
A když můj národ Osvětu převznešenou
v svém srdci jak svou matku pohostí,
pak pospíšíme pro sestru oželenou,
jež s Osvětou u nás se uhostí.
Až vzplane mezi lidem napraveným
osvěty pravá světla pochodeň,
pak zavzní krajem světlem ozářeným
jen heslo jedno: „Osvětou k svobodě!“
Pak národ mocný ze své mdloby vstane,
by zpřerážel pouta svobody,
a jedním proudem světlo pravé vzplane,
jež osvítí nám cestu z poroby;
Po kraji širém pluky statné vstanou
a zdobívaj' tvrz tebe vězníci
a vyvedou na trůn od věku žďanou,
národům všechněm rovně patřící.
„Osvěta“ zníti bude podnebesím
vydala plod svůj „národa svobodu.“
A nyní vzhůru sestro! spějme, nemeškejme
a dílo svobody Osvětou dokonejme!
(Kvapí s Osvětou. Svoboda klekne a pozdvihne rukou k nebi, vycházející slunce ji osvítí a při zvuku písně „Hej Slovane“ opona spadne.)

Rusálka.

Sedí dívka u potoka
krásná jako jarní květ,
v oku jejím modrojasném
zřít lze celý lásky svět;
vlasy její z hlavy plynou
jako hravé říčky tok,
a jeden jen pohled její,
první k lásce jesti krok. —

Úsměv sladký v tváři její,
kouzlo u rtů v moci své
spoutalo by srdce tobě,
a zbudilo city tvé. —
Beze hnutí dívka sedí!
oko hledí v šedou dál,
a ten zásvit očí jejích
touhy žárem být se zdál.

Pozavzněly kroky v dáli
a jim radosť v zápětí,
a již děvy čarokrásné
hoch se kochá v objetí.
Dolů zírá v oči její
svoje blaho zírá tam,
a v té hloubi srdce jího,
mní, že anděl sídlí sám. —

Ona vzhůru v jeho hledí,
snad že v duši jeho zří,
a v těch hledech zraků obou
tisíc — tisíc tužeb dlí.
Zachvělo se srdce oboum,
stejný prochvíval je cit,
a nad nimi povznášel se
krásný, sladký spásy byt.

Pevněj v náruč hoch ji svírá
a ona blíž k němu lne —
rety jejich setkaly se,
sdělily si touhy své.
Blízko byli oba ráje —
ba oba již byli v něm,
a v něm snili tiše — luzně —
oba snili štěstí snem. —

* * *

Zřely mraky se své výše,
k potoku se dívaly,
a jich oči černé — tmavé
byly by též plakaly.
Zalomila dívka rukou,
lkala proudem žalných slov
a bohaté, trpké slzy
spadaly na blaha rov. —

„Věčně, věčně je pohřbeno
pokoj, štěstí blaho mé,
a jen klidů pominulých
zírám pusté, hroby zde.
Hocha svrhla v potok chladný
vražedná ta ruka má . . .
marně teď se trápit budu,
duše klidu nepozná. —

Mně tak velel zákon krutý
věčný v pokolení mém;
kdo kdy v náručí nám přijde,
usniž dlouhým smrti snem.
Tisíc hochů svrhla již jsem,
tisíc spí jich smrti sen,
lásky ale nepoznavši
poznala ji v tento den." —

Byla tma — ni luna bledá
neměla pro zemi svit —
Dívka k čelu ruku tlačí,
snad že je chce rozdrtit. —
Nad potokem rozpěněným
zableskl se bílý šat,
a v podálí v proudy jeho
temný slyšet bylo pád. —

Vojtěch Z. Kácovský.

O tragedii.

(Pokračování.)

Musí se spisovatel dramatický věrně dle dějepisu zachovat? — pokud tomu dovoluje dráma, ano. Vezmeme z dějepisu jednotlivé události (facta), tyto může spisovatel vplésti v děj svého dramata a co se týče povah osob jednajících, majíli býti dějepisně pravdivé neb ne, promluvíme později.

Událost musí býti dějepisně pravdivá, máli se dráma nazývati dějepisným (historickým), neníli tomu tak, přestává dráma být historickým a stane se smýšleným.

Řekli jsme, že v nás tragedie vzbuzuje bázeň a soucit a proto látka k tragedii vzata musí v sobě obsahovat pohnůtky, které by skutečně na nás takto účinkovaly.

Soucit vzbudí v nás nezaslouženě trpící a bázeň rovný nám k. př. Romeo se zamiluje do Julie. Láska jest přirozená a každý jest jí schopen, ať již více neb méně. Osudem stíhán trpí Romeo nevinně.

Podobně Oidipos, král Thébský. Štěstí přivedlo ho na trůn Thébský a zároveň v záhubu. On obdrží nevědomě matku svou za manželku, bohové stíhají město pro toto zlo.
Oidipovi způsoben tím žal — on trpí nevinně.

Látka musí obsahovati události, čím více těch, tím zajímavější a živější dráma, kde ale musí býti tyto události sběhlé?

Každá událosť týkající se lidí sběhla se mezi nimi a ty pak rozdělujeme v poměru k osobě hlavní této události mezi přátele a nepřátele aneb líknavé. Následovně každý děj musí jednati buďto mezi přátely a nepřátely aneb mezi líknavými. Z těchto tří druhů musí jeden druh aneb snad i dva aneb i všecky tři při události býti zastoupeny.

Děj se koná mezi nepřátely a hrdina tragedie tedy klesne rukou nepřátelskou a my pocítíme soucit obyčejný ne ale ten, jehož požaduje dobrá látka dramatická.

(K. př. Régulus, Říman, byl zajat bojuje proti Karthágincům (první púnická válka) a poslán do Říma, aby mír zprostředkoval mezi Římany a Kartháginci. Přišed do senátu v Římě sám odporoval učinění míru, ač přislíbili mu Kartháginci úplnou svobodu, vyjednáli mír, a vrátil se mezi nepřátely, kde hnusnou smrtí zahynul. Kdyby událosť tuto byl někdo vzal k dramatu, nebyl by dobře učinil neboť smrť Régulova není tragická tak, aby v nás patřičný soucit vzbudila. Karthágiňané byli by nepřátely Régulovými jak národními tak osobními a on Régulus umřel by mezi nepřátely. Smrt jeho vzbudila by v nás soucit neboť my bychom cítili bolesť, kterou snáší Régulus, my bychom poznali onu oběť, kterou přináší Régulus prospěchům vlasti své ale nepřátelé jeho zmenšili by do-

jem tento. Na jich straně také pravda, též láska k vlasti a ukrutnosť jejich jest odůvodněna zákonem lásky k vlasti.)

Podobně tomu jest, zemřeli rek mezi líknavými a proto, aby v nás látka vzbudila soucit a bázeň tragičnou, jest nevyhnutelno, aby děj konal se mezi přátely (co se týče národnosti i osobnosti); otec jednej proti synu, syn proti otci, matka proti dceři a naopak aneb přítel proti příteli a podobně.

Toto jednání může míti za výsledek smrt aneb jakékoliv citlivé zlehčení, kteréž se dokoná aneb které by se dokonalo.

(Ku př: Obklopen věrnými Táboritý táhl Žižka po Čechách a dobýval si vítězství nad nepřátely. On sám nachází se uprostřed svých přátel a spisovatel zapletl děj více učiniv historicky nejistou osobu Cidlinu jeho dcerou a dav jí Jetřichovi. Jetřich stane se takto přítelem Žižkovým, jak daleko, o tom zde pomlčíme; uprostřed známých přátel Žižka umírá. Dojem, který vzbuzen smrtí reka, jest zvětšen zároveň zármutkem a žalem ostatních osob jednajících.)

Jednání osoby může býti vědomé neb nevědomé, totiž hrdina jedná proti druhé osobě s vědomím neb bez vědomí; jednání pak samo sebou může býti dokonané, chceli kdo dosíci trůnu (ku př. Hugův Cromwell), jedná vždy tak, aby dosáhl cíle — Cromwell ho nedosáhne aneb cíle svého dosáhne (Othello obelstěn byv Jagem chce ženu zavraždit a učiní tak, ač ku své opět záhubě.)

Dle vědomí a nevědomí, zda dokonáno či nedokonáno, roztřídíme látku dramata na čtyry způsoby a sice:

a) jestli čin s úplným vědomím a znáním osoby, naproti níž vykonán býti má, jest podniknut ale nedokonán;

b) jestli čin s úplným vědomím a znáním osoby podniknut a dokonán;

c) jestli čin s nevědomím, s neznáním osoby naproti níž vykonán býti má, jest podniknut a vykonán a pachatel pozná teprv osobu po skutku vykonaném.

d) jestli čin s nevědomím, s neznáním osoby podniknut, není vykonán, poněvadž se osoby poznají.

Těmito čtyrmi způsoby může býti tragická látka zpracována, který jest ale nejlepší, promluvíme později.

Řekli jsme, že dráma musí v nás vzbuditi soucit a bázeň a proto musí látka k dramatu tak přizpůsobena býti, aby provedení její mohlo účelu toho dosáhnouti, nám pak zbývá, abychom pojmy soucit a bázeň vysvětlili.

Pojmy soucit a bázeň vztahmo k dramatu jsou nerozlučitelny, jeden bez druhého nelze si mysliti. My cítíme zároveň s bázní soucit. Vysvětlením jednoho vysvětlíme druhé neboť pojmy tyto zde jsou relativné (vztažné.)

Bázeň — jest to obyčejná bázeň? k. př. dítě spatří nějaké strašidlo a podobné? nikoli. Takováto bázeň nemyslí se pod bázní zde uvedenou.

V tragedii předvede se nám hrdina, jenž nevinně zakusí zla (Romeo Othello, Oidipos, Antigona a j.), jeli zlo takové, že by i nám se přihoditi mohlo, pocítíme ihned bázeň a tato bázeň má zároveň v zápětí tragický soucit.

Othello dle řeči Jaga poznává, že jest mu Desdemona nevěrnou, ač v skutku tomu tak není; on cítí bolesť a my vidíme na něm ihned ono zlo, totiž žárlivost a dále i myslíme, zdali by i nám se jednou něco podobného nemohlo státi. Žárlivost Othellova jest nezaviněna, ona jest každému manželi možnou a proto i nás pojímá bázeň.

Poněvadž cítíme bázeň, cítíme i soustrasť s Othellem neštastníkem, v nás budí se soucit, jenž ovšem trvá jen tak dlouho, pokud jsme v divadle a zříme před sebou Othella, ale bázeň před podobným odnášíme sebou domů.

Pakli tragedie schopna není toho, aby v nás vzbudila takovou bázeň, jest zároveň i nemožno, abychom schopni byli soucitu.

Toho důkazem budiž ne tragedie ale pouhý to obraz Raupachův, jenž rád bývá vídán ano vždy vítán.

Není to zde žádný veliký básnický plod ani snad dráma nedostihnutelné ale toliko přiznati musíme, že jest to bázeň, která nám ho činí milým. Mnohý z diváků cítí, že i jemu cos podobného státi se může a proto ona bázeň, byť bychom snad o ní nevěděli, jest příčinou soucitu, kterého pociťujeme naproti Konrádu a Marii.

Všechno to naplní nás bázní, co by v nás vzbudilo soucit, kdyby se jinému přihodilo aneb mělo přihoditi a všechno to naplní nás soucitem, čeho bychom se sami báli, kdyby nás potkati mělo.

Soucit v nás nevzbudí ten, jenž nezaslouženě trpí, jehož vina malá a trest veliký, jehož neštastný osud, pakli není možnosti, aby se nám podobné přihoditi mohlo.

Tuto možnosť ale nacházíme tam, kde básník nechá jednati hrdinu tak, jak bychom sami jednali, kdybychom v takovém postavení se nacházeli a možnosť ta může dostoupiti až k pravděpodobnosti, čím lépe dovede básník jednání jeho vylíčit.

Vylíčení jednání nemusí býti takové, jak se stává, ale jaké by bylo a muselo být, kdybychom na místě hrdiny se octli, aneb jak bychom myslili a jednali, slovem řečeno přirozené.

Othello dal Desdemoně šátek, podobná událosť možná, tato měla ho chovati jako památku — Desdemona ho ztratí — Emilie, naleznuvši ho, dá ho svému manželi, jenž ji stále oň pobízí — možnost — Jago, manžel Emiliin dá ho Kassiovi do pokoje – možnosť, Othello se toho dozví, počne žárliti a žárlivost dostoupne skoro šílenosti — možnosť — on Desdemonu zavraždí, poněvadž šátek (důkaz nevěry) nemá. Jednání toto jest možno a přirozeno ale řeklli by někdo, byl bych jednal jinak — aby to říci nemohl, o to postarati se musí básník, jenž nám ukáže Othella tak, že skutečně mu ve všem za pravdu dáme. On přispůsobil okolnosti. Čím nadanější básník, tím lepší výtvory.

Básník musí učiniti nám hrdinu rovného člověka a teprvé dle toho, jak osud svůj podobný s osudem hrdiny shledáváme, jak sami cítíme, že jest hrdinovi, dle toho obáváme se podobného a toliko tenkrát pociťujeme soucit.

Tragedie musí v nás vzbuditi tyto pocity a řeklli by kdo, že ta neb ona pouze jedno v nás vzbuzuje, jest na omylu. Cítímeli soucit, cítíme takto na základě bázně a cítíme-li bázeň, musíme cítit soucit. Tyto dvě věci nedají se rozloučiti a proto nemůž být tragedie, rozumí se dobré, která by obojího nevzbuzovala.

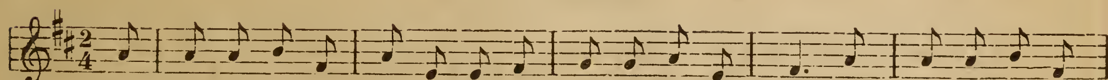
Mezi tragickým soucitem a lidumilností učiníme rozdíl.

Dareba zasluhuje trest smrti ku př. Troppman, vidímeli ho ale na popravišti, pohne námi, máme s ním útrpnosť, však jen proto, poněvadž jest také člověk a pocit ten není soucitem tragickým ale, abychom řekli, pocit lidumila (filanthropa.)

(Pokračování.)

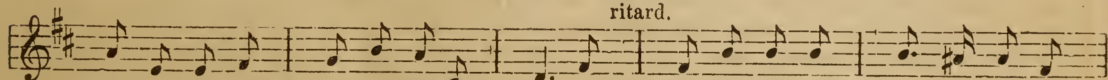
Jako jedno lilium.

Divadelní popěvek.

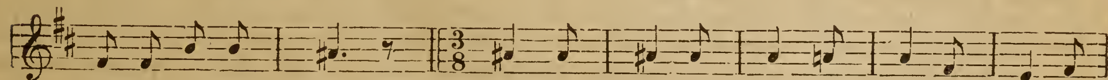

1. Sta - rý pan ra- da žín- ku má mla- dou, je-ště hez - kou, kte - rá si ča - sto

ritard.

za- hrá- vá s mla - dým di- ur-ni - stou, za - čež mu služ- bu o - pa- tří, ač

je-stiť ťu- lu - lum, pro- to, že ho tak rá - da má, jak je-

dno li - li - um, jak je - dno li - li - um, li - li - um, li- li - um, li- li - um!

2. Napoleon ve Francii
dělal jen kravály,
protož jej též Francouzové
bez řeči vylili,

když chtěl do Paříže nazpět,
zvolali krátce „šrum“
ti jej také rádi měli
[jak jedno lilium!]

3. Jistá dáma po Příkopech
každodenně chodí,
na každou mužskou osobu
láskyplně hledí;
když s ním slovo promluvila,
vede jej ve svůj dům
tam pak závoj odkryje:
[on spatří lilium!]

4. V ošumělém fraku sedí
pan Kmínka u žida,
kde poslední groš za švindu
bez rozmýšlení dá;
teď je mu v světě nejdražší
samožitná a rum,
protože je tak rád pije
[jak jedno lilium!]

5. Jistí páni do Čech přišli,
my tomu nechtěli,
proti nim naši občané
hned se ohradili;
než jednoho z nich slyšeti,
radš jít ke všem čertům,
protože temnost hlásají
[jak jedno lilium!]

6. „Hej Slovane“ tak zpíváme
při mnohé slavnosti,
proti cáru nebrojíme,
žijem s ním v svornosti;
on dal křtít syna Václavem
„na zdar“ prý Slovanům,
ruský cár ten má nápady
[jak jedno lilium!]

7. Mnohý špekulant své štěstí
na burse teď hledá,
milá bursička ni v noci
mu pokoje nedá;
však když poslední je už fuk,
udělá kululum,
potom chudáček je smutný
[jak jedno lilium!]

(Na poděkování.)

Ono se řekne zpívati,
když vy zatleskáte,
co bych však z toho mohl mít,
na to nic nedbáte;
plesknout zde něco, přišel bych
v ten jistý v Praze dům,
tam bych moh' bydlet zadarmo
[jak jedno lilium!]

Libůstky.

Besední čtení.

Za dnů mladosti žijeme lásce, štěstí a míru, dostavíli se však léta snění, prcháme k milkování, k míru bez štěstí. Srdce naše nechce již více jednu drahou bytost milovati a v ní celek světa; a věnuje celou svoji náklonnost a pozornost zvířeti aneb věci zcela bezživotné, poněvadž je tyto klamati nemohou; — každý hrdopych, každá babka má svého mazlíčka, hladí buď kanárka neb pejska, kočičku nebo králíčka, anebo dokonce morčátko svými vyzáblými prsty a mazlí se s ním, chovajíc ho na klíně. Znám muže, kteří ve svém mládí vášnivě milovali a nyní jest nejdražším jich klenotem — tabatěrka.

A mnohý má již tabatěrek celé museum. Všecky nalezneš u něho podle stáří a stupňů starostlivě a pečlivě srovnané, a když takového starého mládence navštívíš, tu musíš poslechnouti všelijaké vysvětlování a popisování, které jsi již tisíckráte od něho byl slyšel! — On nemiluje na světě nic, nežli svou tabatěrku. Jako celé žití není takořka nic jiného, nežli ustavičné dychtění po tabatěrkách a sbírání jich a čím bohatší jeho sbírka, tím šťastnějším se cítí. Co v něm ještě lidského citu zůstalo, všechen věnuje tabatěrkám svým. On tě bude nenávidět, nebudeš-li obdivovat a chválit jeho tabatěrky — budeš jeho nepřítelem, jsi-li majitelem, která jeho sbírce ještě schází, a která by jí mohla doplnit. On jich má již 365, tedy co dní do roka, a nemohl by pokojně zemříti, kdyby sbírky svojí nedoplnil na tisíc. —

Jiný zase celou svou náklonnost věnuje drůbeži. Pro takového není nic krásnějšího, nic ušlechtilejšího na světě, nežli tučný kohout, — vykrmená slepice. Jeho dvůr jest slepicemi všech barev takořka přeplněn. Oves nosí ustavičně v kapse, a jak se mu někde naskytne nějaké kuřátko, plesá srdce jeho, a radostí až slzí. A což kdybyste ho zřeli

teprvé na dvoře, s jakou zálibou a roztouženým srdcem pohlíží na husy a housata. Štěbetání jejich jest mu příjemnější a milejší, nežli ta nejkrásnější arie první operní zpěvačky a jejich kolíbavá chůze milejší, než lehký krok baletní tanečnice. Jsem přesvědčen, že by mu puklo srdce, kdyby mu jeho nejkrásnější kapounek pošel, neboť když mu vloni amerikánský kohoutek postonával, neměl chuďas ani jediného pokojného okamžiku. —

Ne však ale jen u pánů, ale i u našich dam, jest takováto zvířecí láska k nalezení. Znal jsem a znám doposud dámy, jichžto celá blaženost, ba jich celý svět takořka byl a je — pejsek!

Ačkoliv byl tento pejsek, ta nejmizernější ohyzda na celé zeměkouli. Sestával pouze z kostí a nespůsobu. A tento pejsek, jehožto pantáta beze vší pochybnosti dosti čiperný pinčlík byl, a matka nepochybně z vysokého rodu mopslíků pocházela, jest tak pitomý a chromý na mozku, jako vtip starého filistra a vypadá tak, jako středověký předsudek a přece jest dáma tato přednostmi a vlastnostmi tohoto čtvernohého ohyzdy tak unešena a okouzlena, že by žádný a byť i sebe krásnější a šlechetnější člověk, lásky její v téže míře nezískal. Ona žije a tyje jen pro něho — cítí jen pro svého pejska! — On spí s ní — on jí s ní! — krmí ho smaženými holoubaty a umývá glycerinem! — Žádný český básník neměl ještě takové živobytí jako tento pejsek. — A když ona jmeno toho pejska, což se nejméně pětkrát za minutu stane, vysloví, tu obličej její jen záři, a všecky cukrovarny celých Čech, jak jest jich nyní na kopy, nemají dohromady tolik sladkostí, co ona pro svého pejska. Ona hovoří jen se svým pejskem, vyměňuje s ním city své a každého nenávidí, kdoby se opovázil jejího pejska nemilovat, a jeho ctnostmi, či vlastně nectnostmi nebyl okouzlen, nebyl unešen, jako ona sama.

Což teprvé, když vyjde se svým pejskem na procházku, jak mateřsky, jak pečlivě opatruje kroky jeho. Její oko zalétá s jedné strany na druhou, a jak ochotně zahání jiné psy, když se poněkud důvěrněji k jejímu mazlíčkovi blíží! — Když si jedenkráte netvůra něčím pokazila žaludek, tu svolala z celého okolí lékařů, a chuďas, ubohá dáma nevěděla, má-li tento svůj předmět lásky svěřit Homo — Allo — anebo Hydropatům, ano, byla již odhodlána s ním až do Berlína jeti, a tam ho léčit dát, domnívajíc se, že zdejší lékaři jeho nemoci neporozumí! —

Jiný ale opět druh lidí jest, kterým pevně na srdce přirostl žaludek! Každý hostinec jest jejich chrámem, vroucí pobožností, a navštěvují tento chrám velmi často a pilně. Jmenují to svoji libůstku a milkují se v ní. Není jim nic milejšího jako ústřice, úhoře, neznají žádný lepší požitek nad dobrou omáčku, a jich největším štěstím je, dobré trávení. Žádné umění nejde jim nad kuchařské a ze všech smrtelníků ctí nejupřímněji dobrého kuchaře nade vše! —

Jiní opět zapomínají na svůj vnitřek docela a ctí jedině svůj zevnítřek! — Almara šatstva jest jim nejsvětější, a svléknou-li se, nejsou nic, nežli dvounohé zvíře bez peří —

Neznají jiné změny ve světě, než změnu mody a když konečně vší mody zanechají a na onen svět bez mody se odeberou, zůstane všechen majetek sprostému kramáři. — Takové libůstky jsou jen schudlá láska. Dělá-li láska bankrot, nastupuje její místo libůstka. Láska převáží však všecky tyto libůstky, kdežto všecky libůstky nejsou s to, aby nahradily jediný jen okamžik pravé lásky!

H. K. Grt.

České divadlo v Praze.

Činohra. Dne 19. března pobavili jsme se jak náleží dvěma novinkami. První z nich „Zmeškal hodinu“ od hraběte Kolovrata Krakovského jest sice jen divadelní hříčkou, však dialogy jsou plynné a děj, ač jednoduchý, zcela nenuceně se vyvíjí. Spisovatel zajisté nás brzy potěší nějakým dílem většího objemu. Děj jest pak následující: Profesor filologie zaměstnán jest studiem nějaké věty z klassikův, by mohl ji žákům svým náležitě vysvětliti v blížící se hodině. Marie, jeho manželka, jež překvapiti jej chce o zítřejší jeho svátek, jeví nad dlouhým jeho prodléváním nepokoj, což budí v profesorovi různá podezření. Konečně tento odejde a Marie odhodlá se psáti svému mladému strýci Václavovi, by zaopatřil jí pro chotě nejnovější vy-

dání starých klassikův. Sotva dopíše psaní, vrací se manžel, by hledal dříve studovanou větu v Platonu a pozná dle pera mokrého, že manželka jeho psala. V žárlivosti chce vidět ono psaní. Marie praví, že psala přítelkyni, profesor chce vidět adresu, ona pak uchopivši se ženské lsti, předstírá mu tyranství a roztrhavši před ním psaní, odchází. — Nedůvěra v manželku zvítězí po krátkém boji v profesoru, sesbírá kousky roztrhaného psaní, a počíná smysl slov skládati. Domníváť se z počátku, že psala jemu, tu přijde strýc Václav a podezření jeho padne na tohoto, o němž usvědčí jej další skládání slov z roztrhaného psaní. Žárlivost popudí ho proti Václavovi, až jej tento vyzve k souboji a odchází. Za chvíli přijde se sluhou nesoucím balík knih. Vácslav praví, že přináší pro Marii sbírku francouzských románů, což popudí profesora tak, že jimi mrští o zem. V zvědavosti vezme však jednu knihu po druhé do ruky a spatří k svému ustrnutí, že to jsou samí klassikové. Z udivení toho pak vyvedou jej Marie i Václav, pověděvše mu, že chystali jemu překvapení k zítřejšímu jeho svátku, kteréž žárlivostí svou překazil. Profesor žádá za odpuštění, jehož se mu dostává, když najednou sobě vzpomene, že zmeškal hodinu pro žárlivost svou, což se mu ovšem ještě nikdy nebylo přihodilo. Provedení bylo uspokojující. Pan Šimanovský (profesor) provedl úlohu svou s přílišnou lehkostí, trochu více vážnosti a opravdivosti by mu nebylo bývalo nikterak na škodu. Pan Bittner a sl. Horská byli zcela na svém místě.

Druhá novinka byla francouzská jednoaktová veselohra „Odvážná sázka,“ jež jest skutečným obohacením našeho repertoiru. Ta elegance a uhlazenost mluvy, to duchaplné provedení zcela jednoduché myšlenky podávají skvělého důkazu, jak takřka nepřekonatelnou technikou vládnou francouzští veseloherní spisovatelé. Byť ozývaly se jednotlivé hlasy proti veselohrám francouzským, tož nikdo neupře, že vnitřní svou úpravou zůstanou na dlouhý čas vzorem. Jednoduchá veselohry té myšlenka jest tato: Mladá bohatá vdova přichází s komornou svou do Paříže, by zde vedla svou při. Zde trápí se dlouhou chvílí, až konečně počne ji zajímati stále pozorující ji z protějšího okna mladý muž. Vdovička upustí z okna svého knihu, mladík ji přináší a prodlužuje zcela nenuceně svou návštěvu, až jí svou lásku vyzná a zároveň tvrdí, že i ona ho miluje a že toto vyznání učiní jemu ve čtyryadvaceti hodinách. Ona popírá to, až učiní s mladíkem sázku o značnou sumu peněz. Mladá vdova miluje jej skutečně pro duchaplnost i zvláštní povahu jeho, ač sázka i hrdost brání jí toho vyznati. Mladík získá komornou na svou stranu, a dává jí za úlohu haniti ho, což ona činí a vdovička zapomínajíc své hrdosti, ujímá se vřele, leč lásku svou nevyzná. Mladík použije opět jiné zbraně. Přichází jí hlásit, že odjíždí, jsa přesvědčen o své prohře a že dle přání rodičů svých svolí k svazku manželskému s osobou, jíž nenávidí. Než i toto vdovičku k přiznání nepřimělo. Brzy na to obdrží od svého zástupce list, v němž slibuje, že pomocí pana N. (právě onoho mladíka), jenž s velkou vřelostí věci její se ujímal, výhra jest takřka jistá. K tomuto listu přiložena jest i směnka od mladíka, znějící na sumu učiněné sázky. Směnku tu nechce vdovička přijmout, v tom přichází mladík a oznamuje jí výhru v její při. Ona vrací mu směnku s doložením, že k přijmutí nemá žádného práva a na dolehání jeho, proč, odpoví, že sázku tu prohrála. Provedení se strany herců bylo výtečné, neboť úlohy byly v rukou pí Malé-Sklenářové, sl. Čermákové a pana Bittnera. L. P. —

Zpěvohra. V poslední době byl zpěvoherní repertoire poněkud zábavnější a zajímavější pro hudby milovné obecenstvo než kdy jindy. Promluvíme předkem o Glinkově umělecké opeře „Ruslan a Ludmila,“ která se po delší době opět na našem jevišti a to dne 16. března objevila. Opera tato jest dílo mistrovské, které jen z pera pravého hudebního umělce může vyjíti. Nejdokonaleji jsou všecka čísla spracována v prvním jednání a to jak sólová, taktéž i sborová, kde každý motiv imitatorně se pohybuje a vyvinuje; lze z tohoto jednání již souditi, že skladatel veškeré své hudební síly k této práci vynaložil. Že místy při mnohém čísle, jež partitura v sobě zahrnuje, obecenstvo chladně setrvalo, lze tomu přiřknouti, že některé motivy jsou nám cizí, které snad ale ruské posluchače mnoho zajímají. Z toho patrno, že ruský národ má též svou zvláštní hudbu. Provedení bylo slušné, avšak ne dokonalé; scházelo by k tomu více ještě zkoušek, ježto opera těžká a namáhavá k zdařilému provedení. Těžká jest zejmena partie slečny z Ehrenbergů (Ludmila), která zajisté s každou sebe namáhavější koloraturní partií zdárně dovede disponovati, což se zde ale slečně místy nepodařilo; možná že reprise bude již zdařilejší. Pan Lukes, jenž si obral zpěvohru tuto ku své benefici, uvítán byl s věnci a hlučným aplausem. Zasloužilý tento umělec o naši českou operu co „Fin“ velmi zdařile ve svých výkonech si po-

činal; intonace všude velmi bedlivá a také jistá, což bývá u našich ostatních tenorů po řídku. Ostatní partie byly dosti slušně sehrány a povede se to snad ještě lépe, až opera bude opakována. Dne 18. operetta „Hádačka z Boisy“, ve které si pan Frankovský a paní Seifertová jako vždy zdárně a čile počínali. Duetto v prvním jednání panem Čechem (Grisaille) a slečnou Sákovou (Melanie) přednešené líbilo se rozhodně; totéž platí o sboru v posledním jednání. Dne 20. dávána klasická opera „Vilém Tell“ s úspěchem velmi skvělým. Zvláště statečně se držel pan Lev (co Tell), vydobyv si po každém svém čísle všeobecné pochvaly. Totéž platí o panu Součkovi (Arnold), který v duettu „Ať žije vlast“ veškeré své síly k zdařilým výkonům obětoval; bohužel organ opět mu nechtěl v mnohých imponujících scénách sloužit, čímž uškozeno celému přednesu. Arie v druhém jednání byla slečnou z Ehrenbergů (Matilda) s rozhodným úspěchem přednešena a líbila se velmi četně zastoupenému obecenstvu.

J. J,

Zprávy a dopisy.

Z Vídně. Čtenářsko-zábavný spolek „Pokrok“ ve Vídni bude odbývati valnou výroční schůzi v neděli dne 31. března b. r., z roční zprávy jednatelství vyjímáme následující:

Podruhé od času působení mého ve spolku udělena mně čestná ta úloha, o činnosti jeho v minulém roce zprávu podati. Podrobuji se tentokráte tím raději práci té, anto tvrditi mi lze, že spolek na sklonku tohoto roku v porovnání na doby prvé opět zmohutněl, a o krok ku předu se nalezá. Z příčiny, že rozšířením místnosti spolkové se strany majitele a najmutím zvláštního bytu pro čítárnu vydání rostla, musel výbor horlivě se o to zasazovati, tyto s příjmy ve váze udržovati, kteréžto provedení nebylo tak snadné. Z druhé strany musel býti však spokojeným, že spolek stánek vůbec má, podrobujíc se mnohým a velkým požadavkům majitele místnosti.

Způsobem, že výbor veškeré své snahy obrátiti musel na pokladnu, lze ospravedlniti, že nemohl jak náleží zřetel bráti na sesílení spolku uvnitř.

Více, než kdy dříve vstupuje nutnost opatření vlastní místnosti v před, kde by se dle vlastní vůle hospodařiti dalo. Doufejmež, že příští doba přece toho nám poskytne, že národovci ve Vídni sídlící se budou moci honositi vlastní budovou a pracovati pro věc naši, anto veškeří zdejší spolkové českosl. pod tou samou tíží trpí. Mimo obtíží místnostních nastala též starost, divadlo opraviti, by k započetí zimní saisony důstojným se okázalo. By veškeré tyto vydaje krýti mohl, obrátil se výbor opět na vícekráte již radostně osvědčenou přízeň pánů členů spolku, a opatřil vypsáním půjčky více než okamžitě potřeboval. Ač dlužní úpisy vydané byly bez jistého vyřknutí času k zaplacení dluhu toho, nalezal se výbor v takém postavení, že větší díl toho zpět splacen jest, jak z pokladniční zprávy spatřiti lze. Zároveň zvýšil, na základě usnešení roční valné hromady, měsíční příspěvky na 40 kr., a byl takto konečně s to, pokladnu v uspokojujícím stavu novému výboru odevzdati.

Valnou hromadou, odbývanou dne 25. března m. r., zahájen byl **10.** správný rok „Pokroku.“ Výboru odstupujícímu dostala se pochvala za přičinění jeho, a bylo starostovi p. Tichému zvláštní uznání vyjádřeno za neunavné přičinění jeho pro blaho spolku.

Do nového výboru zvoleni byli pp. Tichý (jednohlasně), Kos, Krása, Kunft, Říha, Salinger, Koudela, Mládek, Jaruš, Kovář, Vybulka a Veleba, a konstituoval se následovně: P. Tichý se stal starostou, p. Kos jeho náměstkem, Koudela jednatelem, p. Kovář pokladníkem, p. Vybulka knihovníkem, p. Krása ředitelem divadelním a p. Říha hospodářem.

Za první úlohu činnosti své pokládal výbor dle usnešení valné hromady o nájem čítárny se postarati, což 1. srpnem 1871 v skutek uvedl. Dne 9. dubna poctil spisovatel p. Mikuláš Boleslavský spolek svou návštěvou, vyjádřiv výboru a ochotníkům všechnu úctu svou za přičinění se jejich.

Spolek súčastnil se při zařízení velké besedy veškerých slov. spolků vídeňských dne 10. června a přispěl k provedení této účinkováním ochotníků hudebních při divadle. Představení divadelní, ač pilně řízením p. Schütze nastudované, muselo z příčiny rodinného smutku a ochuravění druhého spoluúčinkujícího odpadnouti.

V čase letním zařídil výbor tři výlety, první do Laxenburgu, druhý do Mürzzuschlag a třetí na Greifenstein. Všecky tyto výlety těšily se z nenucené, upřímné zábavy. Též se odbývalo více zábav divadelních a tanečních v místnosti spolkové.

Právě před započetím hlavní činnosti spolku potkala nás velká pohroma. Dne 4. září odňal nám neuprositelný osud horlivou podporovatelkyni spolku sl. Hermínu Blažkovou. Ztrativše značnou sílu v odboru divadelním a milou společnici, dali výbor a odbor tento tím soustrast svou na jevo, že věnovali věnce na rakev její a ozdobili na den všech svatých náhrobek její.

Sláva památce její!

V krátkém čase následovala sl. Kateřina Gaigrova, svého času neunavená pro zájmy spolku, předchůdkyni svou do říše blažených.

Pokoj popeli jejich!

Nedlouho těšil se výbor své sjednocenosti; již během leta viděli se pp. Jaruš a Vybulka z příčiny povolání svého mimo Vídeň nuceni úřadů svých, které s takou píli zastávali, se vzdáti. Oba příznivci spolku zůstavše i na dále členy jeho, zavděčili se tím o to více. Z příčin zaměstnání privátních vzdali se též pp. Kovář a Kos výborství a byli na místo pánů těchto povoláni pp. Kroupa, Neumann a Zavadil.

P. Mládek ochuravěl a nemožné se mu tím stalo pro spolek účinkovati, a děkoval se konečně též p. Neumann, který zastával úřad místopředsedy.

Výbor jsa takto seslabený na 8 členů, neviděl pro krátký čas úřadování svého, nutnost se doplniti a posečkal tedy na novou volbu ve valné hromadě roční.

Jak v předešlých letech, tak i letos těšil se spolek ze zvláštních příznivců, kteří mimo povinnosti člena spolku peněžitě ten podporovali a vyslovují se laskavým těmto dárcům jmenovitě pp. Kos, Koudela, Krása, Mikulášek, Salinger a Tichý vroucí díky.

Vzájemnost s ostatními zdejšími spolky hleděl výbor v největší možnosti pěstovati a zavedl spůsobem zaslání dvou permanentních lístků pro každý možnost, súčastniti se spolkových zábav pro členy těchto bezplatně.

Mimo to účinkovali ochotníci divadelní a hudební při slavnostech českosl. dělnického spolku ve prospěch chudých dítek a ve spolku české omladiny při otevření místnosti této. Hudební odbor hrál dále též při plesu dítek „Slovanské Besedy,“ začež se výboru poděkovacího listu od představenstva „Besedy“ dostalo. Na den všech svatých položila deputace spolku věnec na hrob básníka J. Kollára. Divadelní odbor, jemuž přisluší přičtení velkých zásluh o spolek, věrně se přičiňoval v obětavosti s předešlými lety zápasiti, a upravil nám mnohých velezábavných večerů. P. Krása, zastávaje již ve 4. roce nesnadný úřad ředitele divadelního, obezřele se o věc zasazoval, a byl poněkud od pánů Kos a Koudela, kteří jej co náměstkové zastávali, podporován.

Se svorností příkladnou, která o přízni k divadlu jen skvělé svědectví dává, přičiňoval se divadelní odbor o provedení jednotlivých kusů. Od času poslední valné hromady hrálo se po 24 večerů 26 kusů divadelních, menších sólových výstupů vyjímaje. Tyto byly:

Bídníci, Nepravý a přece pravý, Chudý písničkář, Muzikanti, Tvrdohlavá žena, Vychovatel v čepci, Frajtr Kalina, Svatojanský dvůr, Mlynář a jeho dítě, Muka chudé ženy, Tak se chytají vrány, Diblík, Přednáška u vrátné, Ztracené dítě, Braniboři v Čechách, Farář z Podlesí, Opička z besedy, Ouklady a láska, Nehas co tě nepálí, Hluchý podomek, Fotografická dílna v Praze, Loupežníci, Byl v Paříži, Boucharon, Paličova dcera a Dědičná smlouva. V těchto účinkovali pí. Kalčíková, pí. Kunftová, pí. Vebrová, a slečny: Anastazie, Hermína a Josefa Blažkova, Tonička Jarušova, Marie a Julie Kalibova, Eleonora Pivničkova, Johana Putova, Otilie Spaningrova, Marie Strakova a Karlinka Tichý; dále pánové: Karel Bartušek, Bretter, Březina, Čekanský, Dvořák, Hoření, Hudeček, Jaruš, Kalčík, Klapka st. a ml., Knotek, Kondelík, Kos, Koudela, Kováč, Kroupa, Kunft, Kynšner, Mládek, Preis, Rychter, Říha, Salinger, Schütz, Süss, Josef Svoboda, Šindelář, Šrajer, Tichý, Valk, Veleba, Vojtíšek a Vybulka, jimž všem jmenem výboru vzdávám veřejné své díky. Díky též panu Müllerovi za uspořádanou zábavu na Sylvestra v oboru fisiky a kouzelnictví.

Zvláštními díky zavázán jest výbor rodičům dítek a těm samým za hru jejich dne 17. pros. uspořádanou. Jmenovitě to byli: Marie Jarušova, Anna Tichá, František Kadeřávek, Jaroslav a Otokar Kalandra, Karel a Ladislav Srpek.

Výbor hleděl všestranně snahy odboru toho podporovati a vyřkl pro vydaje jeho měsíční příspěvek z pokladny spolkové. Pro uspoření ve vypůjčování garderoby k divadlu obrátil výbor zřetel na založení větší šatnice a mimo to, že zakoupil větší část hotových šatů, zařídil p. Kynšner za levnou cenu a dílem zdarma velký počet obleků. Dále věnovali do šatnice pí. Postříhačová, Kunft, Raiman, Salinger, Veleba a Zavadil více kusů.

P. Labus daroval pro tuto skříň, p. Blažek opatřil více zámečnických prací, a p. Krása shotovil některé dekorace divadelní zdarma. Všem těmto přispívatelům vyslovuji srdečné díky.

Hudební odbor, řízením čilého p. Preise nemenších zásluh pro spolek si získal a přičiňoval se mimo své každonedělní produkce též o to, uvnitř se sesíliti a vzmáhati.

V běhu roku tohoto zakoupil pro spolek dílem ze svých příspěvků měsíčních z pokladny spolkové, dílem z darů, kterých se mu z více stran dostalo, více nástrojů hudebních. P. Mládek daroval housle. V tom odboru účinkovali mimo kapelníka p. Preise: sl. Tonička Jarušova, pp. Austerlitz, Bartušek Karel, Bečka, Doležálek, Freit, Homolka, Nácal, Postnelek, Přikryl, Salinger, Slavík, Šrámek, Šetřil, Veleba, Vorlík a Zíka. — Ochotným pánům těm a podporovatelům jejich vyslovuji vřelé díky.

Díky též panu Ševčíkovi, který jednou v případě odcestování jednoho člena toho odboru zastával. Též zmíniti se musím o pp. Dvořákovi, Leop. Kroupovi a Kováčovi, kteří zdarma opsání úloh pro divadlo opatřili a poslední pán výbor vícekráte v prácí jeho zastával, začež opětuji veřejné díky.

Krásné překvapení udělali nám dobromyslné dámy spolku, které řízením pí. Kalčíkové pořídily novou divadelní oponu. Skutek ten stoje posud jediný v dějích spolku, zasluhuje veškerého uznání a vyplňuji nyní tu příjemnou povinnost, ústně vzdaných díků i veřejně opětovati.

Povděčným jest výbor též panu Em. Bartuškovi za ochotné pomahání k rukoum ředitele divadelního mezi proměnami kusů.

Knihovna spolková, nad kterou bdění jednateli provisorně uděleno bylo, vzrostla roku toho značně dílem laskavými dary od pp. Tichý, Krása, Veleba a Koudela, dílem koupí značné částky nových dílů.

Velmi se zasloužil p. J. Klapka, který počátkem spolkového roku výboru přislíbil po dva roky veškeré nové knihy zdarma vázati, kterýžto slib již v značné míře vyplnil. Spolek čítá 161 členů činných a jednoho čestného p. Fr. Lederhofera.

Jak z celé zprávy pozorovati lze, byl minulý rok pro spolek zcela blahodárný, ohledně toho, že příznivci jeho, seč síly stačily ,se o dobro jeho zasazovali. Nicméně nesmíme sobě zapřít, že právě v běhu letošního roku to nebylo tak snadnou úlohou, v čele spolku státi a zápasiti s velkými nesnázemi, které nám hrozili, a kterým se vyhnouti výbor věrně se přičiňoval.

Přejíce novému výboru hojného zdaru, domnívá se odstupující dosáhnouti v kruhu členů spokojenost s jednáním svým.

(Uveřejnujíce úryvek z roční zprávy, přejeme si, aby i jiná divadla a spolky nemeškali podobné zprávy nám zaslati, aby tím byla jednotlivá divadla s činností druhých seznámena. Red.)

Z Domaušic. Dne 17. března zahráli naši ochotníci dvě frašky: „Dědkův kalmuk“ a „Ženich z města.“ Souhra byla celkem dobrá a provedení jednotlivých úloh velmi zdařilé. Přáli bychom sob', aby výbor na dráze započaté, však dosti obtížné, vytrval a my pak směle můžeme konstantovati, že dojde onoho cíle, který si byl vytknul. Protož svorně a vytrvale ku předu. — (První polovice dopisu neuveřejňujeme, poněvadž by mohla vzniknouti polemika a pro tu není v našem časopisu místa, jenž pěstovati chce vzájemnosť. Red.)

Z Mníšku. Zdejší ochotníci nás potěšili představením „Pan Strýček.“ Souhra a provedení celku bylo dobré, ano jednotlivé úlohy byly výtečně provedeny u tu se sluší, abychom jmenovali sl. Nečovou, která svou hrou nás bavila. Její „Pavlinka“ zasluhuje veřejné pochvaly. Očekávajíce v brzku nové představení, voláme ochotníkům „Nazdar.“

Z Kladna. Divadelní odbor besedy „Budislav,“ ačkoliv po všechen čas snažil se účinkováním svým působiti, nemohl v posledním čase, poněvadž skoro celý půst byla zde společnost A. Standery. Musíme doznat, že odbor divadelní ve velmi dobrém stavu se nachází, neboť ustavičně se rozmnožuje, výhradně co se týká účinkujících sil mužských, několik dam nebylo by zajisté na škodu. Dne 2. února b. r. uspořádáno představení „Kožíšek, perle a kamna.“ Návštěva byla obstojná, veškeří p. p. účinkující vynaložili mnoho sil k dobrému provedení hry této, avšak vzdor tomu přece hra ta nebavila obecenstva našeho, jak baviti by je měla. Hlavní úlohy byly skorem vesměs v rukou dobrých až na p. Jindru, kterýžto v úlohách jako jest „Toník“ se zdarem účinkovati nemůže, neboť dokázal při hře té, že úloha jemu svěřená pro jeho obor není. Pan Holan (Blažej a p. Wáša (Škarohled) bavili svou živou hrou obecenstvo nejvíce. Při hře té účinkovala též p. Havlíčková, kteroužto jsme skutečně postrádali v čase kde neúčinkovala. Dne 17. března po odchodu společnosti Standerovy uspořádáno opět divadelní představení a sice: „Jan za chrta dán.“ Návštěva byla vzdor nepohodlnému počasí dosti hojná, režii měl při hře té p. Hromada, místorežisér. Úlohy byly skorem vesměs dobře rozděleny, pouze úloha p. Brože (lovec Mareš) měla být spíše dána do rukou některého staršího z p. ochotníků. P.

Saud mnoho píle k dobrému naštudování úlohy své věnoval. Slečna Petráskova, ačkoliv pouze krátký čas teprv účinkuje, vždy ale úloze své dostojí, i tentokráte velmi chvalitebně si počínala; neníť úloha ta ovšem pro obor její, přece však pilností a obětavostí svou dovedla se zavděčit i tentokráte shromážděnému obecenstvu. Divadelní odbor okázal tentokrát, jak značně již pokročil, neboť v týdnu sehráno bylo toto těžké dráma k uspokojení přítomného obecenstva, doufáme, že sl. režie hleděti bude v brzkém čase nás opět div. představením pobaviti. Podotknouti ještě musím, že Krenčík, Midloch a Karas dobře naštudováni byli, však více píle k naučení úlohy věnovati by neškodilo. W.

Z Kravína u Prahy. Dne 17. března b. r. provozovali naši ochotníci frašku „Nepravý a přece pravý," která podala příležitosti vyniknouti p. Majerovi (Jakub Špunt) a sl. Vlastě, kteří hrou svou obecenstvo ve stálém smíchu udržovali a bouřlivě voláni byli. P. Hájek (Miroslav), p. Machovec (dráb) a p. Hanslík (písař) byli méně dobří. Na to dáván „Doktor Robin," kdež dobře hrál p. Hájek a sl. Klikova (Garrick, Mary). P. Bambas poněkud přeháněl. Dne 24. března „Tajnosti Pařížské" aneb: „Noční rejdy v černé věži." Zmíníme se krátce o tomto představení. Za všeobecné živé souhry vynikli pp. Hájek, Bambas a Jesenský, Machovec, sl. Bělinská taktéž činila seč byla, avšak při odcházení z jeviště — však slečna už ví, co chceme říci. Dne 25. b. m. „Prodaná láska." Dobře hrál p. Majer a p. Bambas a s větším citem mohla však hráti sl. Bělinská. Na to: „Věno" čili dle překřtění pánů ochotníků „Království za ženicha." Pan Majer komikou svou výborně bavil četné obecenstvo. Pak dáván „Doktor Robin," z něhož šarlatánský způsob učinil „Romeo a Julie." V obsazení byly dvě změny, sl. Bělinská (Máry) a p. Budil (Arthur). Mohlo se však zůstati při starém obsazení, daleko lepším, aneb se mohl Arthur přiměřenějším zástupcem obdařiti. Arthur není vedlejší osobou v „Dok. Rob." herec jej představující musí, ne-li vyniknouti, aspoň obstáti a ničeho ne pokaziti, že ale p. Budil kazil, toho nám snad nikdo neupře. K.

— „*Střelec kouzelník*" romantická činohra, vyšla právě tiskem v sešitu 48. „Divadelního ochotníka", jenž mimo ni obsahuje frašku Angeliho „Nalezený dědic." Obě tyto hry hodí se k provozování, zvláště pak na ochotnických divadlech. Zejmena sluší se nám, abychom se zmínili o „Střelci kouzelníku," jehož odporučujeme všem divadlům. Hudbu patřičnou k této činohře obstará na požádání kněhkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně proti mírné náhradě, jehož přičiněním sbírka „Divadelního ochotníka" vychází. Jaké přízně dochází, svědčí nejlépe číslo sešitu nově vydaného, ku kterémuž v krátkém čase sbírka tato dospěla.

— „*Veselý společník*" užitečný a potřebný průvodce ve společnosti a zábavách vůbec od P. S. T. sestavený, vyšel nákladem kněhkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně. Obsahuje mnoho společenských her a jiné zábavy a hodí se do každé společnosti a nebude tedy s místa, odporučíme-li ho našim vlasteneckým spolkům a zábavy milovnému obecenstvu vůbec, jakož pak nejvíce pořadatelům zábav. Ctěným pak vlastenkám zajisté poslouží k zábavě, obsahujíc úplnou květomluvu.

— „*Kdo má regii*" jmenuje se nová veselohra od Fr. Procházky, jež uveřejněna bude v „Divadelním ochotníku." Veselohra vyniká lehkostí a zároveň i dobrým vylíčením povah.

— *Čínské drama* od Wu-schan-čina do češtiny přeložil z originalu Köhler. Dramatický povaholíčný obraz tento nese jmeno „Otec zplodil syna" a bude uveřejněn v „Divadelním světě." Těšíme se novince!

— „*Christiana*" nové to drama, jež s dobrým úspěchem provozováno bylo v Paříži, získáno jest pro české divadlo v Praze. Překlad svěřen p. Nápravníkovi.

— „*Sněhová koule*" (Boule de neige) zakoupena jest artistickým ředitelem pro naše divadlo, čímž budeme mít o jednu Offenbachovou operu komickou více.

— „*Zakázaná píseň.*" Policejní ředitelství brněnské zakázalo přednésti sborovou píseň od dr. L. Procházky „Ještěs naší Praho drahá" při besedě dne 18. března odbývané. Píseň má prý obsah popuzující.

— *Stanovy* potvrzeny jsou zábavnému spolku „Vousáč" ve Vysočanech.

— *Zvětšena subvence* jest divadlu v Pešti o 24.000 zl. Kdy pak bude té naši asi polovice takové přidána?

— *Divadla v Italii.* Jediná Florencie má jich 11. Neapol 9. Řím 8. Milán 7. Turin 6. Janov 5. Benátky 4. U nás máme v zimě 2, v letě 5.

— *Lipské novinky* v měsíci březnu a sice v druhé polovici jsou: „Catharina Cornaro," opera od Fr. Lachnera; „Cola di Rienzi, poslední římský tribun" dráma od J. E. Kühnaml; „Krok z cesty" veselohra od Arn. Wicherta.

— *Jako vždycky!* Německá kultura rozšiřuje se nyní v dobytých Elsasích a zároveň i v Štrasburgu. Němci totiž chtějí, aby městská rada platila na divadlo, ale aby se hrálo čtyrykrát německy a po páté vždy francouzsky. Městská rada tomu nechce a Němci praví, že jest bez toho polovice obyvatelů v městě, která rozumí také německy, proč by se hrálo tedy jen francouzsky. Městská rada ale vidí v tom potlačování jazyka francouzského. Němci se ale diví, kterak by to bylo možno pro tu polovici nehrát německy, co jest jim na ostatních. Spor není u konce a budou-li chtít mít Francouzi francouzská představení, mohou platit na německé divadlo a sobě nové postavit. Jako u nás za minulých časů.

— *V Uhrách* bylo roku 1871 jenom 33 divadelních společností, kteréž měly dohromady 1009 členů.

— „*Spitzenkönigin*“ od Huga Müllera má zvláštní osud pro své tendenční osoby, ač došla obliby ve Vídni. Byla nejprvé zakázána k provozování, později ale dovolena, když z ní vyškrtnuta byla osoba představující p. Beusta. Napoleon a p. mohli zůstat.

— „*Richard III.*“ od Shakespeara dočkal se nové provázející hudby, jíž složil Volkmann a zadal též intendanci peštského divadla.

— „*Le Nuits de Florence*“ nová opera, k níž hudbu napsal Ferd. Lavainne, došla dobrého výsledku, provozována byvši na Grand-Théâtre v Lille.

— „*El primer dia feliz*“ španělská opera od Manuela Fernandeza Caballera, jejíž text prý jest překlad libretta opery Aubera „Un premier jour de bonheur“ došla obliby.

— „*Armén*“ skladatel opery „Télémaque au temple de Vénus“, dal tutéž provozovati na francouzském divadle cařihradského předměstí „Pera.“

— „*La Colpa del cuore*“ od mistra Cortesiho s dobrým výsledkem byla provozována na Teatro Regio v Turině.

— „*Nové divadlo*“ stavěti se bude v Palermu a sice v takovém rozměru, aby se v ně vešlo 3000 osob.

— „*Agnes z Hohenstaufů*“ nová historickoromantická opera od kapelního mistra H. Marpurga připravuje se k provozování na nově otevřeném prozatímním divadle v Darmstadtu. —

— „*Anti-Xantippa*“ od R. Kneisla připravuje se ve vídeňském divadle na Vídni k provozování.

— „*Bethoven*“ jmenuje se dráma častěji na král. divadle v Miláně provozované, jež došlo dobrého úspěchu.

— *Šest skladatelů* má opera „La secchia rapita,“ vesměs to hudebních mistrů, která se připravuje k provozování na divadle Goldoni ve Florencii. Ta snad přece projde?

— „*Haideschacht*“ zove se nová opera od Holsteina, jež provozována byvši v Karlsruhe obliby došla.

— „*Rienzi*“ opera od Wagnera připravuje se k provozování na divadle královském v Gentu.

— „*I Briganti*“ od Panizzy jest nová opera, která prý je parodistická copie Offenbachových „Banditů.“

— *145 lb. sterlinků* bylo dáno za krásné vydání Shakespearových dramat, pocházející od roku 1664.

— *Zapomenutý.* Tímto jmenem může se nazvati dramatický básník John Poole, jenž nyní zemřel. První jeho dráma provozováno kolem roku 1813, dramatem „Paul Pry“ získal si jmena mezi básníky, nyní ale po více desítiletích žil zapomenut. Nikdo o něm nevěděl mimo úředníky královské civilní listiny, kdež dostával zemřelý roční plat, odporučen byv Charlesem Dickensem.

— *Mylná zpráva* jest, kterou jsme v prvním čísle uveřejnili o Gounodovi, který toliko trpěl jakous nervosní nemocí, z níž se ale již pozdravil.

— *Vévoda z Edinburgu* je ředitelem výstavy starých hudebních nástrojů, která uspořádána bude v Londýně. Vystaveny budou nástroje vyníkající v ohledu vlastností dekorativních, archaeologických, ethnologických a technických.

— „*Fleurette, aneb Trubač a švadlena*“ operetta od Offenbacha provozuje se zhusta ve Vídni.

— „*Teatro Verdi*“ má se nazývati divadlo milánské (dosud la Scala) dle hudebního listu „Il Trovatore“, poněvadž ale s tím i přátelé. Verdi-ho nesouhlasí, bude z toho asi — nic!

— „*Demetrius*“ jmenuje se nová opera od Carvalha a Borniera, ku které hudbu složil Jonciéres. Táž dojde k provozování až v příští zimní saisoně v Paříži.

Repertoir král. zemského divadla v Praze v druhé polovici měsíce března: 16. Ruslan a Ludmila (ben. p. Lukese); 17. Mravenci, Valdštýnova smrt; 18. Hadačka z Boissy; 19. Zmeškal hodinu, Odvážná sázka, Doktor Žvanil; 20. Vilém Tell (benf. p. Nováka); 21. Dalibor Čermák; 22. Pražský žid (benf. p. Šamberka); 23. Ruslan a Ludmila; 24. Z Kolína do Prahy, Faust; 25 Strakonický dudák, Traviata; 26 Sedlák křivopřísežník (benf p. Chramosty); 27. Blesk; 28, 29., 30 a 31. (zůstalo divadlo zavřeno za příčinou noremních dnů).

Repertoir ochot. divadel v měsíci březnu a dubnu: Dne 17. března v Čáslavi „V studni", „Kniha III, kapitola I."; v Chrudimi „Galejní otroci"; v Poličce „Nepohrávej s ohněm," „Prodaná láska"; v Libni „Nalezenec", „Vypovězenec"; v Nuslích „Statek Lhota"; v Kosmonosích „Čech a Němec"; v Táboře „Na rozcestí"; spolek „Kolár" v Jílemnici „Mýlka v poschodí"; v Sušici „Veselohra"; v Králové Poli (na Moravě) „Otec Palacký", „Hrabě v šatlavě", „Osudný den fidlovačky, aneb: Strašidlo v ševcovské dílně"; v besedním divadle pražského „Oulu" „Převržená slánka", „Rekrutýrka v Kocourkově" a „Čáry nad čáry"; spolek „Thalia" v Praze „Novomodní Janečkové, aneb: Už ho máme!"; spolek „Pokrok" v Karlíně „Paní Marjánka, matka pluku"; v Jistebnici „Farář z Podlesí"; v Milevsku „Vypovězenec", „Hubička"; ve Veselí „Loupežníci"; v Bakově (dětské předst.) „Slepá babička."

Dne 24. března v Záběhlicích „Pan domácí", „Dvě postele v jednom pokoji"; v Táboře „Král liliputánský"; v Českém Brodě „Pán a správec"; v Třiblici „Chudý písničkář"; v Mnichovu Hradišti „Statek Lhota"; v Holešovicích „Katovo poslední dílo"; v Novém Strašecí „Duch z Blaníka, aneb: Jiříkovo vidění"; v Strašicích „Doktora Fausta domácí čepička"; v Močovicích „Chudý písničkář"; v Roudnici „Božena"; v Žižkově „Království za dítě"; v Nuslích „Bankrotář"; v Kolíně „Nebezpečné sousedství", „Dva přátelé a jediný kabát", „Zapoměl své rukavice"; v Nymburce „Ženich z města, aneb: Klarinetista na útěku", „Nechce kouřit"; v Turnově „Růžena a Růženka"; v Kosmonosích „Klobouk", „Studená várka"; v Kravíně u Prahy „Tajnosti Pařížské"; spolek „Thalia" v Praze „Chudý písničkář".

Dne 25. března v Železném Brodě „Chudý krejčí" (dětská hra); v Blatné „Obědvám s matkou", „Ženich z města, aneb: Klarinetista na útěku"; v Žižkově „Pokuta muže"; v Čáslavi „V studni", „Sklenice čaje"; spolek „Pokrok" ve Vídni „Dědičná smlouva"; spolek „Thalia" v Praze „Krejčí a švec"; v Kravíně u Prahy „Prodaná láska", „Romeo a Julie".

Dne 31. března v Miletíně „Řemeslnická merenda"; spolek „Omladiny" v Libni (dětské představení) „Popelka", „Krakonoš na zemi"; v Nuslích „Mlynář a jeho dítě".

Dne 1. dubna ve Vitivích „Dcera katova"; v Kněžovsi (dětská hra) „Král liliputanský", „Ztracené dítě, aneb: Bůh řídí mě k dobrému"; v Luštěnicích „Slepý mládenec"; ve Zdicích „Lakomec"; ve Valašské Meziříčí „Šňupka"; v Častalovicích „Fraška a basa"; spolek „Přemysl" ve Vysokém „Na Balkáně"; v Popovicích „Omylové světem vládnou", „Za živa mrtví manželé"; v Krpech „Opička z besedy", „Veselý švec, aneb: Proměněné ženy"; v Říčanech „Život za přítele"; v Čechticích „Čím dál tím hůř, aneb: Nehody pana Kotlíka"; spolek „Kolár" v Jílemnici „Pán a správec"; v Hořicích „Krvavé křtiny, čili: Drahomíra a její synové"; v Semtěši (dětská hra) „Dívčí boj"; spolek „Sazavan" ve Světlé „Griselda"; v Horním Ročově „Divotvorný klobouk"; v Kalné „Útěk do Afriky", „Jeden z nás se musí oženit"; v Horních Počernicích „Tak se chytají vrány"; v Branné „Diblík"; v Dolních Kralovicích „Převržená slánka", „Jeden z nás se musí oženit", „Stará škatule"; v Domaušicích „Dejte mi čamaru"; v Staré Huti „Nehas co tě nepálí"; v Sadské „Slepý mládenec"; spolek „Pokrok" ve Vídni „Bratr honák"; v Mirošovech „Starý manžel"; v Štěpánově (dětské předst.) „Překvapení"; v Benešově u Semil „Krakonoš, aneb: Srdce z kamene"; v Hostomicích „Gorilla"; v Německé Rybné „Katovo poslední dílo"; v Železném Brodě „Izák Löwy, aneb: Věrné srdce židovské"; v Kralupech „Loupežníci"; ve Dvoře Králové „Sedlák Zlatodvorský"; v Českém Brodě „Osudná bambitka"; v Nekoři „Marnotratný syn"; v Novém Strašecí „Veselohra, aneb: Dostaveníčko v lese"; v Lysé „Útěk do Afriky", „Kulík a Culík"; v Berouně „Loupežníci"; ve Zbiroze „Manžel bez ženy"; v Černém Kostelci „Pán a správce"; v Nuslích „Farář z Podlesí"; v Mnichovu Hradišti „Dívka v Podskalí"; v Chocni „Švihák a dělník"; v Poličce „Narcis".

L i s t á r n a.

Chvalně známý pan Ant. Landauer, ředitel kůru v Malenicích (u Volyně), složil **nové skladby církevní:** vokální mši, české nešpory sváteční, Te Deum laudamus a český sbor „Pánbůh jest síla," vesměs pro čtverozpěv s průvodem varhan. — Skladby tyto nabízí se skladatel na požádání zaslati poštovní dobírkou.

„**BESEDNÍK**" vychází vždy 1. a 15. každého měsíce a předplácí se

pro Prahu:

na čtvrt roku . . . . . — zl. 80 kr.
na půl roku . . . . . . 1 zl 50 kr.
na celý rok . . . . . . 3 zl. — kr.

mimo Prahu poštou:

na čtvrt roku . . . . . — zl. 90 kr.
na půl roku . . . . . . 1 zl. 70 kr.
na celý rok . . . . . . 3 zl. 40 kr.

Jednotlivá čísla po 15 kr

Odpovědný redaktor: **Jos Mikuláš Boleslavský**. Vydavatel **Ed. F Schmidleichner**.
Nákladem a tiskem **Mikuláše a Knappa** v Praze, v Karlíně.

BESEDNÍK.

Časopis věnovaný divadlu, hudbě a společenské zábavě.

Číslo 4. V Praze, dne 15. dubna. 1872.

První nejlepším.

Deklamace pro dámu.

Drahé přítelkyně a slavné shromáždění,
dnes my spolu sobě promluvíme,
totiž ženy, dívky a pak bez rozmýšlení
pořádek nový ustanovíme!
Věru, již jest čas, abychom jednou zase
pozvedly hlasů svých a ukázaly,
že i nyní, v tomto kritickém tak čase,
co Vlasta bychom také dokázaly.
Neschází nám nežli pár set zadovek,
potom náboj nejlepšího druhu,
mimo to do kapsy něco bankovek,
pak za vítězství ručiti mohu.
Však nemluvme o tom,
není k tomu nyní čas;
my milovat chcem pouze,
tak nám vnitřní velí hlas.
Nehněvejte se, že s láskou otřepanou
svou řeč já dnes také počínám,
vždyť já chci být mnohým věrně milovanou,
proto vám o lásce zazpívám.
Zazpívám? — ne, teď jsem si zas dala,
až mi hanba z toho tváře pochází;
však vám jen povím, jak bych se vdala,
kdyby si mne chtěl vzít, kdo k nám dochází.
Víte, moje teta, jak již víte,
hospodu má nóbl v předměstí —
nu a vy se toho též dozvíte,
jaké se tam stalo neštěstí.
Já jsem holka švarná, to uznáte,
kdo se jenom na mne podíváte;
ty mé oči — to jsou oči,
ty se — kam chci — rychle točí.
Moje tváře, mé rty a mé vlasy,
však ne, nechci sebe chválit,
jsou teď pro nás velmi smutné časy,
mohla bych si ústa spálit;
proto raději k neštěstí přistoupíme,
jež u tety vykonal jakýs hrdina,
a hned zas — toť ku podivu — uslyšíme,
že jen láska byla jediná příčina.
Chodil tam panáček mladý, fintivý,
krásný byl jak panna květoucí,
lásku mi vyznal chudáček bláznivý,
lásku pravou, vřelou, horoucí.
Já však k němu byla pořád chladná,
jak bych přání jeho neslyšela;
že jest chladnost moje také vadná,
o tom jsem ničeho nevěděla.
Když pak viděl, že jsou marné jeho řeči,
nadarmo že k nám den každý chodí,
raděj volil umřít někde v kruté seči,
myslel, že tak lépe snad pochodí.
Ještě jednou vyznal lásku svoji,
prosil, plakal, sobě naříkal,
přísahal, že nic nás nerozdvojí,
celé půldne u nás provzdychal.
A když jsem jak tvrdá skála necítila,
a se pořád jenom usmívala,
tu se prosba jeho v pomstu proměnila —
a já pak jsem chudák — bědovala.

Pomyslete sobě, jaké leknutí to bylo,
když jsem ho s jinou chodit viděla,
srdce mé div žebra v zoufalosti nerozbilo —
já své jsem pýchy pozdě želela.
Nu, a není to neštěstí? co tu díte?
já však vidím, že mi rozumíte;
znáte bolest srdce zklamaného,
znáte žalost srdce truchlivého.
Však čas minul a s ním i žalost moje,
nový mi zas život kynul;
srdce mělo opět milka svého,
avšak běda — pro mne zhynul!
Stála jsem tam opět jako dříve,
srdce moje nade hrobem jeho truchlilo,
zasadila jsem v něj kvítko milé,
aby mu věrnou lásku v hrobě sdělilo.
Kvítek uvadl a s ním láska moje,
nový Adonis v srdci mém se ubytoval,
srdce mělo opět potěšení svoje,
nevěrník však do ciziny se odstěhoval.
Zda jsem nebyla nešťastná ve své lásce?
Však na tom není ještě dosti:
já jsem chtěla převzít milka jiné krásce,
však byla by mne v ukrutnosti
veřejně bez obavy zabila,
kdybych s cesty nebyla ustoupila.
Nehezké to bylo ode mne, to já vím,
že jsem jiné lásku chtěla sobě přivodit —
však — nechť vám neštěstí svoje dopovím —
musím ještě jiný příklad tady uvésti.
Krásný byl den, kdy jsem lásky pozbavená
vyšla si na procházku v širou přírodu,
byla jsem pohledem na ni unešená,
že bych byla zlíbala celou přírodu.
Vánek libý prsa naplňoval,
slaďounkým citem, lehkou volností,
onť běh krve z proudu rozohňoval,
že jsem cítila krve horkosti.
Bylo mi, jak bych snad měla
poznovu poprv hocha milovat,
v nadšení jsem byla celá,
že bych se byla dala zcelovat.
Nemyslete, že jsem byla bez rozumu,
o ne, já ho měla velmi mnoho!
nemilujemť nikdy sladce z nerozumu,
blouznění pak pochází jen z toho.
Já jsem neblouznila,
já jsem rozum měla;
já jsem lásku chtěla,
z toho jsem se rozčílila.
S někým musíš svoje srdce dělit,
beze lásky život jesti pustý;
každou ránu může láska zcelit,
beze lásky budoucnost mrak hustý.
Tak jsem tehdy přemýšlela
o svém srdci, o životě zdejším,
pojednou se zahleděla
v oku jednom, nad jiné milejším.
Poznovu jsem milovala vřele,
poznovu stavěla si hrady z naděje:
miláčku jsem srdce dala celé,
nevědouc, kde se někdy poděje.
Milovali jsme se jako dva holoubci,
byli jsme jak jedna duše, jeden cit,
však ten tam poklid náš — stáli jsme na kopci
a pod ním v propasti lásky naší byt.
Milého na vojnu mi teď vzali,
poslali ho někam, snad do Dalmacie,
lásku naši navždy pochovali, —
voják se hned v každém místě zamiluje.
Nikoho teď nemám, opuštěná
tu ve světě bloudím širokém
a než zvím, let mladých je pohřbena
síla, krása v hrobě hlubokém.
Z hrobu, z minulosti klínu
nevrátí se léta mladosti,
želet budu, svoji vinu
oplakávat na věky v žalosti. —
Však než umru, nežli tváře moje zblednou,
nežli zhasne mých očí zář;
než se srdce promění v schránu lednou,
než smrt zulíbá moji tvář,
chci vám naučení v lásce dáti,
chci vás chránit neštěstí;
chci vám cestu lepší ukázati,
než vy můžete nalézti.
V lásce svojí opatrny buďte,
nikdy lichým slovům nevěřte;
podle skutků teprv lásku suďte,
dle slov cenu její neměřte.
První lásku střežte jako poupě,
jež před mrazem se ukrývá,
srdce vaše budiž jako poupě,
jež před šerem se zavírá.
A když jednou zříte, že jste milovány,
nebuďte hrdé, pyšné, lakomé
a když první láska, buďte uchystány,
na vždy si zpoutat srdce dávané.
Prvního hned, navždy sobě připoutejte,
více nehleďte si dobýti,
na mé neštěstí vždy pamatujte
jež já musela zkusiti.
A když prvního již máte,
potom můžete býti Šárkou, Vlastou těm,
kdož by milovat vás chtěli —
jimž pak na nos my pak straku malujem.
Jistotu v lásce mít musíme,
chceme-li v lásce manévrovati;

sie se pak snadno přesvědčíme.
že musíme kapitulovati.
A kapitulace ta nepřináší čest,
o tom jsme zde všechny přesvědčeny,
protož buďte všecky ujištěny,
že miláček první pro nás nejlepší jest!
On se dá chovat, hýčkat, dusit,
avšak při tom miluje nás vřele,
neváhá pro nás všecko zkusit,
za nás obětuje žití celé.

Nuž chcete-li, aby vás muži poslouchali,
tož berte sobě v lásku toho prvního,
ti druzí by vás jenom potom oklamali,
z vás by pak měli jednou žertu dobrého.
Přátelské naučení přijmete,
budete mužům přáním nejdražším,
od nich jen ctěny, žďány budete
a uznáte, že *první nejlepším!*

E. F. S.

Sedlák křivopřísežník.

Když byly všecky skorem veřejné listy o něm promluvily, uznáváme tedy i my za dobré, abychom se šířeji o něm zmínili. Jak ho některé listy odsuzují a odsoudí, nezáleží nám na tom, chceme se stanoviska esthetiky vůbec o něm mluviti, nehledíce při tom ani na naše ani na cizí referáty, které se tak líší od sebe, jako slunce na nebi od slunce někde namalovaného. Jední referenti chválí ho až do nebe, druzí nevědí jak mnoho haniti mají, jední ho činí Shakespearem a druzí by ho učinili Kopeckým. A my? my řekneme jen tolik, jak se sluší na referát nestranný.

Motivem celého dramata jest, jak již titul dramata napovídá, křivá přísaha. Sedlák Skála chtěje podržeti statek, jenž bratru náležel a který nyní připadnouti má jeho kuběně, odpřísáhne, že není žádný kšaft, jenž však od bratra obdržel. Ta jest hlavní myšlenka dramata a jak jest provedená?

Křivopřísežník jest mužem nábožným od té doby, kdy zločin zpáchal, doufá, že nábožností svou napraví zlo a to tím spíše, ježto všestranně se přičiní dobře konati, a aby jednou na věčnosť nemusel před soudnou stolicí hříchem poskvrněn, dá syna svého studovati a chce míti z něho kněze, by mu jednou jako kněz mohl hřích odpustit a zároveň za odpuštění zločinu se modliti. Hezká to myšlenka, jak darebná. Sedlák myslí s pánem bohem kramařit. Hlavní osoba dramata je darebák, jenž hledí všemožně darebáctví své ospravedlniti.

Darebák, trpíli, trpí zaslouženě a proto nevzbudí žádného tragického soucitu, však sedlák roveň každému člověku, my vidíme a cítíme možnost a ta dostačí, abychom byli zaujati pro něho, aby v nás vzbudil soucit tragický a zároveň i bázeň. Povaha jeho jest dobře vylíčena až i do nejmenších vrstev.

Druhá osoba dramata, Veruna, jest trochu pestrá, vidíme v ní děvče tvrdohlavé, uštěpačné, hrdé, zároveň pak i cituplné. Jediná vlastnost z těchto uvedených postačila by k provedení, ale spisovatel provedl všecky a tím tedy nechybil, ale spíše ukázal, čeho dovede talent rozhodný. Povaha Verunky je záživná a proto dobrá a pro umělkyní velmi vděčná, která v ní svůj talent může osvědčit.

I ostatní charaktery, byť i úlohy sebe menší, jsou provedeny a můžeme tedy říci, že co se týče povah, vykonal spisovatel dílo dobré.

Exposice dramata naproti dřívější práci jeho „Farář z Podlesí" je lepší, máť více zápletek (intriguí), čímž se stává děj zajímavějším a napínavějším.

Děje předvedeno mnoho, ano zde bychom vytýkali Gruberovi, že děj až unavuje, neboť sotva přečkali jsme scénu jednu, již uvádí nás do scény druhé, jejíž situace nás poznovu napíná, tak že bychom řekli, že Gruber konkuruje v přicházejícím výstupu o dojem výstupu předešlého.

V prvním jednání uvedeni jsme do děje celého dramata, seznámíme se s hlavním dějem a hlavními osobami a v druhém jednání octne se hrdina dramata v dramatickém konfliktu, do něhož přiveden nalezením psaní jemu škodného, děj postupuje rychle, v melodramatické scéně ku konci druhého jednání dostoupí děj vrcholu (peripetie) a začátkem třetího jednání zříme katastrofu.

Sedlák umírá překvapen byv zdánlivě, on umírá, poněvadž v rozčílení svém nemá více rozhodného úsudku, on neví, zda vyzrazen a zdali skutečně ďábel proň přichází, jak myslí a umírá. Pohybem ruky naznačit nám má příčinu smrti, kterou, jak soudíme, jest mrtvice.

Finale je zajímavé a obsahuje rozuzlení děje docela.

Gruber není sentimentálním v dramatě tom, on není snad hrozným ale přirozeným. Jestli uvádí nám před oči scény srdce rvoucí, předvádí nám je krátce a nerozplývá se v rozbírání jednotlivých citů, on pokračuje v ději.

Děj točí se neustále kolem jedné osoby, myšlenka jedna ubírá se dále po celý děj, nikde neztratíme hlavní nitě děje celého dramata. Gruber zachoval jednotu dramatickou, co se týče děje, ano hleděl prostor trvání děje učiniti co nejkratším, neboť během jednoho dne dovede děj vyvinouti a ukončiti. On nemiluje mezer časových, z čehož již samo sebou plyne, že veškeré jednání děje se jen tak dlouho, pokud toho zapotřebí k vysvětlení hlavního děje. On nemiluje děje zákulisního, vše děje se před očima našima a my nepotřebujeme, aby nám teprv někdo pověděl, co se stalo.

Jako ve svém „Faráři z Podlesí" vybral si za předmět látky své život na venkově, život prostý a dovedl ho i zde velmi chvalitebně vylíčiti. Jeho osoby jsou skutečnými venkovany, jakož pak i Václav, syn Skálův nese na sobě vzdělání vyšší, jehož si dobyl ve městě.

Řeč v celém dramatě jednoduchá, nikde neshledáváme se s psychologickými resultáty, v nichž si tak mnozí spisovatelé libují, vtěsnajíce je do dlouhých monologů. Každý mluví, myslí a jedná jako skutečný venkovan. Řeč je plynná, nehledaná, stavu venkovskému přiměřená, jen tu a tam vyskytne se nějaká básnická fráse.

Gruber hleděl při svém „Sedláku křivopřísežníku" všeho použít, čímž lze dojem divákův zvýšiti a poutati. Jako vždy bývá při dramatě hudba dobrým prostředkem, tak i zde, byvši na vhodných místech použita.

Gruber chtěl poučiti, baviti, však abychom mu snad nekonečné chvály připisovali, toho nemůžeme. Používání bouře, blesku, deště, zvonění umíráčku k sesílení dramatického effektu je sice dovoleno, ale nyní již otřepáno, neboť shledáváme se s takovými výstupy v každém obraze ze života.

Výstup v třetím jednání, tušíme, že 5., má velikou podobnosť s výstupem u nás známého dramata „Mlynář a jeho dítě," když Marie umírá, jakož i výstup, kde Veruna hraje na citheru a zpívá Jakubovi, jest nejspíše vzat z „Chudého písničkáře," kde tento ku konci hry zpívá bratrovi. Ve výstupu 4. v prvním jednání vybuchne Veruna v zlosť naproti Skálovi, jako Václav naproti sedláku Zlatodvorskému. Oba tyto kusy snad Gruber zná.

Místo smrti Jakubovy viděli bychom jiný obrat raději, neboť hustá smrt ve hře nečiní dobrého dojmu, připadá nám na mysl Lessing, jenž ve své dramaturgii praví, že mnohdy umírá osoba na „konec jednání." Jest to sice snadný způsob zbaviti se takto osob, ale ne vždy celku prospěšný.

Nad toto vše, čehož naši spisovatelé se zhusta dopouští, musíme říci, že Sedlák křivopřísežník jest nejlepší novinkou na našem jevišti a doufáme, že dost dlouho se na něm udrží, ale proto přece víme, jak Grubera posuzovati, toliko si přejeme, abychom i my měli jednou více takových, vždyť u nás také není všecko zlato, co se leskne.

Odsuzovati Grubera jako špatného spisovatele, bylo by nejméně hlupstvím, byť by i to bylo stranické. Nač upírati jiným něčeho, co mají, když my ještě sami tak dokonalými nejsme, aby nad nás nebylo.

Viděli jsme dost dramat na jevišti našem i původních i nepůvodních a proto, uzavírajíce, pravíme, že i my můžeme býti s Gruberem spokojeni.

Pověděvše zde krátce o celku, co jsme za nutno uznali, připomínáme, že se možná vrátíme k bližšímu rozboru jednotlivých charakterů při nejbližší příležitosti, abychom opět k ruce byli našim ochotnickým divadlům, jakož i všem diletantům dramatického umění.

Že tiskem vyjde, to víme, a proto již napřed upozorňujeme naň naše spolky, jimž zajisté bude vítaným, neboť všichni účinkující vesměs naleznou v něm dobrých úloh a vděčných.

Porovnávajíce ho s „Farářem z Podlesí," pravíme, že není nesnadnějším k provozování nad toho, zároveň ale i můžeme jistiti, že dosti chatrné provedení celé hry a podání jednotlivých povah přece dodělá se vždy dobrého úspěchu, neboť nikdo nebude věřit, že herec udělá z úloh více, nežli sám spisovatel učinil. „Kdyby to tak šlo, hned bych něco napsal a dal provozovat," pomyslí sobě mnohý, ale ať toho nečiní. My jsme zvykli již rozdíly činiti mezi referáty našich kritiků a takovými frásemi nám přesvědčení nikdo nezvrátí. Haňte, když chcete, jak dlouho se vám líbí,

ale podejte také jednou vy — raději pomlčíme, mohl by se nás někdo všímnouti, komu by se to nelíbilo a ten by nás divně pokřtil — my bychom darebně vpletli se do hádky.
Končíce toto doufáme, že snad Gruber nám podá nějakou tragedii neb něco jiného co nejdříve, abychom byli zcela přesvědčeni o jeho talentu, prozatím ale nemůžeme nic jiného říci, ač bychom snad chtěli, než „že mezi slepými je jednooký ten nejlepší!"

F. S.

Brejle.

Chtějte bratří brejle nosit,
v nich se zračí učenec!
Ač je někdy hlupák nosí,
přec je to jen krásná věc.

Oko vaše — obraz duše —
nejlepší je boží dar,
a máteli čtyry oči,
větší z toho bude zdar.

Pravda sice, že se říká,
že je má, kdo nevidí,
ale to jen praví onen,
jenž optikům závidí:

Ku příkladu student jakýs
nosí je jen v neděli,
jiný zas jen na ulici
kouká pyšně do brejlí.

Jsou to sice učencové,
již se učí celý den,
ale chtěl bych na to vsadit,
že je nosí z flauzů jen. —

Jinde slečna s orlím nosem,
pokorná co tulipán,
vezme na nos cvikr jenom,
když ji potká mladý pán. —

Ale nač těch dlouhých řečí . . .
nic ty brejle neškodí!
Ještě vám snad, jak té slečně,
respektu kus přivodí.

Však než brejle lepší ještě
je ten cvikr ze zlata;
to je teprv převznešená
na ty oči záplata.

Nade slunce jasnoskvoucí,
jež kol záři rozlívá,
krásnější je oko dívky,
kdy se z cvikru podívá. —

Perla mořské ze hlubiny,
démant — ba snad ještě víc
naproti pohledu tomu
není — není — není nic. —

Pročež, bratří! noste brejle,
v nich se zračí učenec!
Ač je někdy hlupák nosí,
přec je to jen krásná věc.

Vojtěch Z. Kácovský.

Farář z Podlesí.

(Dokončení.)

Baron z Finsterbergu představuje nám aristokrata, jakých lze až posud nalézti: jsou to lidé, jimž leží na srdci péče o lid, aby tento byl v temnosti udržován a nikdy pravého světla u věcech rozumu nenabyl a tím se dá vysvětliti jeho nepřátelské smýšlení naproti Světelskému, jež ihned vyzrazuje (výst. 1. jed. 1.). V následujícím pak výstupu budiž řeč jeho příkrá, zároveň pak ku konci výstupu hrozivá. Představovatel barona měj před očima skutečně vzdělaného člověka, jehož pohyb těla nenucený a řeč plynná, ne váhavá, uhlazená.

Dlask jsa starý mluv vážně a nikdy nezapomínej chovati se k baronu jako jeho sloužící.

Váhal je učitelem, jakých bylo druhdy mnoho, totiž velmi pobožný, slovem pobožnůstkář. Jemu líbí se starý cop církevní, on s tělem a duší věří na nebe a čerty a proto

zároveň nepřítel rozumování u věcech víry. Co bylo, bylo a jest dobré a proto i pan farář chybuje, nemluvíli tak jako druzí. Mimo to stará se i o ostatní osadníky, chrání je před neznabožstvím, jak asi myslí o rozumovém náhledu u víře a proto jest i tak špatný, že propůjčí rámě své těm, kdož podobají se baronu. Představovatel učiní dobře, pojmeli úlohu Váhalovu jako starého pobožnůstkáře, oddaného s tělem i duší církvi staré, však nikdo nemysli, že Váhala musí představovat komik. Nejlépe obsadí se takovým hercem, jehož hra přirozená a jenž dovede vylíčiti učitele pedanta. Hra jeho bude bezděky komickou a není tudy zapotřebí žádného přehánění. V čtvrtém jednání buď trochu pánovitým, neboť vždy dá se domysliti pánovitosť u hlupáka v místech, kde sám se domnívá, že vykoná velký skutek.

Uprostřed nelíčenosti vyrostlý zachová ji člověk povždy, on zůstane nelíčeným v jednání, v smýšlení a mluvě a takovým je Filip, selský synek. On ví, že pan farář vzdělanější nad něho a proto věří v to, co on povídá a jest odhodlán slovo jeho hájiti. Při výstupu v třetím jednání hleď představovatel představiti obecenstvu mladíka prostosrdečného, neznajícího žádných přetvářek, hra jeho budiž prosta všeho přehánění a titěrnosti salonních milovníků; herec pamatuj, že Filip je venkovan. Jak myslí a cítí, tak mluví. Naproti Světelskému chová se vždy s úctou nebo považuje Světelského za muže rozumného a ctihodného.

Honzík, syn hospodského, buď obsazen komikem, však přísný rozkaz to není, postačí k tomu pouze živá hra.

Antoš mluv plynně a ohnivě o faráři.

Brigita nechť představuje se jako stará, dobrosrdečná žena, jíž na srdci leží česť farářova.

Pater Krištof není komickou partií, ale spíše tak zvanou šarží. Hra jeho buď nepřehnaná, řeč jemná a příjemná, spíše lze na na něm vidět nesmělost pocházející z bídy a chudoby, které zakouší se svými osadníky.

Jíra, Václav, Kalousek a Vrána buďtež pravými venkovany, jichž jedinou starostí jest jejich domácnosť.

Promluvíme ještě povšechně o některých scénách, když připomeneme napřed, že dobrá souhra, jako vůbec, jest velmi potřebná.

Souhra ve výstupu třetím v prvním jednání buď rychlá, nenucená, obzvláště místa vystoupení jednotlivců dobře ustanovena. Podobně i v 7. výstupu téhož jednání. Skupení ku konci toho jednání asi následující: Světelský s Annou stůj po jedné straně v před, na druhé straně pater Krištof.

První výstup 2. jednání buď vesele sehrán, naproti tomu vážnějším buď hned následující výstup 2.

Svatební průvod v 4. jednání v 1. výstupu buď veselý a rychlá souhra neuškodí, jakož pak rychlou souhrou lze docíliti živého finale ve výstupu 2. a 3. v čtvrtém jednání.

Promluvivše o jednotlivých úlohách celého dramata, jak jsme uznali za dobré, že by posloužiti mohlo našim ochotnickým divadlům, promluvíme nyní ještě o celku.

Pro jednoduchosť svou hodí se „Farář z Podlesí“ na ochotnická divadla zcela dobře a pro intenci jeho odporučujeme ho zvlášť.

Spisovatel hleděl provésti v něm, zda potřebno ženiti se knežím a zda se jim má láska pokládati za hřích. Vylíčil nám kněze svobodomyslného, však kněze takového, jenž zároveň chová v srdci svém lásku k rodině jako každý jiný muž. Motiv hry jest takový, že všude, kde lidé citliví, může býti dráma s dobrým výsledkem provozováno, ač snad není úplně dle dramatických pravidel pracováno. Upříti se nedá, že nemá dosti děje a že hlavní osoba dramata, kněz, pro dramatické zpracování je suchopárnou, nicméně ale táž osoba provedena jest tak, že můžeme býti s ní zcela spokojeni.

Intence dramata jest časová, neboť nyní žijeme v době, kde každý stav domáhá se úplné volnosti a proto i knězský.

Zříme v dramatě osoby, kterých mínění protivné a které by raději zůstaly při starém, však zároveň jsme z bludného jejich smýšlení vyvedeni a v zápětí poznáváme blahodárnosť svobodné mysli.

Mámeli býti volnými a svobodnými, musíme býti všichni a protož byť snad některé oko divně pohlíželo na program faráře z Podlesí, zůstane on dramatem záživným, ano i poučnym. V něm vylíčen jest život nynější, situace často nyní se vyskytující, jakož pak i otázky v novější době již z části rozřešené neb se řešící.

Dojem celkový dobrý, soucit i bázeň vzbuzuje v nás Světelský, jednota charakteru zachována a obrat (peripetie) dosti zajímavý. Ač konec veselý, ponechává v nás bolesť

nad Světelským, nad mužem nevinně trpícím, obětavým.

Byť nebyl Gruber z kruhu našich, byť nebyl u nás domovem, načež však kritika zřetel bráti nemá, přec je spisovatelem dobrým a to tím spíše, an nebaví nás pouhými frásemi ale životem. On vylíčil nám dobu svou a proto na tom dost, spokojme se tím.

Ochotnická divadla, jichž účel dobročinný a zábavný, mají býti zároveň školou života jak divadla vůbec a proto radíme, aby vždy podobná dramata volena byla k provozování a ne lecjaký škvár, který zasluhuje býti spálen a ne na oči uváděn.

První dráma Gruberovo na českých divadlech provozované je dobré a proto možná, že při příštím opět u něho se pozastavíme a pak promluvíme sobě o tom, s jakého as stanoviska máme na jeho práce hleděti a cenu jeho posuzovati. S. P. E.

Zakletý.

Besední čtení od H. Grunerta.

I ty má umučená hodinko! to je rámusu a hřmotu, že jsme šli kousek cesty: ten si hladí lýtka, ten hledí sílu přírody se vzduchem spolknout a ten to, jiný ono a každý něco jiného. Inu, není divu, jest to sem hezký kousek cesty, brzy musí člověk do vrchu a naopak, ale z toho si, vážená společnosti, nedělej ničeho, já zakusil více. Bylo to tenkrát, když ten dřevěný vítr byl a David Q. se z vajíčka klubal. V Praze žila, ne, sloužila spanilá jedna holka, roztomilá Madla a do té jsem se zamiloval. Vždyť to nebyl žádný div! Každého dne jsme se vídali, ale láska, jako všecko netrvá věčně, vzala za své, já jsem se zamiloval do jiné, ještě roztomilejší holky. Madla plakala, až jí oči lebkou lezly a odstrčená, nevědouc si rady, vzala útočiště k staré kartářce, která mne — ať jí to odpustí, kdo chce — zaklela, ne však v hada ani v slona, ale v střevíček. Co jsem já prodělal v světě, neprodělal nikdo a jaké jsem měl já výlety, takových nebude mít nikdo. První má cesta byla, že jsem se dostal z domova na Příkopy do jednoho krámu, kdež mne vystavili ve výloze.

Ležel jsem ve výloze toho nejprvnějšího modního skladu a poutal svým běloatlasovým obličejem zraky okolojdoucích. Obzvláště byla to krásná děvčátka, pražské krásotinky, jež zůstávaly stát a pohlížely na mne, jako bych byl blahem jejich, jejich štěstím. Jak šťasten byl jsem tu, obdivován, zhlížen a chválen od celého světa, jaká to blaženost. A vědom svých si vnad, snil jsem o krásné budoucnosti, jaká se na mne usmívala. Světlo velikého slunce anebo pražského plynu, bylo mi egál. Za dne, zastavila se přede mnou mnohá vznešená dáma a bylo na nose jejím viděti, že si myslí: „O kéž je moje nožka tak něžná, abych tento střevíček mohla nositi!“ Večer však byl jsem oblehnut více než kdy, páni a dámy, kteří po skončené práci sešlapovali pražské dláždění, zůstávali jako zaražení přede mnou státi a mnohá čiperná holčina zvolala: „Kdybych tenhle střevíček měla, musela bych mít nožku á la Pepita, jako z cukru!“ Zkrátka, kdybych všecky ty chvalořeči vypsati měl, jakýchž se mi dostalo, nepřišel bych ani ku konci. — V noci, když se výloha uzavřela, rozvažoval jsem u sebe, co všecko jsem přes den zažil — a snil o té blažené, jejíž nohu jednou budu pokrývati a jež se bude za šťastnou pokládat, bude-li slouti mojí velitelkou a majitelkou, kterak se bude stále jenom se mnou obírati a mně celou svou pozornost věnovati, kterak ji okouzlím, a jako magnet galánů budu přitahovat a lákat. Morálka, jakéž jsem ze svého rozjímání docílil, byla zkrátka ta, že střevíc nejen nohu, ale i celou osobnost dělá.

Jednoho jitra, když jsem se, jako obyčejně, ze svého snění probudil, a když první paprsek světla otevřením výlohy na mne zašlehl, zmocnil se mne jakýsi netušený cit, moje nervy byly v největším rozechvění a zdálo se mi, že to poslední den mého tak zajímavého pobytí. Já se až zachvěl! — A sotva že stav tento několik okamžiků potrval, zastavil se náhle před krámem elegantní vůz, skvostná ekvipáž, lehounkým krokem z něho vyskočila dáma a přímo spěchala do krámu — tak lehce, jako nejlehčeji vznášející se zefírek.

Má to být ona? myslel jsem si a mé úzkostlivé chvění proměnilo se v radostné

a blažené! Takovou jsem si přál, lehká a étherická musí být ta, kteréž mám náležet. — Sotva že jsem si toto pomyslil, již mne ruka mladého muže, kterýž mne tak často oprašoval a starostlivě do výlohy kladl, co možná nejjemněji uchopila za ovrubu a nesla do krámu, kde mne spanilé dámě odevzdala. „Ano,“ zvolala tato, „myslím, že mi bude dobře. V celém městě nemohla jsem pořádný střevíc dostat, všecko velké.“ Tato slova mne velice potěšila, já byl ten jediný, který se hodil a mne si tedy oblíbila. „Dávno již slyšela jsem chválu o těchto střevíčkách, a vidím, že jsem se v svém očekávání nezklamala!“ —

Musím se vyznati, že jsem se ve své bělosti až červenal, když jsem z tak krásných úst takových komplementů zaslechl, i mohl jsem tedy, an se stala mojí velitelkou, toho nejšetrnějšího zacházení a nakládání se mnou očekávat.

Takž tedy uplynuli dnové blaženého pokoje, myslil jsem si, když jsem po dláždění pražském ve skvostné ekvipáži ujížděl: vrhnu se nyní do hlučného světa, do toho bouřlivého proudu, který všecko uchvacuje. A vina se blíže ku své panovnici, pravil jsem k ní: „Tys mým strážným andělem, ty osladíš mi veškeré útrapy a trampoty tohoto světa, já ti důvěřuji jako s nebes seslanému geniovi.“

U velikého hotelu jsme se zastavili, a já byl do skvostné komnaty donešen. Po celé podlaze prostřeny byly koberce, a kamž jsem jen pohlednul, všude samá zrcadla, růžový zápach prostíral se vzduchem a pološero zahalovalo můj světluzvyklý obličej, tak že jsem — na sametovou pohovku položen a vším, co mne obklopovalo, okouzlen, vyjeven krásnými obrazy, jež pouze fantasie básníkova namalovat dovede, konečně sladce usnul. —

Rychlé sem a tam běhání probudilo mne konečně z mého opojení. Byl již večer, slunko zapadlo za vzdálené hory a vrhalo jen slabý červánek na mé probuzené oko. Leč jaké to okouzlující divadlo musel jsem spatřit! — Velitelka moje stála před zrcadlem v krátkém zcela průhledném oděvu, který sotva po kolena dosahoval, krásné a útlé nožky byly potaženy růžobarevnými trikoty, kolem pasu vinula se krásná světlomodrá hedvábná zástěrka a ušlechtilý její obličej zdobily krásné jak havran černé kadeře, ověnčené věncem z nejkrásnějších růží.

Co jsem pocítil, když jsem tuto báječnou — divodivnou a kouzelnou bytost spatřil, nedá se ani vyslovit! — Byla to touha a tesklivost, bol i radost, slast i žal, štěstí a — celá ta smíšenina citů, nedá se jiným slovem naznačiti, nežli slovem — láska. Já byl zamilován. A kdož by se také nezamiloval, vida tuto sněhobílou šiji, tuto pouze nadchnutou červenost lící, to žhoucí, blouznivé oko a ta koralová ústa. Což teprv, když graciesně pozvedla ruček svých, otočila se do kola a nožky její se nad podlahou jen jen vznášely — i zdálo se mi, že vidím bytost ne z tohoto světa, ale z onoho, jakousi nadpozemskou bytost, jakousi Nymfu — Silfidu neb cos podobného.

Najednou však mne vzala a obula na něžnou nožku. Všecky mé čivy chvěly se a třásly, já se roztáhl do délky i do šířky, avšak nešlo to přece — konečně — konečně to v mém srdci trhlo — a já objal tu nejkrásnější všech nožek — leč ach, se srdcem roztouženým. — Teď jsem měl poprvé dotknouti se země, žádnému kamenu, žádné vlhkosti se vyhýbati, leč těšil jsem se, a nesl z lásky ku své nejmilejší trpělivě celou tíži svého osudu, a byl jsem opojený blažeností, že mohu vždy úžeji a úžeji se přitlačiti! —

Já miloval ji celým zápalem první lásky — neboť tímto prvním objetím teprvé jsem ucítil, jaký diamant mi líbati popřáno — leč i ona nezdála se mojí láskou opovrhovati, neboť když jsme vstoupili do nějakého skvěle osvětleného domu a já ji trochu vřeleji objal, trhla sebou, a toto trhnutí měl jsem za to, že jest to jakés opětování citů mých. Hned na to zavzněla čarokrásná hudba, jaké jsem dosud ještě neslyšel, neboť u dřívějšího velitele ve výloze bylo mi dopřáno poslechnouti jen leda nějaký flašinet anebo hudbu okolo táhnoucího vojska na zámek. Sylfidy a zefírkové sletěli se ze všech stran, a shromažďovali se kol mé vyvolené lásky a vznešené panovnice, i počali se točit a pohybovat podle taktu a mně bylo, jako bych také musel skákat, jak božská hudba mi hrála. Konečně vyhrnula se veliká záslona a tisíce zraků bylo na mne upřeno. Já byl sice, jakž milení posluchači a spanilé posluchačky, již víte, na lidské zraky uvyklý a vždy jsem s hrdostí na obklopující mne množství pohlížel, tentokráte bylo mi ale divně u srdce, já chvěl a třásl se takořka a vždy úžeji a

úžeji tiskl jsem se k noze své milenky, kteráž právě podle zvuků hudby skákat a tančit počala. Hudba počala na mne působiti, neboť pojednou zmizela všecka bázeň a já chtěl křepčit — skákat a tančit podle chuti své, leč tak, abych své vyvolené nepomátl, i pokusil jsem se o to, co možná úzce se na nohu její přitlačiti, leč, bůh mi odpusť, co jsem zavinil, — neb velitelka moje klesla jak dlouhá tak široká na zem a hlučný, rozlehající se smích provázel její pád. Lehce se pozvedla a chtěla dále tančit, mne však pojala lítost a já chtěl vřelým políbením chybu svoji napraviti a s celou silou náruživě stiskl jsem nohu její. Netušil jsem však ani dost málo následky toho! — Ona opět padla, leč nemohla více vstáti, partér i galerie jásaly a pískot a syčení rozlehalo se celým domem — opona musela spadnout.

Opuštěn a samoten ležel jsem nyní v tmavém koutku jejího příbytku, své viny dobře povědom. O kéž bych byl mohl mluviti, byl bych se vrhnul k jejím nohoum a prosil za odpuštění. Ona ležela na pohovce a plakala. „O Rosamundo“ tak jmenovala se moje zbožňovaná, znělo to v mé duši, „o oči v hořkých slzách tonoucí, kterakž vás miluji — leč co mi platná moje láska, když jsem sám těchto slz příčinou.“ I myslel jsem si, snad mnou proto nepovrhne, snad bude milosrdná a neučiní to, a co si toto myslím, klepá se na dveře a do pokoje vstoupí muž elegantního zevnějšku, blíží se k Rosamundě, uchopí jí za ruku, líbá ji a jemným hlasem praví: „Buďtež upokojena, tou včerejší nehodou jest vinnen pouze střevíček!“

„Ano, střevíček,“ zvolala zlostně, „ten proklatý střevíček! Já ho zničím.“ — Zazvonila a poručila hoditi mne do ohně. To byla poslední rána pro mou rozervanou duši. Odsouzen k upálení od své zbožnované, pro niž moje srdce mocně tlouklo. Jako blesk projela mne tato slova, když jsem ruku spatřil, ana se po mne vytahuje, by mne k smrti vlékla. Nevěděl jsem, jak mi jest — co se mnou děje — viděl jsem jen popravčí drápy, kteréž mé mladistvé tělo objaly, více nic.

Ze své mdloby se probrav — viděl jsem, že se nacházím — v tandlmarku! — „Mělo by to být věčností střevíce,“ ptal jsem se sebe sám a ohlížel se. Když jsem ale více zavržených svého druhu spatřil, a když jsem se o starou botu, která majíc podpatek ztočený křivě stála, opřel, cítil jsem, že ještě žiji — že jsem ještě na světě tomto a ne na věčnosti. Leč okolí mé bylo strašlivé! Zaprášení, zablácení a rozervaní pohlíželi moji druhové na mne, nového příchozího! —

Jest toto osud všeho krásného? Bohužel! Já se podal, podrobil jsem se svému osudu. Jedna naděje mi přece ještě zbývala, spolehal jsem se na svou krásu, neboť jsem byl vzdor žalu a bolu přece ještě krásný. „Musím se líbit,“ znělo mi to v duši, „a to tím více, an jsem nejkrásnější ze všech,“ a to také bylo pravda, neboť okolo mne nebylo žádné takové krásy. Zklamal jsem se však v této naději. Svět zdál se býti obrácen, zřel jsem kolem sebe zcela jiný lid, nežli dřív. Na sta lidu kráčelo kolem, aniž by si mne kdo byl všiml, má sousedka, sešmajdaná bota se prodala, starý bačkor, jen já — já zůstal pořád na krámě! — Byl večer — slunko pohrávalo mými spánky, jako tenkráte, když jsem Rosamundu, vyvolenou svoji, poprvé spatřil, tu krásnou, rajskou Vilu — mé city v tomto okamžiku nedaj se ani vypsati, minulost i přítomnost stála mi živě před očima a mezera čtyryadvaceti hodin zdála se mi být okamžikem, v kterémž jsem z blažeností a slávy byl vyrván a hozen do toho smetiště bláta a kalu.

Již chtěl kramář zavírati boudu, když v tom tu mladá dívka se starší paní kráčí.

Dívka, bledá a smutná, často bojácně se ohlížela. — Paní mne koupila, — a stydím se to říci, ale musel jsem značně u kramáře v ceně klesnouti, neboť mne prodal za babku! — Mezi tím spozoroval jsem, kterak se k dívce mladík přitočil a psaníčko jí podával! —

Chci se nyní vyjádřiti zkrátka, neboť jest to poslední oddělení mého zakletí, v němžto však nejsmutnější doby obsažené jsou. Já byl jako neštastník, na něhož osud všecky své bouře seslal, na všecko připraven, neb horšího, nežli co mne doposud potkalo, nemohl jsem více nic zažíti!

S rozervaným srdcem stal jsem se nyní majetkem této mladé dívky, kteráž ku svatbě se starým mužem byla nucena. — Kráčel jsem s ní do kostela, a dobře jsem znal tajemství, jež ňádra jí dmulo, neb psaníčko, které jí onen mladík odevzdal, já měl ukrývati. Bylo to umluvení k útěku ještě před svatební noci. Spokojeně čekal jsem na ukončení tohoto malého románu. Večer po sívatbě zmizela mladá dívka se svým milovníkem. Nejhůře se ale vedlo mně! Přes pole a luka.

hory a doly — bařiny a lesy musel jsem uháněti, moje krása, to jediné co mi ještě zbylo, zbledla — hluboké vrásky pokryly můj obličej a přes noc sestárnul jsem o deset let! Leč v hlubině duše mé dlela dosud láska k mé Rosamundě. Myslel jsem stále na ni. V bařině i vodě, v horku i v zimě, byla ona mým snem, který mne blažil a zmužilosti dodával! Když jsme šťastně dorazili cíle, nechal mne milý páreček vězet, a já byl vydán nejkrutějšímu osudu, bych v šírém poli zahynul a zpráchnivěl! —

Konečně se nade mnou stará holka smilovala. Co starý škramp měl jsem se nyní dožít svého konce. Měsíce minuly, a já ještě vězel na její noze, sešedivělý, zamazaný a roztrhán. Ze sklepa vlékla mne na půdu, od studny do kuchyně, to byly denní moje procházky! — Myšlenky mé připravovaly se již k smrti, slastný balsám těchto ukrutných myšlenek byl obraz Rosamundy, která daleko ode mne, snad již dávno na mne zapoměla. — Konečně jsem byl jednou, za krásného červnového jitra — oknem na ulici vyhozen, a hadrářka zvednuvší mne, hodila mne do nůše! — I dostal jsem se do továrny na papír! Vedle hadrů a kloců ležel jsem tiše modle se, vzdychal jsem: „O Rosamundo!“ — když jsem pozvedl očí, abych viděl, zdali válce již pracovati počaly, jichžto silou v nový život jsem měl býti přetvořen, spatřím zrovna blízko sebe — — sotva že jsem svým očím uvěřil — spatřil jsem Rosamundu. — Byla krásná, krásnější snad než kdy jindy, neboť ona plakala a šeptmo zaslechl jsem z jejích rtů: „Střevíc byl moje neštěstí!“ —

Božské řízení učinilo ji dělnicí ve fabrice, abych se ještě v posledním okamžiku dozvěděl, že na mne nezapoměla. Jen jediný však ještě pohled na ztracený ráj byl mi dopřán a již chopila mne ruka Rosamundy a vrhla mne pod válce. — Válce mne uchopily a umíraje zvolal jsem ještě: „O Rosamundo, co jsi mi to učinila!?“ —

Moji laskaví posluchači a spanilé posluchačky budou se zajisté tázat, kterakž jsem opět se dostal v kruh lidí. I to vám povím. Maminka moje také trpěla jako má bývalá Madla na vykládání karet a za tou příčinou šla k oné kartářce, aby jí pověděla, kde její synáček mešká. Kartářka vyložila karty na stůl a co byste řekli, já byl ta jedna karta, neboť byl jsem nyní papírem. Bolestně pohlížel jsem na svou maminku a jaký tedy zázrak, když mne v kartě poznala? — Prosila kartářku, aby mne vysvobodila. Kartářka dala jí následující rozkaz: „Vezmete tu kartu sebou do postele“ — a co byste řekli, že se stalo, když maminka kartu do postele vzala — vylíhl se jí synáček do druhého rána. Zatoužil jsem po svobodě a volnosti, na kterou všichni stůněme a proto odvážil jsem se s vámi na výlet však tolik vám musím říci: Buďte opatrni, v lásce jako holuby a úlisní jako hadové, abyste se nezamilovali do ňáké Madly, která by vás mohla také dát zaklít. Vezmete si příklad na mne zakletém!

(Podobná besední čtení přinášeti bude náš časopis, abychom vyhověli zábavě společenské i na výletech, kde zajisté každá novinka vítanou. Red.)

První den mistrem.

Sólový žert.

(Jeviště představuje ševcovskou dílnu, zadní opona skleněné dvéře a okna do ulice. V prostřed stojí verpánek.)

Šídlo, ševcovský mistr (stojí, hledě do starého kalendáře). Ano, ano, roku tisícího osmistého sedmdesátého druhého, dne 15tého ledna stala se nejmladší ratolest Šídlů, prastarého to rodu ševcovského, pražským obuvnickým mistrem; tak zde stůj napsáno celému potomstvu ku vědomosti. Náš pantáta, dejž mu pánbůh věčnou slávu, odvozoval rod Šídlů z temné, neproniknutelnou rouškou zahalené dávnověkosti, která se trochu vyjasňuje u Adama. Neboť můj pantáta byl obuvníkem, děd ševcem, praděd praševcem, prapraděd prapraševcem atd. z Čech do Maďaronie, z Maďaronie do Turecka, z Turecka do Malé Asie, z Malé Asie do Mesopotamie, z Mesopotamie rovnou čarou k občanu Adamovi. Nechtěl-li Adam, maje putovati trním a hložím, rozedříti si nožky, musel si zhotoviti alespoň ty nejmizernější kapucínské sandály — možná, že chodil v lakýrkách, pánbičkovi na truc — tudiž on byl milionkrát pra-praševcem a ergo kladivko několika milionovým předkem Šídlů.

Že se nejmenuje Šídlo, kdo za to může? Je to hloupý zvyk, že mu lidé přezdívají Adamů. A což paní ševcová, občanka Eva, to musela být učiněná dobrota, ani jablka nesnědla, aby Adamovi ohryzku nedala. A což ta ševčata: Abel Šídlo, Kain Šídlo, a jak se ti ostatní caparti jmenovali, mělť jich náš občan asi na kopy. Musela to být fabrika, před kterou se musí každá londýnská nebo amerikánská schovat. (Sedne na stoličku a šije botku.) Ano, ano, ty fabriky! Kdyby se toho byl nebožtík dědek neb pantáta dočkal, kopyto by mu bylo s botou zkamenělo. V brzku bude moci jeden jít jen do fabriky, hned ho chytnou kartáče, umyjou ho teplou vodou, pak ho strčí pod mašinu, ta na něm ušije košili, punčochy, kalhoty, vestu, kabát, klobouk a na druhé straně vyletí parou do světa jako mladý pan baron. Nebohý můj verpánku, stoličko, potěhu, kleště, šídlo, dratve a ty předrahá smůlo, která mne od mého ševcovského zplození zprovázíš, plačte se mnou nad zkázou mou i nad zkázou svou! Již ztratily jste samostatnost, staly jste se nepatrnými údy hrozitánských strojů, kterými pára pracuje. Pára stala se pánem celého pokolení lidského! Jen kdybychom mohli se také parou živit! Eh co, snad si také nějakou tu fabriku z páry vystavím, pak se dám udělat baronem a budu-li mít chuť, ministrem. Může-li být ministr trafikantem, prodávat babám za dva nové šňupavý, sprostý, proč by nemohl být poctivý švec ministrem? Měla by pak ze mne má drahá Mařenka radost. A pro ni bych vlez třeba do pekla. Vždyť ona jest to, která mne vždy k pokroku pobádala, bych se snažil poněkud jen samostatným se státi, její pomocí a svou učeností domohl jsem se dekretu mistrovského. Pro ni dělám tyto nové botky ve svém krámě, city vděčnosti a lásky zapletám dratvemi a probijím cvočky. Teď bych měl holek dost. Dokud jsem byl tovaryšem, lecktará se na mne utrhla, co jsem ale mistrem, mnohá jdouc okolo krámu, šilhá po mne, po panu mistrovi. A mají floky! Ale ne — ne, neudělám toho, nechtěly-li jste vy mne jako tovaryše, nechci já vás mistr. (Klepá.) Ťuk, ťuk, ťuk — jako kladivko na podpatek klepá, tak klepá mi mé srdce toužebností po Mařence. Bude to skrovný začátek se dvěma sty, a s pomocí boží přece to nějak půjde. Všickni kluci, co jich koli budu mít, musí být ševci, nikdy se neprohřeším na prastarém ustanovení rodu svého. Vidím v duchu ta Šídlata se povalovat okolo verpánku, jeden bude točit dratve, druhý klepat kůži, třetí přebírat cvočky, čtvrtý vařit klíh, a tak dále a nad nimi já povedu komando. Vše bude muset jíti podle taktu jako na stroji. Zřídím si živou mašinu ševcovskou. Kdo bude moci se mnou závodit? Z jedné výstavy se pohrneme na druhou, medalie nám budou padat jako třísky. Ty bude muset má Mařenka nositi na bělounkém krčku, na stříbrné šňůrce. Vždyť ona bude základem mého štěstí. (Klade dohotovené botky podle verpánku.) Tak, zde je můj mistrovský kus. Jaká to nožka! Což kdybych měl místo kluků holky? Nic nedělá — samý švec. Ženská doktorem, ženská ševcem, tím se budu říditi. Hrome, už poledne a Mařenka nejde, což kdyby se byla jinak rozmyslila! Já bych se utrápil žalem nad její ztrátou. Zdá se mi, že mám hlad, jindy jsem doskočil do panského domu k Mařence, zakousl nějaký zbytek, dnes čekám na ni. Ujednaloť se, že dnes pojíme pospolu ve vlastním domě, na vlastním stole, z vlastních peněz, vlastní oběd. (Kouká ven.) Ha, tamhle jde Lizinka s pivem, usmívá se, hezká to holka! Allons, před ní dělat furianta! (Postaví se ke dveřím s podepřenými boky). Dobrý den, děťátko!

Hlas z venku. Jak se máte, pane Šídlo?

Šídlo. Výborně při začátku, práce se jen hrne, až budete něco potřebovat, navštívte mne.

Hlas z venku. Přijdu.

Šídlo. Ale což kdybych se takhle neoženil, to bych měl práce, všecky služky, staré známosti, by ke mně běhaly a odporučovaly by mne svým paním. Ale co by bylo s mou živou fabrikou? Ha, již spěchá s košíkem na ruce, má naděje, má zlatá Mařenka. (Uklízí verpánek.) Teď pojíme a pak obětuji prvé odpůldne svého mistrovství k přemýšlení se svou Mařenkou o té nové fabrice Šídlovské. (Prostíraje zástěrou verpánek sedá a v tom opona spadne.)

Vilém Čížek.

Zprávy a dopisy.

Z Prahy. (České divadlo.) Dne 1. dubna odpoledne jako obyčejně fraška, že čarovná, svědčí již titul: „Čarovný závoj," večer pak dáván podruhé Gruberův „Sedlák křivopřísežník." Provedení dramata bylo uspokojivé, místy výborné. Páně Šamberkův talent zasluhuje zmínky a my vyznati musíme, že ho vidíme málokdy tak hráti, jako provedl úlohu Jakuba. Neméně podařil se p. Kolarovi ml. Krištof Skála, on dostihl úplně charakteru úlohy. Pí Sklenářová-Malá hrála jak obyčejně totiž výtečně, lepší Veruny si snad ani Gruber nemyslil. Nekuta p. Frankovského byl na místě. Ostatní úlohy byly dobře zastoupeny, celek působil na nás dobrý dojem a přáli bychom si častěji takových večerů, neboť můžeme říci, že málokdy tak pilně jednotlivé úlohy bývají provedeny. I část dekorativní byla pěkná.

Z Domaušic. Ochotníci naši, procitnuvše minulým představením k novému téměř životu, zahráli dne 17. března „Dědkův kalmuk" a „Ženich z města." Úspěch byl celkem uspokojující; čeho se při některých nových silách postrádalo, hleděly starší, již osvědčené, nahraditi. V kuse prvním dosti statečně se držel p. Hocký (Kudrna); jeho žena (sl. Tollmannova) byla by snad dosti pečlivou matinkou v domácnosti, jeviště bylo jí však trochu cizím krbem. Františk jejich syn, (p. Hölzl), známý co dobrý komik, neosvědčil právě v témž kuse dosti výmluvnosti, jakáž by tak „zhýralému studiosu" byla slušela; i jeho zevnější úprava nebyla na pravém místě; ostatně provedli některé scény dosti živě. Jeho dva spolužáci činili, seč síly stačily. Márinka (sl. Riegrova) myslila snad, že to s tou láskou jde do opravdy bylať příliš stydlivou. (Jen podruhé směleji, vždyť to jde na jevišti jen žertem.) Celkem vyžadovala celá hra více souvislosti a živosti. V kuse druhém stál p. Rieger (představený obce) na svém místě. I jeho manželka (sl. Křížova) uhodila tentokráte zvučnici do pravého místa; bylať to však úloha letoře její zcela přirozená. Jen žádných milostných výstupů pro ni více! Jejich dcera (sl. Pihertova), dovedla přihlouplou dcerušku dosti dobře představovati; že však při posledním představení v podobné úloze vystoupila, nedosáhla zasloužilého uznání. Jer. Kvasnička (p. Emingr) měl vůbec v námluvách smůlu; podruhé nějakou vděčnější úlohu pro něj! Klarinetista (p. Urban), počínal si velmi elegantně; kupletem svým by však málo mladistvých srdcí sobě naklonil. Brko, obecní písař (p. Šváb) byl ročními 18 zl. dosti slušně honorován. V Šebestianovi Chytilovi ukázal p. Hölzl, že pouze v podobných úlohách štěstí na jevišti jemu kyne. — Jen s chutí dále, páni ochotníci, ať v brzce ozáříte náš divadelní chrám bývalou slávou.

K.

Z Hradčan. Když již na více místech v Praze zřízena byla ochotnická divadla, bylo na Hradčanech dosud klidno a nikdo si nepomyslil, že by i tam mohla Thalie svůj stánek zaraziti, až konečně sestoupilo se několik mladíků Hradčanských, kteří podporováni byvše pány měšťany tamnějšími, obzvláště pak pány: Kottem, Trejbalem, Šroubkem, Pollachem, Blažkem, zřídili si vlastní divadlo. Však první místnost shledala se býti nevhodnou a tu muselo divadlo skorem celý rok odpočívati, nežli mohli ochotníci u veřejnost vystoupiti. Posléze nalezena místnost za Strahovskou branou v hostinci „u zelené brány," kterou ochotníci jako prozatímní sobě zvolili; v té počato se hrou a sice dne 25. prosince r. 1870. Od té doby hrálo se v místnosti prozatímní velmi zhusta, tak že počet představení dostoupil během jednoho roku na třicet, mimo to uspořádány jsou 3 merendy, 1 beseda a 2 plesy. Ochotníci těšili se dosti četné návštěvě, jakož i přízně se strany obecenstva; avšak v nich neutuchlo přání, přenésti divadlo na Hradčany a tam si zříditi stálé divadlo se stálou místností. Posléze odhodlali se k tomu a sice v měsíci březnu b. r. a divadlo dáno na Hradčany, kdež se nyní zcela nové zřizuje. Ochotníci hodlají počíti novou činnost během měsíce května a sice v hostinci „u zlaté koruny." Nejvíce o divadlo přičinili se z ochotníků pp. J. Blažek, Souček, Šmíd. Obzvláště pochvaly veřejné zasluhuje p. Souček, který vždy bezplatně úlohy opisoval, při tom jiné drobnosti obstarávaje, jakož i úřad jednatele zastávaje. I p. Šmíd se snažně o prospěch divadla staral. Během jednoho roku účinkovalo více než 60 ochotníků a dam, z nichž veřejné chvály zasluhují pp. Peroutka, Souček, Šmíd, Volf, Wiedemann, Tatoušek, Kvaček, Kaška, Hájek, Nebuška, Pekelender, Kaucký, Machulka, Průša, Novák, jakož dámy sl. Bělinská, Klikova, J. Jelínkova, B. Jelínkova. Ostatní se taktéž seč síly stačily, o prospěch divadla starali. Pro letní saisonu připravují vybraný repertoir, jako: Chce míti švandu, Sedlák křivopřísežník a p. Přejeme ochotníkům

srdečně zdaru práci jejich a voláme k nim: „Jen spojenými silami!" — E.

Z Kladna. (Beseda Budislav.) V poslední valné hromadě, kteráž odbývána byla dne 6. ledna t. r., usnešeno místnost spolkovou změniti. Co místnost spolková nachází se u p. Sykory pozorujem, že hojně od p. členů navštěvována jest. Dříve jako i nyní odebírá se mnoho českých časopisů a sice Národní Listy, Svoboda, Květy, Světozor, Hudební Listy, Besedník, Humoristické Listy, Osvěta, Obrazy života, Slovanský svět a Říp, které v předešlé místnosti skorem nikdo nečetl; nyní však čtou se vesměs, i knihovna spolková značně se rozmnožila a přičiněním nynějšího p. knihovníka knihy zábavné a poučné pilněji než i kdy jindy se čtou. Správní výbor maje vždy rozkvět spolku na mysli, usnesl se, by život společenský více pěstován byl, každý čtvrtek uspořádati pro členy zábavu. Zajisté nemálo potěšen byl, že hned první čtvrtek sešlo se značné množství členů, by společně se pobavili. Odbor zpěvácký, jakož i později přičiněním několika pánů utvořený odbor hudební nemálo k veškerým zábavám laskavým účinkováním přispěly. Pan Červenka byv výborem vyzván by při některé schůzi přednášel, učinil tak, a přednáškou tou až na několik pp. členů všem nemálo se zavděčil.

Z Kravína u Prahy. Od ochotníků provozován dne 31. března „Mlynář a jeho dítě." Všichni účinkující téměř dostáli svým úlohám, zvláště dobře hráli p. Bambas (Rychnovský), p. Hájek (Konrád) a sl. Bělinská (Marie). S radostí pozorujeme, že p. Bambas více nepřehání, nýbrž v mezech mírnosti zůstává; jeho Rychnovský byl dokonalý. P. Hájek navykl si některé posuňky, jichž až příliš často užívá, jako: zdvihání pravé ruky k nebi, aneb položení levé ruky na prsa a pravé na hlavu. Slečna Bělinská, když se mohla po celý kus přemoci, mohla i na konec, když již opona padala, smích zadržeti. Sl. Vlasta (matka Konrádova) taktéž dobře hrála; obě slečny Kalcovy (mlynářova sestra a hospodská) úlohy své většinou jen bez všeho přízvuku a bez pohybů odříkaly. Pan Jesenský (hrobník) má dobrou výslovnosť i mimiku, při scéně však v hospodě mluvil více pro sebe než pro obecenstvo. J. Leslav (Jakub) svou malou úlohu provedl, však málo mluvil nahlas. Zmínky pochvalné zasluhuje konečně p. Pekelender (pastor). Souhra byla živá. K.

Z Krnska. Nelze mi pomlčeti o činnosti zdejších ochotníků, kteří opět po jednoročním odpočinku k životu se vzkřísili. Dne 10. března b. r. uspořádali první představení, kdež provozována hra „Není doma," jíž předcházely a následovaly deklamace a zpěv. Ochotníci provedli úlohy své dobře. Dne 1. dubna b. r. uspořádáno druhé představení a sice dávány jsou hry: „Ne" od J. Z. Veselého. „Nepokradeš" od J. J. St., a ku konci „Francínkovy námluvy" od Paula. Souhra byla skvělá a obecenstvo bylo hrou ochotníků zcela uspokojeno, jež se vzdor nepohodlnému počasí hojně dostavilo. Přejeme si, aby návštěva byla ne-li taková, tedy ještě četnější. Na příští představení a sice na den 14. dubna připravují se hry: „Otec Palacký;" „Nazdar;" „Dali se do novin." Doufajíce, že ochotníci zachovají si přízně obecenstva, přejeme jim úplného zdaru při dalších představeních, prozatím voláme k nim z útrob: „V před!" J. A.

Z Pořičan. (Beseda. — Divadlo.) Dne 3. září m. roku potěšili nás studující a omladina pořičanská jedním příjemným večerem. Uspořádalit zábavu, ve kteréž byly zdařilé deklamace, žertovné výstupy a sbory přednešeny. Bylť to první pokus v naší osadě uspořádaný, kterým si pořadatelé u obecenstva přízně získali. O provedení této ušlechtilé zábavy, přičinili se zejmena p. Holub Josef, studující v Praze, který s nevšední pílí zastával režiséra, jemu pak nápomocen byl p. Kaňka, též studující, dále pp. Holub Fr., Novotný Jos. a Hraba Al. Z dam slušno jmenovati sl. Kaňkovu, Holubovu, Hladíkovu a Novotnou. Provedení bylo slušné, začež účinkující hojné pochvaly došli. Hrubý příjem obnášel 42 zl., což na naši malou osadu něco neobyčejného jest. Podruhé dne 23. září m. r. odvážili se již více a sehráli veselohru „Na zdar," od V. Kalendy, pak několik přiměřených výstupů s deklamacemi a sbory. Souhra byla dosti dobrá, ačkoliv provedení tomuto vadilo malé jeviště. Z pánů vynikli p. Hraba (Nebozízek), který se všemožně přičinil úloze své dostáti, což se mu částečně podařilo; p. Holub Jos. (Loučovský) hrál celkem dobře v monologu, v dialogu měl hráti s větší živostí a zápalem. Taktéž zmínky zaslouží p. Kaňka (Stehýnko) a p. Holub Fr. (Brčko), p. Novotný (Radzan), který svou krátkou úlohou obecenstvo uspokojil, podobně i Kaňka ml. (učedník). Z dam slušno jmenovati sl. Kaňkovu, která byla na pravém místě. I zde byli účinkující hojným potleskem odměněni a zvláště p. Holub Jos., který použil vhodná místa k velmi rázným a časovým narážkám a přiměl obecenstvo zápalem svého přednesu k hlučnému potlesku. Podobně jako předešle i zde přičinil se o pro-

vedení tohoto představení p. Holub Jos., který s neunavnou pílí se obětoval vzdor utrhačným jazykům. Vzdor nepříznivému počasí sešlo se obecenstvo dosti četně, kteréž se bavilo při lahodných zvucích hudby pozdě do noci. Hrubý příjem obnášel 32 zl., kterými se kryly výlohy. Jsem přesvědčen, že občané poznavše, že divadlo stalo se každému nutnou potřebou, přičiní se sami opakovat tak ušlechtilou zábavu, ku kterému podniknutí volám srdečné: Na zdar! P.

— *Výbor pro vystavení pomníku V. K. Klicpery v Chlumci n. C. vydal následující provolání:* „Jest to zvláštním znakem na dráze osvěty a vzdělanosti pokročité doby naší a národního sebevědomí, stavěti skvostné pomníky věrným a výtečným mužům národa českého a české vlasti, kteří za dnu svého žití v oboru povolání svého schopnosti a síly své blahu a štěstí národa svého věnovali, a na tento spůsob mnohých zásluh proň sobě zjednali. A tak jest většina zesnulých výtečníků českých nádhernými pomníky a deskami proslavená, a tím i drahá památka jejich ve vděčných srdcích bujarých potomků jejich českých zakotvena a upevněna. Jenom náš zvěčnělý národovec a vlastimil a výtečný básník český, pan *Vácslav Kliment Klicpera Chlumecký,* nemá až posud žádného zásluhám svým přiměřeného pomníku, jimžto by památka jeho pro budoucí časy tím více byla pojištěna. Neblahá tato okolnost hnula mocně srdcem nejpřednějších ctitelů a přátel proslaveného učence, gymnasialního ředitele a básníka, pana Vácslava Kl. Klicpery, a přiměla je k tomu, že na základě povolení vys. c. kr. místodržitelství v Praze, ze dne 14. března 1867 čís. 10576 zřídili výbor ku vystavení důstojného pomníku panu Vácslavu Kl. Klicperovi, a že si vodobili na tomtéž vys. c. k. místodržitelství v Praze, ze dne 25. února 1872 čís. 9438. povolení ku sbírkám příspěvkův k účelu zbudování zmíněného pomníku. Nyní pak po dosažení onoho vysokého povolení obrací se s úctou níže psaný výbor ku všem slavným spolkům náročním, jakéhokoli jmena, ku všem českým ústavům vyučovacím, ku všem bývalým žákům a osobním ctitelům páně Klicperovým, jakož i ku všem spolkům průmyslným, zvláště pak k českoslovanským záložnám a ochotnickým divadelním spolkům s převelmi vroucí a důvěrnou žádostí, by nějakým příspěvkem k uskutečnění vytknutého, šlechetného účelu, ku zbudování totiž — pokud možná — velkolepého pomníku páně Klicperova v rodišti jeho, v Chlumci nad Cidlinou, blahosklonně a laskavě nápomocni byli. Takovéto příspěvky buďtež zaslány panu lékarníkovi, Janu Šerks-ovi, co místopředsedovi a zároveň pokladníku podhotoveného výboru, který je časem svým ve veřejných listech oznámí. Na zdar! — Předseda výboru: P. Vácslav Tomek, děkan; místopředseda: Jan Šerks, lékárník; jednatel: Bernard Horáček, kaplan.

— *Stanovy* potvrzeny byly ochotníkům v Janově a v Červeném Kostelci.

— *Novou operu,* jež nese jmeno „Oldřich a Božena" napsal p. Janák, ředitel kůru v Rakovníce.

— *„Dramatické družstvo"* v Lublani provozuje hojně české hry v překladu a sice provozován byl Štolbův „Krejčí a švec" s nevelkým prý výsledkem. za to však lepšího výsledku dostalo se Pflegerově „Telegram" a „Kapitola I., kniha III., pak Dürichově veselohře „Kabát dolů"; dále provozována byla elegická operetka „Před myslivnou" od Hausmanna.

— *„Ostří hoši,"* operetta na německém divadle v Praze již provozována, měla tu čest, sloužiti k benefici sl. Čemákovy, která si vyvolila mimo tuto operettu ještě „Slaměnné srdce."

— *Naše opery v cizině.* Dovídáme se, že se připravuje k provozování pro příští saisonu v Petrohradě Smetanova „Prodaná nevěsta" a v Moskvě Blodkova „V studni."

— *Společnost p. Štandery* mešká v Lounech.

— *Velkolepý koncert* uspořádá měšťanská beseda v Žižkově a sice v novoměstském divadle během měsíce května ve prospěch školy, která letošního roku v Zižkově vystavena býti má.

— *Zpěvácký spolek* chtějí zaraziti vlastenecké paní a dívky v Třebechovic. Jen svorně k dílu!

— *„Kříž u potoka,"* obraz ze života vzdělaný od E. Peškové dle románu Světlé, vyšel v *49.* sešitu „Divadelního ochotníka," který mimo tento kus obsahuje ještě činohru „Jan Nepomucký" od Tyla. Obě tyto hry zasluhují rozšíření a doufáme, že druhým kusem vyhověno bude našim divadelním spolkům, poněvadž kus ten vyšel v dobu příhodnou. Sešit ten, jakož i všecky dřívější, vydán nákladem kněhkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně, jež vždycky co nejpečlivěji se snaží, aby přání ochotníků vyhověno bylo.

— *„Žižkovu smrt,"* drama J. J. Kolára, přeložil do srbštiny Sava Rajkovič, jenž byl přeložil též „Jana Husa," „Veselohru" a „Inserát."

— *Nová arena* se staví na Kometovce za Novou branou, v níž se započne hráti již během měsíce května a sice první představení má býti již 12. téhož měsíce. Představení tam pořádati bude p. Jaroslav Hof se svou divadelní společností, která nyní mešká ve Vodňanech, kdež, jakož i v jiných čelnějších městech dochází přízně obecenstva pro svá zdařilá představení. Doufáme, že i zde v Praze dobře se jí bude dařiti, neboť dovídáme se, že repertoir této společnosti bude co do kusů vybraný. Uveřejňujíce toto, nemůžeme vynechati, že místo, kde arena státi bude, jest i místem historickým, neboť čteme v knihách městských, že roku 1628, dne 2. října p. Matiáš Birkovský z Děvína, měštěnín a spolu radní Starého města pražského koupil sobě, dědicům a budoucím svým vinici, půl osmnácta strychu míry držící, řečenou Kometovskou (č. Komotovskou) s kusem pole, tenkráte na díle k prodávání písku obraceným, s lisem i se vším jiným, k tomu od starodávna příslušenstvím za Horskou branou, vedle vinice pana Jana Vorla z jedné, a téhož pana Matiáše Birkovského z strany druhé ležící, od panny Doroty Kuklové z Taurenpergu za sumu patnácte set kop míšenských, z kteréžto vinice úroky, předně do Betléma 3 kopy míšenské atd. každoročně platiti má.

— *Maďarská cena* Telekiho za nejlepší práci dramatickou, obnášející 100 kusů dukátů, přiřknuta byla od akademie uherské nejlepší veselohře Docziho, která nese název „Políbení.“

— *Itálské ceny* za nejlepší dramata přiřknuty byly veselohře „Příčiny a účinky“ od Ferrariho a veselohře „Žárliví“ od Giuseppe Costelliho.

— *„Zápas o život“* nazývá se nový kus, který způsobuje velkou sensaci v Londýně, od miss Evelynovy. Děj vzat z dob inkvisice.

— *„Kamenný most“* jmenuje se nová opera od Dargomyžského, kterou dopracoval Kvij a Rimskij Korsekov, provozována nejprvé k benefici našeho krajana p. Nápravníka, však nedošla rozhodného úspěchu.

— *„Danie Manin“* jmenuje se nové historické dráma v 5 jednáních, jež provozuje se nyní v Paříži. Děj jest vzat z dějin Italie roku 1870, v němž se líčí udatnost Franconzů. Pro své časové tendence dochází obliby.

— *Jaques Offenbach,* jenž měl býti přítomen zkouškám ku své opeře „Černý korsar,“ která se má ve Vídni provozovati, rozstonal se na cestě a sice v Oosu tak, že musel býti nazpět do Paříže dopraven.

— *Ruská censura.* Censura bývá obyčejně jakýms úskalím, na něž nejsnadněji dramatický spisovatel naraziti může a že i on bez pohromy nevyjde, to jest jisté: buď mu mnohou scénu toto úskalí urazí aneb dráma se tak pochroumá, že se nesmí na jevišti ukázat. Jako všude tak i v Rusku je censura osudnými nůžkami, tam však mimo úřední ještě jest výbor dramatický a posléze herectvo. Dovolí-li censura, výbor provozovati nové dráma, nepřijde toto dříve na jeviště, dokud některý herec si ho k benefici své nezvolí. Postačí již pouhé narážky na život politický, duchovenský a dráma se nesmí provozovat. Podobně stalo se mnohým dramatům, za příklad uvedeme „Revisora,“ jenž se nesměl provozovati celý až do lonského roku, posléze provozován úplný, ale to se stalo na přímý rozkaz cárův. Nikdo neví dle čeho se censura řídí a proto i spisovatel neví dle čeho se říditi. Naproti tomu dovoluje se v operách všeho, které prý jsou často až neesthetické, neboť, jak se dovídáme, přivádí se na jeviště výstupy, jež nízké chtíče popuzují. Takovým způsobem se sotva asi méně vzdělaná třída lidu poučí a k vznešenému povznese!

— *„Christiana“* dráma od Edm. Goudineta, které pro české divadlo v Praze překládá p. Nápravník, přeložil do německého Ed. Mautner. Dráma to v překladu provozováno bude nejdříve ve Vídni a sice na dvorním divadle, kdež prý se již zkoušky odbývají.

— *„Pombal“* dráma od dra J. Verthra mělo se provozovati v Mannheimu, poněvadž i král k provozování jeho svolil. Již byly zkoušky odbývány, obecenstvo napnutě očekávalo novinku a ejhle! hra odložena — Pombal byl zakázán, poněvadž obsahuje místa čelící proti duchovenstvu.

— *„Za jiným záměrem“* jmenuje se veselohra provozována na divadle Français, jejíž děj jednoduchý: Jistá manželka není živa se svým mužem a aby se zbavila svých nápadníků, říká, že je vdova a že by se ráda vdala. Poněvadž ale každý nápadník přišel „za jiným záměrem“ odchází, až konečně, když byl v pravdě muž její umřel, přijde ten pravý, který si ji vezme.

— *Zvláštní způsob* panuje prý v Odesse při národním divadle, kde prý herci mezi hrou s obecenstvem rozmlouvají, s ním se radí, ano i dějí prý se kousky podobné v naší deklamaci „Sedlák ponejprv v divadle,“ jak prý se stalo při provozování „Krásné Heleny,“ kde prý vykřiknuto bylo na Helenu, políček Menelaovi davší,

— *Dobře se daří* dvorní opeře ve Vídni, jejíž příjem za minulý rok dostoupil čísla 1,200.000 zl. a sice o 90.000 zl. více než obyčejně, ač vydej toho rok byl o 40.000 zl. menší než bývá.

— *Dle uznání obecenstva* budou uděleny ceny dramatickým spisovatelům za jich práce, které vypsalo ředitelství jednoho vídeňského divadla.

— *„Slepý virtuosa“* na mandolině, jmenem Vailati, mešká nyní v Terstu, kdež koncerty jeho dochází pochvaly.

— *„Kočičinou“* poctili divadelního ředitele p. Frankla v Brně, jenž prý s obecenstvem a s divadelním personálem špatně zachází. Rozumí se, že pan Frankl je ředitel německého divadla, poněvadž české divadlo v Brně není.

— *„Zastavil svou činnost“* sbor divadla ve Veroně, jehož členové na ředitelstvu žádali, aby jim engagement na 10 dní napřed vyplácen byl. Poněvadž žádosti jejich nebylo vyhověno, nechtějí zpívat a obecenstvo musí být prozatím bez opery.

— *Ještě jedno strike.* Statisté u divadla berlínského, sestávající z počtu 40. mužů pluku císaře Alexandra, vzbouřili se při provozování opery „Sněhová koule“ a sice za tou příčinou, že dva měli míti dříve prázdno a neměli se zúčastniti další hry. Ostatní protivili se tomu a ředitelství muselo povolit a tak všichni statirovali dokonce, hrozivše dříve zaraziti práci, když byli na ředitelstvu vyhráli!

— *Vlašské opery nové* „Ero e Leandro“ od Arriga Britta; „Gituna“ od Pisaniho; „Roberto dei Cherardini“ od Rodoerata.

— *Charlotta Patti* s dobrým výsledkem prý koncertovala v Římě, odtuď prý odcbere se do Neapole.

— *„Princezna Georges“* jmenuje se nová opera, kterou píše Verdi a sice na libretto, jež prý napsáno dle stejnojmenného románu Dumasova.

— *„Z Cayenny“* jmenuje se 4aktové dráma od Ed. Dorna, jež provozuje se nyní zhusta na Josefském divadle ve Vídni. Dráma to se líbí obecenstvu, ač ne kritice. V jednotlivých prý úlohách lze nejvíce vyniknouti hercům v samomluvách, které prý jsou dobré. Děj vzat z času komunny pařížské.

Repertoir král. zemského divadla v Praze od 1—15. dubna: 1. Čarovný závoj; Sedlák Křivopřísežník. 2. Marie, dcera pluku. 3. Marie, dcera pluku. 4. Zmeškal hodinu. Odvážná sázka. Damoklův meč. 5. Ernani. 6. Kupec benátský. 7. Žena z lidu. Sedlák křivopřísežník. 8. Venkovský poslanec. 9. Ifigenie v Aulidě (benf. p. Smetany). 10. Egmont. 11. Sedlák křivopřísežník. 12. Ifigenie. 13. Ostří hoši. Slaměné srdce (benf. sl. Čermákovy). 14. Fraška. Robert. 15. Náměstek bengalský.

Repertoir ochot. divadel v měsíci dubnu: Dne 1. dubna v Kosmonosích „Matka a dcera“; v Seči „Mýlka v poschodí“; v Heřmanovu Městci „Svatojanská pouť, aneb: Národní slavnost v Praze“; v Kolíně „Katovo poslední dílo“; v Nechanicích „Pohádka o Popelce“; ve Volyni „Noční můra“, „Opička z besedy“.

Dne 7. dubna v Dobré Vodě „Faust druhý“; v Křivsoudově „Tři Faraonové“, „Rekrutýrka v Kocourkově“; v Hořicích „Krvavé křtiny“; v Bráníku „Farář z Podlesí“; v Žižkově „Diblík“; v Žebráce „Služebník svého pána“; v Kravíně „Břetislav Bezejmenný“; v Kutné hoře „Diblík“;

Dne 11. dubna v Žižkově „Farář z Podlesí“.

Dne 14. dubna v Ouvale „Jen mimochodem“, „Poslední Mohykán“; v Čechticích „Srdce a svět, aneb: Milenka a manželka“; v Berouně (dětská hra) „Král liliputánský“; spolek „Záboj“ ve Vídni „Nápady“, „Klín klínem“; v Žebráce „Služebník svého pána“; v Dobré Vodě (dětská hra) „Svatý Mikuláš“; v Dobřichovicích „Zmatek nad zmatek“; v Českém Brodě „Cizí zlato neblaží“ s předehrou „Tolar s Panenkou Marií“; v Žižkově „Paní Marjánka, matka pluku“; v Kolíně „Ouklady a láska“; v Krnsku „Otec Palacký“, „Na zdar“, „Dali se do novin“; v Žatci „Útěk do Afriky“; v Čáslavi „Slepý mládenec“; ve Vysokém Mýtě „Nová konskripce“, „Zdali mne miluje?“

Dne 28. dubna v Ouvale „Debora“; v Žatci „Dědkův kalmuk“.

Listárna redakce.

Panu **V. Č.** zde: „Šumaře“ si můžete v redakci vyzvednout.

Panu **L. Fr. Šm** zde: Odpovíme příště.

Do Poříčan: Račte dopisovat, jest nám vítáno.

Panu **J. A** v **Krnsku**: Obstaráme.

„BESEDNÍK“ vychází vždy 1. a 15. každého měsíce a předplácí se

pro Prahu:

na čtvrt roku	— zl. 80 kr.
na půl roku	1 zl. 50 kr.
na celý rok	3 zl. — kr.

mimo Prahu poštou:

na čtvrt roku	— zl. 90 kr.
na půl roku	1 zl. 70 kr.
na celý rok	3 zl. 40 kr.

Jednotlivá čísla po 15 kr.

Odpovědný redaktor: Jos. Mikuláš Boleslavský. Vydavatel Ed. F. Schmidleichner.
Nákladem a tiskem Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně.

BESEDNÍK.

Časopis věnovaný divadlu, hudbě a společenské zábavě.

Číslo 5. V Praze, dne 1. května. 1872.

Proslov

k divadelnímu představení ve prospěch Klicperova pomníku.

Když slavný ještě Řím jsa mocný vládl světu
a celý známý svět mu dvořil na odvetu,
tu honosil se muži učenými, reky,
jichž jmena známa jsou a uchováj' se věky.
Kdož Scévolovi nezná, Horacia činy? —
a jak své odměnila Romania syny?
Těm památníky, živlům vzdorné postavila,
a jiné ve svých iliadach, písních ctila. —
Však netřeba nám zabíhati v dálky šedé,
an podobné se za nynější doby vede!
Věhlasné muže též teď slaví národové,
též nyní skvostné staví památníky nové:
Tu slavnostně jest deska Hanky odhalena,
by důkaz dán byl, jaká jesti jeho cena;
tam ozdobeny Havlíčka a Husa domy,
těch mučedníků, kteříž rozsívali hromy
v šik nepřítele vlasti naší, řečí svojí.
I Žižkovi se velkolepý pomník strojí
pro rekovnost a hrdinného ducha jeho,
pro hnání Němců z Čech a z kuten ducha zlého.
A jinde mají výtečníků jmena města,
tu květiny, tam mosty, ulice i cesta. —
Však jednomu jen vlast zasloužilému muži,
jenž k všechněm prvnějším co učenec se druží,
se nedostalo znamenánu býti vhodně,
jak dřív se dálo neb se děje novomodně:
až dosud pomníku tu nižádného není.
Což národ lásku teď snad za nevděčnost mění?
Však ne: co nejdříve již bude pomník státi:
je sbírek po Čechii, naší slavné máti. —
A komu že chtí stavět vděční pomník nový?
Aj, svému mistru, profesoru Klicperovi.
Co dramatický spisovatel dospěl výše,
k níž darmo zhlíží leckýs snílek ve své pýše
Co básník sluší taktéž jmín být v první řadě,
co pěstovatel jiřinek zas na zahradě
byl muž ten náměstkem „jednoty jiřinkové;"
co profesora poslouchali tisícové,
jimž přednášel co zdárný syn své vlasti české
jen česky, — vždyť to české je tak libé, hezké! —
Hle Klicpera byl bojovník svatého práva;
již dobojoval, — synům se práv nedostává.
Jak vážit známe muže toho, pomník poví,
nuž popeli buď pokoj, sláva Klicperovi!

František Hamza.

Veselohra.

Solový výstup pro pána dle M. G. Saphira, zčeštil H. K. Grunert.

Na přítele básníka požádání
těžkou jsem roli vzal k vykonání.
Samojediný mám veselohru hrát,
programem, hercem, divákem se stát.
Tak učiním! — Zdaliž se líbit bude,
pak cíl můj dosažen je jistě všude.
Propadne-li, pak tu útěchu mám,
že nechybyl jsem já, leč básník sám! —
Protož se směle v věc tu odvážím
a na konec snad potlesk obdržím;
vždyť básník sám to již tak nastrojil,
by na konec vše ku potlesku rozohnil.
Kornoutek naplněný lahodou,
uměním, přízní, vaší dobrotou
se ku konci hry v obecenstvo vrhne,
a jisté, že i nejlínější ku tleskání strhne.
Ze všech úst znít bude: „Ven s ním, ven!“
a nevýslovně budu oblažen.
Básník však, jenž zůstal uschován,
bude se mračit, nejsa vyvolán.
Musím co program dřív se představiti,
a celý děj Vašnostem oznámiti.
Dnes provozujeme hru zcela novou
a to sic veselohru tříaktovou! —
Zove se - zove — což to nevím sám?
zove se: „Dobrýtro! Jak je vám?“ —
Děj koná se za našich krásných časů,
jež dávno odtáhnouti měly k ďasu.
Osoby tu hnedle máte zřít,
neboť se již musí započít! (Zazvoní.)

Jednání první!

Vejde sluha. Kolik hodin? ptá se pán,
tlouklo deset, sluha odpoví
a je první výstup hotový,
na to ihned druhý hrán! —
Vstoupí párek něžně milujících,
v lásce zabraných a cukrujících;
on chce ji, ona však ne jej
a to je druhého výstupu děj.
Zcela jiná jeho miluje,
jí zas jiný srdce věnuje! —
On však o lásce té druhé neví,
ona svému náklonnost však jeví.
A tak spletené jsou oba páry,
což nám ale po tom, laryfary!
A tak nemilosrdně je zmotal svět,
že hned v prvním aktě tančí menuett.
Oni se zblíží, na se zahledí,
hned zase zrak jich jinam zaletí —.
Člověk by myslel, teď jsou tady,
teď jistě vše se rozuzlí,
k sobě obrátí se zády
a stojí jako zamrzlí! —
Jeden vzdychá: „O bože!“ „Nebesa!“ druhý zas;
ta první vzdychá soprán, ta druhá zase bas. —
Příležitosti sice dosti mají k vyznání,
leč to si nechají pro druhé jednání.
Konečně prvního mrzí mlčení
a mluviti chce, že se překoná,
v tom ale — dá suflér znamení
a do řeči mu vpadne — opona! —

Teď je meziaktí a tu bez zdráhání
dá se všecko s chutí do vypravování.
Jeden dí: „Aha, vím co teď se stane!“
„Ten a ten — tu a tu dostane!“
Druhý dí: „Hra má v sobě cos!“
A třetí mysle, že je kos,
dí: „Ano — víte — myslím však, —
neboť — hleďte — dekorace — pak —
látka — myslím veselohry — víte —
situace — základ — rozumíte?“ —
A tak jde slovo krásně za slovem
až zase mezi tímto hovorem
lze slyšet dáti znamení
a všecko ztichne, zkamení! — (Zazvoní.)

Jednání druhé!

Ni o vlas nepokročili jsme dále
a kde jsme byli, tam jsme zas;
okolo jedné věci děj se točí stále
a starým zůstává nám celý špás.
Při společnosti u horkého čaje
se celá komedie dále hraje.
Oba párky, tak jak dříve byli,
stojí posud, aniž promluvili.
Partér již tuší vše i galerie,
oni však nevědí, jak skončí komedie! —
Co vlastně chcem, myslí si oba,
to vědí tam až na té nebes výši,
jen my ne, nám je dlouhá doba,
stojíme zamilovaní a tiší.
Tu nebe nad námi se slitovalo
a do veselohry též něco dalo,
co aspoň poněkud učiní změnu,
totiž ukrývání za španělskou stěnu.
„Ha! kam se skrýti?“ — „Ach bože! sem, sem [jen!“ —
„Nebesa!“ — „tam ne!“ — „tam ne!“ — „pojďte ven!“ —
„Pak rychle sálem uteku té psotě!“

„Ne — ne — tam potkal byste mého chotě!“
„Pak tedy z okna skočím zas!“
„Ach — ne — ach ne! - zlámal byste si vaz!“ —
„Věčný bože! co pak tedy učinit teď?“
„Tuto vlezu za španělsknu zeď!“ —
Teď je tam, a kterak mu to sluší, —
a slyší vše, neb stěny mají uši! —
Ta zeď je vlastně básníkovo štěstí,
neb bez ní nedal by se kus provésti —
bez ní snad by ani, pro pána!
se ty párky nedostali do rána!
Tu slyší, že se v lásce oklamal
a že se dívkou lstivě podvést dal,
i vidí, že mu není pomoci,
udeří do zdi hlavou vší mocí —
ta padne — vyzrazen je celý krám!
„Ha nevěrnice!“ — zvolá — „Tak madam!“
„Pryč padlá růže, musíš zvadnout,
neb jeden z nás tu musí padnout!“
Opona myslí, že to platí jí
a nedočká se ani znamení,
nemohouc na to déle hleděti,
co možná nejrychleji dolů doletí! —

V tomto meziaktí, to je teprv řečí,
každý volá: „Já vím konec již!“
Jeden druhého v vědění předčí
a hlavy k sobě sestrkují blíž! —
„Dostanou se, jak to vždycky bývá
a jaký konec každá veselohra mívá!“
Jiný dí: „Třetí akt netřeba mi znáti,
ten v mysli sám si mohu doma hráti.
Ta veselohra na mou věru,
je dílo ňákých Molierů.“
Leč v koutě jakýs ubožák,
jenž zívaje protírá zrak,
zvolá: „Básníka toho dáti do zlata,
neboť je mluva jeho krásná, květnatá! (Zazvoní).

Jednání třetí!

Tu stojí zas a oba v mlčení,
menuettu se připravují k tančení,
leč poněkud se zdají umdleni
a láskou až do syta krmeni! —
Ona by ráda, to je jistá věc,
čím dřív, tím lépe, přišla pod čepec!
To by nikdo neuvěřil, dívce milené,
jak je svobodnou být protivné;
neboť každý musí vidět na ní,
že by tuze ráda byla paní!
Básník, ten však nedbá na to,
zdali slečnu rozkmotří,
nemůže prý nyní za to,
že má veselohra akty tři! —

Ještě chce mít větší zauzlení,
a pak rychlý vývin, obraty,
do ostatního mu pranic není,
nepřekáží mu ty caparty! —
On chopí pero a z nenadání
je dívka, kde byla v prvním jednání.
A proč? — k čemu také okliky? —
Inu, ještě z Ameriky
nepřišel dávno kýžený, ach! strýc,
beze kteréhož nelze počít nic;
neboť věno, jehož dívka zapotřebí má,
teprvé pan strýček z Ameriky dá! —
Je to ale přepodivná věc,
proč, když železnice tolik uhání,
nepřichází drahý strýček přec
již na začátku prvního jednání?
Leč tu je, a vykrmen je dosti —
však pýchy v sobě má až do sytosti! —
Má oděv námořnický na sobě,
ohromný vous v opičí podobě;
vstoupí, jak by domů a zhola:
„Holka, z kad věje vítr?“ zvolá.
Poručí, by vzhůru dala hlavu,
a strýčkovi by provolala slávu —
neboť prý — konečně drazí že pání,
přináší peníze a požehnání! —
Ano, každému strýci povždycky
je snadno přetít uzel gordický; —
tak se blíží již kusu zakončení,
a jestli pak to pravé štěstí není!
Pan strýček přišel jako na zavolání,
neb již se mělo psáti čtvrté jednání;
takto jsme dřív se konce dočkali,
neb párky sobě ruce podali.
„Můj Karle!“ — „Moje Jeanno!“
„Můj Franci!“ — „Má Zuzano!“
„O štěstí! slast ach moje blahosti!“
A strýček puká samou radostí:
„Čert aby vás všecky smlel!
Kdybych já byl nepřijel,
nevím, zda byste se byli vzali,
dosti jste se dlouho navzdychali!“
Oni jsou šťastni až do skonání,
tím ukončeno je třetí jednání.
Koho má veselohra nenudila,
ten zatleskat si pospíší,
neb ví, že aplaus věc je milá
a každý že ho rád slyší! (Odejde.)

(Po vyvolání vystoupí, noviny v ruce.)

Díky, páni, za ten tleskot,
radost má jest veliká;
poslyšte však také pleskot,
jakýž píše kritika! —

Veselohra je prý jednoduchá,
kritika však zase druhá
chválí situace, momenta,
třetí věde zase lamenta,
a bez velkých orací
zve tu hru špatnou prací!

Vás-li ale pány rozjařila,
tedy vidím, že vám byla milá,
neb jedině váš potlesk usoudil,
zda kousek dobrým nebo špatným byl!
Pročež pryč referáty všeliky,
já nedbám na úsudek kritiky! — (Odejde.)

Noční jezdec.

Jede jezdec po dolině,
jede rychle po krajině,
jede sobě pro nevěstu,
noc mu stíny vrhá v cestu.

Luna svítí — hvězdy planou,
chladné větry noční vanou —
— v srdci jeho klidu není,
všude hledá ulevení. —

Divý potok plyne dolem,
nevlídno je kol a kolem,
nevlídno a neveselo,
že to ním až pozachvělo. —

Koně bodá ostruhami,
sníh mu skřípí pod nohami,
v tmavé lůno vjíždí lesa,
v cval se dává — vraník klesá.

Zas ho pobod — zase běží,
a již les ten za ním leží —
Hvězdy shasly — oblak tmavý
skrývá hvězd těch lesklých davy.

Husté mraky k sobě spěly,
divé boje spolu měly; —
nebyly to mraků roje,
nebyly to jejich boje.

Ale dole za potokem
spěli vrazi rychlým krokem,
dlouho — dlouho bojovali,
až jednoho k zemi skláli. —

* * *

Po lučinách kvete kvítí,
s nebes výšin slunce svítí —
ku zemi se radost blíží,
jenom bolest v jedné chýži. —

Vesna krásná — jaro mladé
k nohoum země vděky klade,
družstvo chlapců věnce vije,
z hájů znějí melodie. —

U zdi tamo na hřbitově
uhlídáš dva hroby nové,
jaro, jež se přiblížilo,
kvítím svým je ověnčilo. —

Vojtěch Z. Kácovský

O tragedii.

(Pokračování.)

Tragedie je nápodobení jednání a nyní když jsme byli řekli, co jest to bázeň a soucit tragický, řekneme, tragedie jest nápodobení jednání, které ne vypravováním ale soucitem a bázní, tyto a podobné náruživosti tříbí.

Z těchto slov vysvítá, že ne povídáním stane se tragedie zajímavou ale vzbuzením soucitu a bázně, již tragedie potřebuje, aby účele svého dosáhla.

„Povídáním“ používáme slova toho na místo řeči (dikce). Řeč může býti sebe krásnější, květnatou, na nejvýš básnickou, pakli ale tragedie má takovou řeč, ale hrdina její nevzbudí v nás bázně a soucitu, není to dráma ale spíše pouhé povídání, nějaká povídka.

Takových příkladů máme dost a říkáme potom, že ta neb ona tragedie obsahuje málo děje, ale naopak ona to není tragedie, však pouhé jen dialogy a trialogy bez účele.

Tragedie potřebuje nejen řeč ale hlavně dobré látky, třeba jednoduché, neboť není nahrkáno děje v žádných dramatech Sofoklových jakož i Shakespearových a ti nám zůstanou měřítkem.

Soucitem a bázní mají být tyto a jiné náruživosti tříbeny a aby nikdo nemyslel, že

snad pouze představa jejich, smyšlené ale skutečné. My cítíme bázeň a soucit a tentýž musí být vytříben, jakož pak i jiné náruživosti jako ku př. Faustova snaha po nadsmyslném. My dychtíme též věděti vše, však snaha naše uvedena musí býti do jistých mezí, z nichž se nevyšine, leč by opět tragedie v postupu snad dálším zvrátila první.

Kdy pocítíme soucitu a bázně? Slyšíme-li vypravovati nějaké zlo (neštěstí), které potkalo našeho hrdinu, nevzbudí v nás soucitu, vždyť může býti povídání lživé, tragedie pak by zakládala se na vypravování (epice): aneb slyšíme-li bědovati hrdinu tragedie nad neštěstím, můžeme býti pohnuti však, abychom tento cit pojmenovali, nazveme ho sympathií, jež by se rovnala lítosti; však my reka pouze litujeme, ale tragický soucit u nás není vzbuzen. Jestli by bylo možná pouhou řečí city líčící vzbuditi v nás soucit, zakládala by se tragedie na lyrice, než i tomu není pravda: Tragedie potřebuje lyriku i epiku, ale ani ta ani ona, ani obě pospolu nečiní tragedie, pakli není při tom nápodobeno jednání.

Jednání může v nás vzbuditi obojí.

Jednání takové nemůž tedy býti vypravováno, ale předvedeno jako přítomné, skutečně se před námi dějící.

Tímto končíme o bázni a soucitu.

Tragedie jakožto nápodobení jednání potřebuje prostor místní, prostor časový a zároveň i osoby jednající.

Názor starých Řeků držel se ve všem jednoty.

U Řeků v tragedii zachována jest jednota času, totiž netrpěno žádného delšího prostoru časového, děj počat a skončen na témž dni, zároveň i místo děje bylo jedno, dále pak jednota děje samého.

Jednotou času rozumíme tedy dobu jednoho dne, ale nikdy větší ač kratší je dovolena.

Jednotou místa mysleno: děj koná se od počátku až do konce v jednom místě jako ku př. v Oidipu králi místo před palácem jeho.

Jednotou děje vyrozumívá se, že hlavní osoba děje zůstane od počátku až ku konci táž, my vidíme děj jen osoby hlavní se týkající a mimo tento netrpí se v dramatě jiného, tak zvaných episod jako v románu

Obě dvě první vlastnosti tragedie, jednotu času a místa zanechali novější dramatikové jako již sám Shakespeare, Göthe, Racine, Voltaire, Corneile a podrželi jenom jednotu děje.

Co se týče prostoru časového jest libovolný, však kolikaleté meziaktí není slušným, ano řekneme, že se nehodí jako spatřujeme při některých dramatech, že 1. jednání hraje o 5 neb 10 let dříve než druhé, že hrdina stává se starším v rychlém postupu. Ano můžeme říci, že některé francouzské obrazy ze života mají v předehře hrdinu chlapce a nežli je poslední jednání, jest z něho stařec. Takový prostor časový jest příliš rozsáhlý a škodí okrouhlosti celku, jakož pak mnohdy i výsledku celého dramata.

Podobně i jednota místa opuštěna, že děj v prvním jednání děje se na domácí půdě spisovatelově a v druhém někde za mořem. Proti tomu nenámítáme ničeho, však vždy lépe jest se i obmezit na blízkost míst, neboť musíme pomysliti, že opět jinde jinak vše vyhlíží a dráma zajisté musí míti v sobě známky takové, které nám povědí, kde děj se koná.

V Romeu a Julii, v Othellu, Hamletu, Koriolanu jsou toho důkazy.

Jednota děje se udržela, příklady jsou hojné, ba není dobrého dramata, které by jí nebylo zachovalo.

Látka k tragedii vzatá musí být dle pravidel uspořádána jako u každé jiné básně, neboť nikdo nebude myslet, že by tragedie nebyla básní.

V každém dramatě a tedy v tragedii také musíme býti uvedeny z prvu do děje samého, což nazvem jinak, že musí míti začátek a začátek ten záleží v tom, že v prvním a i druhém jednání seznámíme se s pohnútkou (motivem), myšlenkou (ideou) hrdiny, jakož i účelem jeho snahy čili cílem, pro který rek v boj se pouští. Za příklad uvedeme zde Oidipa krále. Hned při prvním výstupu, při počátku hry vidíme ho vprostřed sboru starších města Théb a seznáme, že nad městem vznáší se záhuba pro zlo, jehož nikdo nezná, my poznáme myšlenku (ideu) Oidipovu, on by rád městu pomohl a účel neb cíl pro který jedná, jest blaho města a lidu podaného. Nejnovější příklad bude křivopřísežník. V prvním jednání dozvíme se, že Skála měl syny dva, z nichž jeden zamiloval se do děvečky, druhý pak, jemuž jako mladšímu, otec ničeho neodkázal, musel u něho na statku pomáhati. Když tento umřel, měl statek připadnouti jeho milence, jež mu porodila dvě děti, však

bratr přísahal, že není žádný kšaft a nyní, ježto ví, že křivě přísahal, chce vše napravit. Přísaha motivem celé hry, zamlčení té idea sedlákova a snaha s bohem se smířit.

Toto nazveme počátkem neboli exposici v užším smyslu aneb jinak rozlohou děje.

Po rozloze následovati bude jakožto hlavní bod tragedie, který jest nevyhnutelný a musí býti vždy dobře proveden a logisován, máli tragedie býti dobrou, konflikt též s epithetem dramatický.

Dramatický konflikt vysvětlíme následovně a sice z prvu prostě příkladem technickým. Znázorníme ho takto: Chodec jde jednou cestou, která se rozštěpí najednou ve dvě, kterou má nyní jít? Ovšem že omnis comparatio claudicat (každé porovnání kulhá), taktéž i to. Hlavní osoba děje, hrdina, přichází do situace, z níž mu nelze bez záhuby vyváznout, pakli okolnosti zůstanou nezměněny.

Antigona sloužiž k příkladu. Zákon byl dán, že nikdo nesmí pochovati toho, jenž by jako zrádce proti vlasti bojoval. Antigonin bratr padl, dán jest rozkaz, že nesmí být pochován, však Antigonu víže k němu zákon lásky jako k bratru. Jak má rozsoudit? tož jest konfliktem dramatickým, spletkou neboli zauzlením.

Antigona rozhodne se ku pochování bratra, vyvolí si záhubu, kdyby byla zvolila poslechnout zákon, byla by porušila opět lásky sesterské.

Po zauzlení (konfliktu) následuje obrat (peripetie). Obrat štěstí aneb osudu.

Jak se obrat stane, změní se tvářnost dramata. Buď jest obrat dobrý, totiž hrdina vyvázne z neštěstí, zachrání se od záhuby, není-l, pak též idea jeho zničena, povstane činohra nyní též dráma zvana. Obrat rekovi příznivý bývá vždy používán nejvíce v obrazu ze života, však není zákonem pro týž.

Po obratu následuje katastrofa (záhuba). Rekova idea klesne, s ní někdy i hrdina, však nemusí zemřít, neboť tragedie nemusí končit vždycky smrtí.

Jako musí býti zachována jednota děje v dramatě vůbec, tak musí býti zachována jednota charakteru hrdiny. Myšlenka (idea) od počátku dramata musí být u hrdiny jedna, táž nepřipouští změn, jinak vyhne se spisovatel jednotě povahy. Hrdina musí jednati vědomě, jeho snaha jest mu známa, on není řízen osudem neb náhodou, ale spíše sám sebou. Bez snahy není jednání rekovo motivováno. Při povahách osob historických musí se zřetel bráti na podání historická, tu nezbývá ničeho více spisovateli, nežli hrdinu idealisovat. Třeba bídný charakter v životě může sloužiti jako dobrý spisovateli dramatickému; jak dalece on ho dovede povznésti, záleží potom na rozhodném talentu básnického umělce.

I pobočné osoby v dramatě buďtež co do povah zcela jasně vylíčeny, neboť povahy v mlze svědčí nám, že jejich tvůrce není umělcem, ale že jeho umění nachází se též v mlze, z níž se teprv má na světlo dostati.

Tyto vlastnosti jsou tragedii nutné a bez nich není tragedie žádné, co se pak týče formy, řeči, jakož sestrojení výstupů a umístění monologů, promluvíme budoucně.

(Dokončení.)

Sedlák křivopřísežník.

Rozbor.

Před otcem musel prchnouti, před jeho hněvem musel býti ukryt a konečně z domova poslán, aby byl jist životem, neboť vlastní otec nemá k němu žádné lásky, on nevidí v něm vlastního syna svého, on zřel v něm zrádce svého zločinu. On poznal v otci nepřítele, syn nemůž býti potom jeho přítelem, když od dětství svého mimo domov vychován, nezná ani otce ani jeho lásky. On byl od otce týrán a pamatuje si, proč již tehdy ho pronásledoval a zná hněvu otcova příčinu a ta příčina, čím starší syn, tím více nabývá světla v srdci synovu: on pamatuje se, že otec přísahal a pak že pálil jakous listinu. Během času vyvine se mu v mysli souvislost tohoto, on nabývá úsudku, že otec křivě přísahal. Po celý čas žije v městě, netouží po domově, čeká až ho otec zavolá domů, aby mu statek odstoupil a v správu dal, nic jiného v domové nehledá. Posléze zavolá ho otec z města na venek, proč, syn se domýšlí a proto jde

ani ne radostně ani ne smuten. Navraceje se domů přijde na Adamov a hledá sobě průvodčího, neboť dobře netrefí cestou k domovu. V srdci divné city a v hlavě divnější ještě myšlenky mu víří.

Představovatel Petříka as do podobného rozložení mysle se vprav. Petřík studoval a proto pohyb těla a jeho řeč líší se sama od ostatních. Petřík, neznaje nikoho mimo hřích otcův, vrací se domů a hle, již při prvním kroku na rodnou půdu setkává se s osobou, která nešťastnou učiněna otcem. (1. jedn. 6. výst.) Minulost v něm se probouzí a staví mu vše před oči, nyní poznává, že marně hledal by spokojenosti doma a rozmrzen na vše přichází na otcovský statek, kde se právě konají námluvy. Přišed domů zůstane chladným naproti otci a sestře, vždyť jich ani nezná.

Řeč jeho k otci buď vždy více neb méně suchopárnou, neboť Petřík mluví s otcem jako s cizím, což poznáváme z počátku jich rozmluvy. Petřík mluví málo, na něm patrno (2. jedn. 3. výst.), že by rád zvěděl smýšlení otcovo a když je poznává, zjevuje mu ihned náhled svůj. On poznovu připomíná otci jeho nepravost. On nezná otce, on vidí v něm pokrytce, proto ihned vyrve se z objetí jeho, jak by se ho štítil. Po celý ten výstup mluví Petřík s otcem důrazně, řeč jeho nesmí postrádati ohně, přednes jednotlivých řečí buď výmluvný a v ohledu k starému něco trpký výsměch. „Rodina — přátelství — láska“ tato tři slova přednes představovatel s patřičným názvukem gradování (stupňování), neboť nikdo nebude myslet, že postavení těch tří slov je pouze nahodilé. „Rodina“ proň ztracena a zda není horší člověku nemá-li ani „přítele“ a posléze „lásky.“ Podobně mluví i v dálším výstupu až ku konci, kdež poznává v záhubě otcově i svou. „Verunko!“ zdrceně a prosebně volá (2. jedn. 4. výst.), vždyť cítí velikost moci Verunčiny, než i zároveň ucítí vnitřní jakous moc, jež ho zároveň se šlechetností pobízí k ochraně Verunky. Zvěděv, že otec pádí za Verunkou, kvapí k ní, aby jí pomoci své nabídl, leč zdá se mu, že otec již zoufalý, když Verunka nechce se ho hrozit a proto nabízí jí, že ji bude střežiti jak — pes! Tušíme, že v komparaci této musí se i zračit pocit srdce a sice pocit pravé lásky obětavé. Tož představovateli služ k upozornění, aby se sám vynasnažil a hrou svou dovedl na jevo dát lásku teprv, abychom řekli, doutnající. On nechce býti Verunce k hanbě a proto raději se odstraní, aby z venku střežil ji, leč zpozorovav, že otec jeho se vrací od Verunky, jde napřed, až se oba setkají u potoka. Otec a syn bojovníky. Otec chrání sebe a syn sebe a Verunky a proto nechce již s otcem jíti jednou cestou, neupírá mu, že psaní nemá, ponechává ho na bludné cestě a když chce otec použít násilí, učiní sám tak a směle, odvážně a hrdě připomíná otci hřích zpáchaný.

V třetím jednání pamatuj představovatel Petříka na to, že týž přichází, vytažen byv z potoka prudkého, na těle utrmácen a na duchu ocháblý. Neníť mu jedno vše, přec vždy hanba otcova hanba jeho a proto přál by si smrt. Smrt by ho vykoupila ze všeho a zbavila světských útrap. Boj duševní je rozsáhlý. Jak překvapen obětavostí Verunčinou, jež se pro něho vzdává práva na statek, tak hluboce dojat. Uprostřed neštěstí se kolisaje nachází srdce milujícího a sám je milovav odává se též lásce a na základě tom může býti ku konci hry Petřík veseleji, mužněji představován, neboť obdržev srdce hledí jasnějším okem do budoucnosti, zdá se mu, že budoucnost bude pro něho šťastnější a příjemnější, avšak šťasten nezapomíná na otce. Představovatel nelič ho v předposledním výstupu třetího jednání jako rozplakaného ale mužného, citlivého mladíka, jemuž srdce svírá hrozící záhuba — hanba! Kam s hanbou do světa? — Petřík je milovník, abychom řekli charakterní a proto bude nejlíp též takovým obsazen.

Jeden výstup a malá úloha, pomyslí sobě mnohý, dostaneli úlohu Jakuba do ruky, avšak jak malá to úloha, tak krásná. Povaha Jakubova typicky vylíčena a záleží jenom na herci, aby on jí pochopil.

Z domu otcovského vypuzen, vyloučen ze středu svých příbuzných, bez práce uvykl darebáctví, zpustlosti. Tvář jeho nevyzrazuje duševního pokoje ale vyžilosť. Ač dobrý jindy není darebou, jenž v káznicích domovem takřka byl a maje nyní bídný život bídně ukončit, zemřít, kvapí ještě se smrtí na jazyku k své babičce do hor. Jak naň účinkuje tato cesta? Unaven, vysílen přiběhne k babičce, však poznáváme na něm, že i v darebovi vězí něco dobrého. Hra jeho buď živá, ne ospalá, řeč ne rychlá — též ne loudavá. Tím bychom

naznačili úlohu Jakubovu, ostatní nalezne každý v dramatě samém.

Toník jest hoch dobrý, prostosrdečný a zároveň i otce poslušný a proto volí i Verunku opustit pro první okamžení, vzít si Evičku. Herec dobře učiní, pojmeli ho, co prostého venkovana, jenž nezná šalby a klamu a který miluje, dokud není překážek. Řeč jeho odměřená a ne snad aby kdo myslel, že Toník je zamilovaný třeštílek, on zůstává vždy jinochem bodrým.

Podobně buď Jirka pojmut jako řádný, starý čeledín, jenž miloval a miluje, želí ztraceného, však nikdo nevol přednášeti Jirku tak, aby vzbudil smíchu. Spisovatel upotřebil ho, aby nás uvedl do děje a proto vypravování jeho buď sice volné, nenucené, místy cituplné, leč nikdy přehnané. Naproti Verunce chová se jako její pěstoun, jest k ní laskav.

Lída, babička Verunčina, jest stará žena, která zakusila v světě mnoho a sice tak mnoho, že zoufá nad jeho bytím, poněvadž bůh, jak myslí, jí nepomoh, má rozvázanější ústa u věcech víry.

Přednes její buď živý, nenucený, zároveň v rozmluvě s Izákem (7. výs. 1. jed) místy ironický. Ve výstupu následujícím, kdy setkává se s Verunkou, buď prostosrdečnou, laskavou, ač se z počátku jeví i málo příkrou. Pohyb těla jejího vzdor stáří dosti hbitý a tvář veselá.

Podobně této i Bára, při které však nezapomeň representantka vylíčiti ji co ženu pobožnou, opak tedy Lídy, zároveň ale i trochu vícemluvnou, což naznačeno buď vypravováním pohádky „o bohatém sedlákovi.“ Naninka a Kačenka buďte představovány jako venkovské, prosté dívky.

Lazebník jev na sobě vůbec vlastnosti všech lazebníků.

Izák buď podán jako zbožný žid, moudrý a povážlivý, při přednesu může se použíti názvuku židovského vyslovováním písmen th, dh, ph, bh, a podobně, jakož pak dloužením posledních slabik. Postava jeho nebuď směšná, přehnaná karikatura, ale prostý venkovský žid.

Ondřej Neděla je venkovan, jenž s nikým nechce míti hádky, sám je nerozhodné povahy a proto může mu jiný veleti, však zároveň při tom je chytrý, aby mohl špičkovati, tedy i trochu potutelný.

V rozmluvě se Skálou buď nejprv příliš přátelský, což změní se potom v úplnou hádku, již ukončí Petřík svým příchodem. Slova „setsakra“ a podobna jsou pouhou jeho floskulí.

Evička, dcera Skálova, buď líčena jako dívka, která mimo otcovský práh nikam nešla, veškerá péče otcova jest k ní obrácena, aby se zároveň nedozvěděla o hanebnosti otcově.

Otec ukrývá před ní vinnu svou, aby zůstal u ní vzorem pobožnosti, za který ho ona považuje. Následkem toho miluje ona otce svého více než kdo jiný.

Buď tedy ku Skálovi přítulná, vlídná, naproti Verunce hrdá, k Petříkovi pak stydlivá, zaražená neznajíc ho za bratra z počátku až k smrti otcovy.

Tím probrali jsme všecky menší úlohy a nyní zbývají nám hlavní dvě totiž Verunka a Skála Václav.

(Dokončení.)

Rozličné výlety.

Besední čtení.

„Vzhůru občané! Rázem!“ mně se zdá, že něco podobného čtli jsme aneb slyšeli a proto vzhůru na ten výlet! kam? — kamkoliv. A proč bychom nepořádali výletů a zábavných vycházek, vždyť v tom městě nelze býti v neděli. Našinec zkusí dost ve všední den a proč by tedy i v neděli hltal do sebe prach městských ulic — na venku je lépe. V městě krásně ale na venku ještě krásněji a potom čeho důkazem je výlet — občanské svobody. Kdo dřímá v chládku, ten nemůže pomyslit na výlet a my? my všichni jsme svobodni jako ti ptáci v podnebesi s malým jen rozdílem a co nám po rozdílu? jen když jsme svobodni. Svoboda nyní platí, na ni jedinou není žádná továrna, ta se na akcie nestaví a přec! teď bych byl řekl lež. Svoboda je vůbec výtěžek akcií a vstoupají-li ty, vstoupá i svoboda a v devatenáctém století jsme již na to zvykli. Abyste i ty akcie znali, dám příklad. Ku příkladu máme akcie, které se vydávají v tom jednom domě na Karlovu náměstí a

kdo ji obdrží, třeba jen za výlet, může být jist, že co nejdříve utrží za ni několik dní. Potom nemusí se o nic starati a to je přec zisk, toho mi nikdo neupře.

Podobných akcií mohl bych uvésti více na příklad, ale co do akcií, my nemáme tolik peněz, abychom je kupovali.

„Vzhůru!“ zvolá mnohý a za ním se již hrne veliké množství výletníků a letí s ním třeba k volbě. Přijdou na místo a hle, svoboda výletu hned je uvítá, vrátí se domů zase svobodně. Mohli volit, ale nechtěli.

„Rázem!“ zazní kolkolem a již se se všech stran sbíhají výletníci a kam půjdou? kam je muzika povede? ne, kam jim svoboda dovolí, neboť musím podotknouti, že svoboda ukazuje se v rozličných postavách a zjevech. Brzy ji vidíme jako dešť sypající se na zem, brzy jako nesnesitelné vedro, brzy s číslem, kovaným dřevem, brzy etc. atd.

Však tyto výlety nevyrovnají se nikterak výletům našich předků a praotců.

Jak zvolal tatík Čech na svou družinu, chtěje výlet podniknouti z bílého Chorvatska, toho nevím, neboť ani Dalemil, ani Hájek ve svých kronikách toho nepoznamenali, tolik ale jisto jest, že jim musel napřed říci, že půjdou na výlet a že i musel míti nějaké heslo a třeba to bylo „Marš“ aneb „Heil dir im Siegeskranz.“ Vy se tomu divíte, ale nedivte se nic, neboť věhlasní dějepisci vám dosvědčí, že čeština povstala z němčiny a že již první Slovan ssál do sebe německou kulturu. Kam šli, nikdo nevěděl, až přišli přes tři řeky do těch německých Čech, pamatujte si, do těch německých Čech, neboť od dávna bydleli zde Markomané, s tělem i duší Němci, a proto na základě historie, rozumí se své, mohu říci: přišli do německých Čech. Došli až k hoře a poněvadž chtěli, nazvali ji Říp. Dál nemohli, protože svoboda výletní objevila se jim jako věnec hor a proto unaveni jsouce zde zůstali. To byl náš první výlet, totiž našich praotců!

Usadivše se v zemi, podnikali častěji výlety do okolí jako Neklan, jenž podnikl výlet proti Vlaslavu a což Šárka, nepořádala tato výletů? Pořádala.

Po nějakém čase, když tatík Čech dávno odpočíval, podnikl Samo, tehdejší radikalní muž, výlet proti Dagobertu a vypráskal mu u Domažlic, poněvadž tento chtěl vandrovat do země.

Později podnikl Bořivoj výlet na Moravu a přinesl nám do Čech novou víru, čímž nám posloužil, neboť z křesťanské lásky připutovalo za nějaký čas více řezenských mnichů a ti nám počali hlásat novou kulturu.

Od těch dob konali vévodové čeští rozličné výlety, až za jeden takový výlet přinesl si vévoda titul krále. Že každý výlet něco stojí, nějaká útrata musí být, to sami víte; poněvadž tehdy nebylo mnoho peněz, utráceli vévodové na svých cestách, totiž na výletech, krev, nu a krev, je to něco jiného nežli peníze?

To byste se mýlili. Krev dá peníze a peníze krev, na důkaz toho uvedu příklad z nové historie. Prušák cestoval do Francie, dal tam krev a dostal a dostane ještě peníze.

My Čechové od jakživa milovali jsme výlety, připomenu zde jenom Haranta z Polžic, který ze samé lásky k cestování podnikl výlet až do svaté země a ta leží dál než Kunratice a Husinec! Nemohouce králové čeští zvyk svých předků zapomenouti, výletovali ustavičně a proto i Přemysl Otakar II. častěji jezdil do Němec a mně se zdá, že byl číšníkem německého císaře. Poněvadž často z dobré vůle tam jezdil, vzpoměl si naň nově zvolený císař německý, Rudolf a udělal si z něho, jak říkáme, legraci a rozkázal mu, aby tam přijel.

Otakar, maje nejspíš tvrdou hlavu jako všichni Čechové, nejel tam a za to přijel Otakaru naproti Rudolf, setkali se divnou náhodou na moravském poli a co z toho výletu pošlo? Otakar musel dáti krev a Rudolf se vrátil domů, jak mu bylo, nevím, neboť jedni praví, že na tom výletu plakal nad Otakarem, druzí — teď mi to nenapadne, inu ať se vrátil jakkoliv.

Rozumí se, že nyní výletovali Němci do Čech, protože král náš mladý jsa, nemohl ještě na výlety a cestovati. Za příčinou toho poslali k nám brandenburského biskupa a co ti umí, vzpomeňme si jenom na rok 1866 a máme dost.

Nad to vše přec nezašla králům chuť po výletech a Jan Lucemburský byl by snad na svých výletech utratil i každou hrudu českou a což Václav IV.? ten teprv jezdil. Brzy konal výlet do Norimberka, brzy do Italie a protože jen výletoval a hleděl si mnoho ciziny, nazvali ho páni hostitelé „lenivým.“

Král výletoval do ciziny a proto snadno si domyslíme, proč Žižka přišed z Polska, také z výletu, začal výletovat v zemi. Král umřel ale Žižka byl ještě živ a umínil si, že dobře procestuje Čechy, kříž na kříž. Brzy byl u Ústí, brzy na Kutných horách, brzy u Plzně a v okolí a proto jednoho času se stalo, že setkal se náhodou s německými výletníky u Domažlic a když mu z cesty ustoupit nechtěli, musel jim vypráskat. Žižka výletoval až na výletu umřel a po něm zděditv chuť Prokop Velký, výletoval až umřel u Lipan, kdež mu svoboda život vzala.

Vidíte, že Čechové konali mnoho výletů, ba nemohu ani všecky vypočítat, neboť bych se nedostal k našim výletům.

Několik výletů podnikl náš Jiřík Poděbradský a že nechtěl být doma, jak papež chtěl, dali ho do klatby.

Od toho času podnikl národ český více ještě výletů, ale všecky do sebe nemají takové váhy jako ten poslední, po kterém musel dlouho odpočívat, unaviv se cestou.

Napadlo jednou Čecha, aby výletoval, zvolal poznovu „vzhůru na výlet,“ nejspíš že do Svobodovic a Osvětic, hejno výletníků se přihlásilo, ale strhl se veliký liják, byla bouřka jako by se byla Evrópa obrátit chtěla, hrom a blesk se křížoval, dlouho nebylo žádné naděje na jasný den, neboť vůdce výletníků, totiž my Čechové, bouřkou překvapeni, klesli jsme unaveni na té Bílé hoře. Jaký div, že nás tam mnoho zůstalo spát po tak špatném výletu, až bychom se spánkem posilnili.

Usnuvše na Bílé hoře, spali jsme dlouho nevědouce, zdali již čas, abychom se probudili či nic? Rozličné prášky ku spaní věnovali nám vznešení příznivci a byly by s chutí pěli samé ukolébavky, abychom hezky hajali.

„Vzhůru! na výlet!“ ozval se najednou hlas času a mocným heslem probudil spáče a dřímající. Setřásli jsme s očí svých spánek a pohledli jsme z chmůr a nyní máme opět holubičí zrak a ten jest zajisté potřebný k výletu. Dalekozrakost! a jaký to dar, můželi člověk hleděti v dáli budoucnosti a zříti tam život nový, naň čekající. Ano, krásná věc a ještě hezčí by bylo, kdybychom mohli být samými holuby! Byla by to radost pro nás a pro ty naše příznivce. Potom mohli bychom letěti na výlet a tu mi věřte, že lacinější by byla cesta letmo do Moskvy neb Petrohradu nežli cesta po dráze třeba — do —

Když jsme se jednou do těch výletů tak zapletli, tedy je musíme řádně ukončit, neboť jaký konec, takový počátek.

Probudiv se Čech ze spánku, výletuje nyní často do Roztok, do Hvězdy! — a na jiná podobná místa, ale ty nejsou ještě ty pravé výlety, to jsou jen zkoušky, my teprvé se učíme lítati a proto není divu, když nám někdy sklapne, jako se stalo při těch volbách. Nu, ať se nám smějí, neníť jediného ptáka, komu by to s tím lítáním někdy neselhalo a proč tedy my bychom si z toho mnoho dělali — my máme těžkou hlavu a tedy povstalali nerovnováha těla — tedy bác!

Chtěli jsme si uspořádat výlet pořádný a slušný, ale všemu konec, deklarace nejde a my nesmíme! Nu a kdyby se vás někdo ptal, kdo že jest ta deklarace, řeknete, že to jest jenom výlet do Starých práv. Že se nazývá deklarací a ne výletem, na tom nezáleží, toho vinen bude některý náš nový filolog.

My jsme šli na výlet a půjdem ještě! Byli jsme v Kostnici, potom v Husinci, v Rusku a kam nyní půjdem? V loni jsme šli do Vídně a letos — letos — počkejme, to si ponechám pro sebe za jedno, že to sám nevím a za druhé, proto že to nesmím říct. Podivný výrok, jakož i pravdivý!

Výletů budeme míti letos dost a proč bychom my byli na výletech smutni, neveseli — nám musí být dobře, vždyť o nás jiný pečuje a ne my sami. Ano, uvedu zde obrázek z camery obscury — v tom Kolíně.

O jak rád jsem tomu, že jsme dnes na výletu vzpoměli sobě na výlety svých předků a proto „vzhůru na výlet za nimi!“

Neposlouží nám k hanbě, ani odnesouli nás na štítech.

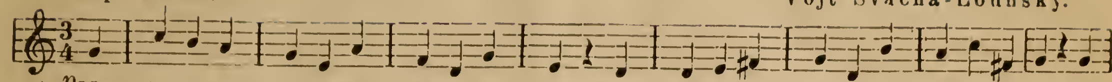
Držme se vždy pospolu a rázem — s tribuny, neboť mohl by někdo z davu zvolat: „Až potud a dál nic. Halt, voni jdou se mnou! Rozuměj?“ Nu a vy, vy již víte, že má svoboda svobodu a volnou vždycky vůli.

S. F.

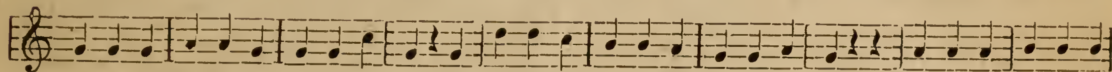
Musí se smát!

Tempo di valse

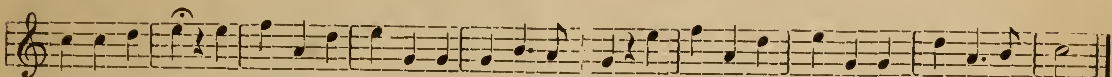
Vojt Švácha-Lounský.

1. *p* Mno- há dívka si až hrů - za vybí - rá, kam - ko-li jen přijde, vždy ko-ketu hrá. Když

ji a- le tři křížky už do-ho- ní, pak měsíč-ku ža-lu-je, sl- zy ro- ní; světu však říká, žc

nedbá se vdát: tomu se, to-mu se člo-věk musí smát, to-mu se, to- mu se člo-věk musí smát!

2. Nepatrný v Praze plátek vychází,
chlubný vzdor tomu, že kolek mu schází.
Hlásá v svět, jak blahobyt v Čechách květe,
že starost žádná nikoho zde nehněte;
zprávu však mohli by husaři dát:
[tomu se, — tomu se člověk musí smát![

3. Švihák študent na bále se prohání,
sem tam poklony seká bez ustání.
K dívce se přitočí, kuru jí dělá,
jak by tisk mluví, až je šťastná celá;
netuší, že ráčí šašky s ní hrát:
[tomu se — tomu se člověk musí smát!]

4. Domů se rekruta z vojny navrací,
hned známí se shrnou, jen kde jsou jací.
Líčí jim své triumfy v Itálii,
jak srdnatě bojoval v patálii;
zatím nestačil se odtamtud hnát:
[tomu se, — tomu se člověk musí smát !]

5. Manželi mladá panička lichotí,
smrt jeho prý byla by její smrtí!
„Jen ty jsi má láska, mé vše toužení,
bez tebe pro mne v světě pranic není;
zatím má za dveřmi galana stát;
[tomu se, — tomu se člověk musí smát!]

6. Mnohý tedy dobrodincem chudých sluje,
chudobu prý, kdo jen můž, podporuje.
Z lásky jen, pro nic víc, prý to činí,
že v prospěch chudých po sbírkách se honí;
při tom však své kapse zná nejlíp přát:
[tomu se — tomu se člověk musí smát!]

7. Kdysi byl jezovita přemocný pán,
zrovna jako nyní mnohý tulipán.
Dosud o ďáblu, pekle povídat zná,
k vykoupení duší z očistce lid má;
zvláště o zázracích ví rozjímat:
[tomu se, — tomu se člověk musí smát!]

(Po vyvolání.)

8. Toť slyším najednou hluku se všech stran,
snad neračte, jako kdos, mít tajný plán.
Či vyzvání je to, že dál zpívat mám,
do zpěvu věru pobízet se nedám;
mám-li však zpívat, kde to mám jen brát:
[musím se, — musím se s vámi jenom smát]!
(komicky se zasměje.)

Josef Karel Švácha.

Začátečník.

Solový výstup.

(Pokoj stndentův. Malý stolek, na něm psací náčiní, papír a rozličné knihy.)

Knížek, (studující, sedí u stolu oblečen v černý šat.) Pět hodin! O dii immortales! Quos ego —! jestli bude mi tak čas ubíhat. Spoutejte ho železnými okovy a přikovejte ho k temenu Sněžky, aby nemohl utíkat. O kéž bych měl sílu Jovišovu, hned bych mu hodil na paty horu Chimborasso, aby nemohl dále. Mám příčinu, abych zanevřel na prcha-

jící čas, na ono nevracející se bohatství, neboť již celé půldne dnes sedím zde u stolku, přečetl jsem mnoho galanthomů pražských, pařížských a vídeňských, ale kde nic tu nic. Předešle dávali v divadle „Jak se přízeň získá,“ byl jsem tam od počátku až ku konci, pilně jsem poslouchal, však všecko marně, bez prospěchu, dnes nevím ničeho. Člověk by myslel: student ten všeho dovede, ale až hanba mluvit, ba myslet, dnes nejsem ani s to, abych mohl před dívku stoupiti a říci jí: „Slečno, chcete se mnou mluviti?“ V mé hlavě jenjen se všecko víří, ale kde nic, tu nic a hodiny ubíhají a má zlatá Rozárka, má Rozi, půjde ze šití a já bych s ní rád mluvil, ale jak jen začít! Chtěl jsem napsati krásné psaní, vylíčiti v něm nevyslovnou touhu srdce svého, jí pak psaní poslati, ale co z toho vyjde? Notné fiasko! Půjdu jí naproti, leč až dojdu k ní, strach mi ústa zaváže a já mlčky se jí vyhnu, půjdu dál a když budu za ní, stanu a budu hledět na ni samoten, nevyslyšen, bez naděje. — Pánové a dámy, nesmějte se! já se musím často sám sobě v duchu smát, ale smích ten, mění se brzy v vztek a já bych z kůže vyletěl a kdybych byl fénixem, hned bych skočil do ohně, abych shořel a nový, lepší, chytřejší z něho vyšel, ale jak jsem — — teď přišel do proudu, zapoměl bych na hlavní věc. Jak na ni promluvím, jak začnu? — Zkusím to, vezmu sám sebe na examen. Nastrčím si cvikr na nos (učiní tak), hlavu zpříma půjdu jí naproti. (Jde naproti stolici, která stojí na druhé straně jeviště.) Až jí dojdu, stanu. Teď bych tomu dal a ona by šla dál, a já bych stál jako kůl. Ne, smeknu klobouk, (smekne) vezmu ji za ruku (uchopí se stolice) a dím: „Buďte mi vítán, můj anděli!“ A ona by mi řekla: „Pane, nedělejte si ze mne žertů a jděte svou cestou“ ne! to bych špatně pochodil. Pozdravím ji a ona kývne hlavou, já ji oslovím ale jak? Kleknu na kolena a vyznám jí svou lásku? pro pána to by byl hřmot, policajt by přiběhl a sebral by nás oba, poněvadž bychom stáli a stát se nesmí na ulici, nechceli policajt . . Podívám se jí do očí a pozná v mé tváři onen žhavý plápol lásky horoucí a půjde mnou. Proč se smějete? myslíte, že nepůjde? marná tedy všecka naděje a já ji přec miluji nekonečně. O ty krutý osude! Jen dál! čas utíká a cesta má daleká. Již vím. Půjdu napřed k domu, kde zůstává má hvězda, postavím se do vchodu a počkám, až přijde. Jakmile vejde, řeknu jí, že musím s ní něco důležitého mluvit, vyvedu ji nazpět na ulici a zapředu hovor, v němž jí vyznám svou lásku. Jestli mi ale uteče, jak to děvčata umí, nechtějí-li s někým mluviti? — Na mou věru, pak si zoufám. Než na tom zůstane, tento plán se musí zdařiti. Kdybych měl peníze, stal bych se Chabrusem, koupil bych si všecky hlasy jí blízkých osob, ty by se mnou hlasovaly, a já bych zvítězil. Co na tom, kdyby z počátku nechtěla. Ať nehlasuje pro mne, jen kdyžby pro mne moji voliči hlasovali. To by byl jiný prostředek, ale bohužel z něho nebude nic, poněvadž nemám peněz. Zdali pak jsem slušně vyfintěn? (Hledí po sobě.) Na spodkách ani skvrny, na kabátě také ne, vesta dle nejnovějšího kroje a klobouk nejmodnějšího tvaru. Jen ta košile, ta se mi nechce líbit. Ten starodávný límeček, ty staré manšety. O že již nemám ty nové hotovy. Hned bych se oblekl a pak bych byl zajisté nejlepším modním figurantem a ta děvčata táhnou. (Hledí na hodinky.) Již půl šesté! To je k zbláznění, neboť já jsem dosud tam, kde jsem byl dřív.

Hlas z venku: Pane Knížku!

Knížek: Nezdržujte mne, nemám času.

Hlas z venku: Musíte chvíli ještě doma počkat.

Knížek: A proč?

Hlas z venku: Přijde švadlena a přinese vám košile hotové a vyprané, jak jste poručil.

Knížek: Ať je zde nechá, já musím pryč!

Hlas z venku: Jen počkejte, budete rád, neboť švadlena je mladá.

Knížek: Mladá! dobrá, snad bych s tou mohl začíti.

Hlas z venku: Jest hezká, jmenují ji Rozinka.

Knížek: Rozinka?! Jaká to podobnost ve jméně. O kéž by to byla má toužená Rozinka, hned bych zůstal doma, třeba do půl noci. (Hledí oknem). Již jde — o ty můj božínku, ona sama, má Rozinka! Jen s chutí do toho. Jak začít? — teď z toho bude komedie. (Přechází v rychlém kroku jeviště.) O ty Pallado, vnukni mi trochu rozumu a světla do hlavy! Všecky stylistiky pojďte mi na pomoc, ať dovedu jí žádost srdce svého přednésti. O ty zlatá rhetoriko, rozvaž jazyk můj, ať se nezakoktám. O běda, již slyším

ji přicházeti. (Kvapí ke dveřím.) O Rozárko, já tě miluji, však nemohu ti lásku vyznati, jak cítí srdce mé a ty mi odpustíš, vždyť jest to vyznání primitivné — jest to vyznání ale pravdivé, horoucí, třeba jen v lásce začátečníka. (Dveře se otvírají a v tom opona spadne.)

Mareš Josef.

Zprávy a dopisy.

Z Prahy. (České divadlo.) Perlou novinek letošní zimní saisony naší jest zajisté „Ifigenie v Aulidě,“ opera od rytíře Krištofa Glucka, jehož jsme poznali již z oper u nás před lety provozovaných a sice „Orfea a Eurydiky“ a „Armidy.“ Nad tyto lepší zajisté jest „Ifigenie v Aulidě,“ níž nám skladatel dokázal, že považuje operu jako dráma hudební, neboť skladba hudební neublížila nikterak libretu opery, čehož se dopouštěli jeho vrstevníci. Gluck, zanechav italské školy, vystupuje nám samostatně, tvůrčí jeho genius vyvozuje nám ze slov básnických melodie a rythmy. V hudbě jeho seznáváme přirozenou, slovům libreta přiměřenou deklamaci, melodie jeho jsou ušlechtilé, ano dostupují až k velebnosti, pocítíme zároveň s hudbou pravdivost výrazu, jakož pak dovedl Gluck charaktery osob trefně vylíčit. Vlastnosti hudby Gluckovy liší se od souvěkých skladatelů, zvláště pak italských a francouzských a není tedy divu, že mezi nimi našel nepřátele své. Gluck razil si vlastní dráhu, jakož pak získal platnosť ideám svým. Dílo velikého toho hudebního mistra zvolil si p. Smetana, kapelník náš, jakož pak i horlivý pracovník na rozkvětu české zpěvohry, ku své benefici a připravil nám večer velmi zajímavý. Opera dávána jest s některými změnami Richarda Wagnera, jež záleží v zkráceninách, v přikompování několika taktů, v opravení a doplnění instrumentace, čímž ovšem posloužil k sesílení dramatického celku. Ředitelstvo naše postaralo se o důstojnou díla toho úpravu, jakož i zvláštní píle věnovaly naše operní síly svým úlohám. P. Smetana byl věnci a hlučným potleskem uvítán. Jednotlivé úlohy byly výtečně provedeny jako Agamemnon panem Lvem, k němuž důstojně se řadí výkony paní Ress-Blažkové (Ifigenie) a p. Čecha ml. (Kalchas); mimo tyto získaly si chvály sl. Hanušova (Klytemnestra) a sl. Sákova (Artemis), jakož i p. Souček (Achilles). Orkestr v ničem si nezadal ku výtce, jakož pak i sbory byly výtečné. — K oslavení narozenin nesmrtelného genia, Shakespeara, provozován „Othello, mouřenín benátský.“ Hra tentokrát byla výtečná, ba i menší úlohy provedeny s dobrým výsledkem. Nejvíce pak prospěli celku pp. Kolár st. (Jago) a Šimanovský (Othello) a pí Sklenářová-Malá. — Již počalo se hráti v letním divadle na hradbách, nyní bude ovšem repertoir jiný, sestávající ze samých veseloher a operet. Jak dalece pokročíme ku předu a jakými novinkami nás ředitelství překvapí, uvidíme.

Z Čechtic. (Divadlo.) V našem městečku není krom divadla skutečně žádné téměř jiné zábavy a máme pánům ochotníkům co děkovat, že nám alespoň v běhu 2—3 neděl vždy jeden příjemný večer připraví. — Již se letos několikráte hrálo a ač volen povždy kus pro ochotníky naše dosti obtížný, setkalo se představení přece vždycky s dobrým úspěchem. Naposled sehrána 5. aktová činohra: „Srdce a svět.“ — Již volba tohoto kusu, v němž každá úloha jednotlivých s lehkou elegantností a nenuceností sehrána býti musí, nechceli se dobrého výsledku minouti — byla okolnostem našeho divadla nepřiměřena. Hlavní úlohy nalezaly se ovšem v dobrých rukou a při větší píli mohly dojíti skvělého výsledku. Provedení dámských úloh, kterým zajisté za jich stálou píli v každé dosavádní hře všecku chválu vzdáti musíme — bylo dobré, zvlášť slečna S . . . co „Marie Lipinská“ byla na svém místě. Pan N . . . ce Vilém byl dobrý. — Hra jeho byla promyšlená; — ač neradi se přiznáváme, že tento pán před časem větší píle svým úlohám věnovával. Z ostatních spoluúčinkujících přispívali hlavně pan S . . . co „aktuár Skalický“ a pan P . . .co tajemník — zdárně k celku. Taneční vínek zakončil toto představení. Prosíme by nám p. ochotníci opět v brzce podobnou zábavu laskavě připravili.

Z Dobřichovic Zdá se, jako by u nás vše jen k věčnému spánku odsouzeno bylo, jako by si naši občané veřejného života nevšímali. Však chyba lávky! Máme zde dva spolky: spolek čtenářský a spolek svatováclavský; oba dva mají sice v stanovách svých velmi krásné věci vytknuty; zdali však podle nich se řídí nebo něco z nich činí, jest jiná věc. Máme tedy dva spolky a následkem toho dvě strany. Přišel k nám nedávno nový „mladší“ učitel, muž to, jakého jsme potřebovali. Ten snažil se obě strany řečmi smířiti; když však to nešlo, umínil si, že uspořádáním divadelních her toho docílí. Myslil si, když budou

jak s té i z oné strany mladíci vzati a když se bude jednou v místnostech toho, po druhé onoho spolku hráti, že obě strany se smíří. Však strana prvního spolku to rozhodně zamítla. Síly tu byly, avšak peněz scházelo t. j. na dekorace a divadelní potřeby; i vzal si p. učitel s sebou ještě dva mladíky a šli od domu k domu prosit za příspěvky na ty věci k oběma stranám. Avšak údové spolku čtenářského nepřispěli ničím, jeden odešel z domova a druhý řekl, že až bude vidět nač a zač, že dá, zkrátka s té strany příspěvek byl zamítnut. Umínil si tedy pan učitel, že se obrátí na spolek svato-václavský, t. j. na jeho předsedu, spolu starostu obce dobřichovické p. Noska, by jej v tom podporoval; a vskutku přislíbil tento hned svou největší podporu. A již druhý den jeli spolu do Prahy a dali malovat dekorace u malíře král. českého divadla p. Macourka a brzy konány přípravy k první hře. Úlohy divadelní byly rozdány; však ještě na tom neměli dosti někteří odpůrcové, ale chodili dům od domu, ano i do vesnic a zráželi herce, by nehráli, ano i k rodičům opovážili se jíti a je zrážeti, by to dětem nedovolili. Nic naplat; tu znenadání obdrželi jsme pozvání k divadelnimu představení na den 14. dubna. Dávali naši mladí ochotníci „Zmatek nad zmatek.“ Když jsme přišli v ustanovený den do sálu, kde stálo divadlo, překvapila nás již pěkně malovaná opona, na níž vyobrazen zámek dobřichovický. Neméně radostně překvapilo nás divadelní představení. Místnosti byly přeplněny a bylo vidět, že jest zde ještě obecenstvo, které přeje divadlu. Děkujeme pp. ochotníkům za ten krásný večer a doufáme, že nás zase něčím potěší. Panu učiteli klademe na srdce, by se nedal odstrašiti nějakým křiklounem a pokračoval na počaté dráze. Na zdar!

Z Golčova Jeníkova. Pp. ochotníci za pilného řízení p. Židoně a činného pořadatele p. J. Lašťovičky si velmi čile počínají. Dne 21. t. m. připravili nám opět příjemný večer veselohrou „Zmatek nad zmatek.“ Souhra byla velmi dobrá, což svědčí o nemalém pokroku, jakého se pp. ochotníci již při třetím představení dodělali; bouřlivý potlesk, který často i mezi jednotlivými výstupy se opětoval, svědčí nejlépe o úplné spokojenosti hojně shromážděného obecenstva.

Z Kravína u Prahy. Dne 21. dubna provozovali zdejší ochotníci Tylovu romantickou činohru „Slepý mládenec,“ níž zimní saisona ukončena a Thalie odpočívati bude na celé leto, neboť během t. m. počne zde představeními v areně společnost p. Kramuele. Provedení hry bylo dobré, zvláště k povznešení celku přispěli pp. Hájek (Vít) a Bambas (Božepor) a sl. Bělinská (Milina). Ku konci přednešen doslov, k němuž slova složil p. Bambas. Doufáme, že ochotníci po letních feriích s neunavenou a obnovenou pílí počnou opět a připomínáme ještě, že ze zdejších ochotníků zvláštní zásluhy získali si o pořádání představení p. Hájek a p, Bambas, jakož i sl. Bělinská, jež zvláštní snahou nad jiné vynikala. Končíce toto voláme k ochotníkům „Na zdar“ a těšíme se na příští!

Z Vídně. (Dvorní opera.) Rubinsteinova opera „Feramors“ provozována zde byla v těchto dnech, však výsledek její nebyl veliký. Skladatel byl sice volán po každém jednání, ale pozorovali jsme, že toto dělo se od jeho příznivců a přátel, neboť na jiných bylo lze zříti patrnou nevoli. Provedení opery na mnohém místě bylo nedostatečné, což snad pochází od málo zkoušek. Myslíme, že se opera sotva udrží na repertoiru.

Z Vídně. (Ochotnické divadlo „Pokroku.“) V neděli dne 21. dubna předvedli nám ochotníci naši co poslední představení v zimní saisoně romantickou činohru „Střelec kouzelník.“ Ač po celý čas zimy pilní naši herci řízením p. Krásy se vynasnažovali, aby vždy více obecenstvo uspokojili a překvapovali, dosáhli úmyslu toho posledním svým dílem zcela a v nejvyšším spůsobu. Ředitel p. Krása veškeré své síly upotřebil, aby scenerii kusu výborně sestavil, což se zdařilo, bylať tato v strachomorně opravdu omamující.— Nově shotovené dekorace již dělaly znamenitý dojem, k tomu všeliké osvětlení, draci, všeliké potvory pozemské. K tomu i dosti značný vodopád byly samé věci, které na malém ochotnickém divadle takovým spůsobem ukázati nejsou malicherností, a také musí tím vzbuditi nadšené pochvaly, které se v plné míře řediteli dostalo. Neméně zasluhovali spoluúčinkující pochvaly a v první řadě stál Kašpar, hrán p. Knotkem, který dobrým studováním své úlohy a výbornou přednáškou svou velmi se líbil. Dobrý dojem dělaly Lidunka a Anežka hrané sl. Blažkovou a Jarušovou. Ostatní úlohy byly na svých místech a tím učiněna dobrá souhra. Jmenovitě Liborin (p. Bretter) a Jaroš (p. Veleba) byli vícekráte hlučnou pochvalou odměněni. Ačkoliv představení to co poslední ohlašeno bylo, je na nás právě po tom tak skvělém večeru vysloviti to přání, aby v čase dlouhého leta někdy nás podobným potěšili, by se nám nestýskalo.

Na zdar! F*

— *„Poměnky“* zove se nová původní veselohra od Josefa Rennera, učitele ve Vodňanech pro dítky školní psaná, jež vyšla v 7. sešitu „Divadelních her pro děti“ nákladem kněhkupectví Mikuláš a Knapp v Karlíně. Můžeme svědomitě tuto novinku odporučiti všem milovníkům dětských divadelních představení, jakož i slibujem, že dobrého úspěchu se tato veselohra dodělá.

— *„Sedlák křivopřísežník“*. Obraz z národního života ve 3 jednáních dle L. Grubera volně upravil E. F. Schmidleichner, vyšel právě tiskem v 50. sešitu „Divadelního ochotníka“ nákladem kněhkupectví Mikuláš a Knapp v Praze a lze ho dostati ve všech kněhkupectvích v Praze i na venkově. Mimo toto dráma obsahuje 50. sešit frašku „Tatínkovy juchty.“ Obě hry vyznamenávají se jednoduchostí a proto můžeme je směle odporučiti našim divadlům.

— *Václav Proška,* hudební skladatel český a spisovatel, zemřel dne 13. dubna v Praze. Proška byl ředitetem kůru u sv. Štěpána na Novém městě pražském. Narodil se 22. července 1817 v Mačkově u Blatné. Byl horlivý národovec.

— *„Zaklený princ,“* komická opera od Hřímalého, dostane se snad ještě před sv. Janem na prkna, neboť zkoušky k ní se již konají.

— *Naše pochoutky* budou za letní saisony, co se týče pohostinských sil operních, skrovné, neboť mimo pí Huttaryovu-Polákovu, jejíž pán byl tak laskav a prodal statek svůj chabrusu, vyjednává ředitelství naše s vlašským tenoristou p. Stagnem.

— *Společnost pana* Kramuele počne hráti v letním divadle v Kravíně dle doslechu již 5. t. m, taktéž i společnost pana Švandy otevře letní saisonu téhož dne a sice právě o pouť Smíchovskou.

— *Naše krajanka,* slečna Horinova, engažovaná při dvorní opeře v Berlíně, zasnoubila se s redaktorem známého časopisu „Bazar“ s dr. K. Heigelem.

— *Vypsané ceny.* Dle usnešení výboru pro zřízení národního divadla vypsány jsou ceny a sice: 1000 rublů za nejlepší tragedii, čerpanou z dějin slovanských a v první řadě českých; 1000 zlatých r. č. za nejlepší veselohru, která by vyplnila divadelní večer, při čemž co do látky zůstavena básníkovi úplná volnosť; 1000 zl. r. č. za nejlepší velikou dramatickou operu; 1000 zl. r. č. za nejlepší operu komickou, při čemž předmět libret k oběma operám jsou ponechán zcela na vůli umělce hudebního; po 300 zl. r. č. za každé libreto oper cenou poctěných. Lhůta k zaslání všech konkurenčních prací prodlužuje se až do 1. ledna 1874.

— *Z čtenářsko-zábav. spolku „Zora“ v Praze.* Dne 21. dubna byla odbývána celoroční valná hromada. Schůzi zahájil starosta br. Lodr přiměřenými slovy za přítomnosti 36 členů. Jednatel br. R. Pokorný přednesl svou zprávu, z kteréž vyjímáme některá dáta u krátkém výtahu. Spolek zřízen byl za účelem, aby činil umění a vědu přístupny kruhům co možná nejširším. Prostředků užívati musel spolek ovšem nejrůznějších. Tu třeba bylo pořádati zábavy, výlety, onde přednášky atd. Zábav soukromých uspořádáno pět v místnosti domácí a tři v Novodvorském sále; mimo ty o Sylvestru r. 1871 jednu veřejnou. V letě roku minulého podniknuto do vůkolí Prahy sedm výletů. Přednášek v roce správním bylo sedm. Ve spolku dále vyučovati se nyní počne ruštině a zpěvu. Řídě se spolek účelem svým přistoupil za člena přispívajícího k „Umělecké besedě,“ jakož i jiné spolky k témuž činu vyzval, pak za zakládajícího k českému akademickému spolku „Zora“ v Brně. Při zábavách svých pamatoval zvláště na národní divadlo dobrovolnými sbírkami. Členů čítá spolek zakládajících 1, přispívajících 4 a činných 43. Ze zprávy pokladnické vyjímáme, že příjmy v roce správním činily 168 zl. 61 kr., zbývá tedy hotových 25 zl. 64 kr. Jmění inventární, pohledávky a p. činí 223 zl. 71 kr., jest tedy veškerého jmění 249 zl. 35 kr. Po přednešení zpráv ostatních funkcionářů bylo za členy činné přijato sedm občanů. Na to přikročeno k volbám. Starostou zvolen br. Ant. Lodr, náměstkem Josef Auřada, náčelníkem J. V. Crha. Do výboru Rudolf Pokorný, Gustav Dörfel, Jos. Kaufman, Fr. Kletečka a Jan Uhlíř. Za náhradníky br. Kolář a Hrdý Jan; za revisory br. Perták a Zika. Bratří R. Pokorný a Uhlíř volby nepřijali. Návrhy výboru přednesl jednatel. Z nich jmenujeme návrh, aby spolek vydával rok co rok svůj „almanach“ vlastním nákladem. K cíli tomu pořádány budou zábavy a sbírky. Ve spolku samém sestoupí se klub, kterýž by si literatury blíže všímal, a jemu svěřeno bude sbírání materialu pouze od členův „Zory“ pro almanach. Návrhy tyto byly přijaty.

— *Čechové v Pešti* meškající pořádají již po delší dobu ochotnická divadelní představení a pro svou píli došli přízně takové, že letos vyjednávají s majitelem letního divadla „v městském lesíku“ o zapůjčení toho k několika představením. Zvláště dámy české pilně navštěvují tato představení.

— *Pochoutky* na německém zdejším divadle záležeti budou v tom, že bude zpívati výtečná zpěvačka paní Artôt s celou vlašskou operní společností.

— *„Německá válka“* zove se nová veselohra, která provozována bude nyní ve Vídni na Karlovu divadle, kdež právě posledně provozována byla „Princezna Georges,“ která dobrého úspěchu vždy docházela.

— *„Dobří patrioté“* nazývá se nová maďarská hra od Toldyho, která provedena byvši v Pešti prošla. Děj vzat z nynějšího života

— *Smlouva.* Ředitel pražského německého divadla Wirsing uděliv sl. Dillnerové dovolenou, aby mohla vystoupiti při dvorní opeře ve Vídni, učinil s ní smlouvu, kterou kdyby slečna přerušila, musí zaplatit jen 15.000 zl. Slečně nabízeli ve Vídni engagement, avšak kdyby nebylo té smlouvy!

— *Magazzari,* skladatel písní z dob roku 1848 v Italii velmi známých pro jejich vlastenecký obsah, zemřel v těchto dnech v Římě.

— *Hlučný koncert* uspořádán bude prý v Bostoně a sice zpívati bude 5000 sopranistů unisono Halevyho „L'Eclair' a 5000 altistů Händlovu „Lescia ch'io pianga.“ Že bude hlučný, svědčí již počet zpěváků.

— *Čtyradvacetkrát* byla Verdiho Aida provozována v jedné saisoně postní na divadle Scala, níž saisona tato ukončena. Příjem za 24 představení obnášel okrouhlou sumičku 200000 lirů.

— *Pařížské subvence.* Národní shromáždění dne 20. března b. r. ustanovilo následující subvence divadlům a sice: velká opera 800.000 franků; opera komická 140.000 fr., opera vlašská 100.000 fr.; divadlo lyrické 60.000 fr.; divadlo francouzské 240.000 fr.; Odéon 60.000. Mimo to ustanovena jest i pro konservatoř hudební normální subvence 220.000 fr.

— *„Marta posadnica,* čili: Pád republiky novgorodské“ jmenuje se nová tragedie v 5. jednáních od Matjy Bana, spisovatele Mejrimy. Journalistika srbská ji chválí.

— *Koncert* uspořádá zpěvácký londýnský spolek Albert Hall, jehož ředitelem je známý skladatel Gounod, který i dirigovat bude tento koncert poprvé u veřejnosti. Mimo to uvedena prý bude nová skladba jeho k ušim Londýňanů.

— *Dar.* Adela Patti, která nyní z Petrohradu do Vídně se vrátila, obdržela zvláštní dar od cára, který však nebyv dohotoven před odjezdem jejím, musel býti teprv za ní poslán. Jest to prsten s jedním rubínem uprostřed věnce čtyradvaceti brilantů a cena jeho sahá jenom k 15.000 rublů.

Repertoir král. zemského divadla v Praze v měsíci dubnu: 16. Slaměné srdce. Ostří hoši. 17. Náměstek bengalský. 18. Faust a Marketa. 19. Odvážná sázka. Ostří hoši. 20. První den štěstí. 21. Kněz a voják. Sedlák křivopřísežník. 22. Robert. 23. Othello, mouřenín benátský. 24. Robert ďábel. 25. Doktor Robin. Zaklený princ. 26. Debora (benf. p. Seiferta). 27. Náměstek bengalský. 28. Mravenci. První den štěstí. 29. Lišák a Smola. Othello. 30. Ifigenia v Aulidě (benf. sl. Hanušovy)

Repertoir ochot. divadel v měsíci dubnu a květnu: Dne 21. dubna v Dobré Vodě „Divotvorný klobouk“; ve Dvoře Králové „Kloboučník a punčochář, aneb: Pramáti v panské stodole“; v Novém Strašecí „Dvě vdovy,“ „Osudné námluvy“; v Bráníku „Zlý duch Lumpacivagabundus“; v Kutné Hoře „Rokoko, aneb: Zeman ze starého času“; spolek „Thalia“ v Praze „Loupežníci na Chlumu“; v Žižkově „Ouklady a láska“.

Dne 28. dubna v Krpech „Pantofel a kord“, „Osudný den fidlovačky“; ve Vsetině (na Moravě) „Zmatek nad zmatek“; v Hořicích „Preciosa“; ve Světlé (dětská hra) „Učitel ve francouzském zajetí“; v Holešovicích „Slepý mládenec“; v Kolíně „Romeo v kanceláři“, „Pana Papáčka manželské levity“; v Nechánicích „Sedmašedesátníci“, spolek „Thalia“ v Praze „Mravenci“.

Dne 4. května v Českém Brodě „Jenom pět zlatých“.

Dne 5. května spolek „Záboj“ ve Vídni „Patriarcha Jakub, aneb: Pražští študenti“; v Dobřichovicích „Dvě postele v jednom pokoji“, „Vražda na uhelném trhu“, „Hluchý podomek“.

Dne 9. května v Německé Rybné „Matčina píseň“, „Na rozcestí“; v Přibyslavi „Paragrafy pana Puškvorce“, „Studenti v nesnázích“.

Listárna redakce.

Panu **L. Fr. Šm.**: Nemůžeme upotřebit.
Panu **A Š** zde: Račte si přečíst „lamentace studentova.“ Zaslaného neupotřebíme
Panu **J. H. z P.**: Račte poopravit.

„BESEDNÍK“ vychází vždy 1. a 15. každého měsíce a předplácí se

pro Prahu:		*mimo Prahu poštou:*	
na čtvrt roku	— zl. 80 kr.	na čtvrt roku	— zl. 90 kr.
na půl roku	1 zl. 50 kr.	na půl roku	1 zl. 70 kr.
na celý rok	3 zl. — kr.	na celý rok	3 zl. 40 kr.

Jednotlivá čísla po 15 kr.

Odpovědný redaktor: **Jos. Mikuláš Boleslavský.** Vydavatel **Ed. F. Schmidleichner.**
Nákladem a tiskem **Mikuláše a Knappa** v Praze, v Karlíně.

BESEDNÍK.

Časopis věnovaný divadlu, hudbě a společenské zábavě.

Číslo 6. V Praze, dne 15. května. 1872.

Matce vlasti.

Ty drahá matko, vlasti moje,
již nekvil, nenaříkej sobě,
že světoznámá sláva tvoje
tak dlouho musila dlít v hrobě.
Hle! anděl Páně světem letí
a křídel jeho spasný vánek
rozvírá hromadu těch snětí,
z nichž nepřítel ti sroubil stánek.
Se sluncem ranním vstanou jasní dnové,
již lesk tvůj zjeví světu v kráse nové!

Ty vlasti moje, drahá matko,
již zastav horkých slzí toky,
že ti, jež kojila si sladko,
jsou vrahům dáni za otroky!
Hle! anděl Páně letí světem,
a vichrem mocných křídel jeho
padají pouta v dvěstěletém
žaláři s rukou nevinného.
S nadějí, láskou děti k tobě letí,
svobody svátek s vírou slavně světí.

Ty matko drahá, moje vlasti,
již utiš srdce svého žely
nad rodem, jehož čáckou mlázti
v němotu vrh lid zlověstnělý.
Hle! letí světem anděl Páně,
a šum ten mocný jeho letu
dal synům tvým vzdor velké ráně
zas řeč, že mluví v uši světu.
Nezkalí čest tvou cizinec zlou hanou,
k obraně tvojí čin i slovo vstanou!

Ty vlasti moje, matko drahá,
již nekvil, nehořekuj více,
že láskou lásku splácet váhá
tvých dítek skoro polovice.
Hle! anděl Páně světem letí,
a křídel jeho rozechvění
ovívá spící tvoje děti
a zvěstuje jich probuzení.
Cizinců jed jim zavřel na čas oči, —
procitlé zrak po tobě všecko točí!

Ty vlasti moje, drahá máti,
již zjasni tvář svou bolem trudnou,
že odrodilci předpojatí
jdou posud cestou hříšnou, bludnou.
Hle! anděl Páně letí s hůry,
a lehké křídel jeho vání
rozhřívá ledných srdcí kůry
a vede zpět je ku poznání!
Kajicně, v popeli a žíni, bosi —
„Ach matko, odpusť! u tvých nohou prosí!"

Ty drahá matko, vlasti česká,
již netruď, neplač, nesmuť hledy,
že vztek a zloba nepřátelská
své dlouho lily na tě jedy.
Hle! světem letí anděl smrti

a mečem božské spravednosti
zlověstné roty ve prach drtí,
brojivší proti národnosti.
Bůh válčí za nás, vítězství je s námi,
kdož odváží se bořit Slávy chrámy!

Nuž vlasti drahá, slavná Slávo,
již zvesel srdce, zjasni zraky;
syn miluje tě, hájí právo
a svět je musí uznat taky.
Hle! anděl Páně proudy lásky
do veškerenstva srdcí leje:
pobratřence víží rodné pásky
a cizinec cizinci přeje.
Veliké Slávstvo dojde svého práva
a slavně oslaví se slavná Sláva!

Vojt. M. Bělohrobský.

Na dušičky.

Rozbor.

Rok co rok ozývají se hlasy kritiky proti Raupachovu „Mlynář a jeho dítě,“ jež jako by byl obligátním kusem k provozování na den dušiček. Tu a tam lze slyšeti hlas, aby jiný kus dáván byl, ale nic platno, „Mlynář a jeho dítě“ sedí pevně na repertoiru král. zemského divadla, jako by přibit.

A naše ochotnická divadla? což ta mohou jiného, než držeti se též toho, ježto nemají po ruce podobného dramata, které by mohlo býti provozováno na jejich jevištích.

Kněhkupectví Mikuláš a Knapp v Karlíně, které vždy se zvláštní pílí hledí, aby uveřejňovalo svým nákladem divadelní hry, které by se mohly na ochotnických divadlech provozovati, učinilo opět jeden dobrý krok, vydavši kus Kaiserův „Na dušičky“ v českém zpracování.

Tím poslouženo bude našim ochotnickým divadlům, neboť mohou si nyní voliti mezi „Mlynář a jeho dítě“ a „Na dušičky.“

Jmenovaný obraz ze života vyrovná se zcela Raupachovu, ano v mnohých místech jest lepší toho, jakož pak náš překladatel přičinil se, aby děj lokalisoval na naše poměry a my můžeme říci, že jest překlad dobrý, ba čtemeli „Na dušičky“ a „Mlynář a jeho dítě“ shledáme v řeči velkou podobnost vztahmo k rythmickým řadám a jednotlivým frásím. Všude umístěna jsou naše přísloví a pořekadla tam, kde německá, čím velice celku prospěto.

Nemůžeme říci, že by tento obraz byl nějakým Shakespearovým dramatem, máť své vady jako Raupachův, nicméně ale můžeme ho odporučiti a zajisté bude dobrým konkurentem k Raupachovu.

Děj dramata jest následující:

Vavřinec Hálek, obchodník, má dceru Marii, která miluje jakéhos Prokopa Horáka. Otec nechce dáti povolení k dálšímu, poněvadž Prokop nemá žádného jmění, aniž stálého zaměstnání. Alžběta, jeho manželka není nepřítelkyní Prokopovou, ona mu přeje a proto radostně uvítá ho, když tento se dostaví po nějakém čase, aby žádal o ruku Mariinu. Prokop zjednal si stálé služby, jakož i štěstí mu příznivo, zdědí po svém strýci jmění. Hálek zvěděv to a se přesvědčiv, přislíbí ruku Mariinu Prokopovi a tento odjede na venek, aby dědictví své do pořádku přivedl.

Mezitím stalo se jednou, že Hálek koupil velký los s nějakým Kraskem a poněvadž týž nachází se v nepříznivých poměrech, prodá svou polovici losu manželce Hálkově, Alžbětě. Los vyhraje a Hálek stane se boháčem a nyní zdá se mu, že Prokop má malé jmění, než aby mu mohl dáti svou dceru.

Naskytne se bohatý továrník Koranský se svým synem a smluví se s Hálkem, že týž vzdor napomínáním zasnoubí dceru svou jeho synovi.

Prokop se vrátí, ale již pozdě, natrefí právě Marii s Celestýnem jdoucí z kostela od obřadu církevního. Scéna jest dobře vylíčena.

Marie, která Prokopa miluje a ne Celestýna, klesá, jakož pak i Prokop omdlévá.

O té doby štěstí Prokopovo zatemněno, život jeho a Mariin naplněn je žalem a zármutkem.

Prokop nepřestává Marii milovati, on musí ji alespoň viděti, když ne s ní mluvit, jeho věrnost jest pevná a láska nezvratná, ač ho miluje děvče jiné přílišně.

Celestýn, manžel Mariin, jest marnotratník jako jeho otec a ký div, že jmění jeho

se tenčí, ano že i tím hrozí zkáza pro Hálka a proto Marie nechce více od otce svého peněz lákati.

Prokop jí neviděl týden, srdce jeho ji miluje nade vše, on ji musí vidět a proto osmělí se a navštíví ji, leč ku svému neštěstí, neboť Celestýn spatřiv ho odcházeti, dá dům zavříti a vyštve naň psy. V tom dostaví se otec Mariin, jsa vyzván k návštěvě Celestýnem, ten mu praví, že dcera jeho nevěrnou, v tom ale vyžene se od psů pokousaný a roztrhaný Prokop, na smrt uhnán. Sklesne Marii k nohoum, prose ji o milosrdenství a omdlévá.

Hálek rozhněván beztoho již marnotratným životem Celestýnovým nad míru je rozzloben skutkem nelidským a vezme Marii od Celestýna. Celestýn, marnotratnictvím na mizinu s otcem svým přiveden, utopí se v studni a Marie jest svobodná.

Prokop jest od onoho dne na mysli pomaten a tu myslí se, že by se rozum jeho pozdravil, bdyby mu byla Marie dána za ženu. Skutečně rozum chorý se pozdravuje, když slyší Prokop, že Marie svobodná, leč Marie dlouhým žalem a zármutkem tak jest seslabená, že již cítí blízkou smrť a proto odmítá něžně žádost Prokopovu a zemře.

Hálek zarmoucen a Prokop ještě více a aby žalu svého umírnil, chodí každodenně se modliti na hrob Mariin.

Jest den dušiček, na všech hrobech modlí se pobožní a i Prokop jde jako obyčejně na hřbitov, dříve však zajde k hrobníkovi, jehož dcera ho nevyslovně miluje. K ní chodíval, pokud mluvil s Marií, ta mu hrávala na loutnu a zpívala písně a proto i dnes prosí ji, aby mu posledně zapěla píseň. Ta učiní tak, on usne: probudiv se jde nahřbitov.

Šero rozložilo se již v krajině, světélka nábožně a tajemně hoří na hrobech a Prokop modlí se posledně — duše jeho vylétá z chorého těla k nebeským končinám.

Koranský, otec Celestýnův, stane se žebrákem a tulákem, jako za trest.

Děj stručný udán a nyní nezbývá nežli zmíniti se o scenerii. Scenerie celého kusu jednoduchá, že ji možno na každém jevišti provésti, poslední pak proměna je hřbitov.

Jakož jinde i zde tvoří hudba dobrou pomůcku k sesílení effektu, však i o tu postaráno a ochotnická divadla dostanou ji v opisech v kněhkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně.

Hálek jest muž peněz milovný, ne však krvožižnivý lakomec, on jest přemluven pouze a není proto žádným Rychnovským. Pozná tíži skutku, který zpáchal a jeví patrně žal a zármutek nad činem vykonaným. Jest cituplným otcem, však nešťastným pro nerozhodnost svou, která teprvé po skutku se dostaví.

Úloha Hálkova není tedy žádnou intrigantní partií a proto představovatel jeho lič ho jako muže a ne příšeru.

Alžběta jeho žena jest dobrá matka, ale špatná žena, nemáť tolik síly, aby muži neblahý skutek rozmluvila.

Dorota Skalková jest škodolibá, úštěpačná, mimo to ale v povaze své nestálá, že se podobá i lichotníku.

Petr Krasek jest chudobou stížený muž, v jednání svém trochu nesmělý pro chudobu ale nesmí býti líčen komicky.

Farář Bohdal jest nábožný muž, jehož účelem jest dobré pěstovati a ku blahu svých poddaných péči a starost svou vésti.

Václav Staněk jest dobrosrdečný, poctivý muž, odhodlaný do vůle boží, jeho řeč vroucí a i mnohdy nadšená.

Sylvestr Koranský starý prostopášník a nemravník a jeho syn hejsek, jenž vše koná co otec chce, třeba by to nesrovnávalo se s dobrým.

Anna miluje a není milována Ona miluje ale rozumně, její srdce schopno těch nejbolnějších citů, však dovede se přemoci, nechce býti ku trápení neštastnému aneb snad i jeho obtíží. Představovatelka lič ji jako zamilovanou v Prokopa, jež ale lásku před ním dovede tajiti, před očima jeho jest proň jen citlivou, jeho bol jest její bol. Přednes její citlivý, řeč něžná ale nikdy plačtivá.

Marie tato opak Marie Raupachovy. Marie jest rekovná, poslušná otce. Poslechne, ač vidí v poslechnutí jen svou záhubu, nereptá, jest ženou z donucení ale proto ctnostnou, hrdou. Představovatelka lič ji v 6. výstupu 2. jednání příkře s tajeným bolem. Prokopa miluje až k smrti a proto jsouc vdovou, mluví s ním něžně, ne ale jak obyčejně něžnost stává se u ochotnic plačtivostí.

Prokop jest mladík, jenž zapomněl na rozum a podal se úplně citům srdce svého a za těmito slepě kráčí. K úloze této co nejdřív se vrátíme, jakož i k úloze Marie. Prokop jest nešťastníkem, jenž nedovede bojovati s osudem.

E. F. S.

Vášnivá.

(Balada.)

Již půlnoční se blíží hodina
a v kraji ticho, milo, vábivo;
báj tajnou šepce sobě lesina —
sen sladký jímá všecko, co živo.

Tam v lese v prostřed, v tiché myslivně,
již skrývá stromu šat, hvozd kolkolem —
tam dlí tvor mladý, spáčům protivně:
víť srdce, co se lásky zve bolem.

U klekadla před křížem dřevěným
na kolenou ctných klečí ctná panna;
jí dmou se prsa kvapem zrychleným,
pod nimi bouře, láskou utkaná.

„On lásku slíbil sladkou, trvalou
před Tebou, bože věčný, převěrný;
před tebou zamíť šalbu nekalou,
ba zavrh' citů svatých klam černý.

Já nevinnosť mu bílou slíbila
a chci jen míti lásku skalpevnou,
a byť i hana lásce hrozila,
vždy hajit věrnost sobě chci zjevnou.

Tys slyšel sliby jeho věrnosti,
ty's mstitelem slibů učiněn;
ty chráníš cnost a nikdy necnosti,
kéž nejsi z nevěry mnou obviněn! — —

Ach darmo volám k bohu samému,
onť teprv trestá hřích na věčnosti,
však upoutám ho k slibu danému,
známť moc k zjednání si věrnosti.

Ach dík měj cikánko, ty věštkyně,
jež někdy znáš klíč k věcem budoucím,
moc kouzla tvého jesti pěvkyně,
jež sílí zvukem svým cit hynoucí.

Když hyne všecka drahná naděje
a neví člověk, zda má doufati,
neb zda se v nivec kýžba poděje,
znáš ty mu rady nové podati.

I já chci radě tvé v tvář pohlédnout
zda pravda chrání ji před záhubou,
zda může očí svojich pozvednout
před lichostí a její chudobou.

„Vem, panno, z hrobu šestinedělky
prst černé země, kost a též vlasy,
v čas půlnoční ty neměj zbabělky
snad povahu — hleď jen své spásy."

Tak snědé pleti prála's babice,
když zjevila jsem mysl bázlivou,
ty's bohu na to, zvedši pravice,
hned přísahala kletbou jizlivou.

Tou's přísahou svůj výrok ztvrdila;
já že o milka strach mám zvěděvši,
já smála se, ty jsi se zlobila
na dívku smějící se hleděvši.

Dnes díky tobě první podávám,
v mém srdci pravda slov tvých zaznívá,
ve víru v kouzlo tvé se oddávám,
bez víry účinku prý nemívá."

A vlídnou cestou z lesa houštiny
jde panna nesouc lehkou lopatu
a kráčí cestou blíže dědiny,
jí srdce tluče v bouřném záchvatu.

A měsíček tu hledí s vysoka
na pannu jdoucí k bráně hřbitovu,
a větřík vzdychá z horstva hluboka
ji spatřiv kráčet k sadu ze rovů.

I ztichne větřík, zalkav žalostně
nad pannou jatou láskou vášnivou,
a lůna svítí z mraků litostně
na její cestu hrůznou, marnivou.

Zem tvrdou lopata již proniká,
pod lopatou lká země vrzajíc,
v skal ohlasu to lkání zaniká,
jde k rakvi železo, v zem vnikajíc.

A měsíc vidí schránu práchnící
a panna cítí zápach hniloby —
již praská víko rakev chránící
a panna zří tvář hrůzné podoby.

A panně bledne růží červenost,
zrak mlha kalná rychle zakryje,
krev mladou jímá ledu studenost
a statnost panny v bázni unyje.

Teď mrtvol ženy víko nadzvedá
a země chladná panny dotkne se,
a panna očí k nebi pozvedá
a slova prosby k bohu povznese.

„Ach bože, soudce v soudu strašlivý,
chraň mne před zlobou mrtvé příšery!
ó, promiň zkum můj, soudce nechtivý
mé zhouby, ztrestej mne jen z nevěry:

Já zhřešila jsem, dívši shovívav,
žes v trestu konání, slyš ubohou!
neb milý lásky mojí požívav,
nechť nezklame mne pannu nebohou!

Jen proto jsem šla v mrtvých dědinu,
bych získala si věrnost milého,
neb nevěrnost, ta ruší dívčinu
tu spokojenost srdce něžného.“

Aj! z hrobu vstává mrtvol děsivý
a rozhlídne se v kruhu hřbitovem,
na panně utkví hled ten hrozivý,
neb v chladném hrobě jesti domovem.

Tma zkalí mladý panny žár očí
a dech jí mizí z prsou zchvácených
a měsíc mraky černé zaskočí —
a mrtvá vztáhne rukou znectěných.

Hlas hrobový tu mrtvol vydává
a skuhrá temně k panně omdlelé,
a hrozíc, hříchy panny sčítává
a pak zas praví dále vesele:

„Hoj cudná dívko, vezmi žádané
a okouzli si milka žďaného
vše spravedlivě bude ztrestané —
ty dáš zaň platu kouzla rovného.“

Již vyschlé ruce tělo pannino
do vnitra hrobu táhnou tmavého
a srdce chladne v strachu — skončíno:
to tělo panny — tělo mrtvého.

* * *

Den jasný lidu žalně zvěstuje
že panna v noci bídně zemřela
a každý nade pannou běduje,
že pravou lásku kouzlem zkoušela.

E. F.

O tragedii.

(Dokončení.)

Dráma může míti jednání pět i šest, ale nad šest nikdy. Nejlepší a nejkrásnější dramata mají nejvíce jen 5. jednání, neboli dějství.

Každé jednání tvoří menší celek pro sebe zakončený, jenž však jako na niti visí zavěšen k předcházejícímu a následujícímu.

Počet výstupů (scén) jest neurčitý, volný dle toho, jak mnoho jest jich zapotřebí, však každý výstup musí býti motivován, totiž musí míti příčinu proč právě je a že musí být, nebo výstupů jako zastrkaných dráma nesnese.

Výstupy tedy musí míti pohnůtku. Osoba vystupující musí míti příčinu, aby vystoupla, jakož pak i příčinu, aby odešla. Bez takového jsou výstupy jenom pro vyplnění místa v dramatě a ne pro dojem celkový.

Výstupy nemají býti rozvláčné, nudivé, aby snad mohl čtenář neb divák při dramatě usnouti, říznosť, lehkosť nenucenosť dialogů a rozmluv vůbec činí taktéž dobré výstupy.

Mluví-li osoba sama, mluví tedy tak zvanou samomluvou neb monologem, však těch neužívá se v dobrých dramatech přílišně, ale jen málo a monolog takový musí býti jadrný a obyčejně jakožto výsledek výstupu a ne hned na počátku dramata jako ku př. učinil Goethe ve své Ifigenii v Tauridě, kdež počato dráma hned monologem.

Monolog je vypravování a vypravování často nudí a proto dobrý básník vystříhá se mnoho monologů.

Každý monolog buď platný, potřebný a ne pouze k vyplnění místa.

Mluva tvoří jednu z hlavních částí při dramatech vůbec, neboť musíme činiti rozdílu mezi mluvou frašek, veseloher, činoher a tragedií.

Každá z těchto má svou vlastní mluvu, neboť jak prostá všeho básnického vzletu může býti fraška, tak musí naproti tomu tra-

gedie býti bohatá na květnatou mluvu, na krásný lehký rythmus.

Mluva v tragedii musí býti básnická, jinak nelze sobě ani tragedie mysliti, neboť co byla by růže bez vůně, to byla by tragedie bez vzletu.

Básník musí šetřiti v tragedii věd známých a čím vzdělanější básník, tím lepší práce.

Tragedie obsahuje souhrn všech vědomostí, neboť každý, kdo dost málo Shakespearem a Goethem se zabýval, pozná, že oba tito geniové člověčenstva byli kosmopoliticky vzděláni.

Posléze připomeneme jeden rozdíl mezi tak zvaným dramatem, jak bychom řekli scholastickým a obecným.

Máme totiž dramata, která se mohou čísti a při tom zajímají, která však na jevišti provedená by velkého úspěchu se nedodělala aneb dramata, jichž látka z historie vzata jest, ale z historie staré, počáteční, našemu pak obecenstvu málo známé. Taková tragedie obmezena jest na jistý počet obecenstva a proto že nejvíce pouze pro vzdělance, zveme ji dramatem scholastickým.

Tragedie novější doby, ne pouze ku čtení psaná, ale i k provozování, jest všeobecnou.

Bylo by tedy k přání, aby naši spisovatelé hleděli si dob novějších a ne starých.

V krátkém tom náčrtku podali jsme nejnutnější vlastnosti tragedie, jak dalece jsme cíle svého dosáhli, pozná čtenář sám. Nám bylo se vyhýbati významům učeným, chtěli jsme učiniti článek ten každému srozumitelným a že jsme podali náhled o tragedii dobrý, svědčí jmena mužů, kteří ho stanovili. Aristoteles byl mistrem, Lessing prvním dramaturgem, jakých je málo a proto drželi jsme se náhledu jeho, jakož i co se novější dramaturgie týče náhledu Hettnerova.

F. S. P.

Neodbytná věc.

Solový výstup pro pána.

(Jeviště představuje pokoj moderního šviháka.)

Hynek (vystoupí v černém šatě s bílými rukavičkami na rukou.)

Tak jsem se vám ve čtvrtek
oknem na ten jarmark díval:
velký byl tam lidstva příval,
lomoz, křik, až jsem se lek;
soukupové, prodavači,
jedni na druhé se tlačí.
Když tak zřím to divadlo,
maně mi tu napadlo:
Srdce tvé tak osamělé
vadne, až uvadne celé;
přikup k němu ještě jedno,
vznítí srdce tvého ledno;
neboť kde je srdcí párek,
tam i láska ráda krouží,
láska pak, ten boží dárek,
srdcím dobře k duhu slouží.
O zboží tu dnes je hej —
snad i srdce na prodej.
Vyjdu ven a skutečně
na výběr tu srdcí bylo;
jen že — škoda převěčně. —
žádné se mi nelíbilo!
Musel jsem jen, ubožák,
povzdychnout a nechat tak.
Avšak v srdci stonavém
starý červ zas počal hlodat,
a já počal v bolu svém:
„Nemůžeš-li koupiti,
tedy hleď to svoje prodat;
nebudeš-li srdce mít,
budeš s bolem jeho kvit.“
Hned jsem postavil si krám
a své srdce prodávám.
Čert v mých kupcích musel vězet!
Každý mi je nechal ležet:
jeden že je děravé,
druhý že je bolavé,
ten že schváceno je z bálu,
onen že už doklepe —
srdce to prý nejlépe
s flastrem poslat do špitálu.
Tak mu každý chybu věděl,
a já, ač jsem mocí hleděl
třebas za babku je dát,
nemoh' jsem je odprodat.
Poslćz chtěl jsem dát je v handl.
Začnu hlásat jeho cnosti:
žeť sladké jako cukrkandl,
plno něžné milostnosti,
že jest měkké, útlocitné,

plamen že v něm hnedky chytne,
že jest velké, že jest vřelé.
že pojímá lidstvo celé —
zkrátka že celý svět zdejší
nemá srdce výbornější. —
Hlásilit se srdcí roje,
ale horší nežli moje!
To jsem přece nemohl
srdce své dát do výměny
za škvár bez vší ceny,
sic bych si byl pomohl
pěkně z blata do louže.
A tu hořce zatouže,
zavřel jsem svou almarku
a šel domu z jarmarku. —
Se srdcem však nechci žíti,
nechci víc je v prsou míti,
Srdce mít již není v modě;
nač tu plavat proti vodě?
Bez srdce má člověk nebe;
tloustne a nesouží sebe.
Nechci já žíti na polo
ergo — s srdcem na kolo!
Dám si vypsat licitaci,
sezvu zdejší generaci:
jednou — dvakrát — po třetí —
a už srdce poletí!
Popřejž jenom, nebes Pane!
ať mi zase nezůstane!
sice bych je v hněvu svém
— někomu dal jarmarkem.

V. M. Bělohrobský.

Sedlák křivopřísežník.

Rozbor.

(Dokončení.)

Bujará krev vypudila ji z domova. Verunka mladá jsouc ještě, bez starostí živa, bez matky, u babičky vychována, zamilovala se ohněm první své lásky do vesnického synka, Nedělovic Toníka. První láska je ohnivá, obětavá a proto i Verunka opustila záhy svou babičku a vstoupila do služby k sedláku Nedělovi, jehož syna milovala. Láska nutila ji k tomu.

Jablko od stromu daleko nepadne a Verunka byla takou, jakou byla matka. Vzdorovitost byla její družkou po veškerý život, družkou v radosti a zármutku, vzdorovitost pomáhá jí snášeti žalost a ústrky. Vzdorovitost jest jí vrozenou vlastností, bez ní by nemohla ani žíti, avšak táž vzdorovitost pojí se s laskavostí a cituplným srdcem, táž vzdorovitost činí ji rekovnou v rozhodném okamžiku. Při všem zůstane Verunka počestnou.

Hned při prvním vystoupení (1. jedn. 1. výst.) mluví pichlavě, ano i částečně počíná si směle naproti Jirkovi, smělost přechází v úsměšek, však týž tratí se v bolné upomínce. Bedlivě a pozorně naslouchá vypravování Jirkovu, tu a tam ji vypravování dojímá a proto se starostlivou významností táže se Jirky, zda se po její matce neohlédl. Vypravování bezděky činí ji smutnou, leč vzdorovitost tvoří ji hrdou, vždyť doufá, že ji Toník nade vše miluje a proto s hrdým sebevědomím dokazuje lichost Jirkova mínění.

V samomluvě (1. jedn. 3. výst.) projevuje nám vnitřní boj; zvyklaná důvěra a ohrožená naděje zápasí se skutečností. Celý ten monolog provázej živá hra, která se končí při vystoupení Toníka s Evičkou. „Toníku," zvolá naň hlasem něžné lásky, lásky pravé, za níž se nemusí stydět, hlas její buď nejvýš dojemný, jakož i prosebný a úzkostný. Než zpamatuje se, poznává pravdu slov Jirkových a proto trpce usmívajíc se, vytýkavě připomíná mu, že naň čekala.

Uražená jeho řečí stává se hrdou v následující řeči. Skála jí neulekne, ale více podráždí, s trpkostí posílá Toníka s Evičkou, však trpkost tato probouzí v ní hněv naproti Skálovi. Hrdě staví se mu na odpor a řeč její budiž též takovou, v hrdosti vysmívá se Nedělovi a vypukne pak v hněvivý, silný výkřik naproti Skálovi, jenž matku její pohanil.

Odvážlivě vyčítá mu vše, tupíc ho zároveň a vychrlivši veškeren hněv svůj pokračuje mírněji v zjevení tajené pomstychtivosti.

Zamýšleně a plačíc vychází v 6. výstupu téhož jednání a odpovídá Jirkovi klidně, bolestně děkuje mu, však zůstává hrdou v následujícím. Poznavši v Petříkovi krev Skálovu, nechce mít s ním ničeho, však vrací se ku své vzdorovitosti.

Nesměle, váhavě vystoupí (8. výst. 1. jed.) u babičky, vždyť neví, zda ji tato laskavě

uvítá aneb snad vyžene, vtipkování babiččino ji k pláči pohne. Když poznala, že ji babička miluje, jest k ní přítulnou, důvěrnou. V dialogu tomto budiž řeč její něžnou, nenucenou. Spatřivši Jakuba, se ho leká, však je to bratr, ona ho miluje. V následujícím výstupu chovej se k Jakubovi laskavě jako pravá sestra. Před zpěvem jakož i při zpěvu naznač representantka Verunky boj vnitřní.

V druhém jednání (4. výst.) vstoupí hrdě ku Skálovi, vždyť má proti němu svědectví, kterým může mu uškoditi, ano ho zničiti. Řeč její buď jistá, příkrá, prochvěna spravedlivým hněvem, jenž přechází v jásavou škodolibost. Verunka vidí před sebou Skálu zničeného, málomocného, ono ji to těší, radost nad tím je nevýslovná. Uprostřed hněvu a radosti jest její srdce nakloněno citům světějším, s Petříkem nemůže mluvit tak hrdě jako s otcem, pro něho je laskavou a citlivě něžnou.

K Toníkovi je (5. výst. 2. jedn.) pyšnou, netrpělivou, jeho řečí cítí se býti uraženou, což ji více proti němu popudí, leč ihned je švitořivou.

V ostatních výstupech je potřebné poznamenáno v kuse samém a postačí, podotknemeli, že láska nevědomá nutí Verunku k laskavému jednání k Petříku: tato láska stane se v posledním jednání (5. výst.) zjevnou hned z počátku a protož představovatelka Verunky přiosobiž sobě odpovídající lásce mimiku jak těla tak tváře. Verunka je přítulnou, ba v úzkostech až o život Petříkův, ona ho miluje nevýslovně.

Ve výstupu se Skálou buď lstivou.

Petřík jest jí nyní vším, vždyť ho miluje nade všecko.

Tolik pro herečku, co se týče hry a přednesu.

Režisér pak nedávej Verunky, jeli možná, v ruce sentimentálky, ale přiděl ji rekovné milovnici.

Skálovy pohyby rovnejte se brzy pohybům pobožnůstkáře, brzy ale pohybům muže odhodlaného, smělého.

Příkře uvítá Verunku (1. jedn. 4. výst.), neboť tato probuzuje v něm vzpomínku na zločin zpáchaný, zapomíná, že na cizím dvoře a v zášti proti Verunce rozkazuje zde, jak ve vlastním statku; zároveň tají v sobě strach před Verunkou, není jist, zda o něčem neví, co by mu mohlo uškodit.

Když mu Verunka vytýká, jak nelidsky s lidmi jedná, stává se klidnějším; jsa ohrožen zbledne a nejistota vloudí se v mysl jeho.

Po odchodu Verunčinu klesne na chvíli v přemýšlení, z něhož ho vytrhne Neděla, hrdě vzpomíná mu kdo je; ale hlas v temnotě jeví spolu s pobožností mamonu.

K Nedělovi chová se přátelsky, vlídně. Mírně spolu rozmlouvají (2. jedn. 1. výst.) Skála jest až lichotivým, však počíná sám Nedělu vtipkovati. Neděla jeví totéž a tak zapomene Skála mírnosti a přechází v úplnou hádku.

Hrdě praví k Petříkovi „ten jsem já!“ (2. výst. 2. jedn.), jakmile v něm pozná svého syna, jest k němu jemným, mírným, dobrým, laskavým, však za touž laskavostí vykukuje hanebnost, ukrývaná pobožnůstkářstvím. Zjevujeli mu svůj úmysl, mluví nejistě, bojácně; neví, zda mu bude syn po vůli. Úzkostlivě ho chlácholí, vždyť se ho bojí; hrdost se ho zmocňuje, však přichází jen k výbuchu; v hrdosti stává se příkrým, tím, jakým vždy byl, totiž nelidským násilníkem, ale poražen synovým počínáním je zdrcen na chvíli, leč ihned chopí se ho myšlenka, zdali by pomoci víry nemohl syna sobě nakloniti, chce mu klnout, však týž objeví mu marnost kletby, vyčta mu jeho hřích.

Ani kletba mu nepomůže a proto chopí se nového prostředku, totiž vylíčení minulosti. Vypravování jeho buď úzkostlivé, v místech o Hradkové překypělé zášti, však v místech jednajících o něm samém, velmi živé, často pohnutlivé. Ku konci zmocní se ho polovičná zoufalost, vždyť upomínka na minulost ztrpčuje mu krásný, bohabojný život.

Skála je v tomto místě obrazem špekulanta, jemuž jeho plány se nedaří a on ještě více v zoufalost klesá.

On se zamyslí, aniž by třeba myšlenka jakás tanula mu na mysli, ale jest to úplné seslabení nervů mozkových, kteréžto seslábnutí má za následek ztupění — v době té nastupuje bezmyšlenkovitost.

Teprvé upozorněn byv na Verunku, pobouří v sobě starou zášť, sesílenou nezdařeným úmyslem a když již jeho slova nepomáhají, chce býti násilníkem, leč vzpamatovav se, že by tím sám sobě uškodil, mírní se na základě dřívějšího seslabení, a když ukáže mu Verunka psaní nalezené, nemůže více, než vyvaliti oči a výsledek je úplné seslábnutí jevící zoufalost.

„Verunka má psaní, ona půjde k soudu, veřejná hanba mne očekává, statek mi vezmou, já budu žebrákem a posléze snad i trestancem v káznici!“ takové myšlenky as víří v hlavě Skálově po odchodu Verunky a ký div tedy, že odváží se k nejhoršímu, chopí se zbraně a byť by ji měl zavraždit, co na tom, jen když umlkne a nebude svědka mimo syna, jenž se dá pohnouti.

Výsledek těch myšlenek je výstup 8. (2. jedn.). S ďábelskou radostí vidí, že Verunka samotna, bez pomoci; nyní musí ho poslechnout; jednání jakož i řeč je pološílená, jež pochází z radosti, že se mu zámysl jeho podaří.

V úchvatu myšlenkovém a v bázni, aby nebyl prozrazen a aby se mu zdařil plán jeho, jest překvapen — ona nemá psaní, má je Petřík — to naň účinkuje, jak by byl střelen a veškeren hněv nyní vybuchne proti Petříkovi.

„Petřík ho chce zničit,“ tak si myslí on a proto pádí za ním, vidí ho ve tmě a shledává se s ním uprostřed bouře.

S Petříkem musí zacházet jako se synem, mírně, ale zoufale ho prosí, aby mu vydal psaní, připomíná mu písmo svaté, ale co je mu platné? Petřík nechce poslechnout, on se mu protiví, to dožene ho k činu zoufalému. On neví o sobě, je nešťastník a proto jeho samomluva ku konci výstupu 9. buď zdrcující — jediná útěcha bůh — leč pozdě snad.

Vzpamatovav se prchá od místa zločinu do vsi a náhodou přijde k Báře, která vypravuje celý jeho životopis.

Pozorně naslouchá, svědomí ho znepokojuje, bojí se, že již někdo ví o skutku zpáchaném a proto i myslí, že ďábel sám proň přichází.

Poslední jeho řeč budiž šílenou více nežli rozvážlivou, on ví, že je nešťasten a myslí, že jest v moci ďábla, k bohu se modlil, leč vždy nadarmo. Řeč jeho hrozná, strašlivá; představovatel nezapomeň, že umírá raněn mrtvicí. Pravá strana těla jeho bez vlády a levá rychle ztratí veškeren život.

Poslední výkřik „Evičko!“ dojemný, srdcervoucí, onť miluje svou dceru, která ho milovala jediná — s ní nerad se loučí.

Scenerie připomenuta jest v dramatě samém.

S. F.

Roztržitý.

Drobotina k přednášce.

Velectění, dovolte mi, abych směl povědít, jaké následky mohou člověka potkati a jaké nepříjemnosti se mohou přihoditi, nemáli člověk svých pět smyslů pohromadě a stane-li se ubohou, politování hodnou obětí roztržitosti. Neštěstí, kteréž nechodí po horách, alebrž po lidech, došlo také mne a obdařilo mne taktéž darem nerázné roztržitosti.

Ku všeobecné výstraze chci vám několik pěkných příkladů ze svého života přednésti a jsem přesvědčen, že na konec mého vypravování mne každý polituje.

Poslední případ přihodil se mi včera večer. Šel jsem do vinárny na sklenku červeného — se mnou u stolu seděl nějaký pán, maje před sebou láhev šampaňského. Vyjde na okamžik ven a nežli se vrátil, vypil jsem v roztržitosti šampaňské až do dna. Považte si ten poprask, když se pán vrátí a spatří prázdnou láhvici! — Samo sebou se rozumí, že jsem se hned nabídl k zadostiučinění a nechal jinou láhev přinést. Stalo se! — Cizinec byl spokojen a věc byla zase v pořádku.

Já vstanu, poroučím se a chci odejít — hospodský mi ale do cesty vkročí a chce, abych zaplatil! Rychle sáhnu tedy do kapsy a — považte si moje leknutí — já neměl ani haléře — ve své roztržitosti jsem nezpoměl, že jsem již dříve, než jsem do vinárny šel, všecko utratil. Co teď dělat?

Abych tedy šenkýře uspokojil, nabízím se mu, že nechám zimník v zástavě. Tento s tím byl spokojen. Vezmu tedy první lepší zimník, který mi visel po ruce a podávám ho hospodskému, v tom však se ozve jiný z hostů a já ku svému ustrnutí pozoruji, že jsem se zmýlil — prosím za odpuštění a hledám po celé šenkovně svůj zimník.

Tu mi najednou napadne, že vlastně ani žádný zimník nemám, protože mně byl zabaven. Hosté již počínají reptati a hospodský, aby zabránil veřejnému skandálu, požádal mne ve vší slušnosti, abych šel a vícekrát se v jeho vinárně neukázal. Já vzal klobouk a šel.

Na cestě potká mne přítel a ptá se mne, kde jsem přišel k tomu krásnému, bílému klobouku. Já vezmu klobouk s hlavy — koukám a teprvé pozoruji, že jsem v roztržitosti docela jiný klobouk popadl. Chtěl jsem se vrátit a svůj klobouk zase vyměnit, v tom mi napadlo, že se nesmím ve vinárně vícekráte ukázat — podržel jsem si tedy nový klobouk. Když jsem byl konečně již po delší dobu po ulicích bloudil, odhodlal jsem se, že půjdu domů.

Byla právě půlnoc, když jsem se dostal domů, vrata byly zavřeny; vrátný chtěl šesták za otevření.

Prosil jsem, aby několik minut posečkal, že nemám u sebe peněz, ale že mu šestáček hned dolů přinesu.

Potichu domakám se po tmě až nahoru na schody, dvéře mého pokoje nebyly zavřené, vešel jsem tedy.

Makám nyní kolem sebe — považte si ale mé leknutí, když jsem se domakal k posteli — rány boží — já sáhnu do peřin a uchopím nos s velkým pořádným vousem!

„Zloději! zloději!“ Začnu hulákat plným hrdlem! —

Leč vousáč vyskočí z postele a křičí také: „Vrahové, loupežníci!“ —

Chopili jsme jeden druhého za krk a co se takto držíme, vešel domácí pán se světlem! —

„Kde je zloděj!“ zvolá a drží ostrou šavli v ruce.

„Já ho držím!“ zvolám já — „Tady je!“ volá druhý! —

Domácí obrátí se ke mně a táže se, co tu hledám o půlnoci?

„Pane!“ zvolám já — „což mne neznáte anebo mne nechcete znát? — Což nebydlím již po tři měsíce v tomto pokoji?“ —

„Ano, a sice až do dnešního jitra, vždyť víte snad, že jsem vás okamžitě vypověděl — zkrátka vyhodil — poněvadž jste mi ještě ani krejcaru činže nedal!“ zvolá rozezlený domácí.

Teď se mi teprvé vyjasnilo! Vzpoměl jsem si, že jsem si již také najal jiný byt! —

„Ale,“ zvolám, „jestli že již tady nebydlím, jak pak sem přichází můj klobouk?“

„To je váš klobouk?“ zvolá vousáč, „můj mi byl dnes ve vinárně za tento vyměněn. Ale co vidím, vy máte můj klobouk na hlavě? Dejte ho sem!“

Teď se teprvé hádanka vysvětlila! Já vzal svůj klobouk — prosil za odpuštění, že jsem o půlnoci vytrhoval ze spaní a šel jsem!

Vrátný dole bručel, proč nejdu tak dlouho se šestáčkem. „Milý příteli,“ pravil jsem — „je mi líto, ale já nemám žádný šesták!“

„Oh, to známe!“ zvolá vrátný — „bez peněz žádnému ale neotvírám! Rozumíte!“ Vyhodil mne na ulici a zamknul! —

Mohl jsem mu býti za to povděčen!

Kam ale teď, za tmavé noci? —

Tamhle za rohem zdá se, že to bylo co jsem si nový byt najal! Přemýšlel jsem v duchu — nevěděl jsem ale ani jmeno ulice ani číslo domu, ani jmeno svého nového domácího.

Došel jsem k jednomu domu, kde bylo několik zvonků — já vezmu za jeden a zazvoním! —

Na hoře v prvním poschodí otevře se okno a milostný ženský hlásek zvolá: „Nejdražší Alfrede, jsi ty to?“

„Ano,“ zvolám, „jmenuji se Alfred!“ —

„Zejtra odpoledne na Příkopech“ — zvolá ona — „můj muž ráno odejde. Tady je tvoje tobolka, kterou jsi včera zapoměl! Na shledanou!“ — na to zavřela zticha zase okno.

Tobolka padla mi k nohoum, ja ji zvedl a strčil do kapsy! —

„Vy jste naším vězněm!“ zavzní najednou za mnou drsným hlasem. — Já se obrátím: byla to vojenská hlídka! —

Zavedli mne na strážnici! —

„Jak se jmenujete?“ ptá se mne vůdcè hlídky — já mu pověděl své jmeno! —

„Můžete se vykázat písemnostmi?“

„Mohu!“ zvolám a v roztržitosti podal jsem mu tobolku, kterou jsem právě obdržel.

„Jak jste přišel k této tobolce,“ zvolá, „to je můj majetek.“

Já se asi deset minut rozmýšlím a konečně vypravím ze sebe celý ten příběh.

On mne vzal stranou, prosil mne, abych o té věci mlčel a propustil mne! —

Já šel — opustil jsem strážnici a octl se zase — na ulici! —

Kam jsem šel a kde jsem spal, to na mou duši nevím, to jsem ve své roztržitosti zapoměl.

Já nevím docela nic, nežli že jsem dnes ráno, když jsem hledal kapesní svůj šátek, nalezl toto! (vytáhne ženský noční čepec z kapsy). Kde jsem spal, to vědí bozi!

Nemáte, prosím vás, žádné tušení komu by tato okrasa asi náležela? — Vy se smějete? — Já bych plakal! — Avšak prosím vás, vezmete si na mne odstrašující příklad a varujte se roztržitosti!

H. K. Grunert.

O snech.

Besední čtení.

Věříme na jednu neznámou říši, kam člověk za živa nepřijde, jedni říkáme jí nebe, peklo, očistec, druzí jmenovali ji podsvětím a třetí? také nějak. Vypočítávaje jmena té neznámé říše, mohl bych zbloudit a k vlastní věci bych nepřišel a já se chci držeti vždy své myšlenky a nikdy nechci jinému ji krásti. Brát někomu myšlenky je nebezpečno, vždyť ono to přijde na jevo, ale co pak když dva je vezmou od třetího a potom se spolu hádají, že je vzal první druhému a druhý třetímu. My si promluvíme o něčem původním, novém, neotřepaném, totiž o snech.

Abychom nechybili, tedy sny jsou sny a co je sen, to je sen.

Taková definice je nezvratná, takové by nebyl Aristoteles ani Baumgarten utvořil, ani Kant a žádný nový filosof.

Sny jsou rozličné a sice tím hezčí, čím méně se pravdě podobají a tím horší, čím více se skutečnosti blíží.

Každý z vás zajisté měl sen a možná, že i naň vsadil a také že vyhrál a proto sen jest něco neobyčejného, jest to výlet ducha do té neznámé říše. Sny jsou rozličné délky, některé trvají jen malý okamžik, druhé trvají déle a některý po celý náš života proto mohl onen básník napsat: Život pouhý sen.

Máme na světě ale tolik lidí, že myslí, že sen jest pouhý život a proto rádi by do života uvedli své sny, zdáli se jim něco zvláštního.

Říman Kato měl sen, v němž se mu zdálo, že sokyně republikanského Říma, kvetoucí Karthágo, bylo ztroskotáno a poněvadž chtěl svůj sen v skutečnost uvésti, říkával, kdykoliv do senátu vstoupil: „Mám za to, aby Karthágo bylo zbořeno.“ A sen jeho se vyplnil.

Již v bibli přicházejí sny jako u Josefa Egyptského, u jeho tatíka Jakuba a podobných více.

Všecky tyto sny měly za následek jakýsi obrat v životě, že mnohdy takový obrat byl podivný, toho dosvědčuje sen manželky Césarovy, které se zdálo něco hrozného; co se jí zdálo, neřekla muži svému (vždyť ženy chtějí mít také tajnosti), toliko ho napomínala, aby nechodil do senátu. On šel a následek toho snu byl obrat v životě Césarově — byl v senátu zavražděn.

„Sny přicházejí od boha,“ podobného jsme slyšeli a čtli mnoho, ano již sami Řekové to věřili neboť měli své snů vykládače a vykládání snů není věcí tedy novou, ale již v starověku známou, vždyť Farao egyptský povolal ku dvoru svému vykladače snů.

Lékaři kladou sny v jiný původ a podobně i mnozí jiní učencové, však na tom nám nezáleží a mně nejméně, chci vám totiž zděliti jeden sen, kterému se budete divit.

Sny jsou vůbec divné i co do podstati i co do jakosti a já mohu říci, že můj sen, který vám zde uvedu, je ten nejpodivnější, jakož pak i se domýšlím, že následek jeho bude velký obrat, jaký, to ještě nevím.

Bylo to jednoho dne v noci, rozumí se, že jsem již spal a proto nemohu udat hodinu, v kterou právě sen připadl, ale muselo to být hezky pozdě, neboť jsem tvrdě spal.

Tělo mé nacházelo se v pravidelném položení, tudíž sen nepřicházel ani od žaludku špatného položení ani od srdce, však rodil se v hlavě a já na svou hlavu ničeho nedopustím; má hlava je jedna z nejlepších a za to nedám nic, že bude má hlava jednou první v Evropě, mně se to zdálo a sny jsou někdy pravdivé.

Spal jsem, co se kolem mne dělo, to nevím; nobrž můj duch zalétl v končiny neznámé říše, vznášel se vysoko nad mizerii tohoto světa. „Unermesslich reich ist mein gedanke“ a proto i sen můj byl bohatý, vznešený, důstojný literárního velikána.

Zalétnuv do těchto neznámých končin, kráčel jsem úzkou cestičkou mezi krásnými stromy, než musel jsem dát pozor, abych nepřišel k úrazu. Ona cestička vedla po temeni vysokých hor obklopena jsouc po obojí straně stromovím a kdybych byl křivě šlápnul, byl bych s oné závratné výše letěl v střemhlav do hluboké, temné propasti, nad níž vznášelo se ve vzduchu plamenné slovo „zapomenutí."

Došel jsem konce cestičky a najednou objevila se přede mnou ženská postava.

„Kam jdeš?" tázala se mne a já mlčel.

„Pamatuj, žes vstoupil na cestu básníků a proto neslušno, abys chodil pěšky v říši ideałů, staň a zavolám ti tvého pegasa," pravila ženština a machnuvši rukou povětřím ukázala mi, čeho jsem dosud neviděl jda cestičkou.

Přede mnou rozevřela se krajina, já viděl zelenou, kvetoucí louku a na ní množství koní, samých to pegasů.

Každý z nich měl na čele tabulku a na té tabulce jmeno pána. Hledím dlouho na tabulky, hledám své jmeno ale nemohl jsem ho nalézti. Tu běžel Skakespearův pegas, tam Goethův, tam Schillerův, po druhé straně Calderonův, Camoenův, Danteův, Scribeův, Voltairův, Corneillův, Racinův, též i Scottův, Puškinův, Gógolův, Miltonův, Byronův, leč nikde můj! Všichni tito pegasové nebyli tak krásní jako jeden stojící na trůnu, uprostřed nebeské záře, že mi nebylo lze čísti jmeno na tabulce.

Stanul jsem a hleděl udiven na to množství pegasů.

Najednou zařičel pegas na trůně a skokem octl se u mne. Já div radostí neomdlel spatřiv na tabulce své jmeno. Vsedl jsem naň a jeli jsme volným krokem mezi ostatními. Všichni pegasové klaněli se mému jako snopy bratří Josefa egyptského jeho snopu a můj pegas vyšlapoval si hrdě, nesa pyšně hlavu vzhůru.

Jeli jsme po krásných lučinách, kolem hučících řek a bublavých potoků provázeni jsouce množstvím svatojanských brouků, až jsme dojeli stavení vysokého, na němž stál nápis „beseda básníků." Pegas stanul a já sskočil. Volným krokem kráčel jsem do vnitř, šel po schodech, na nichž psány jsou samé verše, až jsem přišel do velké síně. Zde sedělo a stálo množství učenců, já šel středem jejich a vystoupil na řečniště. Pohlednuv na ně, vyňal jsem z kapsy na kousku papíru napsanou báseň, kterou jsem psal v „národní kavárně" předešlý týden a četl jsem ji nahlas. Všem se líbila, všichni tleskali a volali: „Hosana synu Musin, jenž k nám přicházíš, týs prvním na světě, jemuž zkvete budoucnosť!"

Unešen pochvalou slíbil jsem jim, že napišu velikou tragedii as v devíti jednáních a to jste měli teprv vidět ten potlesk a jásot. Síň se třásla a všichni skákali radostí, leč v tom zazní jako hromová rána, síň se mi ztratila s očí a já seděl opět na svém pegasu, stoje uprostřed světových básníků.

„Co nyní dělat?" myslel jsem sám u sebe „jak pojistit sobě slávu budoucí? — Mám jít do Slavie ji pojístit aneb v některé jiné assekuraci? Mám vypsat subskripci na akcie mé slávy? — — Nikoliv!" pomyslím sobě „ty to jinak vyvedeš."

Vám je známo, že za nynější doby je mnoho spisovatelů, mnoho učených básníků a proto vymyslil jsem si něco jiného. Zařídím si redakci světového žurnálu a v té budu uveřejňovat jmena všech spisovatelů, jejich stáří udávaje, jakož i vysvědčení odbytých studií a zavedu v tom přísný pořádek.

Každý, kdož se ukáže na poli literárním, musí se u mne vykázat listem křestním a očkovacím, musí udati, které družiny spisovatelů se hodlá přidržet a já mu vyhotovím tabulku, kterou si připne na záda. Na tabulce napsáno bude jeho jmeno, stáří, rodiště, studia odbytá a zároveň i udán stupeň velikosti jeho genia.

Promysliv si toto, přednesl jsem návrh svůj shromážděným zde spisovatelům a první, který tomu také chtěl, byl Shakespeare.

„Bratře, ty máš dobře" pravil ke mně a již žádal, abych mu takovou tabulku vyhotovil.

Já nemeškal a za chvíli byl jsem s ní hotov a za čtvrt hodiny měl každý ze shromážděných spisovatelů tabulku na zádech.

„A proč by spisovatelé a básníci nemohli nosit tabulek, když je nosí nosičky na nůších a posluhové na čepicích?"

Ano, mohou a alespoň hned každý je pozná, půjdouli po Příkopech.

Shakespeare nechtěl mne pro tento vynález ani pustit, ale já mu řekl, že musím ještě na světě tu tragedii napsat, co jsem slíbil a on mne, slze si utíraje, pustil.

Letím zároveň s větrem, cítím jak se uhodím — chci vykříknout a probudil jsem se.

Byl to sice sen ale co na tom: sen bývá často pravdivým a proč by ten můj nemohl se státi tělem?

Jakmile napišu tu tragedii, hned tento pořádek zavedu, aby se již na ulici lišili praví spisovatele od těch nepravých.

Věřte, kdyby mi byli v tom snu nějakou tabulku udělali, byl bych číslo na ní napsané vsadil a mohl jsem vyhrát, však nic nedělá, má sláva je zabezpečena.

Až budu s tragedií hotov, potom musí všichni kritikové psáti jen pouhou chválu a mne dle mne měřiti a ne snad mne podlé jiných ceniti. Pamatuji se dobře, kterak učenci v oné neznámé říši mne spatřivši volali: „Cedite Romani, cedite Graii, nescio quid majus nascitur Oedipode!“

A proč by nevolali, vždyť jsem již napsal mnoho básní, že ještě tiskem nevyšli, držím se „nonum prematur in annum.“

Jakmile ale bude sláva moje, jakmile si spisování a básnění pojistím, potom zvolám jako onen hrdina Iliady: „Co však u lodi mé černé, toho zajisté bez vědomí mého nikdo nevezme!“

To byl sen a možná, že také to zůstane pouhým snem a já se proto rmoutit nebudu, vždyť mnohý má růžové sny a koncem dílem zbude po snu jen pustá skutečnosť.

Mnozí měli všelijaké sny a sny ty se neuskutečnily a proto i můj nemusí se uskutečnit. Pamatujme na Napoleonovy sny a co z nich zbylo — vyhnanství.

Měmci snili o „einiges Deutschland,“ snili o svobodě a mají sjednocené Německo — pod pruskou piklhaubnou.

Emanuel snil o Tirolsku a byl rád, že dostal jenom Benátky, kandijští snili o samostatné Kandii a byli rádi, že zůstalo vše při starém a my? my jsme snili a sníme mnoho, však skutečnosť — ta skutečnosť!

Však málem zabředl bych v kázání, mohl bych vás rozplakat a já nechci, vždyť nerad sám pláču — nejsem Hannibalem na zříceninách kartháginských ani žádným Karlem Moorem, jenž ztratil dobrého člověka stav se lupičem.

Vidíte ale, že sny jsou divné a co pak teprv, kdybych vám líčil sny paní Naninek, Lotinek a Pepiček! Kolikrát okradl je sen o stříbrný desetník a dvacetník, kolikrát neviděly očekávaného extrata a terna na tabulce u kupce na dveřích?

Kdybych mohl sny zrušit, konfiskovat, učinil bych tak ale proto, že nemohu, musím také snít, o čem, to také nevím.

Až budete snít o špatném a budete mít těžké sny, probuďte se a zkazíte je, jako já činím a uhlídáte, že jste učinili dobře, prozatím ať se vám zdá jen o samých blaženostech, o radostech nebeských, amen.

S. F.

Zprávy a dopisy.

Z Prahy. (České divadlo.) Letní saisona zahájena byla Kolárovou veselohrou „Mravenci,“ jejíž úspěch byl jako obyčejně dobrý. Další repertoir vyhlíží, jak by byl na kvap a ředitelství nemělo času k sestavení jiného, neboť jednou zas viděli jsme přežilou Klicperovu frašku „Rohovín čtverrohý“ a pak „Řemeslnickou merendu.“ Odpolední představení jsou druhu toho, jako lonského roku a novinky jsme neviděli dosud žádné až dne 13. května a sice Hřímalého „Zakletý princ,“ o němž úsudek si ponecháme na příště a zmíníme se málem o operetce „Ostří hoši.“ Hudba této operety není slavnou, obmezuje se pouze na příjemná kupleta. Novinkou u nás bylo vystoupení sl. Veverkovy, která poprvé vystoupila v „Deboře“, ve prospěch pana Seiferta provozované a můžeme předkem říci, že si dobyla přízně v obecenstvu četně zastoupeném. „Debora“ byla opakována a sl. Veverkova vystoupila v „Deboře“ tedy podruhé jako Debora. Hra její celkem dobrá až na některá gesta, pak na deklamaci a přizvukování slov. Nicméně těšíme se tomu, že máme před sebou talent pro budoucnost, neboť sl. Veverkova má zapotřebí většího ještě cviku, aby se zdokonalila a pak může sobě dělat naději na triumfy na našem jevišti. Postava krásná, hodící se úplně rekyni, jakož i hlas zvučný. Obě ty vlastnosti jsou velmi prospěšné pro dramatickou umělkyni. Mimo tyto viděli jsme opět „Ifigenii v Aulidě“ která slaví pravé triumfy hudební, neboť umělci naši málokdy s takou láskou a pietou píli svou úlohám věnovali, jako v této opeře. Dne 14. května vystoupí u nás pohostinsku paní Huttary-Pollaková v Gounodově opeře „Faust a Markéta,“ čímž náš repertoir stává se pestřejším. R.

Z Domaušic. Naše čtenářsko-ochotnická jednota, která před krátkým časem opět v život

vstoupila, počíná velmi utěšeně svoji činnost rozvinovati. Mezi poslední divadelní představení, která uspořádala, patří veselohra „Dejte mi čamaru“, která dne 1. dubna byla sehrána s úspěchem znamenitým. Z účinkujících sil se obzvláště vyznamenali pp. Rieger, Urban, Hölgel, kteří své úlohy velmi dobře provedli. Dámské úlohy byly na pravém místě. Návštěva byla tentokráte znamenitá, vzdor tomu, že celý den pršelo. Jak se doslýcháme, chystají naši pilní ochotníci na svatodušní svátky frašku „Enšpigl“, těšíme se na toto představení a voláme jim srdečné „Na zdar!“ —l.

Z Hradčan. Ochotníci zdejší vyvolili sobě zatímní komitét, jenž by vedl správu divadla a pořádal divadelní představení. Do výboru zvoleni jsou pánové Šmíd, Pekeländr, Kaucký, Machulka, Oberst, Průša a mimo ty ustanoveni jsou náhradníci a revisoři účtů. Protektorat přijal na sebe p. Jaroš, pražský měšťan a městský radní. Nové divadlo a sice letní, jest již hotovo, že ochotníci počnou 16. květnem b. r. O zřízení nového jeviště zvláště se přičinil p. Pekeländr, jakož pak i p. Ekart, nečlen sice, jenž však zdarma potřebné dekorace vymaloval, začež mu veřejné díky. O zřízení místnosti přičinil se všemožně pan Matějovitz, který mnoho práce zdarma vykonal, i jemu buďtež veřejné díky vzdány. Divadlo je dobře a vkusně zřízeno, jest prostorné a příhodné, tak že budou moci ochotníci kusy s větší scenerií provozovati. Otevření letního divadla zahájí Nestrojova fraška „Enšpigl“ příští pak představení dne 19. května bude „Sedlák křivopřísežník.“ Zkoušky k oběma představením se již konají a doufáme, že ochotníci úlohám svým dostojí a proto voláme k nim: „Jen s láskou k umění!“ E.

Z Pořičan. Není tomu dlouho, co jsem ve vašem ctěném časopisu uveřejnil dopis z naší obce. Myslel jsem, že si toho občané poříčanští, aspoň uvědomělejší, povšimnou, ale v doufání jsem se zmýlil. Po celý čas od uspořádání divadelního představení minulého roku, nejeví se u nás žádná láska. K věci tak ušlechtilé a přece k vzdělání každému nevyhnutelně potřebné. Zdá se, jako by vše jen k věčnému spánku odsouzeno bylo, jako by si naše omladina ani veřejného života nevšímala. Mladíci, kteří by se měli raději duševně vzdělávat, dlí skoro ustavičně při kartách obyčejně pozdě do noci. Jest to vadou zvláštní našich občanů, že se k něčemu vyššímu neobětují. Když již na více místech naší české vlasti zřízena byla ochotnická divadla, neb aspoň nějaký zábavu pěstující spolek v život vstoupil, je naopak u nás klidno a skoro si ani nikdo nepomyslí, že by též v Pořičanech Thalie svůj stánek míti mohla, aneb nějaký aspoň trochu živořící spolek zaraziti se mohl. Bylo by ovšem s mnohými obtížemi pracovati, ale dalo by se vše přemoci, kdyby jen obětavost občanů kořeny hlouběji zapustila; bohužel, té zde se nenalezá, neboť každý skoro říká, že je poután jen na poměry domácí, které prý mu času na zábavu nedovolují. Ovšem mnohý si myslí, že při hmotné práci rolníka, raději týž si odpočine, než by duševní potravu pro sebe ve spolku podobném hledal. Ale velice se mýlí. Ať si vždy pomyslí: „Mohou-li jiní, ještě v nepatrnějších obcích divadlo pěstovat, proč bychom i my nemohli, jsouce v počtu dosti silni.“ Jsem přesvědčen, až budou míti občané rozkvět a blaho obce na mysli, že počnou jistě společenský život více pěstovati a že omladina i krásná pleť tento krok ku předu s nemalou radostí uvítá. Zábavou uspořádanou se zajisté nemálo okolí našemu poslouží, ano bude i díkem zavázáno. Ačkoli se naše krajina v okolí českobrodském čítá mezi uvědomělé přece u nás právem se to tvrdit nemůže. Zajisté by k celku též prospělo, kdyby náš p. učitel s dítky něco podobného uspořádal, čímž by se obecenstvu nemálo zavděčil. Časopisů se u nás odebírá poměrně málo. Knihovnu zde má p. J. Holub, studující v Praze, který každému knihy a časopisy obsahu různého půjčuje. Mluvilo se zde arci ponejprv o zařízení potravního spolku, který se hned v zárodku rozešel pro nepovolané lidi. Podobně se to má i se spolky ostatními. Nyní se zařizuje spolek tělocvičný „Sokol,“ zároveň se spolkem „Besedou“ a slibují zdárného výsledku. Kéž by si občané všeho povšímli, a já volám k zdaru věci k nim z útrob: „V před!“ a „Na zdar!“

— *Na dušičky* aneb: Modlitba na hřbitově. Obraz ze života ve 4 jednáních upravený od V. L. M. vyšel v „Divadelním ochotníku“, sešit 51. nákladem knẽhkupectví Mikuláš a Knapp v Karlíně, kterýžto sešit obsahuje mimo jmenovaný divadelní kus ještě „Tlachal“ frašku ve 2. jednáních dle Kotzebua od J. H. Obě tyto hry hodí se našim ochotníkům, obzvláště prvním bude poslouženo na dušičky, kdež dříve obmezeni byli pouze na Raupachův obraz „Mlynář a jeho dítě.“ I „Tlachal“ je dobrá ač velmi jednoduchá fraška a můžeme ji tím více odporučiti, poněvadž Kotzebue z většiny své hry psal pro soukromná divadla.

— *Čeští umělci.* Jedna ze zajímavějších českých uměleckých rodin, jest rodina bratří J. a V. Zavrtalů, doznavších zcela zvláštní osudy života. Oba hudební své vzdělání získali v pražské konservatoři. Starší J. Zavrtal přijal místo vojenského kapelníka rakouského a zúčastnil se na lodi „Novaře“ cesty kol světa, následoval pak císaře Maximiliána co generální ředitel vojenské hudby do Rio Janeiro a nalezá se nyní v Anglii, zaujímaje místo vynikající, což vyplývá již z toho, že byl jmenován členem jury pro oddělení hudební pro mezinárodní výstavu v paláci South Kensingtonském v Londýně. Dcera jeho Matilda, taktéž absolvovaná žačka pražské konservatoře, osvědčila se v Brasilii a v Italii co zpěvačka velmi oblíbená, musela však pro nemoc a jiné nepříznivé poměry opustiti na čas dráhu operistickou, na nížto jí kynuly tak krásné naděje. Na štěstí však opět uzdravila se a zkouší nyní opět své štěstí na jevišti. Mladší bratr Václav vstoupil po vlašské válce v r. 1859 co kapelník do vojska sardinského a jest nyní kapelníkem rakouským. Zasnoubil se se signorou Carlottou Maion, rodem z Milána, kdež se několik let zdržoval. Z manželství toho věnovali se opět hudební dráze synové Ladislav a Otakar. Prvnější jest kapelníkem v Miláně a složil již tři opery, druhý nejmladší jest chovanec milánské konservatoře a výtečným cellistou.

— *10.000 zl. r. č.* věnovala spořitelna v Chebu na zřízení městského divadla tamtéž.

— *Vlašská opera v Praze.* V nejblíže příštích dnech počne v Praze vlašská společnost za ředitelství p. B. Polliniho za spoluúčinkování paní Desirée Artôt se svými představeními. Členové společnosti jsou: Sign. Marini, tenorista; sign. de Padilla, barytonista; sign. Rossi, buffo; sign. Krollop, basista. Repertoir: „Don Pasquale“, „Il Barbiere de Sevilla“, „Il Trovatore“, „La figlia del Regimento“.

— *„Princezna Georges,“* o které jsme se již dříve zmínili, stala se předmětem parodie, kterou nyní provozují na Stramphrově divadle ve Vídni. Rozpustilost žen a všecky jich cnosti se v ní tepou přílišně. Mimo to i herci Stramphrova divadla kopirují herce Karlova divadla, kdež byla dříve „Princezna Georges“ provozována, čímž láká se mnoho obecenstva a zvláště to, které vidělo dráma tamtéž. Parodie končí se tím, že odvede policie zakročivši celou aristokracii do ústavu pro odsouzené ženy v Neudorfu.

— *„Heloise a Abaillard“* zove se nová tříaktová komická opera, na níž pracuje Litolf.

— *„Sněhová koule“* opereta od Offenbacha, která též připravuje se pro letní saisonu u nás, propadla v Berlíně na dobro, ač úprava byla velmi skvělá.

— *Snaha republikánské vlády* ve Francii týká se nejen politického života ale i umění. Toho dosvědčují podpory udělené francouzským hudebním skladatelům. Massenetovi a Guiraudovi udělena podpora po 500 fr., aby mohli své orkestrální suity, jež byly nedávno s dobrým výsledkem provozovány, tiskem uveřejniti. Dále poskytnuta subvence hudební společnosti Bourgault-Ducondray, jejíž účelem jest pěstování hudby oratorní, 300 franků. Mimo to dána jest podpora mladému dirigentu koncertů Daubé-ovi pro znamenitý vkus a zvláštní způsobilost, kterou osvědčují se koncerty, v obnosu 1000 franků.

— *Zvláštní inserát* uveřejňuje Drefelder Ztg. týkající se poměrů tamějšího divadla, které nejsou skvělé, jak z následujícího vysvítá, neboť inserát zní as následovně: „Nížepsaný dosadiv v krátkém čase 2000 tolarů uznává za dobré divadlo zavříti a za tou příčinou vyzívají se všichni pp. předplatitelé, aby zbytek předplatného sobě v kanceláři ředitelství vyzdvihli. S úctou Karel Šerbart, ředitel.“

— *Značné výdělky.* V Americe zajisté daří se dobře, čemuž nasvědčuje tenorista Wachtel, který vrátiv se po čtyrměsíčním pobytu v Ameriky do Evropy, přinesl sobě 50.000 tolarů, jakožto čistý výdělek z pohostinských her.

— *„Timon Athénský“* od Shakespeara, nově zpracován od Alberta Lindnera, byl s dobrým prospěchem v Oldenburgu provozován.

— *Vdova po Rossinim* počala při s p. Michottem pro provozování nevydaných věcí svého manžele, jak jsme časem svým pověděli. První instance paní Rossiniovou odmrštila.

— *Akustický pavillion* jest nový vynález p. L. J. Lefébrea v Haagu, jinak též se zve „holandský kiosk“ a má tu vlastnost, že hudba, v něm provozovaná, velmi daleko bez nejmenšího seslabení se nese. Pro koncerty pod širým nebem zejmena kiosk tento podává veliké výhody. Jest nyní v Paříži vystaven, kdež vzbuzuje všeobecného obdivu.

— *Fr. Jos. Regnier* vystoupil v divadle Français naposledy. Jest stár přes 65 roků a byl od r. 1834 členem a hlavní podporou divadla Français. Scribe psal pro něho nejlepší své kusy, tak že Jules Janin právem praví, že odstoupením Regnierovým Scribe podruhé umírá. Regnier jest muž velice nadaný a vytknouti dlužno, že byl vždy prost jakékoliv zášti.

— *Prodáno bude* německé divadlo v Pešti.

— *„Tisíc a jedna noc“* jmenuje se dramatický quodlibet, jež provozován byl dne 12. května b. r. v divadle na Vídni za přítomnosti arcivévody Ludvíka Victora. Děj obsahuje vzpomínky na repertoir téhož divadla a sice od roku 1840 až do dnešního dne. Spisovatel této práce je O. F. Berg.

— *Byty a komedie.* V národním Fürstově divadle ve Vídni provozuje se nyní zhusta veselohra „Wohnungs-Fatalitäten“ a ředitelství nepochází z toho škoda, neboť veškeré lístky jsou vždy při provozování též vyprodány.

— *Nové veselohry.* Pro příští saisonu zimní připravují ve Vídni dvě nové veselohry a sice první od S. Fritze, která se jmenuje „Zauberformel“ a druhá od Alex. z Wurzbachu pod jmenem „Ich habe Sitzung.“

— *„Diana von Solange“* jmenuje se nová divadelní hra, kterou sepsal vévoda Arnošt z Coburg-Gothy. Táž připravuje se k provozování na městském divadle v Lipsku.

— *Nové opery.* Od Marzany „Normanni a Salerno“ provozuje se v Salernu; Bensy „Astolfo Cavalcanti“ ve Florencii, kdež se též provozuje Flotowa „l'Ombre““ jakož i v Turině; v Lyoně nachází se na repertoiru „les Jardins d'Armide,“ mimo to od nejmenovaných spisovatelů „la Dryade“ a „la Fille du Bailli;“ „la statua de carne“ od Marchia dává se v Reggiu s dobrým úspěchem; „I tribuleri del sur Ipella“ dává se v Miláně. Hudbu i text k této opeře složil Raffaele Parravicini.

— *„Hugenotti“*, opera, jež dávána byla poprvé v Paříži roku 1836, byla již od té doby 500krát provozována.

— *„El primer dia feliz“* opera od Fernandeza Caballera, o které jsme se jednou již zmínili, došla dobrého výsledku na divadle „Liceo“ v Barceloně.

— *Vypsaná cena.* Na nejlepší mši a její vedení ke dni 29. červenci, kdy zemřel Karel Albert, vypsalo italské ministerstvo vnitřních záležitostí cenu 900 lirů a lhůta k zaslání byla ustanovena do dne 30. dubna b. r.

— *Dětské představení.* V milánském divadle Fiando byly provozovány tři operetky od Varisca a sice „la Piccola Filotora,“ „la Bambola, d' Antonietta“ a „un Giorno di Fiera.“ Personál operní vybrán z dětí a představení toto došlo obliby u obecenstva.

Repertoir král. zemského divadla v Praze v měsíci květnu od 1 — 15. 1. Ostří hoši, Rohovín čtverrohý, Debora; 2. Zlatohlav a tvrdohlavá žena, Ifigenie v Aulidě; 3. Krakonoš, Diblík z hor; 4. Princezna Trebizondská, Debora; 5. Princezna Trebizondská, Troubadour; 6. Ostří hoši, Řemeslnická merenda, Prach do očí, Milostpaní šla spát; 7. Kněz a voják, První den štěstí; 8. Mravenci, Gavoud, Minard a spol.; 9. Lumpácivacabundus, Princezna Trebizondská; 10. Hoši z osmnácté chasy. Ifigenie v Aulidě; 11. Princezna Trebizonská; 12. Hoši z osmnácté chasy, Bandité; 13. Bandité, Zakletý princ (ben. p. Lva); 14. Divotvorný klobouk, Faust a Marketa (pohost hra pí Polak-Huttaryové); 15. Bandité.

Repertoir ochot. divadel v měsíci květnu.

Dne 16. května ve Dvoře Králové „Jan Nepomucký“; na Hradčanech „Enšpigl“.

Dne 20 května v Krnsku „Chudý písničkář“; ve Viticích „Posvícení v Malčicích, aneb: Pane doktore, vy se mýlíte“, „Fotografická dílna v Praze“; v Kalné „Krakonoš, aneb: Srdce z kamene“; na Vsetíně (na Moravě) „Fraška a basa“; v Starém Přerově „Katovo poslední dílo“, „Hrabě v šatlavě“, „Pan Franz, aneb: Sedlák šelma velká“, „Nehody pana Šukálka, aneb: Zastavenícko při měsíčku“; ve Veltrusích „Prodaná láska“, „Osudný den fidlovačky, aneb: Strašidlo v ševcovské dílně“; v Krpech „Staročech“, „Nehody pana Šukálka, aneb: Zastavenícko při měsíčku“; v Čechticích „Jiříkovo vidění“; v Německé Rybné „Zmatek nad zmatek“; v Holubicích „Prodaná láska“, „Damoklův meč“; v Horno-Ročově „Dědkův kalmuk“, „Pan Franc, aneb: Sedlák šelma velka“.

Listárna redakce.

Panu J. H z P. zde: Na dopis váš odpovídáme, že chyb výslovně v této rubrice veřejně neudáváme, leč na výslovnou žádost zasílate ovu. Kupleta nám zaslaná jsou stará obsahem a výstup „Dohazovač“ musí býti přepracován, ježto každý solový výstup musí míti za basis jednou myšlenku, jakož pak i dramatický žert tím více a to chybí! Na zaslané odpovíme příště. Račte staré lépe spracovat a nám zaslati, neboť jsme hotovi, vždy naším mladším silám radu poskytnout.

„BESEDNÍK“ vychází vždy 1. a 15. každého měsíce a předplácí se

pro Prahu:		*mimo Prahu poštou:*	
na čtvrt roku	— zl. 80 kr.	na čtvrt roku	— zl. 90 kr.
na půl roku	1 zl. 50 kr.	na půl roku	1 zl. 70 kr.
na celý rok	3 zl. — kr.	na celý rok	3 zl. 40 kr.

Jednotlivá čísla po 15 kr.

Odpovědný redaktor: Jos Mikuláš Boleslavský. Vydavatel Ed. F. Schmidleichner.
Nákladem a tiskem Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně

BESEDNÍK.

Časopis věnovaný divadlu, hudbě a společenské zábavě.

Číslo 7. V Praze, dne 1. června. 1872.

Lidumilným vlastencům!

„Nešťastná vlasti, ubohý lide!“ ozývati se musí v prsou každého Čecha, když slyší, že opět novou ranou postížena jest zubožená vlast a v bídu uveden lid dobrý. Velemocný živel zpustošil kraje, nivy vlastenské, naše dědiny a obyvatelé těchto uvrženi jsou v náruč hladové bídy, hnusné nahoty; postaveni jako terč neblahému osudu, v oběť dáni krutému neštěstí; mnozí bez majetku, chudí, bez přístřeší, bez naděje v lepší doby — bez pomoci!

Nejsou bez pomoci! dosud žije v útrobách našich jiskra mocného plamene, jenž vzplane v obětavost; v prsou našich plane láska k blížnímu, k národu svému, k svým spolubratřím a proto přiložme ruce k práci, k činům chvalitebným. Čiňme sbírky pro ony nešťastníky povodní zubožené nejdříve mezi sebou, pomáhejme sami sobě, pěstujme pravou vzájemnost, stůj svůj k svému, nedejme v bídě plahočiti se bratřím svým.

Za tou příčinou obracíme se v listu našem k lidumilným pravým vlastencům, prosíce snažně jmenem nešťastníků za volné štědré příspěvky a zajisté nalezneme v našich vlasteneckých divadelních spolcích ty, kdož pořádati budou představení ve prospěch nešťastných, kteří činiti budou pro ně sbírky při svých zábavách a zároveň tyto za účelem tak chvalitebným a vlasteneckým pořádati.

Když nepomůžeme zcela, tedy aspoň ulehčíme bídy svých spolubratrů a to učiníme, vždyť jsme sami sobě odevzdáni v neštěstí a nevlastencem byl by ten, kdož by proti takovým podnikům brojil!

Nuže k dílu a rychle! Vezmeme odměnu v sebevědomí, že jsme dobře učinili a sta lesknoucích se slzí třpytiti se nám bude září vděčnosti a díků.

Redakce.

Útěcha nešťastných.

Proslov k divadelnímu představení uspořádanému ve prospěch povodní poškozených.

OSOBY:

Čechye. — Stařec. — Muž. — Jinoch. — Dívka. — Pacholík.

Jeviště představuje krajinu. V zadu pohled na hory.

Čechye (vystoupí zamyšlená.) V rychlém kvapu pádí století dlouhá, jak by ukončiti se měla věčnost nekonečná a nikde pokojného cíle, nikde oddechu! Sotva že minou dnové strastní, sotva že jedno oplakám neštěstí, již novým hrůzám hledím v tvář a lid můj, mé děti — jen v stálém vidím žalu a dlouholetých strastech a vychrtlé bídě! — — Což bída bez konce? zda není pomoci? — Ne tak! sama sobě odevzdána lidu svému pomohu a mé děti uznají lásky vlasti a díkem tisícerým zaznívati budou háje, slzy vděčnosti třpytiti se budou jak rosa na lučinách, všude uzřím vděčný svůj lid! Aj ty mraky neštěstí plné, ten hrozivý nebeské klenby hled! Srdce se chvěje, srdce mi zmírá a v bolestech úpí ohromená duše bídou vlastního lidu.

Stařec (opíraje se o hůl přijde.) Pomoz, pomoz, matičko milá, bez pomoci tvé zhyne věrné dítě tvé!

Čechye. Ubohý starče! proč hrůzným slovem pozdravuješ matku svoji, proč palčivou střelou prorážíš mateřskou hruď?

Stařec. Neštěstí, matko, pohání mne k tobě.

Čechye. Neštěstí nové?

Stařec. Staré sotva že počalo dřímati v jizvách, nové hned vyrostlo z hojící se rány.

Čechye. Starče pravdy milovný, mluv!

Stařec. V hlubokém spánku pohříženo bylo oko, volným proudem pohyboval se dech; na měkkém lůžku choré stařím hovělo si tělo a mysl zalétala v tichém snění v neznámý snů kraj. Když takto odpočívám bez starosti, po lopotném dnu, zaburácí krajinou děsivý hrom, nebe černavým hávem zastře si tváře bruhdy jasné a hukotný vyhrkne dešt z nepeských bran. V krajině ticho v lomoz se obrátí, přívaly vody věští jen zkázu, obrovskou silou lámajíc hráze, zahrady, chatrče strhujíc v proud. Lomozem tímto vybouřen z tichého snění probouzím pokrevnou šiji a již smrt zírá oknem pod domovský krov. „Vzhůru!“ zvolám zoufalým hlasem a pádím v temno ven. Vyjdu na pahorek, za sebou nezřím milených tváří a proto k chatrči obracím svůj krok, leč nohy mdlé starobou bídnou nemohou dále, já stojím ohromen — srdce hrůzou jak led. Volám nadarmo. Z chatrčí vybíhají postavy v dáli tmavé, já neznám v nižádné přátelský hled, všecko prchá, kvapí, pospíchá v kvapu a rodný hltavé vlny sežírají krov. Oko se zarosí, ještě jednou pohlednu k chatrči, zastenám „s bohem synu i ty milá dcero“ a již nezřím chatrče ale slyším pouze hluk ječivých vln. Jdu dále doufaje někde nalézti syna, potřásti nevěsty rukou a zlíbati čílka milých mi vnuků, však nikdo z nich se mnou se nepotká, v srdci mém teskno, smutno, tam panuje bolestný rmut. — Nuže matko ty naše, ty záštito dítek, štítem mi buď, ulev bídě moji a hrobařem mým slovo tvé buď. Jsemť stařec, nikoho již nemám, pro mne radosti nezkvetou více, kdežto odpočinek lehký zvratila militkých smrt a proto ty útěchou mou buď aneb usmrť mne — můj život neblahý, pln strastí jen byl.

Čechye. Nešťastníku! ty's stár, nemáš naděje více, však alespoň útěchy ozvěnu v prsou svých zbuď.

Muž (přijde v rychlém kroku.) Bůh tomu chtěl a slabá lidí je ruka, aby zastavila neštěstí proud. O ty pane nadhvězdný, mně milostiv buď!

Stařec. Zde viz druhou oběť neštěstí toho.

Muž. Dokonáno — ztraceno, co jednou život sladilo. Manželka, dítě pohřbeno v proudu — o že jsem nezhynul s nimi — ty bože vůdcem na další cestě v životě mém buď!

Stařec. Nebeduj muži, tělo tvé silné, tobě ještě zlatá kyne naděje, ty můžeš poznovu žít, však pohlédni na mne, jenž mrzut jsa na sebe mám tráviti leta v bídě a psotě, bez pomoci, bez naděje na tichý hrob. Možná ještě že někde zhynu, samoten, bez přátel, bez pohřbení: ty můžeš míti zas ženu i dítě, přátele i příznivou hruď, leč stařec je protivný ve světě všemu, on jest obtíží všem.

Muž. Ach jaká naděje?! Dnes divou silou uchvátila mi majetek voda, pochovala mi ženu a dítě, mně samotnému dala vyváznouti z propasti smrti nevratné. Vyšel jsem z chatrče nesa dítě v loktech a žena kráčela se mnou, leč v tom zkácí se veliký strom, pádem svým zabije ženu a příval vody zatopí ji a stíhá mne v patách. Ani okem

nemohu dáti mrtvole „s bohem," pádím s děckem, leč i nás obklopí loupežný proud. Strhne mne velikou silou a v prudkosti své unáší mne do prostřed spoust vody, já pracuji s posledním úsilím, proud mne dál žene, již umdlévají ruce i nohy, ponořím se bezděky a nevěda o sobě pluji uprostřed vod. Dítě jsem pustil necítě v rukou vlády a mne voda vyvrhla na strmý břeh. Myslel jsem, vrhneš se znovu do valicích se vln a pochováš i sebe, leč to by byl hřích, bůh mi dal život, bůh mi ho vezme, až přijde žití mého skon. Kam se vrhnu nyní — žebrák?! o ty můj bože nade mnou suď!

Čechye. Věř mi, muži, pro tebe zkvete útěcha nová, ty opět v pokoji život povedeš, abys boha chválil, díky mu činil, k lásce k vlasti pobouzel ostatní lid.

Muž. Raději zemřít, nežli želet toho, co mi kdy k útěše bylo, čím blažen byl život můj.

Jinoch (přikvapí.) O ty má duše! ty hrade mých nadějí! Proč mně tě vzal všemohoucí bůh, zda neměl jsem zpočinout jednou v loktech tvých jako muž, zda nemělas býti těšitelkou mou v dobách strastných? Jen pro tě jsem žil, tys dýchala pro mne život dadoucí vzduch a hle! tvé krásné tváře zahalila škaredá voda a to tělo mnou zulíbané líbá teď smrtivý proud. Ty's zemřela a já zde zůstal, strom bez mízy, květ bez vůně, bylina bez listů. O strastiplný dni, o krutý osude, jenž's nás rozvedl!

Čechye. Zas nový obraz utrpení!

Jinoch (klekne před Čechyi.) O matko velebná! poraď mi ty, když všecko zhynulo. Byl jsem chudý živě se prací rukou svých, neměl jsem ničeho mimo jednu duši, kterou jsem miloval nade všecko a tu mi neuprosný osud uchvátil. Voda převrhla lodici, na níž jsme spolu prchali, ona utonula a já zůstal vězet na vysokém dubu polomrtvý. Milou mi voda odnesla a kam mám jít, abych ji nalezl? O že jsem nezhynul s ní! K tobě se obracím, ježto nikoho více nemiluji mimo tebe a mimo své duše, která zhynula. Rodičů jsem nepoznal, lásku poznav, jsem ji opět ztratil a nyní zbýváš mi jen ty, matko velebná, drahá moje vlasti!

Čechye. O můj synu!

Jinoch. O matko vlasti, ty lásko nekončená! buď mým rádcem a útěchou, v tobě nechť naleznu náhradu za ztrátu svou, ty mi můžeš vše nahradit a nahradíš! Tebe jsem miloval a chci na dále milovati, láska k tobě vzplane ohněm trvalým. Srdce osiřelé přijmi ty a nebuď mu macechou, ale pravou matkou laskavou, jsem syn tvůj — dítě tvé!

Čechye. Kéž bych mohla jedním dechnutím pomoci vám, ráda bych vlastní za vás cedila krev. Než pohleďte na mne, z očí mých vyhlíží bída, v tváři usadil se zádumčivý žal a v čele bledá strasť naorala vrásků a nyní kdy potřebuji sílu, nemám ničeho. Síla má vyssáta a kdo pomůže nám teď? — děti, mé děti! Doufejte v sebe — doufejte v bratry a ti vás neopustí.

Dívka (plačíc vystoupí.) Ach, ach, ach!

Čechye. Ach, čím tobě stísněno srdce, co vyhání z očí tvých ten slzí proud?

Dívka. Já jsem nešťastná.

Čechye. Což nikdo není šťastným, zda všude jen neštěstí rozestřelo těžkou síť?

Dívka. Ach, paní velebná, já neznám tebe dle jmena, cítím jen v srdci svém jakýsi pud, jenž mne pobádá, abych tobě svěřila svůj žal. Tvé oko na mne láskou se směje, z úst tvých zaznívá pro mne útěcha ladná, o paní ty moje, žaly mé slyš!

Čechye. Ach dívko milená, hledášli úlevy na srdci matky, jež snad již pod sirou spí zemi, na prsou mých nahraď si všeho.

Dívka (klesne jí v náruč). Ach paní — matko velebná! Spali jsme já a otec a bratr pod dešti vzdorným krovem, sladkostí poutal oči nám spánek a hle! bouře soudná zarachotila na chýši, probudila nás a my pádili ven. Z oblak černých lily se proudy a jaký tedy div, když brzy vesnice nohy své smáčela v proudu, jež hltavě vznesly se k vrcholům střech. Bratr a já spěchali jsme ze vsi, než otec zůstal pozadu, bratr se vrátil, než má se vrátiti dosud — chladný ve vlnách oba nalezli hrob.

Čechye. Jsi mladá a nesluší se tobě zoufati nyní, ty dobré mysle dále i buď, neboť pro tebe kvete ještě jaro, pln síly očekává tě život a rozkoše mnohé uvítají tebe. Prozatím hledej útěchy ve mně, vždyť — aj kdož přichází tamto, pachole malé, pachole malé se zaroseným okem a ručkama k nebi sepjatýma. O pojď jsem andílku, pojď ty milostný, matička políbí čílko tvoje, zulíbá tvářičky tvé.

Pacholík (vběhne.) Matinko, matinko!

Čechye (obejme ho). O Pojď jen k matince svojí, pojď!

Pacholík. O jak jsem rád, že jsem vás matinko nalezl, myslel jsem, že se nevrátíte, když jste šla pro bratra, abyste vynesla i jeho, když jste vynesla mne. Kvapil jsem polem, běžel i lesem a nyní jsem teprv nalezl vás, jste sice jiná než dříve, však oči vaše, toť maminky hled.

Čechye. Všichni spěcháte ke mně a všem já pomoc mám dát. Nuž dobře. Starče ty chorý, ty nalezneš štědré chýše, která poskytne ti útulku v stáří a všude bratří podají dar. Bez starosti nechť žiješ, až do hrobu skloníš šedivý, stříbrný vlas. A ty muži přemoz své žaly, utiš to rozkvílené srdce a uč se snášeti mnoho, neb synové moji určeni jsou ku zkouškám těm větším. Tobě jinochu budiž radou: Miluj svou vlast a vlast ti oplatí lásku, zlepší se života běh. Dívko ty cudná, neztrácej důvěry, leč hleď okem lesknoucím v dáli budoucích dní a tam i tobě lepší pokyne doba. A ty mé pachole — ty mým jen buď. Z tebe vyroste jinoch jarý a láska jen jedna v útrobách jeho, láska k vlasti, láska k matce své!

Nuž doufejte všichni v bídu uvržení,
že pomoc vám dám, dítkám já svým,
a byť byste byli od všech zavrženi,
u mne jste jisti životem svým.
Já miluji dítky, jež vroucností planou
ku matce své, k zemi té, jež život jim dala;
u mne vždy jim jiní ku pomoci vstanou,
dřív nežli bych je k pomoci byla já zvala.
Vyť Čechové všichni, Čechové dobří,
jimž láska k bratřím v prsou žije,
vyť spěcháte k pomoci, k činu bodří,
neb srdce vám v prsou tak bije,
jak byste sami utrpěli škod.
Bratří nešťastní a bratří šťastní
jedinou obývají pospolu zem,
protož jim vespol nechť plynou slastní
dnové, radost nechť kyne pospolu všem!
U jiných pomoci nehledejte mé děti,
ti vám by sotva as podali milosti chleb,
ku bratřím s prosbami nemeškejte vy spěti,
tam kyne vám pospolný, bratrský chleb.
Bratr bratrovou bídu umenšit hledí,
on s ním cítí žalostných běd,
prsa bratrovu bídu umenšit vědí,
vždyť byl množství zakusil běd.
Nuž Čechové moji, lide zubožený!
vy sobě sami pomoci hleďte
a kdož darem bude štědrým podělený,
ten díkem vám zavázán! Pohleďte
na bratří — milujte je, skytněte dary
a Čechye matka radostí zaslzí zraky:
vždyť pozná, že nejsou u nás sváry
ba ani nepřátelství hnusné, škodlivé mraky —
jen heslo že jedno panuje u vás:
„Svůj k svému, šťastný k ubohému
vždy bratrem, utěšitelem bude!“

(Skupení, jemuž Čechye žehná v záři vycházejícího slunce. — Opona spadne.)

Ed. Ferd. Schmidleichner.

Vlasť.

Doslov k divadelnímu představení uspořádanému ve prospěch povodní poškozených.

OSOBY:

Čechye. — Dívka. — Jinoch. — Dívky.

(Jeviště představuje utěšenou krajinu.)

Čechye. Bída zmenšena a lid můj zachován! Zachován opět svou vlastní silou, jež mu dává mravní vědomí, dokázalť on světu, že v srdci jeho láska, jež poutá ho ku bratřím svým v smrti i životě. O kéž by ten národ jednou stanul na vrcholu pokoje, kéž by rozprostřel se svatý mír nad nivami mnohdy zdrcenými, kéž by lesy dýchaly blahý život mu a to vodstvo slávské kéž by mu jen přinášelo úrodu! Však to jen kýžby, v budoucnosti dálné tam snad ještě větší naň čeká strast, než proč se rmoutit? lid ten můj, ten dovede v boji, v míru vytrvat.

Dívka. Aj, jsi ty to matko, matko drahocenná?!

Čechye. Jsem dítě mé! Co však přivádí tě ke mně? Snad zakusilas zla nového aneb hrozí ti nebezpečí snad?

Dívka. Aj, jak se to ptáš?

Čechye. Já matka vaše zvykla jsem již tomu, jedno neštěstí pohřbíti a s druhým se milkovat.

Dívka. Dnes mne přivádí matko touha jiná, touha radostnější — dnes musím tobě děkovat!

Čechye. Děkovat?

Dívka. V neštěstí uvržena neznala jsem pomoci a útěchy, všude jen bída a nouze mně vstříc kráčely. Všude zaslzené oko bo-

lestný výkřik jenom jevilo a tváře bledé smrt jak poselkyně věštily. V nahotě hrůzné kolem dlely kraje, z bahna a písku spousta vzhlédala, role úrodné v hroby jsou proměněny a tiché chýšky smrti v příkrovy. V tomto bludišti bídy hledala jsem cestu, jež by mne vedla z toho zoufalství a hle! tu jsem našla tebe — svou naději a útěchu. Všude kde tváře od mne odvrátili, kde prstem ukazovali z domu mi na cestu, tam srdce moje krvácelo, zde však nalezla jsem, co jsem hledala. Ty, matičko dobrá, na prsa jsi mne tiskla, tys nebohou celovala a co jí spousta hrůzná vzala, tys láskou svou jí navratila. Tobě, matko, díky moje patří, tobě i život můj náleží! Ode mne vezmi vše, co jsem, vždyť tys to paní nade mnou!

Čechye. Nikol', má dcero, znám tvého srdce svatou touhu a nechci vzíti ničeho mimo díky od tebe. Pouhý dík postačí mi, abych vzala za dobrodiní odměnu, které jsem rukou bratří a sester poskytla, ty však ale srdce vlasti věnuj, bys byla dcerou její na věky.

Dívka. Srdce, matko, to náleží tobě, v něm plamen pro tebe jen plamená a pokuď srdce v prsou mi bije, vezdy jenom pro tě svatý oheň plápolá. Ani nevím, jak bych děla tobě o tom svém srdci tak malém, z něhož však proudy lásky nekonečné k tobě se hrnou. Ne jen v zánětu a zápalu cítím já lásku k tobě, ale i v klidu srdce, v pokoji duše své a proč bych tedy zapírala, že bez tebe nemohu ani žít.

Jinoch (vystoupí.) Díky, tobě Pane nad hvězdami, díky! Díky, žes mne vyslyšel! Dosud srdce zachvívá se při vzpomínce na smutnou spoustu a myslímli na ni a na čas nynější, ten rozdíl mi tane na mysli. A komu zaň bych děkoval? Kdo tvůrcem nového štěstí, kdo mi nový život osladil.

Dívka. Rukou spolubratří matka tvoje!

Jinoch. Ach ano, spolubratří moji zároveň se mnou ztráty železi, však nejen žal jsem cítil jejich, vždyť zároveň mi pomoc poskytnout hleděli.

Dívka. A pomoc poskytli ti?

Jinoch. Poskytli.

Dívka. A pro jakou příčinu?

Jinoch. Pro ten svazek, jenž nás poutá k sobě, jenž nás činí bratry, sestrami pospolu.

Dívka. A svazek ten, jak zoveš?

Jinoch. Jest to láska, jenž ten svazek tvoří a láska tato silnými slabé učiní.

Dívka. Jest to láska blažená, pro kterou žije mladík v květu a srdce dívky klokotá?

Jinoch. Láska ta je jiná. Rodí se v srdci onom, jež pouze jedno miluje.

Dívka. A to jedno?

Jinoch. Vlastí zove se.

Dívka. A vlast i ty miluješ nade všecko?

Jinoch. Ano vlast!

Čechye. A ználi ji srdce tvoje, zda i ty ji znáš?

Jinoch (hledí chvíli na Čechyi, nadšeně.) Ach vlasti má, kdož by v tváři tvé nezíral, že tys ta naše Čechye? V tvém oku jenom sídlí láska k nám a z úst tvých spása pro nás pouze vychází. A ruce tvé, ty žehnají dílu synů tvých. (Klekne před Čechyi.) O matko, žehnej synu svému i na dále, víť on, žes pouze tys to byla, kterás mu v nouzi pomohla. Když nikde neskvěla se hvězda, jež by byla pomoc věštila, byla's ty jediná, která jsi se ujala svých dítek a jim pomohla! O jak hrdě můžeme hledět do širého světa a s chloubou hlásat podnebesím: My máme vlast a více nepotřebujem. Nám není zapotřebí ciziny, my nemusíme v cizině pomoc hledati, my máme matku bohatou, ta nám pomoc poskytne a nepotřebujeme milost cizích a snad i nepřátel. My jsme dítky Čechye a proto přijmi matko naše díky od mne jmenem synů ostatních za pomoc, kterous nám dala bratry našimi, když my jsme v bídě uvázli.

Dívka. O matko, tobě díky!

Čechye. Nuž přijímám díky vaše, jež kladete mi na oltář a bohdá z díků těchto vzroste jednou pro mne sladká odměna. Chci míti Čechy sesilněné, chci míti národ svorný, sebe milovný a pakli vespol láskou bude národ utužen, potom ni bída, ni zloba síly jeho nezvrátí. Nuž dcero moje, synu můj, vy buďte šťastni pospolu. (Dá ruku jinochovu v ruku dívčinu. — Jemná hudba.)

Čechye:

Až jednou léta minou v hlubinu,
z níž nevrátí se více k vám,
pak vzpomeňte si na tu rodinu,
k níž každý z vás je upoután.
Vy hleďte chovat v sobě lásku k bratřím,
tu lásku slastnou, milou, posvátnou;
vy pomáhejte v bídě jsoucím bratřím,
vždy buďte jim podporou vydatnou.
Na rámě své se vždycky spolehejte,
nehleďte nikdy, kde kdo pomůže;
svobodu sobě ve všem ponechejte
a z této volnost vám pak vyroste.

Nebuďte k činům dobrým váhavi,
však každý hbitě ruku podej k dílu,
kde přede bídou vznikly obavy,
že zhyne lid vám milený. K podílu
vám v odměnu pak bude láska bratří,
vědomost vlastní síly, síla národu —
k níž samostatnost národu také patří, —
ba že jste synové jednoho národu.
Prozatím buďte s bohem, na vlast pamatujte,
jí k hanbě nechtějte pak sloužiti,
však činem dobrým slávu její rozmnožujte —
a ona vás vždy bude střežiti.
Když bída, nouze tísniti vás bude,
když mdloba v boji pro vás nastane,
tu jediná pak Čechye vám zbude,
jež k pomoci vydatné povstane!

Dívka a *Jinoch.* Díky — díky tobě matko, pro tebe každý život svůj nastaví!

(Hudba veselejší než prvá. Jinoch a dívka kleknou líbajíce ruce Čechyi — hudba veselá, která přejde v píseň „Těšme se blahou nadějí.“ Ze všech stran vystoupí bíle oblečené dívky, nesouce veliký věnec, jímž skupení ověnčí. Tři z dívek nesou znaky koruny svatováclavské a postaví se kolem Čechye tak, že znak český vznáší se nad hlavou Čechyi, v pravo od ní stojí dívka se znakem moravským, v levo slezským. — Zář zapadajícího slunce osvítí skupení — opona volně padá.)

Ed. Ferd. Schmidleichner.

O české dramaturgii.

I.

Z kraje sluší se nám, abychom nejprvé promluvili o tom, co pod názvem „česká dramaturgie“ míníme a očem zároveň jednati hodláme.

V Čechách jakož i na jiných místech nepěstovalo se dráma od počátku toho kterého národu a my pozorujíce jiné musíme říci, že jen tehdy dráma samostatné a umění dramatické může přijít k dokonalosti své, když byl již celý národ ku vyšší dokonalosti své u vědách dostoupil.

Řecké dráma horovalo za Sofokla a pomyslímeli na to, jaká to byla doba, maně nám napadá, že i ostatní umění bylo na výši neobyčejné a zároveň ale i politický život Řeků byl vyvinut.

Řecké dráma dosáhlo své výše za všeobecné slávy řecké, neboť právě dokonán byl boj za samostatnost řeckou, Řekové porazili odvěké nepřátele své a nyní mohl obrátiti se Řek úplně k Musám a jim se věnovati, Onť byl svobodným v jednání, myšlení a řeči a proto i svobodným ve vědách a umění. Svobody zajisté jest ku všemu potřeba a k básnictví, tušíme, nejvíce: Máli básník myšlenky své divně zahalovati, aby tomu neb onomu nepověděl do pravdy, musíli i pravdu vynechat, aby mohl psáti, tož myslíme, že jest obmezenost a genius nemůže býti obmezován.

Římané nedosáhli v dramatě slávy vůbec, zpracovávajíce nejvíce dramata řecká do latiny, jak Plautus tak i Terentius, ano podotknouti musíme, že ze třech a dvou veseloher zdělána jest jedna. Takové básnictví zůstalo bez vyšší ceny.

Že v Římě básnictví nekvetlo jako v Řecku, jest jisto a příčiny toho hledati musíme jednak již v samé povaze Římanův a za druhé v tom, že Řím zanášel se neustálým bojem, jenž nikdy neměl konce, ani za dob císařských. Římané nebyli geniové básnictví, dlužno nám však podotknouti, že Římané neprospěvše nám v básnictví, prospěli nám svým právnictvím.

Doba slavná pro dráma řecké byla za slávy obecné.

Podobně i u jiných národů.

My psali bychom o dramatě českém, však bohužel dosud žádného nemáme, ale snad jednou budeme mít, že to pravíme, nemusíme se styděti, vždyť sám dramaturg německý pravil o národě svém „my dramata svého nemáme“ a proč bychom my si toho zapírali?

Francouzové nyní mají sice své veselohry a tragedie, že to ale není žádné národní dráma francouzské, toho nám nebude upírati nikdo. Byly sice doby, kdy zbožňován byl Moliere, Scribe a jiní a ty doby minuly a práce jejich, udrželyli se vůbec na repertoiru těch kterých divadel francouzských, udržely se pro svou hodnotu a ne snad proto, že by byly dramatem národním.

Vývoj dramata národního ve Francii zaražen byl přepychem Francouzů samých, kteří sbírajíce v národech jiných to, co se jim líbilo, zapoměli sebe, uváznuvše ve zvycích cizích Oni sami zapoměli na sebe a tudiž zakopali národní dráma své.

Vskutku nemůžeme říci, že by měl ten neb onen národ evropský své národní dráma mimo Řeky a jiné, jako Italy a Španěly. Všichni ostatní národové pracovali dle těchto a tudiž jen zdokonalovali, nikdy ale původnosti nevymýšleli.

Horovaloli německé dráma za Goethea a Schillera, byla to doba dokonalosti dramata německého, ale ne národního, neboť oběma těmto geniům sloužily za vzor práce řecké, francouzské a anglické a my Čechové — my nemáme též dramata národního a sotva ho nabudeme, neboť nátlak ciziny jest přílišný, než aby mohl povstat někdy genius národní musy dramatické a potom kdož ví, zdali by došel uznání, jakož i jinde se stalo.

Dráma naše může a doufáme, že přijde k vlastní dokonalosti, budeli národ vespolně pracovat na zdokonalení sebe sama celého a až jednou zavítají k nám dnové míru a pokoje, potom snad zavítá i k nám sláva dramatická.

Na základě tom umínili jsme si psáti „o dramaturgii české,“ jednajíce o dramatických pracích našich.

V nejstarší době, kdy národ náš sám sobě panoval, kdy mohl pro sebe co chtěl činiti, tenkrát bylo dramatické básnictví u nás zcela cizím.

Víme dobře, že v prvních dobách historie naší nevyskytují se žádní filosofové, vzalať filosofie česká počátek, jak myslíme, teprv u Tomáše ze Štítného a první tedy doba byla na menší dokonalosti umění vůbec a proto i nemohlo dráma zakotviti se u nás a za druhé i to, poněvadž v sousedstvu našem neměli jsme nic podobného. Co bylo, to bylo dosti mizerné pro Němce samy, než aby na tom záliby nabyl někdo jiný.

My Čechové byli jsme vždy v poměru takovém, že Německo hledělo na nás, jak se říká, skrze prsty a proto zřetel vlastenců byl na jiné stanovisko obrácen a ne k umění samému.

Když pak v Německu počalo pučeti v bídných začátcích básnictví dramatické, tu i do Čech jest přinešeno.

Doba tehdejší byla nevděčnou pro básníka i umělce, neboť musíme si pomyslit, že herec považován všude za komedianta a ne umělce.

Všude hledělo se k tomu, co k zvláštní třídě lidí, jak i u nás ještě před nedávnem a divadla nebyla z počátku žádná, neboť hrávalo se z prvu jen v kostelích.

Jaký děj byl vzat, vysvítá z toho. Kristovo narození a umučení a podobné byly hlavním předmětem tehdejších dramatických prací.

Když ale později šašek opovážil se v kostele extemporovat trochu rozpustile, vyhozeno jest divadlo z kostela a chrám Thalie bylo lešení, na trzích stavené, kdež prováděly se podobné hry.

Bible sama dlouho poskytovala látku k pracím dramatickým a nebylo tedy divu, že v tom zabředlo i umění naše, neboť první zlomek takové divadelní hry „Mastičkář“ jedná též o Kristu a sice o ženách nesoucích mastě a pochází z XIII století, pozdější hra, psána podlé latinského omnipotens pater altissime ad monumentum venimus, nese jmeno „Hrob boží,“ pocházejíc ze čtrnáctého století. Až do čtrnáctého století, ku konci téhož, nebylo tedy žádného dramatického básnictví u nás, co bylo (byloli více než máme pozůstatků), bylo pouhým překladem aneb jen zpracováním, jakož i v době následující. V Německu nebylo lépe, tam jako u nás a proto nemohou oni nad námi se vynášet, že by byli již od šeré tmy historie bývali klasiky.

Z patnáctého století nemáme ničeho, až teprv v první polovici šestnáctého století nacházíme zase něco, což ovšem není žádným dramatem.

Psalo se něco o něčem, však nikdo by v tom nenalezl ani podobu dramat starých ani nových. Bylo to vše pouhé rýmování o básnické řeči, o řeči květnaté, o vzletu o zvláštní stychiometrii dialogů nelze mluviti Bylo to vše prvotinami, a sice opět dle německého a latinského, neboť Konáč překláda Judithu z německého.

Děj k dramatickým pracím brán jes nejvíce z bible i v době této, čemuž naznačují tituly „Komedia o Zuzaně“, „Komedi o králi Šalamounovi“, „Komedia o bohatci a Lazarovi“, „Komedia o vdově“ a jiných.

Vesměs užíváno rýmu, a sice při verš 8, 10, 11syllabním a jak se překládalo, o tom uvedeme příklad, a sice závirku „Ko

medie o žebrácích a kupci, s kterým půtku měli“:

Zavíraje tragedii,
před žádným toho nekryji,
že jsem ji z polsky vyložil,
v některých místech rozmnožil
na žádost jednoho pána,
od něhož mi jest poslána,
něco jsem z ní opustil,
jakž mi můj smysl dopustil.
Maje to sobě na vůli
zvláště jakousi fabuli
o nějakém vlku mladém,
kterýž chodíval za stádem,
též také i o frejíři,
o kterémž Polák řeč šíří,
ježto o čemž začal psáti,
nechce k tomu slušně státi,
nýbrž i mysl zprzňuje,
k zlé žádosti ji vzbuzuje.
V čemž jestli že se kdo kochá,
jest toho nemalá trocha
v Májovém snu kdys napsáno
i tištěním ven vydáno,
též i v Mnohých jiných psaních,
ježto příliš dosti na nich.
A také zlému učiti,
mládeži k tomu sloužiti,
což by každý z povinnosti
měl míti zde v ošklivosti,
netřeba aniž náleží,
nebo tu o duši běží.
Samo přirození naše
zlé věci plodí a páše,
tím se při tom zpraviti chtěj,
a již se nyní dobře měj.

V době té zajisté účinkoval na drama-ické básnictví směr všeobecného smýšlení, sice nábožensko-didaktický.

Práce nad práce prvnější doby lepší, leděno i více k formě, což zajisté mělo pří-nu v tom, že Němci již tehdá tvářili se Francii a tudiž i k nám více z toho mešeno.

Mezi spisovateli nacházíme v době té iena: *Mikuláš Konáč, Mikuláš Salius, avel Kyrmezerský, Šimon Lomnický, Da-el Stodolius z Požova, Adam Tesacius rodský, Tobiáš Mouřenín, Campan Wod unský,* (jenž poprvé zpracoval u nás zná-u látku „Břetislav a Jitka“, škoda, že se rukopisu neví), *Mikuláš Vraný.*

Možno že i více bylo prací, však pro s ani jmen, ani rukopisů nezachováno.

Doba, která nyní v Čechách se připra-vovala, nejsouc žádnému odvětví přízniva, nebyla i básnictví a umění dramatickému. Bylť to počátek sedmnáctého století, jenž nám přinesl nezapomenutelnou ránu bitvy Bělohorské.

Tam dostenal Čech poražen, tam pora-žena svoboda, den bílý pro nás zastřen a dvoustoletá chmůra rozpiala se na blankytu naší literatury, jakož i naší politické svobody.

Do Čech cizí šlechta nasazena a což této záleželo na vzdělání lidu, ta nehleděla na nic než na sebe a své statky, pro nás ale rostla poroba.

Za takových dob nemohlo se básnictví dramatické vyvinovati, ježto netoliko že ne-bylo žádných mecenášů pro českou literaturu vůbec, pro umění dramatické zvlášť.

Odkud mělo básnictví zkvétati?

Tato doba jest pro literaturu pravou pouští písčitou, kterou přejíti musel národ náš, chtě-li vybřednouti ze tmy.

V době té bylo pro nás velmi nepří-znivo, a nestal-li se za dob dřívějších jako za Rudolfa II. nikdo slavným poetou, kdy mohl nadíti se podpory, nyní zajisté nemohl.

V bídné této době, která se vleče od roku 1620 až do roku 1774, napsáno sice více her, z nichž některé máme a o nichž blížeji pojednáno bylo již v časopisu „Česká Včela“ a jinde, nejsou ceny vysoké žádná. Jedna věc, která ne tak pro básnictví dra-matické jako pro hudbu operní důležitější jest, jest to, že v době té složil učitel školní Schreyer na Moravě několik operet v nářečí hanáckém s hudbou.

Doba tato jest jakýsi přechod do dob novějších, neboť v Německu již počato bá-snictví dramatické pučeti, tamť nalezalo se též více mecenášů.

My tedy hleděli jsme zároveň se zdo-konalovati, jakým způsobem to u nás šlo, promluvíme později.

Rozdělili jsme si článek ten ve dva od-díly hlavní, a sice od počátku až do roku 1774, neboť po celou tu dobu nenacházíme žádného stanoviště, které by počínalo v umění dramatickém novou epochu.

Doba nastávající byla již pestřejší a zá-roveň i více máme po ruce, dle čehož mů-žeme souditi na spisovately a dobu a zároveň i více zpráv.

V Praze počalo se hráti, o tom však, jak a kdy se hrálo, s jakými svízely bylo

divadlu našemu pracovati, nebudeme se šířiti, nalezneť čtenář o tom obšírnou zprávu v „Divadelním almanahu“ vydaném r. 1869 nákladem kněhkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně.

Podotkneme pouze, že v době té usadilo se německé divadlo v Praze, z jakých příčin snadno lze uhodnouti, víme dobře, že ku konci 18. století snaha germanisační v Čechách byla veliká, mimo to ale i opera pěstována, ale vlašská a tak se stalo, že si vzpoměl Vlach, aby poprvé hrál česky pro lid. Z lásky k Čechům toho neučinil, pouze k vůli svému prospěchu, jak nás poučil, shledav, že představení se nevyplácí, zaraziv česká představení.

Doba jedna minula. Druhou pak líčiti budeme dále dle jistého stanoviska, o kterémž se příště zmíníme.

Na poli esthetiky dramata po celý ten věk neučiněn ani krok.

O charakterech.

Charaktery osob jednajících v tragedii a komedii čili veselohře jsou dvojí, jakož rozdíl tvoří tyto mezi sebou. Jeli tragedie obrazem vznešenosti, jsou charaktery osob líčených jiné nežli veseloherní a již Sofokles sám stanovil rozdílu mezi charaktery, říkaje, že líčí lidi tak, jakými býti mají, Euripides ale jakými jsou. Že v tom velkého rozdílu, to každý snadno pochopí, neboť Sofokles zajisté obcování s lidmi nabyl zkušeností, která povstala z pozorování j e d n o t l i v ý c h povah, a tutéž zkušenost (představu osoby) na c e l é druhy přenesl; Euripides naproti tomu, jenž nejvíce času byl v akademii a odtuď tedy na život hleděl, pozoroval více jednotlivce v skutečnosti, druh lidí viděl potom v jediném člověku a líčil následovně podlé skutečných osob povahy sice přirozeně a pravdivě, ale často i bez dálší všeobecné podobnosti, které k provedení básnické pravdy vyžadujeme.

Bez vylíčení povahy nelze mysliti si žádných komedií a proto je-li účelem komedie vůbec líčení povah, tedy spíše dosáhnouti lze cíle, jestli povahy osob budou všeobecné, povšechné, jak možná nejvíce. Charakter osoby líčené buď nám representantem druhu svého, naše pak krásochuť může shledati na něm všecky ty známky charakteru líčeného. Nemusí ale povšechnost vztahovati se na každou představu, jež by vznikla možným účinkem, ale pouze toliko na skutečnost vzniknuvší ze sil povahy této, aby mohla býti zkušeností odůvodněna a v obecném životě nalezena. —

Líčí-li se v tom neb onomcharakteru náruživosť jakás, nesmíme líčiti tuto, ale člověka onu náruživosť majícího, neboť vylíčenáli náruživosť, není to člověk přirozený a dráma vůbec zakládá se vztahmo ku charakterům na přirozenosti. Náruživost sama buď vylíčena tak daleko, jak se v obyčejném životě státi může a jak by sama příroda a povaha dovolila.

Jako malíř při vyobrazení charakterního muže aneb celého děje, jednotlivé tahy povahy nám líčí, takž i básník veselohry bude nám jednotlivé obrysy a tahy povahy líčiti a sice tak, čím více mu děj dovoluje, ano on nám schválně jednotlivé tahy přivádí a čím více tím lépe, kdežto naproti tomu tragedie dovoluje jen tak daleko do podrobnosti povahu líčiti, jak daleko není ději na škodu.

Vylíčení bezprostředné čistých náruživostí tvoří nám před očima obraz krásochuti nepříjemný, hrubý.

Vzorem vylíčení povah veseloherních opět jest nám Shakespeare, neboť byťby sebe ostřeji jednotlivé charaktery vylíčeny byly, přece samy sebe zcela a úplně označují a vlastnosti své, ať již vrozené aneb panující jen tehdy nám přivádí před oči, naskytlali se příležitosť a sice jak děj sám nenuceně k tomu dovoluje.

A kde vzal charaktery své?

Shakespeare dosáhl výtečnosti veseloher svých tím, že věrně přírodu líčil nápodobě ji a poněvadž genius jeho ničeho neopomenul, co by během děje jemu posloužiti mohlo k ostřejšímu vylíčení charakteru.

K vylíčení dobrých charakterů zapotřebí dále ještě i pravdivost a pravdivost tato jest ona, že charakter líčený souhlasil by s charakterem v přírodě, nemožnýli souhlas takový, jest charakter tento falešný, klamný; abychom pak pravdy dosáhli u vylíčování charakteru, jest zapotřebí k tomu, aby básník jak ve filosofii tak i v životě zkušenosti nabyl. Filosofie zajisté neuchýlila se nikdy od cesty

„ad veritatem vitae propius accedere“ totiž přibližovati se vždy ku pravdě života, ku pravdě povšechné; neboť čím více se básník odchyluje od pravdy jednotlivce, tím více přichází ku pravdě povšechné.

Umělec může více neb méně přirozené pravdě se přiblížit, totiž skutečnosti, on může nám vylíčiti předmět i do nejmenších podrobností, ale čím více zabíhá v podrobnosti předmětu, tím více odchyluje se od celého druhu, však aby se to nestalo, snáší jednotlivé podrobné úkazy v jedno a tvoří takto individuum representující celý druh.

Tímto lze vyvrátiti výrok jednoho filosofa, jenž praví, že básník nám podává původní pravdu z ruky třetí.

Čím více se odchyluje, totiž básník, od zvláštnosti individua, tím více přichází k pravdě povšechné a podává nám takto bezprostředný obraz pravdy a zároveň pak tím jest básnictví vážnější a filosofičtější studium nad dějepis, jak praví Aristoteles, neboť básnictví vypravuje více povšechné, kdežto dějepis zabývá se raději individuem.

Jakož i v tragedii musí býti souhlas charakteru, taktéž i ve veselohře, charaktery nedobře líčené tvoří nedochůdče a nedochůdče nehodí se v umění.

Každá osoba jedná úmyslně, vědomě cíle předsevzatého a také i ve veselohře, s tím toliko rozdílem, že v dramatě (tragedii) uveden bývá charakter v konflikt, kdežto ve veselohře nastupují spletky (intrigue).

Čím více spletek, tím ovšem zábavnější veselohra, tím ale též i možno vykresliti ostřeji charakter, kdežto charaktery veseloherní mohou býti i situacemi nahodilými líčeny.

Jaký charakter se hodí do veselohry?

Na tuto otázku odpovíme povšechně: vše může býti ve veselohře, čím kárán může býti zvyk ten neb onen, neboť veselohra staví nám před oči děj pomoci něhož mají býti vady v nás tříbeny a proto nebude nikdy snadným pro mladého básníka napsati veselohru, ježto vyžaduje znalosti charakterů v skutečnosti.

Jeden příklad máme na řeckém básníku Menandrovi, jehož první práce liší se zcela od pozdějších a jenž tušíme, byl 52. leta stár, když zemřel, napsav 150 veseloher. Čím starší byl, tím pestřejší jeho charaktery, jakož i sloužiž za příklad známý u nás v překladech Kotzebue, jenž mladý jsa, napsal snad asi tolikéž veseloher avšak jakých! Jsou to práce mělké, nesáhající do hloubky, kdežto Kotzebue psal více pro zábavu, a ne aby napsal něco řádného, že i my máme bohužel příklady takové, o tom pomlčíme.

Jako k vylíčení charakterů v tragedii zapotřebí hlubšího studium, podobně i ve veselohře, kdežto musí míti každý charakter psychologickou hloubku, dle níž ho oceňujeme, pouhé vtipkování aneb fráse nečiní veselohry, jichž se za našich dob jen hemží a kterých Vídeň má mnoho, že i Paříž není jim nepřítelkyní, nebudeme pochybovat.

Na místo veseloher, v nichž zastoupeny jsou charaktery, nastoupily v novější době sprosté frašky, plné komedií a vtipů, s ukrutnými přípravami a živými obrazy, tak že by nezůstalo z takové frašky nic, kdyby se jí odňala úprava a část dekorativní. Takové veselohry jsou pro budoucnost ničím a mají ceny pranízké, ježto lechtají jen sluch, však vnitřní ceny nemají.

Literatura naše, jež dosud málo řádných veseloher čítá, tím sotva pomůže si na nohy, budeli se pachtit po vídeňských a berlínských fraškariadách kouzelných a ten náš lid málo z toho bude mít užitku.

K naznačení charakterů ve veselohrách užívali již Řekové zvláštních jmen, jakož i Latiníci neboť dle povahy jmenovávala se osoba sama a jako v tragedii nacházíme nejlepší mistry v Řecku a Anglii, tak i komedie má tam svého zástupce.

Líčení charakterů vzato ze skutečnosti, toho Aristofanes dokázal svým Sokratem, jenž ale nemyslil pouze Sokrata, ale celý druh sofistů, ano i podobně líče statníky řecké a Falstaf, zda není to kopie skutečnosti? a těm podobných více.

Ač pak by mohl někdo říci, že veselohry jejich byly časové, odpovídáme na to, že charaktery veseloher jejich jsou ale pro všecky budoucí časy pravým zrcadlem jejich doby a zároveň pak z toho jde na jevo, že dobrý genius bude vždy duchem svým vznášeti se nad svou dobu, jak by již byla minula a dovede nám ji věrně podati. Obraz takový, charaktery dobré, ostré, nezavisící snad na na nějaké maškariadě a obecné zvrhlosti zůstanou pro vždy zajímavé, krásné a platné.

Charakter veselohermí nesmí postrádati mravní ceny, zdánlivá nemravnosť musí vésti k poznání esthetického dobra.

S. F. E.

Pivo a láska, čili: Magnety života,

aneb: Svatovšetečné rozjímání,

jak se má milovat a jak se má pít, s bolestnými příklady a veselým koncem, všecko ve staré škatuli na deklu nalezl a z lásky k mládencům a zvláště hezkým pannám oprášil, opravil a do rozkošných veršů uvedl a na památku známému, neznámému příteli, jenž mu škatuli půjčil, na světlo vydal Petr Jehlička.

Schválně na správku jsem poslal lýru
dlouhým odpočinkem zbortěnou,
abych k poznání dvou elixirů
rozezvučet mohl strůnu svou.
Nešetřil jsem peněz ani potu,
jak s uznáním každý přisvědčí,
neb struny jsou dobré jehněčí,
Apollo pak komponoval notu,
jižto k chvále lásky, všemocného piva,
rozechvěné srdce moje zpívá.
Mnohý z pánů sice s nedůvěron
v duchu učiní si otázku:
při pivě jak stejnou měrou
možno pomýšleti na lásku? —
Avšak že tak možno, páni znají,
neboť obojího rádi požívají,
za obojím stejnou chutí táhnou,
po lásce i pivě stejně práhnou,
a když peníze jim nejsou na překážku,
stejně myslí na pivo i lásku.
Však bych dlouhé neďál caviky,
přesvědčím vás z historie, fysiky,
mathematiky i logiky,
ze zkušenosti své i cizí,
o pravdě slov svých čisté, ryzí:
že se pivo s láskou porovnati dají,
neb se v mnohém liší, v mnohém podobají.
Avšak stylistika nám učeným káže,
zprvu význam slov že třeba vysvětliti,
nežli začneme o něčem hovořiti,
bychom neupadli do blamáže.
S tím, co snadněji se chápe, počít sluší,
dále dobrou podat definici,
která celého je díla duší.
„Pivo, to je tamhle ve sklenici.“
Co je láska, nemohu vám říci,
neb kdo nezkusil jí, nikdo toho neví,
chcete-li však přece definici,
každý katehismus vám ji zjeví,
nebo šestákový galanthom.
Avšak něco není ani v onom ani v tom,
co vám o lásce já vypravím.
Jsa náhledů stejných se Šebsbírem,
pravím, že je láska pára pouhá, dým;
neb jí nevidíme, neslyšíme,
ani nehmatáme, nýbrž ucítíme,
hned, jak zachvátí nás svojím vírem.
Proto dím: láska je vzdušninou či plynem,
neb i původce její jest okřídlený
a neviděn chodí na své pleny. —
Nyní však o původci se zmíním jiném,
o Gambrínovi, původci piva,
o němž takto pěje píseň pohnutlivá:
Gambrín král byl velmi bohatý
v zemi, kde v poslední době
pánbůh známé dělal obraty.

Ten měl ženu tuze milou sobě,
s kterou pokud zvěděl jsem a vím,
pivo našel zvláštním božím řízením.
Jednou Gambrín livanců se najeď' ječných,
jež mu žena připravila k obědu,
a tím skutkem zásluh nekonečných
připravila sobě o vědu;
neboť jak nám pověst dále praví,
Gambrínus pečlivý o své zdraví,
po obědě pod keř chmelový si lehnul,
usnul, otevřená maje ústa,
když tu náhle divoký se vichr zvednul,
do žaludku chmele naprášil mu zhusta,
jenž v livancích s ječmenem se smíchal,
a když přišel večer studený,
vystydlo vše a v žaludku krále —
nalézal se nápoj ječmený.
Gambrín posud sice ještě dýchal,
avšak byl již mrtev, když se probudil
za hrozného nářku milé ženy,
který rozléhal se kolik mil.
Když pak doktoři ho otevřeli,
by se o příčině smrti dověděli,
našli ležák v jeho žaludku,
kterýž za dobrou uznali lahůdku.
Ležák — neboť Gambrín ležel — který krále [zmařil,
za rok po celém se světě vařil. —
Již jest ale v skutku čas,
bych o věci vlastní počal zas,
o podobě, rozdílech, jimž správné
na konec dám naučení mravné.
První co nejvíce padne do očí,
když se ku popisu přikročí
je barva. Láska i pivo
červené jsou obě. Pivo po nátuře,

láska podlé liturgiky jenom ve figuře,
je-li obé zdrávo a ne neduživo.
Červenost tu pouští jak láska tak pivo,
toto karafiáty a hejly na nos malujíc,
láska opět zarumění líc.
Červenost-li schází, nechutnají,
a proto zkušení pijáci
proti oknu hledívají,
má-li pivo jiskru, oheň řádný.
Že červenost lásce prospívá,
zajisté že neupře mně žádný,
a zamilovaní zvláště jonáci
dosvědčí, že se jim více líbívá
láska červená a buclatá
a jako jablátko kulatá,
nežli láska bezbarvá a bledá,
za niž moudrý člověk ani vindry nedá.
Po barvě na řadu útvar přijde.
Avšak marně každý tvar jakýsi hledá!
Pivo teče, láska plyn je, drazí lidé —
protož zniknout' chci-li tuto nehodu,
musím nutně pozorovat nádobu,
kteráž i pivu i lásce dává podobu.

Známo, že nádoba často lehká bývá,
sice: pivní, když v ní není piva,
a nádobu lásky, když v ní láska je,
což z fysiky lze vyložit snadno,
však dál o tom mluvit není rádno
a pak zná to každý, který miluje.

Při nádobách obou a jich obsazích se stává,
že to zkyše, čili jinak, že se ocet dělá,
jen že v tom je rozdílnost ta celá,
při prvním, že pivo pouze zakysává,
bez ublížení jakéhos nádobě,
při druhém je obsah v stejné podobě,
nezkyše, ni změny jakés mívá,
avšak nádoba na ocet zbývá.
Jsou to obě zatrolené věci!

Bez nádoby si jich nelze ani mysliti,
a chceme-li jinam dostati je přeci,
musíme je vždycky přelíti.

Ústa totiž jsou jako vrata,
kudy pivo, láska sem tam prochází,
kterýž proces přečasto se přihází,
i při lásce, třeba byla svatá.

Dejme tomu, v srdci Jeníka,
dvacetiletého chasníka,
že vznikne láska. Kde se vzala? —
Snad že s nebe spadla, řeky přeplavala? —
Nic to. Každý na úsudku stane jiném,
vzpomenuv si, že je láska plynem.
Někde totiž panna láskou dýše,
krásná jako kvítí s nebes říše.
Chasník na to s otevřenou hubou kouká,
že by ne květ jeden, celá z květu louka
mu tam vklouzla zcela bez obtíže.
Jak povětří lásky do plíc požerákem,
malým oběhem do srdce vnikne,
a již začne lomcovat chudákem,
div se samou láskou nezalykne.
Už je v něm, musí však ještě níže.
Srdce bubří, nepokoje strojí,
krev po celém těle rozhání,
způsobuje klepání a škubání,
žádného neznajíc přestání,
až se cizí lásky molekule spojí
s těmi, k nimž je příbuzenství víže,
dokud se ta láska totiž nepřeleje.
S pivem také podobně se děje,
jen že často, když se leje kách a mnoho,
vyteče, což pochází z toho,
že vzduch nemoh' ustoupiti horem,
a tak pivo nemůž dolů téci,
že však žaludek chce zvařiti ji přeci,
jest pak nutné, že vykypí horem.
Že láska i pivo soumrak milují,
že se dobře jim, neb špatně daří,
lidé po nich tloustnou, neb se maří,
obé mnoho rozumu že dělá,
aneb připravuje o něj zcela,
oboje že silně nervy dráždí,
že se lidé z piva milují a z lásky vraždí,
že se mnoho miluje a pije
na dluh nebo na akcie,
na obé že peněz třeba jest,
že se při nich často sbíhá křest,
z lásky že povstane klouček nebo holčička,
z piva pak jen opice neb opička —
v tom se všichni lidé shodují.
Ještě mám říci vám ledacos,
jak láska i pivo mění nos;
pivo skutečně ho zvětšujíc
tvoří na něm silné ruměnce,
vyhání mohutné pupence,
a čím dál tím kulatí jej víc.
Že i láska objem nosu mění,
to vám jistě nového nic není;
neboť za nos vodíc, do délky ho tahá,
činí tropicky ho dlouhým jako draha.
V tom se ženy nejvíc vyznají,
a tak rády muže za nos tahají,
že z něj hřebřík spůsobují pro sebe,
kterýž volá často do nebe. —
Myslím, že promluvit' ještě záhodno,
jak pivo s láskou ve druzích je podobno,
neboť to mně v pojednání ještě zbývá.
Začnu tedy o druzích lásky a piva.

Láska je manželská a panenská,
přátelská a vlastenská,
křesťanská a jiných více.
Jako piv je lásek na tisíce.
Láska křesťanská souhlasí s patokami.
Nejmizernější jsouc pivo, nejméně se pije —
tak i láska ta jenom z milosti žije,
držena jsouc rozličnými praktikami;
ovoce pak její opět patoky.
Obé valně již vychází z mody
neboť nežli patok, raděj napiju se vody,
leckdes ze strouhy, neb ze stoky.
Láska manželská ta s bavorským se hodí,
neboť obé velkou tíži plodí.
Lásku k vlasti rovnám ku bokbíru.
Ten vidíme hojně na papíru,
ale málo, málo kdy se pije.
Láska k vlasti též jen v slovích žije.
Láska přátelská je pivo obyčejné,
které není sice vždy a všude stejné,
avšak nikdo se bez něho neobejde,
leč když peníze snad přijdou maní.
Pak se pitce obyčejného hned straní
jako přítelíček přítele,
když mu v srdce tuhá pýcha vejde
obdiv hledajíc a ctitele.
Pivo tak i láska jsou buď nóbl nebo sprosté.
Sprostá láska ta u kašen roste
a zástupce její, voják za vraty
rád je vídán čipernými děvčaty.
Sprosté pivo za dvanáct nováků
málo chvály dojde u pijáků.
O spůsobu obyčejném lásky, napití,
doufám netřeba se ani zmíniti,
neboť jest to obyčejné, to pánové znají.
O neobyčejném dva příklady dám:
Prvního jsem svědkem byl já sám,
který přihodil se v tom chrudímském kraji.
Tam byl kantor, vědro piva vypil,
aniž s kocourem by do křížku se chytil,
a jsa ještě zpitý truňkem zpolo —
zpíval na mši benediktus solo.
Druhý příklad u jakéhos najdem krále,
jenž se přímo koupal v pále,
stále se svou ženou v hněvu žil
a na stará kolena se s ní přec udobřil.
Tímto končím svoje pojednání,
čekaje teď pouze na uznání,
kteréž jistě potleskem mně projevíte.
Že tak učiníte, pochybnosti není;
já vám za to přidám mravné naučení.
Neobyčejné se lásky straňte,
pití zvláště kách se chraňte.
Střežte královské se manýry,
pijte, milujte vždy jenom do míry.
Tady že ta míra velká není, víte,
protož nemusím si dělat velkou pro vás trýzeň —
a teď pánové už s bohem, — já mám žízeň.

Zprávy a dopisy.

Z Prahy. (České divadlo.) Opět ukázalo se, že my máme také své talenty hudební, kteří dovedou nám podati něco dobrého. Mluvíce takto, máme na zřeteli Hřímalého „Zakletého prince“, k němuž libreto napsal J. Böhm. Libreto samo jest dokonalé a tím neméně poslouženo hudebnímu skladateli, který mu dodal svou hudbou pravé umělecké ceny. Již první jednání vyniká jak dramatickou tak hudební silou a pan skladatel ukázal nám vynalezavost v melodiích. Taktéž i druhé jednání, ač pro krátké řeči v dialogu trochu umělci obtížné, jest dobré, neboť v slušných recitativech přednešeno vše roztomile. Poslední pak jednání zachovalo se dle prvních dvou. Práce celkem chvalitebná, menší poklesky, kde by se nalezly, mohou se opravit a proto můžeme tvrditi, že naděje, kterou jsme skládali v pana Hřímalého, poznavše ho ve více vložkách v jednotlivých kusech nás nezklamala. Doufáme, že talent pana Hřímalého nepřestane na krásné dráze pokračovat. Pan skladatel byl častěji volán, jakož i representanti jednotlivých úloh, kteří chvalně si počínali. Ředitelstvo zavděčilo se svémn obecenstvu předvedením, mimo tuto novou operu komickou, ještě „Svatojanských proudů.“

R.

Z Hradčan. Ochotníci naši počali letní saisonu a zahájili ji Nestrojovou fraškou „Enšpigl.“ Představení bylo zdařilé, zvláště co se týče výkonů jednotlivých pánů. Dobře si počínal Enšpigl (p. Šittina), jenž živou hrou bavil obecenstvo; výkon p. Kauckého, Votruba, byl taktéž zdařilý, méně však vynikl Náciček p. Majer, jenž zapomenul nám vylíčiti a podati naivního mazlíka, jakým úloha Nácička jest. Výkon sl. Vlasty (Kordula) byl jak dobrý tak zábavný. Ostatní činili, seč síly stačily, celku však nijak neuškodili. Následující představení „Sedlák kři-

vopřísežník“ slušně řadilo se k prvnímu. Nad jiné vynikl p. Obrst (Skála), jemuž radíme, aby se některých svých gest odřekl, aneb jich používal vhodně. Obě tato představení svědčí o způsobilosti ochotníků, že mohou s dobrým úspěchem dále pracovati. Dle doslechu připravuje se na den 9. června představení ve prospěch povodní poškozených. Doufáme že i liknavost obecenstva se promění v brzku v přízeň k ochotníkům a že návštěva příštích představení bude četnější předešlé. E.

Z Pešti. Mezi Čechy zde obývajícími jeví se čilý ruch také v oboru divadelních představení za ředitelství p. Kratochvíla. Místnost divadelní jest velmi hezká a prostranná s 12. řadami sedadel v přízemí a chutě k představením neschází. Jsouť zde v Pešti mnozí studující čeští, kteří chvalitebnou obětavostí se vyznamenávají. Tak súčastnili se představení posledního, kteréž bylo co do provedení znamenité. Dávala se „Paní Marjánka,“ která přivolala tak četné obecenstvo, že divadlo bylo přeplněno. Páni ochotníci hrají z rozkoše a výsledek byl neméně rozkošný. Co nejdříve bude se hráti opěť a pak bude-li Vám libo, tož podám obšírnější zprávu o celém našem životě v oboru ušlechtilé zábavy. Zatím volám chvalitebné snaze peštských Čechů srdečné „Na zdar!“ J. J.

Z Vysoké (u Mělníka). Dne 20. t. m. sehráli naši pp. ochotníci „Nehas co tě nepálí,“ humoristické obrázky z malého města od J. F. Janke a frašku „Dvě postele v jednom pokoji.“ Co se provedení týče, bylo obecenstvo nad míru spokojeno. Zvláště p. Klajnert, ač nováček, při našem spolku se vyznamenal. Uznání zasluhuje též pan Janda, který na rychlo převzal úlohu Tadeáše, poněvadž jistý pán takřka poslední den ji vrátil. Přeškoda, že musejí naši p. ochotníci pro nával polní práce od zábavných večerů na nějakou dobu ustát; za neúplný rok, již nám pp. ochotníci připravili několik krásných představení, která se přehojné návštěvě těšila. Bohužel máme u nás jistou stranu, která se sotva v jednom představení súčastnila, ba spíše hledí ochotnické divadlo zmařiti. Když na př. minulé svátky měl „Hus“ dáván býti na našem jevišti, počala ta jistá strana srážet členy odboru divadelního, by úloh nebrali; vůbec vyskytovali se škůdcové se všech stran. A vzdor tomu všemu provedli kus ten nad očekávání a jsme na to hrdi, že se nedají svésti z dráhy, po které začali kráčeti.

— „*Divadelní ochotník*“, vycházející po sešitech již od roku 1859 (starší sbírka 34 seš., nová sbírka 52 seš.) těší se nyní pojednou zvláštní pozorností jistých literárních kruhův, kteří pro samý „Flok a cvok,“ „Panny jezerní“ a t. p. „výtečné“ plody své musy dramatické neučinily vlastně pro národní divadlo, a zvláště pro divadlo ochotnické buď ničehož, anebo pramálo. Tato pozornost nás konečně velice těší, jakož i ta okolnost, že „Div. ochotník“ pro svou oblíbenost u všech spolků divadelních dává podnět k vydávání rozličných jiných sbírek divadelních her, kteří mohou jenom prospěti k rozmnožení repertoiru českého, pakli budou obsahovati vždy hry takové, kteří se také ku provozování vždy hodí našim spolkům divadelním. Pakli ale tyto nové sbírky obsahují hry takové, které snad jenom na pražském divadle hrány býti mohou a jinde nic, a tudíž na skladě ležeti zůstávají, za to my ovšem nemůžeme. V prospektech „Div. ochotníka“ podotkli jsme bezpočtukráte, že sbírka tato obsahuje hry jen takové, které bez velkých obtíží na každém jevišti hrány býti mohou, tedy hry již pro představení upravené, a nikoliv hry, které teprv by pořadatel neb režisér hry teprv upraviti musel, neboť nebývá při našich spolcích vždy po ruce znalec, který by bez porušení celého děje rukopis neb tištěnou knihu tak upravil, aby celý kus tím neutrpěl. Pakli však při tom množství materialu, který nám při vydávání „Div. ochotníka“ slouží k dispozici, otiskne se i některý kus menší ceny, jest zajisté k omluvení, vždyť i naši nynější dramatičtí koryfeové dávají provozovati na našem jediném českém pražském jevišti kusy velmi pochybné ceny, a jenom dovednosti toho kterého herce jest co děkovati, že mnohá takováto hvězda na literárním našim obzoru dramatickém ihned také nezanikne. Nejsměšnější již jest volati k nám srdcelomný výkřik „Šetřte památky Tyla,“ a to jenom proto, že jsme v „Div. ochotníku“ otiskli hru „Jan Nepomucký.“ Kde se jenom u vás tato úcta k Tylovi najednou vzala? Poukázali jsme k zásluhám Tylovým již v ročníku 1. „České Thalie“ a vytkli jsme tamtéž, že Tylova zásluha jest veliká hlavně v tom, že kusy jeho jsou psány tak, že téměř každý může se provozovati na každém ochotnickém divadle a také se provozuje. I „Jan Nepomucký“ jest psán pro ochotnické divadlo a divadelní společnosti, a proto byl přijat a otištěn také v „Div. ochotníku,“ aniž by tím památka Tylova byla cosi utrpěla; Tyl psal kus ten mnohem dříve, nežli byl co dramaturg českého divadla povinnen, do roka tolik a tolik

divadelních kusů napsati, a provozoval a provozuje se kus ten každoročně v přiměřený čas na mnohém ochotnickém jevišti a od mnohé cestující div. společnosti, a pokaždé byl všude, zvláště na venku s velkou oblibou přijat a přinesl vždy značný příspěvek k dobročinnému účelu. Pište taktéž kusy, aby se mohly provozovati i na jiných menších divadlech, a ne jenom všelijaké „Chňapy a Lapy,“ „Floky a cvoky“ a v. p., a budete míti také zásluhy, a zvláště o naše divadla ochotnická, která Vám odchovávají a odchovaly nejen mnohé zdatné síly herecké, alebrž i obecenstvo pro naše budoucí národní divadlo. Za dobrou radu budeme Vám vždycky povděčni, ale hanět a urážet naši poctivou snahu nepotřebujete.

— *Nové divadelní hry* byly nám zaslány: „Pan major aneb: Jen žádnou oposici.“ Fraška ve dvou jednáních od Fr. Jirkovského. — „Lest a chladnokrevnost.“ Vaudeville od Angeliho. Překlad od A. J. Jesenského. — „Do všeho se plete,“ veselohra v 5 jednáních, z němčiny přeložil J. J. Ch. — „Lípy květ,“ žert v 1 jednání původně od J. J. Ch. — „Smrt na cestách,“ fraška ve 3 jednáních s předehrou od J. H.

— *Divadelní představení akad. čten. spolku.* Jako v letech předešlých uspořádá čten. akademický spolek v Praze ku konci měsíce června velkolepé divadelní představení v divadle novoměstském ve prospěch povodní poškozených. K tomu cíli konstituoval se dne 24. května divadelní výbor: za předsedu zvolen p. Fr. Rob. Hocke právník, za jednatele p. Hynek Lang právník, členy výboru jsou pp. Adamek Josef technik, Anýž Josef technik, Dvořák Jan medik, Josef Herold právník, Hořínek V. phar., Hušek technik, Jirásek A. fil., Král Jos. fil., Kratochvil Jos. fil., Maišaidr Al. právník, Nebužka Karel medik, Rožánek Jan právník, Tomíšek Zd. phar. Wenig Frt., Winter Zikm. fil.

— *Rozdíly.* Českému divadlu zmenšena subvence o 2000 zl., za to ale v Kahyře poskytuje místokrál subvenci opeře v sumě 800.000 franků.

— „*Loupežníci*“ od Schillera byli poprvé provozovány v Armenském překladu s dobrým výsledkem.

— „*Gorenjski slavček*“ původní slovinská opereta, která byla první cenou poctěna, od Antonína Förstera, ředitele katedrálního chrámu v Lublani, byla s dobrým úspěchem provedena. Každé číslo, jichž opera obsahuje dvanáct, bylo s bouřlivou pochvalou přijato. Sluší se nám, abychom podotkli, že skladatel je rodem Čech. Libreto, též cenou poctěné, od Luisy Pesjakové, jest méně zdařilé.

— *Repertoir 8. oper.* Christina Nilsson vystoupila poprvé na americké půdě v New-Yorku jako Lucia na divadle Academy of Music, v němž 32krát zpívala, v 31 městech sjednocených států severoamerických zpívala 141, a sice jen v 8 operách. Mimo to zúčastnila se v 120 koncertech v 23 městech a příjem její obnášel 250.000 tolarů, Impresario Strakosch vydělal pak Nilssonskou operou 200.000 tolarů. Nyní opustila zpěvačka Ameriku, aby se navrátila domů.

— *Ještě Aida.* V Kahyře ukončena saisona vlašské opery a pro příští saisonu bude opět Aida na jevišti se objevovati.

— *Znovu nastoupil* svou uměleckou dráhu věhlasný tenorista Em. Carrion, jenž se byl již účinkování na divadlech vzdal. V poslední válce francouzsko-pruské ztratil ale velikou část svého jmění, která záležela v rozsáhlých vinicích u Epernay a proto počne znovu vydělávat a míní ještě si zříditi pěveckou školu v Berlíně.

— *Rossiniho bydliště,* v němž někdy bydlel, utrpělo mnoho při obléhání Paříže, proměněno jest skoro v zříceninu. Vdova Rossiniho dá obydlí toto nyní restaurovati. V pokoji, kde Rossini umřel, nalezeno 50 rozličných kulí a několik kusů hrubého náboje.

— *Snaha Italie.* Od toho času, kdy opět padl Řím do rukou světské vlády, staráno jest všemožně o zlepšení všeho a takž i o divadlo. Ministr vyučování Correnti sestavil zvláštní výbor, by týž všechny návrhy, týkající se divadla, prozkoumal. Ze všech pak návrhů přijaty jsou dva a sice aby v Římě zřízeno bylo divadlo, jež by sloužilo za vzor všem itálským divadlům, jsouc jaksi akademií veškerého umění dramatického a za druhé aby spisovatelům dramatickým vypláceny byly tantiemy.

— „*Cymbeline*“ od Shakespeara přivedeno poprvé na jeviště v Londýně na divadle Queen, avšak s nedobrým prospěchem. Mnozí přičítají špatný výsledek představení nedbalé hře herců.

— *Verdi,* operní skladatel, bude jmenován senatorem italským.

— „*Lohengrin*“ opera od Wagnera byla s velkým úspěchem v minulé zimní saisoně

v Bologni provedena, začež tamnější syndykus Cesarini navrhl v obecní radě, aby byl Wagner jmenován čestným občanem. Na místo Wagnera však jmenován čestným občanem kapelník Mariani, který tuto operu na prkna uvedl.

— *„Dr. Vorvärts“* nazývá se nová vídeňská veselohra od Schneeganse.

— *„La timbale d' argent.“* Nová tato opera byla provozována na divadle Bouffes Parisiens a líbila se velice.

— *710.000* tolarů vypočten náklad na nové dvorní divadlo v Drážďanech, k čemuž přispěje král sám 160.000 tolary.

— *„Nerone“* nové itálské dráma od Pietra Cossy, byvši v Miláně provozováno, bylo s nadšením přijato.

— *„Pietra“* jmenuje se nová opera, na níž pracuje s velikou pilností známý německý hudební skladatel Antonín Rubinstein, ku kteréž libreto napsal Mosenthal, u nás dobře znám svou „Deborou.“

— *„Sardanapal“* opera, k níž libreto složeno dle básně Byronovy, obsahující pět jednání, v hudbu uvedena jest panem Famincim, profesorem historie hudební na konservatoři v Petrohradě.

— *„Kouzelná flétna“* od Mozarta provozována bude v Mnichově od chovanců konservatoře tamější. Orkestr, jakož i sbory a solové partie obsazeny budou pouze chovanci konservatoře, buď právě studujícími aneb bývalými.

— *Strašný osud* potkal Vicecantovu operu „Solfaggia“ v Neapoli provozovanou. Shromážděné obecenstvo, slyšíc totiž samé plagiaty zpívati, počalo zpívati co volný kontrapunkt původní nápěv s důrazem slabou kopii přímo zdrcujícím příkladem Mozartova „La ci darem la manu.“

— *12.000 zl.* vynesl čistého užitku velký Wagnerův koncert dne 12. května ve Vídni uspořádaný.

— *Obrovské varhany* upotřebeny budou v Bostoně při koncertu a sice bylo by k nim zapotřebí 72 šlapalů. Poněvadž by tím povstala obtíž, použito bude páry, která do varhan vítr vháněti bude.

— *Divadelní komise* jako rada ustanovena od presidenta francouzské republiky pro ministra vyučování, která by mu byla k rukoum a zároveň naň dohlížela v zákonech a záležitostech divadel a konservatoře se týkajících.

Repertoir král. zemského divadla v Praze v měsíci květnu dne: 16. Princezna Trebizondská, Pražský žid; 17. Ostří hoši, Řemeslnická merenda, Svatojanské proudy; 18. Panna jezerní; 19. (Noremní den.) 20. Panna jezerní, Zakletý princ; 21. Panna jezerní; 22 Kabát, vesta a kalhoty, Čarostřelec; 23. Kabát, vesta a kalhoty, Zakletý princ; 24. Sedlák křivopřísežník (benf. p. Kolára); 25. Flok a cvok (poprvé); 26. Krejčí a švec, Flok a cvok. 27. Pěnkava a Čížek, Ifigenie v Aulidě; 28. Flok a cvok; 29. 30. 31. (Noremní dni.)

Repertoir ochot. divadel v měsíci květnu a červnu: Dne 20. května v Domaušicích „Vražda na uhelném trhu“, „Překvapení“; na Hradčanech „Sedlák křivopřísežník“; v Popovicích „Vrahové v městě“, „Zdali mne miluje“; v Libni „Sedlák křivopřísežník“; v Novém Strašecí „Kříž u potoka“; v Olomouci „Dvě vdovy“, „Krvavá pomsta“.

Dne 26. května na Hradčanech „Farář z Podlesí“.

Dne 1. června v Hradci Králové (ve prospěch povodní postižených) „Dejte mi čamaru“.

Dne 2. června v Křivsoudově „Statek Lhota“; v Holubicích (pohostinská hra členů spolku „Jungmann“ v Praze) „Tři faraonové“, „Blázinec v prvním poschodí“: spolek „Thalia“ v Praze (ve prospěch povodní postížených) „Mravenci“.

Dne 9. června na Vsetíně (na Moravě) „Vrahové v městě“; spolek „Sázavan“ v Světlé „Muka chudé ženy“; ve Veltrusích Zmatek nad zmatek“; v Nekoři „Enšpigl“; v Branné „Bankrotář“; v Čechticích „Jiříkovo vidění“ (vesměs ve prospěch povodní stížených nešťastníků)

Listárna redakce.

Všem našim vlasteneckým spolkům, jakož i ochotnickým divadlům připomínáme, pakli by si přáli proslovy k besedám neb divadelním představením ve prospěch povodní poškozených uspořádaným, že jsme hotovi, tyto jim zdarma zaslati.

Panu J. H z P.: Příště.

„BESEDNÍK“ vychází vždy 1. a 15. každého měsíce a předplácí se

pro Prahu:

na čtvrt roku	— zl. 80 kr.
na půl roku	1 zl 50 kr.
na celý rok	3 zl. — kr.

mimo Prahu poštou:

na čtvrt roku	— zl. 90 kr.
na půl roku	1 zl. 70 kr.
na celý rok	3 zl. 40 kr.

Jednotlivá čísla po 15 kr.

Odpovědný redaktor: **Jos. Mikuláš Boleslavský.** Vydavatel **Ed. F. Schmidleichner.**
Nákladem a tiskem **Mikuláše a Knappa** v Praze, v Karlíně.

BESEDNÍK.

Časopis věnovaný divadlu, hudbě a společenské zábavě.

Číslo 8. V Praze, dne 15. června. 1872.

Proslov k divadelnímu představení

ve prospěch stížených povodní.

Již aksamitem země nejkrásnějším
se oděla, ve rajské Vesny době,
a nejněžnějším šelestem šumíce
se klonily v bratrské mluvě k sobě
vrcholky stromů, přetíženy plodem;
za každou krůpěj, jež ze krve vzata
rolníku v namahání tvrdém, těžkém,
již slibovalo nebe zrno zlata. —

Hle, dřímá kraj! čarovný sen se sklání
a spanilých červánků růžná záře
jim vykouzlila mnohý úsměv blahý,
jenž osmahlé přelétá vedrem tváře.
V tom zjeví se — jak lačný dravý orel
když jistou oběť shlédl jeho zrak,
tak zkázonosně nočním nad poklidem
na nebi vzbouřeném teď — šedý mrak!
A za ním druhý, třetí hned se valí,
ba celé reje postav tam černých,
jež hotoví se k půtce kruté s zemí,
to za dob nebezpečných, příšerných.
Snad vyhladiti lidské pokolení
si nebes pomsta vzala za úkol
tou potopou, jež spících překvapila
by nelítosně sahala vůkol?
Tu ryk a lkání tmavou slyšet' nocí,
jak hadové se spousty vod vinou,
v to zvonů smutný hlas, a jekot proudů,
v nichž nesčíslné životy hynou.
Co hle, se bělí! vír kde nejvzteklejší?
kolébkou zmítá, však jen okamžik —
což nikdo nemoh urvat' chladné smrti
tam neviňátka? — ach! již ztichl křik!
Tak mnohé drahé srdce vzaly proudy!
Ten divý vír, jenž na sta urval těl
tak zpustošiv ty luzné, české kraje,
s jich blahobytem rychle v moře spěl. —
Teď bídě odevzdáni nejhroznější
snad zoufalství jdou vstříc, ubozí bratří!
ta sama zem, jíž drahou zovem vlastí,
jich zrodila — tož zachránit jich patří!
Když dle sil svých a s srdcem dobrým, vřelým
každý z nás bude rychle dárků klásti —
na obětní to v pravdě oltář dáno,
ku věčné slávě Boha — lidstva — *vlasti!*

Růžena Bílkova.

Farář z Podlesí.

Dramatická drobotina od E. F. Schmidleichnera.

OSOBY:

Jarolím, *Hanuš*, ochotníci.

Jeviště představuje garderobu ochotnického divadla. Po stranách stoly a stolice. V levo vchod na jeviště. Vzadu jedny prostřední dvéře.

Jarolím. Dnes si zahraju, tak jsem dosud nikdy nehrál. Naše obecenstvo musí říci: ten náš Jarolím, to je kubík. Ano, dnes budu a chci hrát, jako nikdy posud! Až budu mluviti s Annou, poznají a naučí se teprv znáti, co jest to tajená láska a za to stojím, kdyby mne spisovatel viděl, musel by říci, že ještě takového faráře z Podlesí neviděl. Ta něžná láska k Anně a přece zapíraná, ten srdce bol a přece vítězství, kdož dovede toho lépe znázorniti nežli já? Jsem bez toho již vtěleným farářem a až vyjdu na jeviště, potom nedovede mne ani obecenstvo ocenit. Já musím vyniknout, musím vznésti se nad obzor vší vzdělanosti našeho obecenstva a zajisté, že stanu se miláčkem jeho. Těším se na dnešní představení jako dítě na svatého Mikuláše a Ježíška štědrovečerního, však vím ale proč. Já mohu býti hrdým sám na sebe, neb kdo jest lepším ochotníkem z nás herců, zda já nebo ti ostatní? O ty můj bože! ten spláče nad výdělkem! ten musí naproti mně propadnout a kdyby i nechtěl, neboť ta má citu plná hra, ten něžný charakter ztrápeného milovníka, to jsou samé veličiny, před kterýmiž musí každý z ochotníků ustoupit. Ano, já dovedu hrát, když chci, to jsem již dokázal mnohokrát; nyní teprv se nedám. Filip, ten bude hráti, seč mu síly stačí, ale co na tom? toho se nebojím, kdyby i měl hezčí partii nežli já. Já musím vyniknout a kdybych i nechtěl. Mně to není dáno, abych špatně hrál, já musím hráti nadšeně. Úloha sama pronikne mne až do poslední žilky a kde by se tudíž vzalo, abych hrál špatně? o ne, Jarolíme, tys koryfeem v celém okolí! Všichni ochotníci mne za to mají a já — já tím také v plném slova znění jsem. (Hledí na hodinky.) Již deset hodin a nikdo dosud nepřichází ku zkoušce. Co to? Zda nevědí, že již je svrchovaný čas? (Bije deset hodin.) Ještě nikdo! To aby čert sám na ně zde čekal a ne člověk. Mít první úlohu, prvním byt na zkoušce a ostatní, jako by nic. To je pořádek! takový má jen náš pan režisér mezi ochotníky a co to dělá? Jeho solidnost. Já být na jeho místě, jinak bych se jim postavil, ale on? — nedovede ani hrůzným být. Však pro mne, ať si dělají, co chtějí — já si udělám své. (Deklamuje.) Moc církve spočívá pouze ve víře, a tato sídlí v srdci člověka. (Mluví.) Ne, pomní-li člověk, co vše v tom srdci vězí — já myslel, že jen láska a hle i víra! Než jen dál, abych ukázal obecenstvu, jak jest zapotřebí hrát, chceli člověk ukázat charakter. (Deklamuje.) Proč bych ale neměl věděti, co mému lidu schází, co je mu k prospěchu, já, jemuž dáno za úkol, od kolébky až ku hrobu býti jeho —

Hlas za scénou. Mučedníkem — aby byl člověk mezi vámi a ne režisérem.

Jarol. To scházelo ještě — ne, to mu nedaruji.

Hanuš (vystoupí). Kde jsou ostatní?

Jarol. Ještě zde nikdo není.

Hanuš. Zajisté jsou dnes všichni v kostele na kázání. Ne, kdyby to byla pobožnost, ale to je pouhá chtivost, oni musí všecko vědět a kdyby měla při tom hra plavat, oni tam musí jít.

Jarol. A kam šli?

Hanuš. Do kostela. Anna prý bude mít ohlášky a tu oni chtějí je slyšet — ne je to hloupost!

Jarol. (zaražen). To není hloupost — která Anna, čí Anna — Včelákovic?

Hanuš. Včelákovic, rozumí se samo sebou. Mrázek šel před nedávným časem k jejím rodičům, tázal se jich, zdali mu dají svou dceru, oni svolili a tak jest všemu konec. Vím, že mnohý z vás ochotníků za ní jste brousil, ale nadarmo; teď se ale varujte všichni za ní jít.

Jarol. Je to skutečná pravda?

Hanuš. Proč bych lhal?

Jarol. Ty žertuješ!

Hanuš. Nežertuji.

Jarol. (zoufale). O vždyť jsem to věděl, že se to jinak skončit nemůže. O jsme my to ubožáci!

Hanuš. Proč běduješ?

Jarol. (přechází). Ach, jak nemám bědovat, když mi mou lásku jiný právě před nosem vezme — a to jest ukrutné!

Hanuš. Ukrutné? mně to jest k smíchu.

Jarol. K smíchu? Aj, Jozo, proč tak škodolibě jásáš?

Hanuš. S takovou řečí mlč, rozumíš?

Jarol. Nejsi druhým Jozou?

Hanuš. Povídám, mlč, sic mne rozzlobíš.

Jarol. A tys mne již rozzlobil!

Hanuš. Aj, jsem rád, že tě někdo rozzlobil, neb tvá mírnost byla mi protivná.

Jarol. To vím, že byste byli raději viděli, abych se byl kdy o úlohy pral, ale já dovedl svou tichou autoritou své soky porážet.

Hanuš. Nyní si ale dej pozor, abys Mrázka nepozlobil. Tys vždycky s Annou žertoval a kdyby se to stalo dnes, nevím, jestli by k tomu mlčel. —

Jarol. Já se jí ani nevšimnu.

Hanuš. To uděláš nejlépe.

Jarol. A víš jistě, že měli dnes ohlášku?

Hanuš. Vím, kostelník mi to povídal a ještě mi řekl: „Nu přec jednou vdá se jedna z ochotnic. Bude moct nyní s mužem hrát komedii třeba celé dny.“

Jarol. Fi, to jest sprosté, takového něco nebyl bych si ještě nikdy o našem obecenstvu pomyslil a přec! —

Hanuš. Ještě něco více si o tobě povídají.

Jarol. O mně? — o mně nemohou nic povídat.

Hanuš. Nic? a přece něco.

Jarol. Něco? —

Hanuš. Že máš Včelákovic Anninku také rád a nyní, žes utřel ústa.

Jarol. Měl jsem ji rád, ale nyní více ne!

Hanuš. Prosím tě, proč mi zapíráš? jen se přiznej. Já vím, žes ji miloval a aby ti nyní na ní nezáleželo, toho nepochopuji. Pro mne a za mne zapírej si dost, celé městečko naše ale o tom ví, žes ji často domů provázel, ano kolikráte u nich byl. Zapírej si dost, smát se ti ale budou přec, neboť zapovrhla tě a dala své srdce jinému, zcela jinému!

Jarol. Vím vše — však co mám počít? Srdce mám jako v kleštích, jsem na dobro zničen jsem nešťasten.

Hanuš. Jen se ještě nezblázni, aspoň pro dnešek ne, neb kdo by hrál dnes Světelského? Pusť to mimo se a buď zmužilým a považ, že pro jedno kvítí slunce nesvítí. Prozatím s bohem. jdu pro ostatní, abychom mohli se zkouškou začít.

Jarol. Již jest čas. (Hanuš odejde.) Annu jsem ztratil — duše své druhou polovici jsem ztratil a nikdy více se mi nevrátí! Já ji miloval a ona mne zajisté nemilovala. Kdyby byla měla dost malou náklonnost ke mně, nebyla by to učinila, aby si vzala jiného. — O ten osud neblahý! Dnes mám hráti Světelského, na duši i na těle zdrcen — to jest nemožno. Však tím lépe provedu Světelského. Nikdo se mi nesmí smát, že bych snad truchlil nad ztrátou Anny, dovedu ještě býti hrdinou a směle hleděti každému do očí. — — Pomyslím-li si ale, že s ní dnes budu hrát, já Světelského a ona Annu, to mi srdce utrhne — to mne o rozum připraví. Proč mne zavrhla? Jednal jsem kdy proti její vůli? Tyto stěny byly již mnohokrát svědky, jak jsem jí svou lásku vyznával, kterak jí věrnost až do hrobu sliboval a zda jsem sám před sebou neprchal, abych se neprohřešil. — Nuže buďsi! Ona mne oklamala, ona mne nemilovala, dovedu i já takovým být a dnes po celou hru se jí ani nevšimnu, nepodívám se jí do očí — — a přec to těžší, nežli jsem se domníval! Ona bude se na mne usmívati a já mám býti kamenným? však jen rychle bez bázně a beze rmutu. Již brzy přijdou a pakli by mne nepřipraveného zastihli, notně by se mi vysmáli. — Dětinské srdce, chceš jeden pouze obraz v sobě pohostit, kdežto více děvčat v něm útulku hledá? Nepohlednu jí do očí, chci stejně na všecky naše ochotnice hledět. Vždyť žádná obět nebyla posud marná, nuže obětuj se! Hleď zrakem zářícím k zemi budoucnosti, a s ránou zacelenou pozdrav bratry své, jimž snad láska neuteče a kteří obdrží svou lásku za ženu svou. O kéž by mne teď Anna Včelákovic viděla a všichni ti vysměváčkové našeho městečka, jak sám nad sebou vítězím, museli by říci, že i nad nimi jsem zvítězil. — Již jdou! Však nesmí na mne ničeho poznati, budu hrdým, pyšným, jako nikdy dříve; se žádným nepromluvím — však musím promluvit, jak bych mohl bez mluvení hráti. Ano chci mluvit, budu mluvit. Má Anna má zvědět, že i bez ní budu šťastným, blaženým, kdyby i samo peklo proti mně s naším městečkem se spiklo. Já vytrvám, mne nikdo neoblomí a hrdé své šije před nikým neskloním!

Hanuš. Již jsou zde.

Jarol. Jsem připraven.

Hanuš. Anna usmívá se libě na Mrázka a tento na ni. Kráčejí, vedouce se jako dva andělé. Každý na ně hleděl a mnohý jsem slyšel hlas, jenž pravil: „Co as tomu řekne Jarolím?

Jarol. Co by řek'?

Hanuš. Každý si myslí, že si budeš vlasy rvát.

Jarol. Zajisté vzpomínají na Tondu, kominíka, jenž z nešťastné lásky skočil se střechy. Chudák, zabil se!

Hanuš. Takové to bude.

Jarol. Však o mne ať se nestarají, do nich mi ničeho není a sám sebe nikdy neopustím.

Hanuš. Vím, že dovedeš snésti toto příkoří, že zůstaneš tím, čím jsi až posud byl,

ochotníkem, hercem, jehož srdci se žádné nevyrovná, k němuž každé děvče pohlíží jakožto k bůžku lásky, obzvláště jsi-li nalíčen, jež milovalo všecka děvčata. Tys byl vždy vzorem dramatického umělce, ty ním zůstaneš!

Jarol. Hanuši, ty se mi vysmíváš?!

Hanuš. Nikoliv. Dokud jediný z nás ochotníků bude na světě, všichni budou vždycky takto mluviti o tobě, jako o dobrém herci, jenž byl všem ochotníkům příkladem ve hře i lásce; jmeno tvé v paměti lidu našeho nikdy nezanikne, nesmí zahynout; vděčné ochotnictvo vždy na tebe si s láskou vzpomene, a vždy se bude radovati z toho, že mělo ve svém středu takového ochotníka, jako jsi ty!

Jarol. Hanuši, ty mluvíš moudře!

Hanuš. Já věděl, že zůstane všecko zase v starém pořádku. Ty budeš i na dále účinkovati a jestli že tě jedna nechtěla, namluv si jinou. Dokaž, žes muž.

Jarol. Ano, to dokážu. Až přijde Anna, postavím se před ní, budu s ní mluviti a sMrázkem, nesmí poznati, že by mně bylo srdce dost málo bolelo. Až pak jednou přijde čas a já se ožením, tu nalezne ve mě žena pravého muže. Prozatím ale toho nechme. Ty, Hanuši, víš jediný o tom, že jsem Annu skutečně miloval, ty však toho nikomu neřekneš. Byls mým přítelem vždycky a doufám, že ním zůstaneš a že žádný spor nás nerozdvojí. My budeme spolu žít v přátelství povždy jako Orestes a Pylades, my dovedeme jeden za druhého zemříti, jen tolik si napřed vymiňuji, že nesmíš mi lézt nikdy do zelí.

Hanuš. Nejsem tak bídný, abych děvče jiného chtěl sobě navnadit; já se spokojím pouhým přátelstvím.

Jarol. Potom nás velká voda nerozdvojí. A nyní Jarolíme, prosím tě a doufám, že slovu svému dostojíš a pak nalezneš ve mně toho nejlepšího přítele. (Hlasy za scenou.)

Hanuš. Již přichází ku zkoušce.

Jarol. (obrátí se ke dveřím.) Pojďte, pojďte, abyste se mi vysmívali, však naleznete muže, nímž ženské srdce nepohne. (K obecenstvu.) My však se shledáme opět a až mne uvidíte hrát Světelského, potom řeknete: Ten Světelský, to byl chlapík!

(Opona spadne.)

O české dramaturgii.

II.

Roku 1784 vystaveno nynější stavovské divadlo na Starém městě pražském; na Malé straně zatím sjednotila se herecká společnost, která i české představení pořádala.

Návštěva obecenstva byla dosti silná a tím povzbuzeni jsou tehdejší spisovatelé k horlivosti, však horlivost jejich uvázla buďto v pouhých překladech aneb v původních pracích malé ceny.

Zde teprvé počato se vzděláváním dramatického pole básnického; že i mnohé nepříznivé okolnosti volný krok činnosti básnické zdržovaly, jest jisto a proto počátky tyto jsou velmi slabé.

Činnost spisovatelů z většiny omezena jest pouze na překlady a tím tedy povstává, že národní dráma nemohlo vzíti počátku, ani jakéhokoliv slabého zárodku.

Společenský politický život byl jednostranný, bez jakéhokoliv výsledku a proto i činnost literární nemohla býti slavná a my rozdělíme druhou část našeho pojednání ve dva oddíly a sice první od roku 1774 až k obratu v životě politickém totiž roku 1848, od této pak doby až na nynější časy.

Zmínivše se zprvu pouze povšechně o pracích této doby a spisovatelích, přistoupíme pak k posuzování jednotlivců a sice tím způsobem, jak vysoko každého shledáme býti.

První literatura, k níž se naší spisovatelé obrátili, byla literatura německá; z ní překládáno, ano zdá se, že přeloženo vše, co pod ruce přišlo. Mimo literaturu německou i francouzská uvedena jest na prkna tehdejšího divadla, ano i anglická se svým nejlepším representantem a sice Shakespearem.

Mezi spisovateli a překladateli tehdejší doby jmenují se méně známi již jako: *Plut*, *Kavka*, *Chylík*, *Hubka*, *Kasparides*, *Bulla*. Velmi činným dle prací nám známých byl zajisté *Václav Tham*, jenž přeložil a napsal přes 50 divadelních her.

První, jenž se obrátil na Shakespeara, byl *Prokop Šedivý*, přeloživ „krále Leara“ jakož i „Klavigo“ z Goethea; taktéž Shakespearova „Macbetha“ přeložil Karel Ignác Tham,

mimo ta pak „Loupežníci“ ze Schillera, kteří vyšli tiskem roku 1786.

Po těchto zaslouží zmínky *Stuna*, *Štvána*, (první zpracování látky z doby Jiřího z Poděbrad); *Zima*, *Baumgarten*, *J. Tandler* přeloživ „Hamleta“; *Hafner Čeněk Klacna*, *Filip Heimbacher*, *Majober*, *Bohumír Dlabač*, *Merunka*, *Günther*, *Spezinger*, *Jiřík*, *Jiří Palkovič*, *Koubelka*, *Ign. Šiessler*, *J. Rulík*, *J. Nep. Štěpánek*, *J. Hýbl*, *Chmela*, *Václ. Špinka*, *Kramerius Rad. V.*, *Jedlička*, *Jos. Veverka*, *Fr. Rayman*, *V. Klicpera*, *Fr. Turinský*, *Fr. Tomsa. Pavel Jos. Šafařík*, *Jos. V. Spot*, *J. E. Vocel*, *J. K. Chmelenský*, *Mat. Jos. Sychra*, *Norbert*, *Vaněk*, *Magd. Dobromila Rettigova*, *Jos. P. Kaun*, *J. K. Pelikán*, *T. Kubelka*, *J. K. Tyl*, *Šeb. Hněvkovský*, *J. Vávra*, *A. J. Vrťátko*, *Vác. Jar. Picek*, *J. Vlček*, *J. V. Žák*, *J. B. Malý*, *J. Pečírka*, *Vác. Al. Svoboda*, *Hanuš Lykíšek*, *Kl. Püner*, *A Vl. Rirenšaft*, *J. R. Straník*, *Kaška*, *Procházka*, *Hollman*, *J. Frič. J. Nürnbergr*, *Landfras*, *Filípek*, *J. Kolár*, *Doudlebský*, *Havlíček*, *Uhlíř*, *Loučovský*, *F. Doucha*, *Novotný*, *Silbernagl* (Mlynář a jeho dítě), *Ujka*, *Peška*, *Rieger*, *Jilemnický*. Většina těchto pouze překládala, a kdož psali co původního, nenapsali toho mnoho dobrého vyjma jediného Tyla a Klicperu.

Tyl, Klicpera jsou nejlepšími spisovately této doby, k nímž se řadí slušně i Turinský.

Doba sama nebyla příliš přízniva češtině vůbec, neboť ve školách zavedena jest němčina a do života byla již tak hluboko vnikla, že málokdo mluvil ryze česky, spíše ale každý do řeči více cizích slov zaplítal a tak mateřský svůj jazyk znečisťoval. V době té nemohla tedy i v dramatech lepší býti řeč, ačkoliv nevidíme snad zcela německých slov v divadelních hrách tehdy vydaných, přece sloh a vazba jsou německé.

Nikdo nebyl, kdo by se byl dramata ujímal; nikdo podobného nepodporoval a tudíž záleželo pouze na spisovateli, chtěl-li psáti či nic, ačkoliv potřeba českých dramat byla značná. Překládáno tudíž šmahem vše a čtemeli některé práce, musíme se podivit nízké řeči téže. O květnaté řeči z počátku ani zmínky a vše jen smyslné hledáno a provozováno.

Obecenstvo divadlo navštěvující nebylo ani snad vyšších prací schopno, byloť obmezeno na třídu dělnickou, která za tehdejší doby vztahmo k vzdělání byla pozadu a divadlo muselo se dle toho říditi a pořádati repertoir, měloli se udržeti.

Prvním činným překladatelem a spisovatelem této doby byl Jan Nep. Štěpánek, v Chrudimi dne 18. května 1783 zrozen, absolvoval theologii v Praze a v nepokojných dobách tehdejšího času roku 1800 stal se vojínem v pluku arciknížete Karla. Navrátiv se od vojenství k občanskému životu, stal se později sekretářem, ano i spoluředitelem stavovského divadla a posléz kasírem. On vynasnažoval se všemožně, aby české divadlo povzneseno bylo, sám pracoval neunaveně, vydával sbírku divadelních her pod jmenem: Divadlo v Praze. Sbírka tato, ač co do výběru zajisté příliš mnoho neposkytuje, jsouť v ní mnohé velmi bídné, bezcenné práce uveřejněny, přec ukázala se býti dobrou, poskytnuty tímto širšímu obecenstvu hry k provozování, jakož i zůstaveno nám dílo, dle něhož souditi můžeme na poměry tehdejší. Sbírka tato vycházela v Praze a sice od roku 1820 až do roku 1832 a obsahovala 16 dílů. Činnost Štěpánkova se zračí v tom, udámeli, že na 100 divadelních kusů buďto přeložil, vzdělal aneb i napsal. Větší část prací jeho jest překlad a to ne ještě skvělý a zároveň i větší část prací nehodí se více na jeviště naše. On překládal i libretta do češtiny, z nichž jmenujeme zde „Střelec kouzelník.“

I o provozování dramat se přičiňoval, tak že čistého výnosu z dramat provozovaných, odevzdal 200.000 zl. dobročinným ústavům, začež poctěn byl zlatou civilní prostřední medalii! Umřel v únoru dne 12. v roku 1848.

(Pokračování.)

O lásce a spaní.

Besední čtení.

Nejmilejší vlastenky a vlastenci!

Snad mnohému z vás bude se zdáti, že mezi láskou a spaním takový je rozdíl, jako mezi dnem a nocí, mezi Esauem a Jakubem, mezi Prahou a pastouškou aneb mezi sladkou mannou a egyptským česnekem. Ale nepře-

náhlujte se, to se jenom zdá a brzy se přesvědčíte, že obě věci velmi dobře k sobě se hodí. Mám příkladů na kopy, že v jedné osobě u jednoho chasníka zároveň nalezá se nejen láska k lásce, ale i láska ku spaní a velmi dobře spolu vycházejí. Jak na př. u mne. Mou nejslabší slabou stránkou je, že tuze rád miluji lásku a spaní. Za to ovšem nemohu, neboť zdědil jsem to po nebožce babičce a tak jest dědičným to klenotem. Hleděl jsem sice dost často někam klenoty ony zašantročit, avšak nešlo to. A jak také? Na lásku nikdo nepůjčí, poněvadž ztratila kredit a potom potkám děvče, kouknu na ně, ono na mne a již je tu láska opět. Že ale za chvílku počnu zívat, za to nemohu; je to má slabá stránka. Ty můj bože, co nocí již jsem probděl, abych se svých slabostí zbavil! Ale tu máš. Když jsem byl v nejlepším a již jsem nejen lásku ale i spaní vyhnal, zmocnila se mne slabost a bylo opět po všem. Inu to je odtuď, že je člověk již od přírody slabý tvor, a je to dobře, neboť jinak by s ním nikdo neobstál a čerti by ním pořád šili. Ale to je již jedno. My raděj si na ty své slabosti posvítíme třeba kasejovickým petrolejem. To víte, že jako každé spořádané dítě chodil jsem do školy a za školu, ale to jen tehdy, když mne kamarádi svedli. Tedy v těch školách nás učili, jak se má o něčem psát, když vlastně nevíme o čem. Ale my to nyní víme a proto můžeme směle začít. Začneme s čímkoli, třeba se spaním, alespoň si to odbudeme. Co je to spaní? To je to Vidíte tamhle toho rozmilého vlastence jak zívá? (Ukáže na více stran najednou.) To je počátek. Sanice jako dobře namazaná vrata počnou se rozvírat a zavírat, oči se přimhuřují, ruce klesnou a člověk je v limbu. To je pánové tak zvané názorné vyučování. Co je to láska, to nemohu říci a sice za jedno, že sám toho nevím a za druhé poněvadž nikdo neví co je láska, kdo ji nezkusil, jak zpívá nebožtík Rubeš. Mnohem snadněji se dá ovšem říci, co láska není. Jak na př. jistě to není láska, když dvě odkvétající lilie pro chasníka do vlasů sobě skočí. Láska není dále žádný špás, ale je mocnost jako arsenik anebo mordýřský vitriol, je bláznovstvím, je sladkým nebo sladkohořkým snem a v mnohých barevných odstínech dokonce kyselým snem a zkrátka spaním. Tu to vidíte, jak se to k sobě hodí, ale musí to člověk chytit za pravý konec. Láska je ale zvláštním snem, zvláštním spaním. Člověk, ať je to již mládenec neb panna má oči otevřené, stojí, chodí a přece při tom spí jako pařez a neví ani, co se kolem něho děje. Ba kdyby vedle něho vystřelili z kruppovského děla, řekl by snad ještě „ať slouží ku zdraví.“ To je tedy ta láska. Názorně vás o ní poučovati nechci, za jedno že to zde nemůže být a za druhé darmo bych si nadělal mrzutostí, kdybych na něho ukázal, na př. tamhle na toho vlastence nebo tuhle na vlastenku. Ohlídněte se jen každý kolem sebe a máte názorů dost a dost. Vždyť je lásek na trakaře, aneb jak praví písnička, vždyť je lásek všude dosti, jako zrnek na jalovci. Zkrátka, je jich tolik jako spaní a to zná každý, každý to zkusil až na duše němé a nedochůdčata. Podle písničky je svatou pravdou, že kdo lásky nemá, ten je duše němá a pánbůh mu žádného štěstí nedá. Láska a spaní jsou s člověkem srostlé. Vem člověku lásku a spaní a bude nejnešťastnějším tvorem na světě, bude nedotvorem a místo srdce měl by kus ledu, jako onen báječný velikán Svidar stojící na severní točně. Ten má také v hrudi kus ledu a zve se železným osudem lidí a člověk stal by se také osudem, nešťastným osudem mnohých. Proto také rozpustilý klučina Mílek nedá sobě stání a stále srdce lidí popichuje k lásce. Když mně sem ten Mílek tak maně vlez, tož promluvím nyní o původcích lásky a spaní a poznáte, že i v tomto puntíku dobře souhlasí. To víte, že je Amor pohanský bůh, pěkný, čiperný, chlapík k pomilování a objevuje se v podobách, jaká se komu nejlíp líbí. Brzy černohlávek, brzy blondýnek, ba i ve starou babu se někdy promění, obyčejně ale s notným přívažkem peněz. Tu je ovšem potom láska makavá. Kolik mu je let, nevím, poněvadž křestního listu u toho pohana dosud nikdo neviděl a může se říci, že je zcela bez vyznání, protože mu je vše jedno, křesťan nebo Turek a zvláště nyní, co je zavedeno civilní manželství. Naše krásotinky, třeba chodily k Jezovitům na kázání, pranic se na to neohlížejí, že je ten čtverák nekřtěňátko a milují jako o krk. Že má křídelka a růže jeho zamilovaným květem že je, toť známo. Je velemocný jako bůh spánku, neboť oběma podléhají nejen lidé, ale i bohové. Bůže spánku je také hezký klučík s mákovým proutkem v ruce, kterym lidi uspává. Není to ovšem tak mordýřská zbraň jako šípy, ale mocná dost a kdyby měl prut lískový, bylo by to

ještě vydatnější. O tom můžeme nejlépe mluvit my, co jsme chodili do školy. Pak by ale málo kdo usnul a po takovém něžném dotknutí vylít vždycky z postele. Co se mne týče, přál bych to leckomu, ale toho nechme.

Když jsme již promluvili o těch původcích, podíváme se na věci blíže a zeptáme se, nač to je? Což musí člověk spát a milovat? — Vždyť by mohl být o polovičku déle živ a ušetřil by sobě mnohého trápení. Tak, to byste tomu dali: To musí být. Spaní a láska je kývadlem u hodin lidského života a co je kývadlo u hodin, to víte. Zastavte kývadlo a hned přestanou se kolečka točit a celý stroj stojí. Řeknete mně ale, že jsou také hodiny bez kývadla. Ano, jsou, cylindrovky, kotvicové atd. To jsou ale hodinky kapesní a vy přece život v kapse nosit nebudete. Jak pak kdyby se protrhla, což za časů nynějších horkých jehel není nic zvláštního? Vidíte. Život jsou visací hodiny a ty mají kývadlo, lásku a spánek. Ovšem když se pověsí život hodně vysoko, přestane se kývadlo kývat a pak se kývá nebo houpá člověk sám. V tom pádu, jestli ještě láska trvá, nevím, nezkusil jsem toho, ale spánek stává se ještě hlubším a tvrdším. Lidé často spí a milují v době největšího nebezpečí, ba i tenkrát, kdy se kývadlo života na vždy má zastavit. Tak na př. Kato, šlechetný Říman, velmi dobře spal než se zavraždil. Ludvík XVI., král francouzký taktéž dobře spal, než byl přiveden pod guillotinu, a Parmenio musel Alexandra Velkého ráno před bitvou u Arbely ze snu vyburcovati. Byli ovšem lidé, kteří samovolně spánku i lásky se vzdávali a sice nejvíce zbožní mniši a poustevníci. Bláhovci, co tím chtěli dokázati? To je u boha, ale tolik jen je jisto, že by sotva tolik bláznů mezi egyptskými mnichy a východními Anachoréty se nalézalo, kdyby obého sobě byli dopřáli. Zdržeti se spánku a lásky bylo u nich článkem víry. To je mně Sancho Pansa, roztomilý pobočník don Quijotův jinačí chlapík. Ten vydechl z hloubí své duše přání, aby pánbůh poctil onoho člověka, jenž našel krásnou věc — spánek. Stává se ale často, že se lásce nebo spánku násilím brání. Pak jest to nejtrapnějším mučidlem a vede často k zastavení celého stroje hodinového. V obyčejném životě se říká, že člověk ztratil kolečko aneb že má o kolečko víc. To ale není pravda, zastavilo se kývadlo. Těch případů, kde se lásce brání, je na kopy, pak je to láska nešťastná a v takovém případě se často srdce umučí, pukne bolestí a žalem, a když plamen lásky příliš se rozmohl, shoří často rozum. V Praze pak kuchařky a jiné nešťastné panny kurýrují takovou lásku vitriolem, kterýž je u nich v módě. Když se spánku násilím brání, jest mučidlem to nejhroznějším. Za starých zlatých časů stávalo se tak často. Tak na př. Regulovi, neoblomnému reku římskému, uřezali Karthaginští víčka, tak že bezesností zahynul. Bylo to též křesťanským způsobem obrácení na víru. Tak Ludvík XIV., král francouzský přiváděl ozbrojenými apoštoly svými k zoufalství protestanty své říše, kteří nechtěli státi se katolíky. Jeho dragouni bubnovali dnem a nocí za hlavami oněch nešťastníků, aby nemohli usnout a v nesnesitelných mukách museli se Hugenotti buď odříci víry své, aneb upadali v šílenství. Poněvadž ale jest starou pravdou, že chyby otců mstí se na potomcích, osvědčilo se i tuto na potomku jeho a sice dosti záhy. Syn totiž nešťastného Ludvíka XVI. byl často za noc od tvrdé rodiny ševcovy, které byl dán na vychování, probouzen slovy: „Kapete, kde jsi? Spíš?“ a musel nejen odpovědít, ale i k ním přijíti. Tak to bývá, nevinný za vinníka.

Že je také spánek nepřirozený a láska nepřirozená, rozumí se samo sebou. Nepřirozený spánek je takový, který není přirozený a ačkoliv se přihází zřídka, přihází se přece. Podám vám, drazí vlastenci, jen některý příklad, ale žádný výmysl, nýbrž vědecky zaručenou zprávu. Jakýs Dirk Bekker z okolí Rotterdamu v Nizozemsku usnul 13. července 1706 a spal až do 11. ledna 1707, aniž by byl procítnul. Spal tedy téměř sedm měsíců. Jiný, Samuel Gilton, spal celý měsíc a hned na to sedmnáct neděl. Alžběta Orvin spala denně 18 hodin a sice tak tvrdě, že neprocítla ani tehdy, když vražena jí byla jehla do nohy a líh pod nosem zapálen, a mnoho jiných barbarských zkoušek činěno bez výsledku. O nepřirozené lásce nemohu se pustit do rozprávy, poněvadž se to mezi pořádné lidi ani nehodí a proto obrátíme se raději k příčinám spaní a lásky. V tomto ohledu se již lidé nahádali až běda a málo kdo přišel na pravou příčinu. Nade všecky však učence jsem já kubík a přišel jsem na kloub více příčinám. My se totiž ledačemu ve škole naučili, zvláště tomu, co do oboru spaní padá, neboť náš pan učitel často v nejlepším se dal do melodického vrčení a chrápání. Tu měl jsem dost příležitosti ku zkoumání a shledal jsem, že spaní přichází

často a nejvíce z dlouhé chvíle. Vy to bez toho sami dobře víte a zakoušíte, proto nejeden z vás při mém učeném diškursu nakažlivým spůsobem podřimuje. Dlouhá chvíle je však také nezřídka příčinou lásky a to stává se zvláště u Angličanů, kteří jsou učiněná dlouhá chvíle a dopouští se z toho mnohých bláznovství a z těchto i lásky. Mnohý spí a miluje zvláště ze zvyku a z povolání, a tento druh lidí tvoří zvláštní druh schválně od pána boha stvořený. Jsou to studenti. A ty přece zná každý. Naše krásotinky jim sice nevěří a říkají, že má každý student na dně srdce dirku, avšak proto přece se mnoho neupejpají, když nějaký švarný syn Mus o lásku je prosí. Že však student by každý týden měl jinou, myslím že je holá pomluva. Ale nejen v lásce, ale i ve spaní jsou mistři. Oni zahánějí spánkem vše, co je tísní, zaspí nouzi a nešťastnou lásku, jestli se u nich vůbec o nějaké nešťastné lásce mluvit dá a celý jejich věk jest krásný sen, někdy ovšem divoký. Oni nejvíce žijí, poněvadž nejvíce milují, ba žijí ještě tehdy, když nemají proč a taktéž i milují, jsou milovníci ze zvyku a povolání a pánbůh, když bylo na světě nejhůře, poslal lidem vykupitele a ten je vytrh', zvláště naše krásotinky. Protož važte sobě, drazí vlastenci, bodrých studentů. Dal vám je zajisté bůh tak jako ptáčky zpěváčky k vašemu štěstí a v každém z nich jest část božského ohně, jenž tak lahodně hřeje jako jarní slunce. Okřívá po něm příroda, srdce lidí.

Že velmi mnoho přispívá ku povstání spaní a lásky pití, o tom není tuším žádné pochybnosti, avšak velmi tu padá na váhu co a jak člověk pije, a jak mnoho. Nejobyčejnější nápoj je voda a o obyčejných jeho účincích na spaní a lásku mluvit nebudu, protože jsou obyčejné. Přihlídneme raděj k tomu, co všichni více milujem' než vodu, která zvláště od poslední povodně mnohým lidem leží v žaludku, posvítíme si na víno a pivo a k upokojení krásotinek i na kávu. Jest věcí obyčejnou, že víno a láska jsou jako otec a syn. Syn jako by tatíkovi z oka vypadl. Víno je dráždivé, činí člověka rozmarným a mluvným. Člověk pije na bratrství, zpívá a jako Don Quixote hledá v rozpálení svou Dulcineu. Tak se to má i při pivě, jen že láska z piva je trochu těžší a ne tak ohnivá. Kde pak by nějaký chasník od Chrudími mohl tak ohnivě milovat jako Vlach. To je oddělení prvé a v něm povstává láska. Druhý oddíl je jinačí. Jazyk je těžký, řeč mumlavá, nohy odpírají služeb, víčka zapadají a člověk má spánek na krku. Spí jako zabitý. Jen kdyby při tom zůstalo. Ale to probuzení, ta kocovina! A to nejen po spaní, ale i po lásce má člověk svou obligátní nemoc, svůj katzenjamr. Z toho vidíte, že i v tomto puntíku to dobře souhlasí. Poněkud odchyluje se věc při kávě. Po kávě se méně spí, ale tím více miluje — falešně, a jako je bdění dělané, jest i láska u těch, kdož hojně kávu pijí, dělaná, nepravá a falešná, čehož nejlepším dokladem jsou naše krásotinky. Od té doby, co káva je v módě, vyšla věrná láska z módy a proto ať naše kávové sestry nenaříkají, najdouli klec prázdnou a holoubka odletělého.

Láska i spaní podléhají času a mají jisté trvání. U nás, když jsem ještě hříbata pásával, bylo přísloví: „Se slepicemi spát a se slepicemi vstát," totiž brzo začít a brzo přestat a to přísloví, kdyby se změnilo, hodilo by se zajisté velmi dobře na lásku v našich podivných časech. Je zajisté zásadou hodně brzo začít v lásce a hodně pozdě přestat. Známe zamilované děti a zamilované starce. Také děti. Snad to nebude dlouho trvat a nemluvňátka vyznávat si budou lásku a děti, jež ani chodit ještě neumí, vylezou v sebevražedném úmyslu na strom aneb rozběhnou se do vody. Pán bůh s námi! Láska i spaní miluje tmu a ticho, a jako spánek před půlnocí jest nejlepším, nejvydatnějším, je i láska před půlnocí života nejpřirozenejší a nejvydatnější. Kdo začíná spát, když je noc u konce a blízké svítání, začíná při „ite missa est," jako ten, kdo s láskou začíná na sklonku noci života, když svítání navždy zastře oko jeho temnotou, a on v nejlepším umře. Říká se sice, že stará láska nerezaví. Inu ovšem že ne, protože k tomu nemá ani času. Kdo zdržuje se spánku, přivádí oekonomii těla do neladu, jako ten kdo zdržuje se lásky, oekonomii srdce. Člověk spánkem i láskou přestává býti člověkem. Ve spaní leží jako mrtvola a v lásce domnívá se býti člověkem. Ve spaní leží jako mrtvola a v lásce domnívá se, že jest buďto více než člověk aneb i méně, dle toho jak ta láska jeho vypadá. Když člověk řádně se vyspí a řádně zamiluje, jest mu, jako by nový život do něho vjel. Člověk po spánku je čiperný a tváře mu jen hoří. Tak se to má i s láskou až na malé rozdíly.

Zamilovaní každou chvíli se zapýří jako fěrtoch nebožky babičky a že čiperni jsou, je příkladů dost. Mnohý zajisté v lásce vyvedl tak čiperné kousky, o nichž by se mu jinak ani nezdálo. Vždyť kladou na klín svých milých dokonce i hvězdy s nebe. Ale to je již tuze moc. Spaní dává tedy červenost, když je u konce, a láska, když začíná. Tím přišli jsme na barvu lásky a spaní. Víme, že mák je červený a růže také. Jsou však i bílé druhy, a proto také po spaní bývá člověk někdy bledý, jako v nemoci a po opici. Že láska líce bělí, je známo a pak jest to nemoc. Zvláště nešťastně zamilované párky náramně na bílou barvu trpí. Víme, že panna bledá hocha hledá. A proč? Pro lásku. Člověk ve spaní nejí, nepije, nemluví a tak často děje se u zamilovaných. Nejedí, nepijí a nemluví a jen vzdychají, a když něco přece ze sebe vymáčknou, jest to tak roztomilé, jako když člověk mluví ze spaní. Mluví nesmysly.

Láska i spaní mají své sny, a o lásce zvláště se říká, že je učiněným snem. Škoda, že člověk musí ze snů těch se probudit, a že následuje tak trpké zklamání! Sny jsou buď pravdivé neb ne, buď se vyjeví aneb nevyjeví a tak je i láska pravdivá neb ne. Poněvadž ale sen je sen, a kdo snům věří je blázen, láska pak sama je také snem, jest i ten blázen, kdo lásce věří. Kdo studoval logiku jako já, uzná to snadno. Sny a láska se vykládají, někdy a sice náhodou dobře, ale obyčejně špatně a naše krásotinky na ty výklady velmi trpí. Některý člověk je ve spaní náměsíčným, neví, co dělá, v lásce však je velmi mnoho těch náměsíčných, kteří nevědí, co dělají. Vylezou na hřeben střechy a — bác, již se válí a je po lásce, po snu. Člověk myslí často, bůh ví jaké terno udělá, plove v samé blaženosti a tu máš, probudí se a všecky ty krásy a poklady zmizí; jen že při spaní to neškodí a člověk se zasměje, v lásce ale obyčejně spláče nad výdělkem. Sen bývá také někdy hrozný a pak je člověk rád, když se probudí a pozná, že je celý, v lásce pak když se probudí; vidí, že není celý, nýbrž že je o jednoho víc a nemá z toho žádné radosti, neboť skutečnost bývá ještě horší. Sny povstávají nejvíce na počátku a ku konci spánku a tak i láska je snem obyčejně v mládí a při zamilovaných šedivcích i v stáří, tedy na začátku a ku konci. V mládí nejvíce se o lásce sní a když někomu láska hodně tráví, také nejvíce se sní a mnohý zamilovaný mladík se tím přived na mizinu. V letech prostředních není láska více snem. Tu přihlíží se k praktičnosti a láska musí se dát ohmatat, musí mít zvláště ono velké P. Takové lásce říká se také „na kšeft,“ čili „láska židovská“ a mohu upřímně říci, že se mně nelíbí, ačkoliv je silně v módě. Je to láska bez lásky, spaní beze snů.

Když člověk spí, tlačí ho někdy můra a to se stává zvláště, když se na noc přejí. V lásce je to podobně. I tu tlačí někdy, ba velmi často můra a dá se těžko zapudit. Stává se tak, když se člověk lásky přejí a pak jest tou můrou láska sama, aneb má podobu špičaté tchýně, dobré ženy nebo nejmilejších tetiček a kmotřiček. To jsou náramně zlé můry a tlačí manžela tak, že chodí chudák celý shrbený. Proto měl by se najít nějaký řízný recept proti tchýním. Nejlepší prostředek ovšem je, být střídným a nepřejíst se.

Když má člověk dost, přestane, až na některé nenasyty. Probudí se. Příčinu jsem vám právě vyložil. Jsou ale ještě jiné. Tak probouzí člověka z nejlepšího spánku všelicos a když se do lásky něco „nasadí,“ procitne člověk také. Se spaním je konec, když se rozbřeskuje a slunce svítí do oken a v lásce také mnohému se rozbřeskne, že udělá lásce konec, ačkoliv mnozí ze spaní ani z lásky neprocitnou, kdyby jim slunce na nos posadil. Spí dál. Procítnutí děje se zvolna nebo náhle. První je dosti příjemné. Člověk si zívne, protáhne se a protře sobě oči a je zase chlapík. A to je také při lásce. Zamilovaný, jenž se probudil, protáhne se, narovnává záda, jakoby těžké břímě svrhl, zívne si a řekne: „Pán bůh dal, pán bůh vzal a když budu chtít, dá zas.“ Mnohem horší je náhlé procítnutí. Zatřese to celým ústrojím a zastraší tak, že se člověk nemůže ani zpamatovat. Přechází zrak a sluch a to trvá delší dobu. Stává se tak zvláště po hrozném snu, nebo násilném vytrhnutí ze spaní i v lásce, jen že při procítnutí z lásky člověk je déle pitomý a kouká vyjeveně na díru kudy ze svého nebe vylítl a v stavu tom vyvede často hloupost, že navždy mu přejde sluch i zrak a on zapomene dýchat.

Mohl bych vám toho o lásce a spaní ještě říci na kopy, ale vím, že již máte také dost toho říkání. Já toho mám již také dost a proto přestanu a procítnu s vámi. Jestli se vám to nelíbilo, nevěřte tomu, poněvadž je to lživý sen, a jestli vás to těšilo, tož tomu

věřte, poněvadž nespíte. Mne pak, chceteli, můžete z mých snů třeba náhle vyrušit silným zatleskáním. Já se nelekám. Abych pak jen tak zhola neodešel, přeji těm, co po čas mé přednášky spali a nyní procítli, „dobré jitro“ a těm kdož spáti začínají aneb spáti budou, ergo kladívko všem „dobrou noc!“

Petr Jehlička.

Proslov

při otevření ochotnického divadla.

Svobody zavítalo mladé ráno,
volnosti slunko vzešlo nad obzor;
povstává, dlouhým snem co uloláno,
a probuzenstvo stoupá v čilý sbor.

Sen neutlumil svěží ducha pružnost,
on síle spící novou sílu dal,
on utužil tu starodávnou mužnost,
jejížto zárod v chrabrých prsou spal.

Vstal národ český jako na zvolání,
a vstala s ním i touha po činech;
pojistit slavné jemu bytování
teď záleží jen věrných na synech.

I my zde, snítka mohutného kmene,
jenž pevným kotví v Čechách kořenem,
k té úloze se známe posvěcené
a svatým planem srdce plamenem.

Pomáhat osvětě a vzdělanosti,
porážet bludů temnost přemnohou,
probouzet vroucné city národnosti, —
toť vznešenou je naší úlohou.

Hle! chrámek Thalie tu stojí malý,
bohyně libosměvné oltář v něm;
my s touhou radostnou jej vzbudovali
a poprvé dnes přicházíme sem.

Zde v nevinném, šlechetném pobavení
duch ochablý se opět zotaví,
síly unavené k prácí denní
na novo osvěží a pozdraví.

Zde líbohlasná naše mateřština
zalahodí nám ryzím hlaholem,
a vypleje se trpká cizotina,
jež zlým je v mluvě naší koukolem.

Zde láska k národu a vlasti milé
ve prsou povděčných se probudí
a probuzena u zmnožené síle
zaplane ohněm jasným ve hrudí.

Zde obrazy živými vzorných cností
se ojemní a zušlechtí náš cit,
zde duch se předsudků a mrakot sprostí
a vzejde jemu blahé záře svit. —

A tak ten chrámek skrovný, v němž se nyní
ples první koná Muze na počest,
hojného poskytne nám dobrodiní,
v něm pravda, krása, dobro budou kvést.

Jen družně vespolek se podporujme,
vedlejších nedbajíce ohledů,
jen svorně, co muž jeden k sobě stůjme,
heslo naše budiž: „Ku předu!“ —

Sedlák na kázání.

Ha, světe! slunce, nebe, země, —
jaká to bouře zuří ve mně! —
A zdaž mi uvěříte, páni, —
už půl hodiny nemám stání! —
A je to také ňáká cesta,
až sem, od svatého Ignáce,
no, — moje šaty, kabát, vesta —
jedna voda, — žádná regrace!
Však si ale nemyslete,
že mne jen ta cesta plete! —
Nejsem panák z cukru ani peří, —
s Prušákem jsme strkali se z dveří,
a to sluníčko tam u Trutnova —
ale abych nezapoměl slova, —
no, teda — já byl na kázání,
a věřte, mojí zlatí páni,
znají to tam zhurta sbírat!
Tu se cítíte umírat —
tu vidíte peklo — tu zas nebe —
hned zase vás to za nehty zebe —
a tak to jde — černé, žluté, bílé,
„Bratří v Kristu, sestry v Kristu milé“ —

ani nevíte jak,
mine vám sluch i zrak, —
zdá se vám cosi — řeknete cosi —
a hnedle vás drží s obou stran kosi.

Já to zkusil, a na mou věru, — ať mně černí
[ptáci, —
půjdu-li kdy ještě na kázání ku Ignáci!

To bylo tak:
To víte, já do Prahy přijdu málo,
aby to tedy za to stálo, —
jářku Vašku, uděláš si posvícení,
na pár dnech ti záleženo není,
a má Kačena — — to napadlo mi u kostela —
spolu také, co ona, jak svatá zcela
na srdce mi kladla bez ustání:

Abych totiž pilně chodil na kázání! —
Že jsem tedy zrovna vedle stál,
dodám kuráže si, a jdu dál.

Pater už byl v kazatelně,
kolem ticho jako — jako v hrobě;
mluvil takto z plic a dost zřetelně;
napnul jsem vám teda uši obě.
Vykládal on o té povodni.

Popisoval dobře, jak to bylo,
jak lidi, milosti prý nehodni,
tu ztratili své mnohaleté dílo,
jak to bralo domy, dobytek i lidi, —
člověk to tak zrovna všechno vidí.
Ale na konec — tu dával mravní naučení,
na které jsem koukal, jako na zjevení.

Ne snad, aby politoval jednoho! i bože,
to prý byli kacíři, a — cože?
ba že, kacíři, neznali prý pána boha,
neměla z nich zůstat ani noha, —
neumějí dělat nic než spolky, cukrovárny,

Sokoly, a všeliký křik marný, —
do kostela ale chodit, na modlení dávat
tomu znali prý se jenom zhola smávat!

Pánbůh, když už prý mu toho bylo tuze,
umínil si začít v hrůze,
pustil na vše dešť a hromy,
až to bralo stromy, domy.
Začal s ňákou čarodějnicí,
co prý byla u nás ve vesnici.
No, toť se ví — já od nás — a teda to znám
Hned bych mu byl ňákou vlíp. [líp.

Já znám tu ženu jak svou vlastní mámu,
lepší však nebylo v celém kraji, —
hezká byla — to je vše v tom krámu,
však víme, jakou ti černí ptáci hrají,

Byli u nás na misii, není dlouho tomu,
kázali, a namluvili, co se dalo komu.
Naše selka — znala prohlížet si lidi —
u té málo buchet klidí.
Vzali si to tehdá dobře do hlavy,
a za to ji teď takhle ohaví.
To mne dohřálo. Já řku: „Lidi.
tohle nevěřte, ten pater šidí;
ta žena byla od nás, já ji znal,
kéž by jí tam pánbůh radost věčnou dal!
A že jsem byl už takhle v řeči,
zmáhal ve mně vztek se větší; —
obrátím se k pateru a řku: „No, velebníčku,
kéž vám pánbůh tohle za hřích nepočítá!
Za ty lidi měli byste pálit svíčku,
a ne tu mluvit takhle slova litá. —
Hanba dost, že jste kněz a tady chrám,
já jsem jenom tak a je mi hanba, že vás poslou-
[chám."

No, tohle byste se byli podívali na rámus.
Myslil jsem, že na mne padá světa kus!
Tu to laje, tu to křičí,
že jsem prál, tu nejsem v chrámu, ale ve očistci.

Ňáká baba, větším dílem svíčková to byla,
hrbatá, a škaredá as jako ta Sibylla,
sápala se po mně jako drak,
že jsem se nedočkal, jako prak
kdyby mnou hodil — vylít' na ulici,
a jsem vám to sypal v jedné metelici
ulicemi dolů, ulicemi vzhůru,
kluci za mnou — řvali jako v kůru —
myslím, že už padnu;
tu se namátne mi „zlatá husa," —
znám šenkýře dávno, má on poctivosti kusa, —
vrazím tam a ten mne skryl.

Tam jsem zticha tak až do večera byl; —
hledali mne tam ti páni „od pecírku" —
ale hodnému dá pánbůh k uklouznutí dírku.

Bylo hodně pozdě, když jsem vylez z skrýše,
a se do šenkovny loudal tiše,
tu byl hospodský: chci jíst a pít,
on však, tady dole že to nemůž' být,
abych jen šel nahoru, tu že je toho dost, —
a tak mne přivedl sem ten zlý host.

Po cestě mne tišil, dobřil, učil, —
abych prý jen vám svou hitorii spravil, —
a že mne tak bez ustání mučil,
teda, abych se ho zbavil, —
odhodlal jsem se již ač že v ostýchání.
Sveďte na něho to, krásné paničky a páni!

M. Červinka.

Ze života umělců.

Drobnosti.

Pověstná svým uměním, známá operní zpěvačka Catalani, přišla cestujíc do města G . . ., kdež panuje zvláštní láska k umění. Bylo již k večeru, když přišla do města, kdež se v jednom hostinci zastavila. Náhodou viděla na hostinci plakát, oznamující koncert.

Catalani vždycky tvrdila, že by musela onemocněti, kdyby na jednom dni nezpívala; dnes ještě nezpívala a proto jela ihned tam, kde se koncert odbýval.

Když přišla, byl již začátek, bylať právě hudba počala.

V meziaktí dala se představit ku koncertnímu mistru, kdež se představila jako manželka kupce vlašského, mající obzvláštní zálibu v zpěvu. Zároveň nabízela, že by přednesla nějakou arii neb píseň, kdyby jí dovolil koncertovati, ač zkoušky žádné neodbývala.

Koncertní mistr nahledl v předloženou mu partituru, usmál se — neboť píseň předložená byla známa jako „Boleslav, Boleslav atd." a nápěv bídný jakož i instrumentace.

„Uděláme našemu obecenstvu komedii a našim zpěvákům zvláštní pochoutku," pravil stranou k svým lidem, „ať si utrží ta vlašská husa trochu blamáže, když chce; co je nám do toho?"

Všecko povstalo, když cizá dáma skromně ba rozpačitě k pianu sedala. Odehrála první théma, počala zpívati hlas dusíc, vydychujíc nevhodně, tak bídně, jak jen bylo možno.

Na více místech bylo lze slyšet sykot. Každý myslil, že taková zpěvačka hodila by se někam na výroční trh mezi zpěváky a ne do koncertní síně. Zpěváci a zpěvačky se škodolibě usmívaly, vidouce tuto bídnou zpěvačku.

Při první variaci šlo to již lépe, však cizá zpěvačka usmála se; v kadenci uhodila nepravý zvuk. Koncertní mistr uhodil honem na patřičnou klapku, aby chyby napravil.

Všecko vypuklo v hlasitý smích.

Zpěvačka s líčenou rozpačitostí pohlédla na koncertního mistra a měla se k druhé variaci.

Silný organ zazvučel v rostoucí síle, každý zvuk z hrdla vycházející zněl líbezně. Ucho naplňovalo se líbezností zvuků; však dosud zpívala tvrdě, neuhlazeně, že zvuk podobal se, jak by vycházel ze sfinxe egyptské.

Nikdo ani nedýchal, nikdo sebou nehnul.

V následující variaci, jak by duše vnitřním nepokojem puzena, zněl hlas ve výší s největší jistotou. Potom, jak by se duše rozmýšlela, zda lze jí výše dosíci, sklesne v těžkomyslnost a zpěvačka pějíc žaluje bol — plakala zpívajíc.

Ku konci v chromatickém pochodu za posledním povzdechem ozve se úsměv.

Obecenstvo jak by oněmělo, bylo tiché.

Slavíčí hlas přemohl bolesť; jásavá radost vítěze ozývala se v hlase, v rychlém a smělém postupu, ale s největší jistotou. Ve vložkách zněl hlas, jak by dřívější bolestí opovrhovala. V závěrku pak ukázala vše, čeho byl její hlas, dovednost schopna.

Nyní již nemohlo se obecenstvo zdržeti; jako z jedněch úst zaznělo síní: „Catalani! Signora Catalani!" — „Toť vznešené! nebeské! unášející!" Všechno tleskalo. Hudebníci pak sehnuli nástroje své jak trofeje; koncertní mistr povstal a políbil okraj jejího šatu.

Catalani ale jako šipka zmizela od piana, poděkovala v pravo a v levo a zmizela řadami diváků a posluchačů ze síně, dřív než by se byl kdo nadál.

Bylo to za jednoho podzimního, krásného dne roku 1765, když se před vraty jednoho příjemného statku, poblíž Londýna ležícího, zastavil kočár, z něhož vystoupil jednoduše oblečený pán, jenž si přál majitele statku navštíviti. Nalezl však rodinu, obzvláště pak krásnou dceru, v nejhlubším smutku; majitel statku, přítel z mladistvých let, zemřel a majetek, jenž by byl nyní podporou rodiny, přišel podvodným způsobem do cizích rukou. Cizinec byl zármutkem rodiny dojat a cítil s ní soustrast, vyptávaje se do podrobna na zesnulého a dozvěděl se, že týž byl šedesát roků stár a povždy neduživ, že stále bručel a že nosil ustavičně vlásenku a při tom všem kašlem týrán byl.

Cizinec dal si šaty po nebožtíkovi ukázat, oblekl je a zkřikl na starého sloužícího, jenž právě čajové náčiní do pokoje přinášeje, při jemu známém hlasu svého starého pána tak se ulekl, že zbledl jak stěna a všecko na zem upustil. —

Rodina ihned poznala, co se stalo a kvapila ven; když ale spatřila neduživou postavu podpírající se o zábradlí u schodů a

o hůl přicházeti ze schodů, podivila se najednou podivné podobnosti, že ihned smích se rtů všech zmizel a místo strachu a hrůze učinil.

Strašidlo nyní odebralo se k tomu, jenž rodinu o dědictví oloupil, k jistému to vnukovi zesnulého, jenž v domácnosti své nádheru byl zavedl a jenž byl na nejlepším, aby pozůstalost po nebožtíkovi na dobro promrhal.

Byl večer, když zlosynný vnuk klepání na dveře zaslechl. Nečekal v tuto hodinu již nikoho a když se mu zdálo, že jest klepání trochu podivné, neotevřel ihned, až se klepání opakovalo a jej k otevření přimělo.

Však kdo vypíše jeho uleknutí! Duch starého strýce stál před ním opíraje se o hůl nepohnutě na prahu a hleděl divoce na něho.

Zlosyna pojala trapná bázeň, on ustoupil zpět a nemohl ani slova promluviti, zuby jeho hrůzou cvakaly a nohy pod ním se chvěly, jak by ho nechtěly nésti.

Po chvíli počal duch sýpavým hlasem mluviti a zvolal: „Villiame! Villiame! cos to učinil? Tys dědice mého majetku oloupil! Tys se opovážil mou poslední vůli zrušiti a jí se státi neposlušným! Tys urval dědictví těm, jimž jsem je dal. Slyš pozorně má slova, která k tobě promluvím a nechť ti slouží k blahé výstraze! Tvé svědomí ti musí povědít, co máš činiti. Jestli zítřejšího dne svého zlého činu nenapravíš, přijdu opět v tu hodinu a vezmu tě sebou na dalekou pouť!“

Duch strýcův provázel slova ta strašlivým posuňkem, potom pomalu se vzdálil a zmizel v temnu večerním.

Podvodník myslel, že již odbila poslední jeho hodinka; sklesl na kolena, takto vyslechl hrůzná slova a myslel, že jest šťastným, že se duch spokojí pouze zpětvrácením cizího majetku. Když duch zmizel, povstal, zavřel dveře, vyhledal všecky papíry týkající se dědictví, zapečetil je do psaní a vydal se ihned na cestu, aby je řádným dědicům navrátil.

Rodina seděla právě kolem stolu a naslouchala bedlivě zajímavému vypravování svého cizího hosta, když jeden ze sloužících, vstoupiv do pokoje, příchod Villiamův oznamoval.

Všichni se příchodu jeho nemálo podivili.

„Mýlil jsem se,“ počal tento, „že dědictví po strýci náleží mně a proto jsem si totéž přivlastnil. Nyní teprv vyjasnilo se mi vše; zde vracím vám, co vám náleží a žádám, abyste na minulé věci zapoměli.“

Pravil a položil poslední vůli do rukou vdovy. Mezitím se ale cizinec vzdálil.

Když chtěl Villiam odejíti, vystoupil tento jemu v šatech starého strýce naproti a pravil: „Vidím, že má výstraha nebyla marná a že spolu nepůjdeme na dalekou pouť.“

Zlosyn stál zaražen a zahanben, poznal teprv nyní, jak v chytře nalíčenou kličku upadl; bylo však již pozdě a on nemohl více ničeho učinit, nežli hezky z ostra odejít, aby všeobecnému posměchu ušel.

Podivný cizinec, duch starého strýce nebyl nikdo jiný než Garrick, jeden z nejvýtečnějších dramatických umělců, kteří kdy žili. Aniž by býval od přírody zvláštně nadán, působil stále svým geniem na obecenstvo.

Jistý v Paříži meškající tenorista spadnuv velmi si ublížil. Ztratil za dobu léčení nejen sílu svého těla, ale taktéž i na hlasu utrpěl, ztrativ výšku. Konečně opět jí nabyl, ale neměl peněz, aby lékárníkovi zaplatil a byl od nehudebního věřitele před soud pohnán.

V této tísni obrátil se tenorista, jsa rodem Němec, na svého krajana Meyerbeera, jenž ho s otevřenou náručí přijal. On netoliko mu otevřel svou náruč, ale i dveře několika salonů a mezi těmi salonu Appony-ova. — Tenorista dobyl si zde pochvaly a peněz; těmi zaplatil nejvíce naň doléhající věřitele, však brzy octl se v postavení, že musel hlad zpěvem zahánět. Šel opět k Meyerbeerovi.

Tentokrát otevřel mu tento hudební mistr více než svou náruč. Otevřel svou skříň, vyňal z ní truhličku plnou — papírů a napsal na jeden list následující pamětihodné řádky:

Panu baronu Rotšildovi v jeho hôtelu.

„Pane barone!

Račte dovolit laskavě, že Vaší vysoké a mocné protekci pana N . . . tenoristu z Německa odporučuji. Týž již zpíval s dobrým úspěchem v salonu hraběte Apponyi-ho a ve více jiných pařížských salonech a má v úmyslu koncert uspořádati, k němuž Vaší pomoci a podpory potřebuje. Osměluji se Vám ho pro dvojí vlastnost odporučiti, jednak že jest talentní umělec a za druhé Váš krajan. Spolehaje se na Vaši světoznámou dobročinnost, doufám, že prosby své vyplnění dojdu. Ujišťuje Vás, pane barone, o nejhlubší úctě znamenám se vám oddaný

Meyerbeer.“

Tenorista donesl psaní toto baronu Rotšildovi, jehož při snídaní zastihl.

Baron pozval tenoristu k snídani a přečetl si list slavného hudebního mistra, jenž jest jeho rodákem a miláčkem. Po snídaní vzal baron Rotšild dva papíry, jeden jemný, v ceně 500 franků, a jeden obyčejný, bez ceny. Na jeden padla slza tenoristy a on ho schoval do kapsy; na obyčejný papír napsal baron následující zajímavé řádky:

Panu Giacomo Meyerbeerovi v jeho hudbě.

„Můj milý velký muži!

Já nejsem nic jiného nežli pozemský baron, Vy ale jste knížetem harmonických sfér. Jsem více než millionář, Vy jste ale více než vznešený. Každý z nás dej ubohému ze svého přebytku; já z bankovek, Vy z Vašeho genia. Dovolte tedy, abych Vámi odporučeného Vaší vysoké ochraně odporučil. On potřebuje, jak jste pravil, pomoci při koncertu? Kdo může z nás při tomto dobrém skutku více učiniti, Vy nebo já? Vy, zajisté! Kdyby se jednalo o nějaké úřednické místo, o finanční koncert, mohl bych něčím přispěti; avšak jedná se o tenoristu, o koncert hudební — to náleží Vám. Učiňte tedy následující: Dejte oznámit, že sám na pianě svou vlastní skladbu přednesete — a koncert Vašeho klienta vynese mu 10.000 franků, což jest o 950 franků více, než já jsem mu dal. Vy jste dvacetkrát a ještě něco bohatší než já.

Rotšild.“

Tenorista běžel v rychlém kvapu s listem k Meyerbeerovi, který, přečta list, zvolal: „Jaký to egoismus! Tací jsou peněžníci!“

Zpěvák hleděl bankera ospravedlniti.

Meyerbeer skočil mu ale do řeči: „On se opováží mně psát, že jsem dvacetkrát bohatší než on! Však proto vás neopustím. Přijďte za několik dní a promluvíme si něco více o koncertu.“

Dle V. H. L.

Zprávy a dopisy.

Z Prahy. (České divadlo.) V zimě slibováno nám mnoho dobrého a sice novinek divadelních a věru, kdybychom nebyli slyšeli „Zakletého prince“ a několik opakovaných starých oper, nebyli bychom měli ničeho. Ředitelství divadla málo dbá slibu a když·ho splní, co to jest? — na to odpoví sobě každý sám Provozuje se nám zhusta nová fraška ze starého vydání berlínských neb vídeňských sprostých frašek, kdež veškeren vtip zahrnut je v sprosťáctví, totiž velká kouzelná fraška od Raedra v několika obrazích atd. a jmenuje se „Flok a cvok.“ Škoda věru těch našich dramatických umělců k provedení takové mizerie, za níž se každý vzdělaný stydí, a my bychom se nedivili, kdyby se provozovala na některém jiném arenním jevišti, kdež se provozují takové frašky, při níž se má obecenstvo jen smáti a nic více. Ředitelství se tímto kusem málo zavděčilo, možná snad že galerii, ale jinému komu sotva. Úprava hry byla by dobrá, a ne skvělá, ač jest ještě té škoda pro takovou hru. Pan Mošna činí se jako vždy v úloze „Cvok“ a mnozí jiní, avšak nestojí-li kus za nic, herci z něho neudělají ničeho. „Kankan“ a „Marselaise“ hodí se k sobě snad někde jinde, ale českému obecenstvu nikterak, ježto víme, jakou jevil sympathii k národu francouzskému za dob jeho utrpení a proto jest to urážkou pro vlastní jeho přesvědčení. „Flok a cvok,“ ač již samo nebe provozování jeho zabraňuje, dávajíc dešť, přece se provozuje z husta. Do budoucnosti repertoiru máme takové vyhlídky jako ti povodní poškozeni; neboť provozuje se Hoppova „Morilla“ a Offenbachova „Sněhová koule“, která měla tu čest, že na berlínském jevišti vzdor skvělé úpravě propadla. Takovými novinami se potěšíme, jestli snad ředitelství taktiky své nezmění! Vidímeť něco jako p. Andreola de Stagno, operního tenoristu z Madridu, ale což jest to? Přáli bychom si míti dobrý repertoir a nic více a to by snad naše divadlo povzneslo. Operní repertoir byl jako vždy dobrý, a nad odpolední představení lepší, proč může býti jedno a proč ne druhé. Než jeden nový škvár, raději starou dobrou věc. Mimo to dosud nemůže býti jednoho dne dvojí představení s hudbou, poněvadž hudebníci při odpoledních představeních majíce účinkovati, večer tomu se vzpírají. Ředitelství sestavuje nový orchestr, místo aby dvouletou záležitost s hudebníky vyrovnalo.

S.

Z Komotovky u Prahy. Společnost pana Jaroslava Hofa dostavila se a otevřela novou arenu na Komotovce za Novou branou dne 1. června b. r. Arena sama nachází se na nevelikém vršku, z něhož lze do vůkolí hleděti, ano skorem celou Prahu vidět, zároveň pak i rozhled v jinou stranu se nám rozvírá. Arena, v dobrém místě jsouc postavena, jest hezká a můžeme říci, že vyjma letní divadlo na hradbách,

jest mezi arenami, co se týče stavby, nejhezčí. Vejdouce do ní, vzpomeneme si bezděky na starověká amfitheatra; jestiť arena stavena v polokruhu, že možno obecenstvu se všech stran dobře na jeviště hleděť. Jeviště jest kryté a jeli otevřena scena v zadu při hře, jest pohled na jeviště romantický, neboť vidíme v pozadí skálu posetou tu a tam travinami. Celá úprava areny, jakož i dekorace jsou krásné. Společnost pana Hofa sestává z několika více neb méně dobrých sil, z nichž nám slušno jmenovati pány Hallu a Finke-a, k nímž slušně se řadí p. Chalupecký. Repertoir posavádní byl dobrý, ano rozmanitý, sestávající většinou že samých novinek z části z německého a z části z francouzského vzatých. Některá představení byla zdařilá, popodotýkáme ale jen tolik, aby ředitelství takových frašek a veseloher, jako jest „Revoluce řemeslníků," níž zahájena byla saisona, na repertoir neuvádělo. Jsou to kusy přežilé, pro nynější věk se nehodící. Vyjma tuto veselohru uvedeny jsou na jeviště „Preciosa" a sice dvakráte, „Modrovous," „Přátelství žen pouhý dým," „Kde domov můj?" a p. více. Doufáme, že ředitelství vážiti si bude přízně obecenstva, jíž se mu dostává v dosti četné míře a že se vynasnaží repertoirem svým obecenstvu zadostučiniti. S.

Z Králové Dvora. Již po delší čas nedopisováno do ctěného listu našeho o působení našich divad. ochotníků, kteří letošního roku byli dosti pilnými. Provedliť našemu obecenstvu v krátké době následující kusy: K r a k o n o š, aneb: Srdce z kamene od Jankeho (dvakráte), P y t l á c i, aneb: Ztracený syn, od Görnice, S e d l á k Z l a t o d v o r s k ý, od Birch-Pfeiferové, K l o b o u č n í k a p u n č o c h á ř od Hoppa (po druhé). D í v k a z P o d s k a l í od Lipovského a konečně v den sv. Jana „J a n N e p o m u c k ý" od Tyla. Provedení těchto her bylo uspokojivé, ba některé i výtečné. „Dívka z Podskalí" se bude nejspíše opakovati ve prospěch povodní poškozených, jak mile město naše opustí zavítavší sem společnost pí Elišky Zöllnerové, o jejímžto působení vám příště podrobnější zprávu podám. Prozatím podotýkám, že společnosť čítá několik dobrých sil a že vzdor letní době představení bývají dosti navštěvována, ač by neškodilo, kdyby návštěva ještě četnější byla. — Ochotníci naši chystají se zatím pro podzimní saisonu, pro kterou určeny jsou hry: Monika (po druhé), Cizí zlato neblaží, Děvče z přádelny, Chce mít švandu a j. v. Také naši ochotníci hledí sobě opatřiti kusy nové a tu horlivý ochotník p. Fr. Bibl pracuje na zpracování „Chudého milionáře" a p. Fr. Jos. Janke na vzdělané výtečné tříaktové frašky: „Můj medvěd a má neť." — Mějme pevnou naději, že ochotníci naši na této dráze pilností i dále vytrvale putovati budou! „Na zdar!" * * *

Z Vídně. (O c h o t n i c k é d i v a d l o s p o l k u „P o k r o k u".) Dne 9. června provedli ochotníci naši ve prospěch v Čechách povodní poškozených romantickou činohru „Střelec kouzelník" od Schmidleichnera na žádost většiny spolku. Bylli ponejprv kus ten zdařilý, můžeme říci, tenkráte že byl výtečný; hra jakož i dekorace velmi příjemný dojem činily na obecenstvo a obojí dohromady překvapujíc působilo. Nejvíce v kuse tom vynikala pí Kunftová co Lidunka, která pro nenucenost a dobrou hru obecenstvu se líbila; rovněž jakož i sl. Jarušova v úloze Anničky úplně požadavkům svým dostála; těšíme se, že slečnu ku častějšímu účinkování získáme a máme naději na skvělou sílu. Netřeba více se zmiňovati o p. Brettrovi, ježto povždy úlohám svým zcela dostojí. Pan Šindelář, který úlohu Kašpara za nemocného p. Knotka převzal, snažil se a povedlo se mu úplně tohoto nahradit. Neméně překvapil nás p. Kováč v úloze knížete, který graciesní a imposantní postavou svou a hrou každého o stavu svém přesvědčil. Ostatní úlohy byly velmi dobře sehrány, z čehož velká část připadá zásluze ředitele p. O. Krásy. — Příští týden uspořádá spolek za týmž účelem dvě představení v městském divadle v Josefově a sice: „Diblík" a „Husitská nevěsta." Volám podniku tomu „Na zdar." F.*

— *„Veselohra bez svatby"* zove se dramatický žert v 1. jednání, zčeštěný J. Z. Veselým, jenž vyšel v 28. sešitu „Nových divadelních her," kterýž sešit obsahuje mimo tento kus ještě jednoaktovou veselohru od M. Böhma „Mlíkařka z Vršovic," přeloženou od J. L. T. Nové divadelní hry obsahují hry hodící se i pro nejmenší divadla naše a protož můžeme směle tyto jednoaktovky odporučiti. Na skladě u p. Mikuláše a Knappa v Karlíně.

— *Zakletý princ,* komická opera od Hřímalého, bude prý dle doslechu ještě během letošního roku na německém divadle v Praze provozována.

— *Pohostinské hry.* První tenorista od opery v Madridě p. Andreolo de Stagno, a p. J. Švarc debutují nyní na našem jevišti.

— *Nové divadlo* otevřeno v Miláně v Giardino publico dne 26. května b. r. a sice Offenbachovou operou „Velkovévodkyně."

— *„Ifigenie v Aulidě,“* opera od rytíře Glucka, která těšila se šťastnému a precisnímu provedení u nás, byla, nově studována byvši, přivedena na jeviště v Hanoveru k oslavě narozenin císaře německého. Provedení její ale nebylo příliš slavné, neboť representant „Agamemnona“ p. Stägemann přivedl teprv úlohu svou v druhém jednání k platnosti. Úloha „Klytemnestry,“ nacházejíc se v rukou sl. Gutjahrovy, byla uspokojivě podána, naproti tomu ale sl. Weckerlingova necítí prý se býti zcela mocna úlohy „Ifigenie.“

— *„Theodor Körner“* zove se nová opera od Weisheimer-a, jež provozována byla s dobrým úspěchem, získavši si obliby obecenstva na divadle v Mnichově dne 28. května b. r.

— *Saisonu ukončila* koncem května pařížská divadla a sice: „Opéra comique“. „Théâtre lirique,“ „Bouffes Parisiens,“ „Odéon,“ „Chateau d'Eau“ a divadlo „Cluny.“

— *„Mon Mouchoir“* nazývá se nová opera, kteráž připravuje se nyní k provozování na divadle Bouffes Parisiens. Hudbu k ní složil Vasseur.

— *Malou summu 500.000 franků* navrhuje jistý americký ředitel Offenbachovi za osobní dirigování při stu představení, k nímž by se vzala jeho vlastní díla.

— *Divadlo shořelo.* Panu A. F. Stewart-ovi v Nev-Yorku náležející divadlo „Niblo Garden“ shořelo, ač se všech stran napnuty byly síly k zachránění téhož. Veškeré namahání bylo marné a divadlo shořelo, že z něho zbyly jen trosky. Škoda páčí se na 100.000 tolarů a divadlo bylo jen z části pojištěno. Nicméně ale majetník jeho postaví nové. Divadlo toto bylo založeno roku 1828. Osud amerických divadel je zvláštní, neboť navštěvují je první umělci Evropy, zároveň ale často i požár. Od roku 1821 vyhořelo v samém Nev-Yorku až do nynější doby 17 divadel, mezi nimiž i divadlo „Niblo Garden“ již jednou v roku 1848 vyhořelo, za rok však opět postaveno bylo. V spojených státech severoamerických vyhořelo od roku 1798 až na naše dny 73 divadel.

— *1250 hudebníků* spoluučinkovalo při koncertu v Petrohradě dne 31. března b. r. ve prospěch vysloužilců uspořádaném. Účinkovalo 100 císařských církevních zpěváků, 700 císařských vojenských hudebníků, 50 bubeníků a 400 vojenských zpěváků.

— *„Le Nozze per astuzie,“* opera od Panizzy, provozována byla na divadle v Calcutě, kdež došla obliby.

Repertoir král. zemského divadla v Praze v měsíci červnu: 1. (Noremní den) 2. Flok a cvok; Hugenoti (ve prospěch povodní poškozených); 3. Flok a cvok; 4. Panoš šibal; První den štěstí; 5. Flok a cvok; 6. Panoš šibal; Židovka; 7. Bandité; 8. Divotvorný klobouk; Směšné fifleny; Prodaná nevěsta (pohostinská hra p. Palečka); 9. Flok a cvok; 10. Princezna Trebizondská; 11. Panna jezerní; 12. Zkrocení zlé ženy; Troubadour (pohostinská hra pp. Andreola de Stagno a J. Švarce); 13. Morilla (poprvé); 14 Němá z Portiči; Den před volbou; 15. Chňap, Lap, Šňůra.

Repertoir ochot. divadel v měsíci červnu: Dne 2. spolek „Kolár“ v Jilemnici „Sedlák Zlatodvorský“, ku konci živý obraz „České Amazonky“.

Dne 6. června: v Písku „Mniši, aneb: Vlci v ovčinci.“

Dne 9. června: ve Vodňanech „Spanilá Savojanka“; v Nechanicích „Ženská politika“, „Sklenice čaje“, a deklamace „Povodeň“; v Heřmanovu Městci „Žárlivost“, „Okamžik v nadpozemské říši, aneb: Produkce z oboru kouzelnictví, fysiky a magie“; v Pardubicích „Doktor Robin“, Český dobrovolník a francouzská selka“, „Chudý cikán“; v Třebenicích „Duch času“; v Poličce „Boj s dámami.“

Dne 12. června v Kolíně „Dejte mně hubičku“, „Bengálský tygr“, „Po půlnoci“.

Dne 13. června v Novém Bydžově „Kříž u potoka.“

Dne 16. června v Postupicích „On hledá poklad“, „Ženichové“; v Něm. Rybné „Bankrotář“; v Novokníně „Tvrdohlavá žena“; v Ratajích „Královdvorský rukopis“; v Bělehradě „Troje políbení“; v Nepomuku „Manžel bez ženy“; v Hořicích „Život za přítele“; v Bráníku „Katovo poslední dílo“; na Hradčanech „Fraška a basa, aneb: Trampoty s ochotnickým divadlem“; v Českém Brodě „Zapovězené ovoce“; v Lomnici „Proč ty ne, Augustine“; v Pišelích „Nepravý a přece pravý“, „Princ z Arkadie“; v Pešt-Budíně „Politika v lese“, „Dvě postele v jednom pokoji“, „Po půl noci“; spolek „Kolár“ v Poličce „Před myslivnou“, a dvojzpěv z operetty „Svatba při lucernách“; v Táboře „Marie, dcera pluku“; v Slaném „Opička z besedy“, „Pan domácí“.

„BESEDNÍK“ vychází vždy 1. a 15. každého měsíce a předplácí se

pro Prahu:		*mimo Prahu poštou:*	
na čtvrt roku	— zl. 80 kr.	na čtvrt roku	— zl. 90 kr.
na půl roku	1 zl. 50 kr.	na půl roku	1 zl. 70 kr.
na celý rok	3 zl. — kr.	na celý rok	3 zl. 40 kr.

Jednotlivá čísla po 15 kr.

Odpovědný redaktor: Jos. **Mikuláš Boleslavský.** Vydavatel **Ed. F. Schmidleichner.**
Nákladem a tiskem **Mikuláše a Knappa** v Praze, v Karlíně.

BESEDNÍK.

Časopis věnovaný divadlu, hudbě a společenské zábavě.

Číslo 9. V Praze, dne 1. července. 1872.

Na horách vlasti.

V rubáš bílý, zimou tkaný,
příroda se zahalila
a svou hlavu těžkou — trudnou
k dlouhým spánkům nachýlila.
Zalkál vichr bolem jatý
po pustinách ledových,
jak by se též jemu zdálo
o těch krásách májových.
S nebes výšin peruť sněhu
po kraji se rozletěla,
snad že ten hrob všehomíra
krásou svojí zdobit chtěla. —
Zaskvěla se luna v nebi,
bledě zásvit její plál,
a ten potok pod tím ledem
touhou po ní zaplakal.
Všecko, všecko smutno bylo
jako duše rozervaná;
ty můj bože, což ta krása
s jarem všecka pochována?!
Smutně stály hory v kraji
jak zpomínka utkvělá,
jako bolná lyry struna
před zrakem ti doznělá —
Těžký mrak se po obloze
nad temeny lesů vinul
a ty hory ověnčoval,
že až s nimi v jedno splynul.
V také chvíli v lesa stínech
unavený stařec dlel,
pohled jeho zarosený
v nedohlednou dálku spěl. —
Líce jeho bledé byly —
bledší než ty luny tváře,
v oku ale tmavém jeho
mocná ještě plála záře. —
Byl to pěvec vypuzený
ze své milé otčiny —
vše mu vzato, jenom v srdci
cit mu nechán jediný.
Dlouhá leta v dáli prožil
osudů svých proudem štvaný,
a v tom srdci věčně — věčně
dýkou bolu rozedraný;
dlouhá leta otčinu svou
ani okem neviděl,
ba již často zoufalosti
v náruč chladnou klesnout chtěl.
Kolikrát již z cizí země
žádal prchnout v domov milý,
vždycky však jej zoufalého
myšlenky ty opustily.
Nyní ale touhou puzen
k horám dospěl vlasti své,
aby truchlé zpěvy svoje
ještě jednou zapěl zde.
Rozlehla se píseň krajem
jako zvonek zmírající

jako slední hvězdy zásvit
s nebes výšin padající;
rozlehla se po těch horách,
že ten zvuk je všechny jal,
že sám ohlas ve soucitu
nad tou písní zaplakal.

„Zas vás vidím, modré hory,
druhové vy děctví mého,
zas vás vidím všechny, všechny
jako v času mládí svého. —
Zda mne ještě, zda mě znáte
po té době traplivé,
ó jen znejte, jsem to ještě,
co tu zpíval písně své! —
Povězte mi velikáni,
jimžto nebe mocnost dalo,
povězte, zda jenom jedno
pro ně srdce zaplakalo.
Povězte mi, zda mou chýžku
vítr v dálku rozmetal,
zda mou matku, zda mé druhy
chladný hrob již v náruč jal.
Povězte mi všecko, všecko,
co se stalo v tomto kraji,
vizte, jak mé duše síly
všechny touhou umírají.
Pohleďte jen, jak jsem bídný
s bolem v širém světě sám —
pohleďte a smilujte se,
sice umru touhou vám. —
O tak raděj pochovejte
tělo moje ve svém klíně,
vždyť to tělo raděj u vás
nežli v cizí zemi zhyne;
viďte, že mne rády potom
ve svou náruč přijmete,
a že rády po mé smrti
mohylou mi budete!“

Smutně povrh lyrou pěvec,
že až struny pozazněly,
a že chladnou zemí tknuté
ještě jednou bolně pěly. —
Zavál vichr dechem mocným,
že se všecko zachvělo,
že těch lesů šumné křídlo
mocným vánkem šumělo. —
Duchové se noční chvíle
s nebes výšin k zemi snesli,
a k těm horám a k těm lesům
pod koruny stromů klesli.
Usnul stařec unavený,
ložem sníh mu bílý byl —
usnul chudák na těch horách,
více však se nevzbudil.

Vojtěch Z. Kácovský.

O dramatech
ochotnickým divadlům přiměřených.

Za novější doby ukázalo se, že dramata tiskem vydaná dosahují značného počtu a všude čteme, že to neb ono dráma hodí se k provozování na ochotnickém divadle, aniž při tom vzpomenuto, zda skutečně jsou všude ochotníci s to, aby odporučené dráma provedli s dobrým prospěchem, či nic. Nezapírajíce toho, že na mnohém místě nachází se skutečně ochotníci, jimž těžší úkoly svěřeny býti mohou, zároveň však musíme říci, že jsou ochotnická divadla, kde musí snadnější dramata provozována býti, chceli se dosíci jakéhokoliv prospěchu.

Účel ochotnických divadel musí vésti k témuž morálnímu výsledku jako jiných divadel; divadla jsou školou života a zde tedy hleďte se vzdělávati ochotníci nejen sami, ale i účinkujtež ku vzdělání obecenstva.

Máli býti účele toho dostíhnuto, majíli skutečně ochotníci míti prospěch z divadla jakož i obecenstvo, záleží na tom mnoho, jaká dramata volí se k provozování.

Při volbě dramata přihlížeti se musí, zdali to neb ono dráma může od ochotníků obecenstvu podáno býti, aby jednotlivé úlohy charakterně provedeny byly a celá snad hra pouze nezáleželo v tom, že ochotník úlohu svou nazpamět odříkal. Zdali obecenstvo jest tak vzdělané, aby provozovanému dramatu rozumělo a ze zábavy tudíž užitek vzalo.

Zdali jeviště příhodné ku provedení dramata, ano i zda scenerii patřičnou lze uspořádat. A posléze zdali jsou k tomu prostředky materielní, aby dráma mohlo na prkna uvedeno býti.

Dle nadání svých ochotníků bude moudrý režisér dráma k provozování voliti a jim též úlohy rozdávati. Vždy dobře jest, posoudíli

pořadatel divadelních představení, jak dalece ochotníci jeho vzdělání jsou a jak mnoho svěřiti se jim může, aby tím neutrpělo dráma a ochotník sám. Máme mnoho her, které provozovány na tom kterém ochotnickém divadle žádného úspěchu nedošly, jednak že jich ochotníci nepojali a jednak neprovedli. Jakož hlavní zásadou jest, aby ochotník sebe zapoměl, objeviv se na jevišti ve hře a byl tím, čím úloha mu býti velí. Špatné provedení hry škodí ochotníkům a ten nemá práva, aby požadoval na obecenstvu, by toto spokojilo se lecjakou mizerií. Obecenstvo stojí na svém místě, žádáli dobrou, bezvadnou hru; máť ono k tomu práva, neboť neurčuje ono, ani co se hráti má neb nemá. Chtějíli ochotníci, aby obecenstvo přízeň svou jim zachovalo, musí se snažiti, aby se jí stali hodni. A čím toho docílí? dobrou, uhlazenou hrou. Snadná veselohra, dobře provedená, líbí se více obecenstvu, nežli výtečné dráma toho kterého genia zkaceřované. Vzhledem k tomu lze na tom se obmeziti: volí se k provozování hra ta, kterou ochotníci provésti mohou.

Učiti se nesnadným úlohám, jichž charakterů ani ten který ochotník nepojme, jest mučidlem jak pro ochotníka, tak i mučidlem pro obecenstvo, hře přítomné. Že to pravda jest, svědčí, že již mnohé ochotnické divadlo tím za své vzalo, protože obecenstva hrou svou neuspokojilo. Říkati, že obecenstvo takovou snahu ochotníků ocenit neumí, jest nesmysl, neboť žádné obecenstvo nebude žádati od ochotníků toho, čeho nedovedou, dobře vědouc, že ochotník není umělcem, jenž by musel ty nejnesnadnější charaktery k platnosti přivésti.

Mnohokrát se již přihodilo, že zde neb onde provozováno bylo výtečné dráma; se strany herců aneb ochotníků bylo dráma provedeno a přece se nelíbilo. Obecenstvo se nudilo, jeho hra nezajímala a proč? poněvadž hře neporozumělo. Něčemu podobnému musí se ochotnická divadla vyhybati, nemáli se o nich říci, že hra provozovaná za nic nestála. Víme dobře, že mnoho jest lidí takových, kteří v divadle jsouce ani nevědí oč se jedná a toliko části dekorativní a garderoberní si všimne aneb některého effektnějšího výstupu. Není hanbou mluviti takto o obecenstvu, nebo takové a podobné obecenstvo nachází se všude. Nebyloli by toho, zajisté by mnohý cizozemský škvár, bez vyšší mravní ceny, u nás na prkna ani uveden nebyl.

Lid má se v divadle vzdělávati, však není to vzděláváním, předvádíli se mu dramata, kterým nerozumí a která jsou mu španělskou vesnicí. Podobného poklesku musí se ochotníci stříci, byť měli často velký zálusk na to které dráma výborné. Přivádíli se obecenstvu na oči to, co se mu líbí a co jest mu k prospěchu, můžeme se nadíti, že i přízeň obecenstva bude vždy stejná, neli větší.

Neméně důležitým jest, aby při volbě dramat k provozování hledělo se na divadlo samé, totiž na jeviště. Truchlohry s velikými skupinami na malém jevišti připadají nám jako malý člověk s velikou hlavou, jemuž pohyb nepříjemný. Pohled na toho a na takové skupiny není hezký. Bude tedy vhodnějším, když na malých divadlech provozovati se budou hry s méně osobami, s malými totiž skupinami, aby herec měl na jevišti dosti svobody k volnému pohybování tělem.

Konečně i hleděti se musí k tomu, zdali spolek k nákladu na provedení toho neb onoho dramata dostatečné peníze má a můželi je provozovati, aniž by dramatu a spolku uškozeno nebylo. Mnohá zajisté již hra nedošla obliby, protože nebylo k ní patřičných úprav a tyto scházely, buď že spolek neměl k tomu potřebných dekorací, a že neměl i dostatečných peněz. Podobně se to má i se šatstvem ku hře potřebným. Často se hraje, aniž by bylo při tom použito patřičných šatů, což děje se, buď že není garderoba při ruce aneb že mnohý ani neví, v jakém šatě má vystoupit. Dle toho též musí býti volba hry ustanovena.

Podavše nejhlavnější body, na něž pamatovati se má při volbě dramata k provozování, promluvíme nyní o tom, jaká by dramata těmto podmínkám vyhovovala.

Dramata k provozování určená odpovídejtež vzdělání herců; dle toho volena budiž hra. Tomuto vyhovují dramata jednoduchá, kde charaktery již samy ze hry za sebe mluví; poukážeme zde na úlohu Rychnovského. Byť by i herec úlohy, jak se sluší, nepojal, porozumí obecenstvo předce, že jest lakomcem, který ani vlastní dcery nešetří. Již z řeči Rychnovského vše vysvítá. Zároveň ale víme, že frašky, menší umělecké ceny, na ochotnickém divadle dosáhly lepšího úspěchu, nežli mnohdy krásné salonní veselohry a charakterní činohry a to z té příčiny, že obecenstvo divadlo navštěvující takovému druhu dramat líp po-

rozumí a čemu rozumíme, z toho také větší užitek máme.

Mnohé ochotnické divadlo musí si teprv hrou přízně obecenstva dobývati a toho zajisté dosáhne, budouli divadelní představení se mu líbiti.

Tuto vlastnost mají nejvíce naše divadelní hry, které psány jsou od Štěpánka, Tyla, Klicpery, Macháčka, Nerudy, Pflegra, Sabiny, Jeřábka a těm podobných, třeba byly některé a to většinou překlady z německého Kotzebua, Kaisera, Berly, Hoppa, Görnice, Kneisla, Birchpfeifferové a j. a posléze hry divadelní psané od našich mladších spisovatelských sil jako od Düricha (J. Josefovič), Staňkovského, Jankeho, Jaroše, Hockea, Peškové, Štolby a jiných.

Při volbě z těchto přihlížeti se musí k tomu, že mnohá veselohra pouze na jediném slově spočívá; takových veseloher musí se stříci zvláště ochotnická divadla nemající dobrých hereckých sil, neboť s podobnými zažijí nejjednodušším způsobem notného fiaska.

Klicperovy hry ovšem mnohé obtíže působí pro svou scenerickou úpravu, za to však tomuto odpomahají hry Tylovy, při nichž na mnoze snadnost a lehkost se shledává. Ku př. upozorníme na „Pražského flamendra“ a doufáme, že tato hra dá se provozovati bez velikých obtíží.*)

Nikdy nemine se žádaného výsledku divadelní představení, budeli dráma dle vzdělání ochotníků a obecenstva k provozování voleno a repertoir ochotnického divadla takto uspořádaný, bude svědčiti o dobré snaze ochotníků.

Tímto způsobem stanou se ochotnická divadla tím, čím býti mají a zásluha jejich o vzdělání lidu bude skutečnou a ne snad illusorní.

Dráma pro ochotníky nejsnadnější bude zajisté to, kde se zobrazuje prostý občanský život jako nacházíme v „Bankrotáři“, „Chudém písničkáři“, „Venkovském poslanci“, „Knězi a vojáku“, „Darebovi“ a p. V těchto hrách jsou charaktery prosté, vzaty z obyčejného života a těch učiniti si představu dovede každý ochotník.

Kde pak jsou divadla menší aneb schází šatstvo ku hrám ze starších časů, hodí se práce novější, lehké to hříčky veselohermí.

Doufáme, že tímto poslouženo bude mnohému režisérovi a spolku ochotnickému, ježto u velké hromady těžko vybírat. My podali jsme několik podmínek a budouli ty zachovány, nikdy nemůže divadlo a ochotníci zažíti nějakého výsměchu aneb i škandálu,

---

*) Někdo by mohl ale říci, že nemáme překladů z němčiny odporučovati, však toho my nečiníme, ony odporučují se samy. Ku příkladu překlady z Nestroje. Zda ty nedochází obliby? jestli že někdo řekne, že jsou to berlínské neb vídenské frašky, v kterých českému národu se spílá, musíme se tomu smát, neboť takový pán je buď ignorantem české literatury dramatické vůbec aneb pouhým tupitelem jejím. Víme dobře, že tu neb onu vídenskou frašku Tyl přeložil a fraška ta udržela se po dlouhá leta na repertoiru pražského divadla a nikdo v ní neviděl a neslyšel nadávek českému národu a co se může vytknouti v poslední době „Floku a cvoku,“ tím není žádná divadelní sbírka vinna, leč i v té nehanobí se národ český a kdyby se to stalo, bylo by to pouze vinou ředitelství divadla a překladatele a nikoho jiného.

Tyl nebyl jistě toho schopen, aby sám hanil a tupil lid svůj a my musíme zde zjevně říci, že časopis chorvatský „Vjenac“ haní nám našeho Tyla, kdežto týž mnoho vídenských frašek vzdělal, však národu českému nikdy nespílal. Bylť on vlastencem, jakých je málo a proto my ctíme památku jeho a hrubé urážce Tylu učiněné a v časopisu „Květech“ uveřejněné rozumíme, buďto že pan pisatel „Vjenace“ ani české literatury nezná, aneb se mu jedná pouze o „Divadelní ochotník.“ Připomínáme zde 24 divadelních her, které uveřejněny jsou v „Divadelním ochotníku“ a pocházejí od Tyla, mnohé z nich jsou frašky vídenské. My naproti tomu odporučujeme vůbec hry Tylovy našim ochotnickým divadlům, neboť jsou snadné k studování a vždy vděčné.

Radu, aby se překládalo ze španělštiny a vlasštiny, nechť si uschová pan pisatel „Vjenace“ sám a pomůže Chorvatům na nohy v literatuře dramatické, tolik zkušenosti jako Chorváti máme také! To budiž na srozuměnou hanobitelům české literatury připomenuto. Ochotnická divadla učiní nejlépe, nebudouli se držeti protekcí novinářských při volbě dramata k provozování, ale volí si dle své nejlepší vůle. Red.

víť každý, nač musí pozornost jeho při volbě dramata býti upoutána. Jsouť ještě místa, kde se hraje a sice to, co v novinách pochváleno a myslí se, že i na vesnici bude to právě tak přijato jako v Praze. To jsou omylové, kterých se musí ochotnická divadla vystříhati, nemajíli se sama zmýliti.

E. F. S.

Bez cíle.

Báseň lyricko-epická.

„Ten krásně bídný, divný svět,
s tou divnou váhou osudu —
jak mnohý na něm život veď' —
jak dlouho já zde pobudu?
Hned první jitro života
zda pláč jen samý nebylo,
ký div, že žití prchavé
vnad, blaha, slastí pozbylo!

Na světlo denní přišel jsem,
byv otcem zplozen z rozmaru
a když jsem poznal žití běh,
byl s osudem jsem v nesváru.
Uprostřed lidí bohatých
žil jsem já člověk chudobně,
a místo slastí ústrků
mnou zmítal nával obdobně.

Já žil jsem — ne, já bídu dřel
se svojí matkou neblahou,
a když jsem rozum hlupák měl,
jsem ztratil máti předrahou. —
A bídný lid, když uviděl
mne v bídné, pusté sirobě,
že k žertu jsem, se domýšlel
a vůle jeho k porobě.

Já mlčel, snášel štěstí bič
a kojil jsem se nadějí,
že zvrátí se ten osud zlý,
že štěstí hvězdy zaskvějí.
Já samoten v tom životě
jsem hledal družku milenou
a když jsem děvče miloval,
strast ssál jsem v duši skouzlenou.

Ach ten svět — pro mne žaly sil:
já poznal v lásce trápení —
a když jsem sňatku sobě přál,
zřel jsem jen dívky mámení!
Ha, bídné srdce, proklaté!
tys žerty se mnou tropilo,
to poslední mi urváno,
ty's rozumu mne zloupilo!

Já zrozen — vilné lásky syn! —
ve psotě z lásky vychován.
Já neznal otce, k hanbě jen
byl jsem od matky zachován.
Ha matko — tys mi ztracena,
mé žití jest mi nemilé,
proč na svět jsi mne přivedla,
vždyť život můj jest — *bez cíle!*

To mladík dí — — — —
— — — — — — — — .

Hle! skalina vysoká k nebi zří
a její skráně větřík objímá,
pod skalinou v roklině voda hučí,
tam Morana vše v náruč pojímá.
Tu v jekotu děsném vlny se dmou,
přes různá skaliska voda tu teče,
hned vzbouřené vody vzhůru se pnou,
hned voda vzpěněná v propast se nese.
Za vlnou vlna,
za pěnou pěna
v tok rychlý se žene;
v propasti hrozné,
bezedné, temné
Morana sedí,
nahoru hledí
a oběti chtivá vzdychá:
„Pojď, ty mé dítě,
jinochu mladý,
pojď ke mně pokoje v říši,
ulehčíš sobě,
okřeješ tady
v té bezstarostné mé chýši.
Svět nemáli pro tebe kvítí,
těch kvítků pokoj dadoucích,
u mne je jistě budeš míti,
klid věčný zde, nehynoucí."
A voda hučí v hukotu děsném,
a vlny kvapí v rychlosti blesku,
nechtějí uzřít oběti nové,
jíž život byli jen strastní dnové.
Při hluku vody mladík stál
na holém skály vrcholu

a v hloubku hledí divý zrak,
jak by tam konec byl bolu.
On opuštěn je ve světě —
jen smrt mu bude útěchou,
již kráčí v před a — uhlídá,
že jest mu i smrt macechou.

Z vln hledí bledá matky tvář
a kyne, by dál bojoval,
vždyť zoufalství ji vrhlo sem,
že osud zlý ji celoval.

Byl její lásky neštěstím
a otci k haně vychován:
bylť otec perlu miloval
a střípek byl z ní zachován!
„Jak i tam žaly budu mít?“
dí jinoch v zlostném úpění;
„ne, nikoli, já budu žít,
byť život byl jen trápení.

Můj život byl strast sžíravá
a ústrk štěstí zletilé,
vše byla zloba střídavá
a žití trapné — bez cíle.“
V tom proudu slov řeč jinocha
na skále u propasti dozněla
a z vln se leskem zaskvěla
naděje krásná, vábivá.

A v prsou touha v plamen se mu vznítila,
by mohl dále žíti na zemi
a ač mu horda strastí z kraje zářila,
chtěl bojovati s nimi se všemi.

Od hrobu nazpět k životu
poznovu krok svůj zaměřil,
v naději vzplalé nevěřil,
že může žíti nicotu.
Nicotu, jež mu ztrpčí ráj,
v myšlenkách luzných povstalý;
naděje hrady vzeplály
že požár zničí minutou.

Rok minul — mladík zas tu stál,
kde dříve matce, otci lál;
stál na skalině vysoké,
v srdci měl rány hluboké.
V té jedné ráně láska krvácela,
v té druhé naděje plakala,
ve třetí víra umírala,
jež nejdéle pomahat mu hleděla.

A skalina vysoká k nebi zří
a její skráně větřík objímá,
pod skalinou v roklině voda hučí,
tam Morana vše v náruč pojímá.
Tu v jekotu děsném vlny se dmou,
přes různá skaliska voda tu teče,
hned vzbouřené vody vzhůru se pnou,
hned voda vzpěněná v propast se nese.
Za vlnou vlna,
za pěnou pěna
v tok rychlý se žene;
v propasti hrozné,
bezedné, temné
Morana sedí,
nahoru hledí
a oběti chtivá vzdychá:
„Pojď, ty mé dítě,
jinochu mladý,
pojď ke mně pokoje v říši;
ulehčíš sobě
okřeješ tady
v té bezstarostné mé chýši.
Svět nemáli pro tebe kvítí,
těch kvítků pokoj dadoucích,
u mne je jistě budeš míti,
klid věčný zde, nehynoucí.“

A voda hučí v hukotu děsném
a vlny kvapí v rychlosti blesku,
unáší v propast toho zlotřilé,
jehožto život smrt je — bez cíle.

Ed. Ferd. Schmidleichner.

O hudbě.

Dle Lessinga.

Jak mrtvé vypadá představení bez hudby a jak to člověka nudí, máli v meziaktí baviti se sám sebou, tak nás zajímá hudba schválně k dramatu komponovaná. Jeli hudba k dramatu přikomponována, získá tím dráma samo, neboť hudba jest oním mocným živlem, jenž nás dovede k pozornosti upoutat, jest hudba tím pánem, která city naše ovládá a tím nás udržuje v tomž naladění citů, do kterého nás básník dramatický uvedl.

Jako v opeře musí se skladatel říditi dle slov básníkových, zároveň i hudba k dramatu komponovaná musí ve všem s ním souhlasiti; ony city, jež v nás vzbudila hra, musí v nás

hudba udržovati a sesilovati, ano hudba jest tak mocná, aby v nás vzbudila city, kterých by špatný herec, ba snad i dobrý, v nás nikdy nevzbudil.

Symfonie k dramatu komponovaná musí býti zároveň zrcadlem myšlenky a citů básníkových a účelem jejím bude vždy to, aby v nás vzbudila, co v nás vzbudilo dráma samo.

V dávnověkosti, kdy ještě Sofokles dramata psal a tato se provozovala, tehdy byl chor jakýmsi prostředníkem mezi obecenstvem a divákem, on upozorňoval diváka na situaci provedenou a zároveň líčil nám cit, jenž v nás měl býti vzbuzen, abychom řekli, on nás přiváděl do rozpoložení citů a mysle hrdiny. My více choru nemáme, máme však hudbu a hudba má a musí zaujímati místo choru.

Hudba k dramatu komponovaná musí i s obsahem jeho souhlasit, aby pohnutí mysle divákovy v tomž rozladu citovém udrženo bylo a proto nutnou je potřebou, aby hudba jakožto průvod děje vždy jemu samému se přibližovala a nikdy nebyla takou, aby citům dramatem vzbuzeným odporovala a je naposledy urážela.

Úlohou hudebníka tedy jest, aby dříve obsah a děj celého dramata dobře pojal, nežli přikročí ku komponování hudby samé.

Mají-li symfonie souhlasiti s dějem dramata, budou symfonie samy sebou tvořiti rozdíl a sice ty, které jsou v tragedii a ty, které náleží k veselohře. Jak rozdílné tragedie a veselohry jsou, tak musí se i symfonie k těmto lišiti.

Obzvláště nahlížeti se musí, aby hudba k jednotlivým místům přiměřena byla a sice ta oddělení, která k oddělením dramata přisluší. Následkem toho souhlasiž počáteční symfonie s dějem prvního jednání, vztahuj se na děj tento, symfonie pak mezi prvním a druhým jednáním, mezi třetím a čtvrtým a t. d. vztahuj se vždy ku konci předcházejícího a k začátku následujícího jednání. Závěrek pak souhlas se závěrkem dramata.

Podáváli se nám v tragedii obraz vznešenosti, musí i symfonie býti krásné, ohnivé, duchaplné, vznešené. Jako zřetel beře básník na osobu hlavní při psaní tragedie, podobně i hudební skladatel nesmí pominouti charakteru hlavní osoby dramata a vlastního děje, což není věcí tak malou, aby se mohla opominouti.

Nacházíme tragedie, kde brzy ta, brzy ona cnost hrdiny neb hrdinky látkou tragedie jest, protož i hudba dle toho při tragediích rozdílná býti musí.

Tragedie, kde náboženství a bázeň boží rekovi vždy jest průvodčím, vyžaduje takéž symfonie, které by v jisté míře na vznešenost a vážnost hudby církevní upomínaly. Panujeli ale velikomyslnost, udatnost, vytrvalost v truchlohře, musí i hudba mnohem ohnivější a živější býti.

Podobně musí býti i symfonie k veselohrám komponovány, obzvláště musí býti plynné a místy i žertovné, pak ale dle obsahu veselohry se zachovati. Jako veselohra brzy vážnější, zamilovanější, brzy žertovnější jest, podobně musí býti i symfonie.

Počáteční symfonie musí se na celé dráma vztahovati; zároveň musí ale k počátku děje připravovati a tudíž s prvním výstupem v jedno splynouti. Může z dvou i tří vět sestávati, jak se skladateli zalíbí.

Symfonie v meziaktí budou míti nejméně dvě věty, ježto na předcházející se vztahují, k následujícímu pak poukazují.

Dvě věty budou nutny, pakli effekt prvního od druhého jednání příliš se líší, nestáváli této podmínky, dostačí jediná věta.

Závěreční symfonie musí se závěrkou dramata v souhlasu býti, neboť zda není směšným, když by dráma vesele se zakončilo a následovala by vážná, ano snad i smutná závěreční symfonie aneb naopak: kdyby dráma končilo smutně a následovala veselá, žertovná hudba?

Poněvadž hudba k dramatům pouze na nástroje poukázána jest, jest zapotřebí tyto střídati, aby posluchač v jisté pozornosti udržován byl, které by snad pozbyl, kdyby neustále jedny a tytéž nástroje slyšel.

Začáteční symfonie, abychom řekli skorem, musí býti úplné a zajímavé, aby tím snadněji posluchače zaujaly. Střídání nástrojů bude tedy nutné teprv v meziaktí; musí se ale dříve skladatel na tom rozhodnout, které nástroje by se nejlíp použíti daly k tomu, co chce vyjádřiti. I zde tedy rozumná volba prospěje, chceli skladatel účelu svého dosáhnouti dovedně a s jistotou. Není však dobře, dějeli se střídání nástrojů jedněch ve dvou po sobě následujících symfoniích, lépe jest toho se stříci.

Tato pravidla zdají se býti nejdůležitější, aby hudba umění dramatickému se přibližovala a s ním souhlasila.

Pravidla stanoviti jest snadnější, nežli je provésti. Pravidla učí, co se má státi, aniž by řekla, jak se to dá provésti. Výraz však náruživostí, na čemž při symfoniích vše záleží, jest pouze dílem a prací genia.

Tím těžší je práce, povážímeli, že ve vokální hudbě slova k sesilnění výrazu pomahají, kdežto při hudbě pouze instrumentální tato pomůcka odpadá.

Umělec tedy musí naprosto svou dovednost a umělost ukázati; onť bude rozličných zvuků těch používati nejvíce, které výraz citů dáti mohou; my uslyšíme tyto častěji, častěji je budeme porovnávati a zpozorovavše to, co společného mají, budeme z toho souditi teprvé na výraz celkový.

Poznámeli účel, jehož chtěl skladatel dosáhnouti, jest právě tolik, jako říci, že cíle svého dosáhl.

Dílo umělce pravého nesmí býti hádankou, jejíhož významu nelze bez namáhání pojmouti, a jejíž význam nejistý.

Čím dříve zdravý sluch pojme, co nám chtěl skladatel říci, tím k větší chvále skladba umělci poslouží; čím snadněji dá se význam pochopiti a čím známější jest, tím lepší práce.

Hudba jest tedy dobrou průvodkyní dramata; nemáli ale tato býti znectěna, špatně užívána; máli dramatu prospěti a ne škoditi, jest slušno vždy patřičnou hudbu míti.

Naše ochotnická divadla zajisté, spojivše oba živly tyto v jeden celek, více získají nežli když jednoho opominou.

Dle toho jaký kus předsevezmou si ochotníci k provozování, dle toho i o hudbu se starejtež a bude vždy lepším, zaopatříli si skladbu ke kusu náležející, než aby hudba hrála něco, co se ani k dramatu nehodí.

Nemíli takové skladby, tedy vždy přihlíženo buď k tomu, aby alespoň hudba částečně odpovídala obsahu dramata, aby byla vážnější, jeli obsah hry provozované vážný; aby byla veselejší, jeli obsah hry veselý.

Tím zajisté více ještě získá divadelní představení.

Majíce po rukou dvou pokladů umění, hudby a dramatickou musu, musíme, chcemeli dosáhnouti výsledku jim přislušícího se, obou používati místně a vhodně.

Nesmíme zapomínati dobrých stránek jednoho ani druhého, nesmíme zapomínati na přednost a dobré vlastnosti jednoho pro druhý, ale musíme vždy hleděti nejlepší spojovati, aby povstal celek dokonalý.

Jakého výsledku dosáhne představení bez hudby? jakého s hudbou? Odpověď na to nechť si dají ochotníci naši sami a uznati musí, že hudba vždy k sesilnění dramatického dojmu jest dobrým prostředkem, ano hlavním živlem.

Hudba jest to božské umění, jež prochvívá s dramatickým umělcem člověka až do útrob srdce, ona jest jako předcházejícím poslem, jenž otvírá srdce citům všem, aby tyto v něm počaly svůj rej.

Hudba a dramatické umění jsou dvě sestry, které, odloučeny od sebe, postrádají síly, jak jedna pravdivosti, tak druhá citů!

E. F. S.

Nic a něco.

(Besední čtení.)

Slunce! to jediné slovo a přec ta velikost! Jediným slovem vyjádřiti tolik najednou, jest mnoho a věru, kdybych byl to slovo sám vyzpytoval, byl bych již proto snad nejlepším filologem na světě! Jediným slovem uvésti tolik pojmů, kolik si jich uvádíme na mysl, jest již vyšší dokonalostí. Jasnost, před níž stydlivě se víčka očí našich zavírají nemohouce hleděti v tu nezkalenou pravdu, to teplo blahodárné a ta velebnost, kterou jen na slunci vidíme, jsou věci veliké váhy. Počal bych líčiti tobě, milý čtenáři, východ slunce, však nechci přebírati práci básníkům a posléze mohl by výtvor mé obraznosti býti již starý, někde již v románu vypsaný a proto hezky z ostra opustím všecko líčení slunce a přidržím se slova samého.

Člověk uprostřed velebné přírody se nacházející spatřil slunce, viděl je častěji a proto věnoval mu větší pozornost nad ostatní výjevy přírodní; on učinil ze slunce boha a klaněl se mu. Byli národové, kteří se slunci

klaněli a jsouť ještě mnozí a posléze výrok ten dá se pronésti o všech národech již mrtvých aneb živých.

Jedni národové klaněli se a klaní se pouze slunci nebeskému, druzí pak slunci jinému. „Jinému slunci?“ tázati se bude mnohý „snad zlatému teleti?“ prohodí bezděky ten neb onen, já však pravím ještě jednou „slunci“ a věru kdyby panovala u nás dosud proskynesis, bylo by slunce takové jediným, kterému by úcta velkého krále se vzdávala.

Na obzoru dějin každého národa spatřujeme muže nevšední velikosti, kteří, žijíce zde v tom slzavém údolí, tolik zásluh sobě získali o ten svůj lid, že tento pamětliv jejich blahonosného jednání a působení, je ctil a ctí jako to slunce na nebi, že k nim přihlíží s okem přimhouřeným, jako k tomu nebeskému velikánu a zároveň i cítí teplo naň působící, z muže toho pocházející. Do podstaty jest ovšem teplo to rozdílné, ale přece v účincích stejné: ono působí na nás právě tak, jako teplo sluneční za parného dne a obzvláště na mne. Jsem souchotinář, milý čtenáři a na takového veliké teplo za parného dne špatně účinkuje, celý se zpotí a posléze nemůže dál.

Uvedu příklad.

Na poli dramatického básnictví jest zajisté až posud Shakespeare sluncem a já, když práce jeho čtu, tedy ihned jsem přesvědčen, že na mne svítí slunce; jest mi teplo, horko a poněvadž víte, že za dobrého výsluní všecko roste a ptáci dobře se líhnou z vajíček, počne i můj rozum roditi, rodí, já se potím a posléze nemohu dál. V tom nikdo nevidí nic nepřirozeného, já také ne.

Osvěta a slunce dají prý se porovnati, to řekl jednou můj professor za mých mladých let a dajíli se porovnati, můžeme i říci, že slunce může býti symbolem osvěty a posléze osvětou samou.

Podmínka matematická bude slunce rovná se osvětě a na základě toho sdělím vám, co ještě zbývá mému peru a zajisté se podivíte, že takové pero z ocele může v sobě zahrnovati podobné události, jaké chci zde vylíčiti. Nyní pozor! Každému ať zalehne zrak a strne sluch a potom ať dobře, svědomitě posoudí, mnoholi na mé historce je pravdy a jak mnoho propletena jest lží.

Měl jsem přítele, škoda, že již černá země ho kryje a červi hlodají, byl dobrým přítelem a poctivcem. Žili jsme spolu, chodili jsme spolu a vždy jsme se dobře bavívali; až jednoho dne přišli jsme mezi jiným k řeči o té neznámé říši, kam každý z nás po té zemské pouti cestuje. Hádali jsme, jak to tam vyhlíží, rozmlouvali o tom mnoho, až konečně můj přítel přišel na tu myšlenku, že ten z nás druhému o tom zprávu dá, kdo by dříve zemřel. Já byl s tím spokojen a podali jsme si na to ruce.

Žili jsme ještě dlouho, žádný z nás nechuravěl, až posléze mého přítele popadla břišní křeč a on skonal — na dobro. Byl jsem na jeho pohřbu, seděl jsem ve voze „pražskou pietou“ půjčeném a přemýšlel jsem o tom, zda můj přítel přijde ke mně se zprávou z té nebeské říše aneb mi nějakým jiným způsobem zprávu o tamnějším životě zašle. Mrzel jsem se na Angličany, že ještě nespojili nebe se zemí nějakým podmořským telegrafem, aby mi mohl telegrafovat můj nebožtík přítel, jak to s ním nyní vyhlíží. Zatím dojeli jsme hřbitova, já vylezl z vozu jako sysel zamyšlen a kráčím k hrobu. Zde kněz odříkal modlitby a potom hodili ho dolů jako každého. Mně vyprýskla slza soucitu a bolesti z oka, hodil jsem na něho také kus hlíny, dal jsem něco žebrákům a šel k vozu. Šťastně jsem dojel domova, byl jsem smuten a zároveň žádostiv, zdali přijde se zprávou, jehož jsme dnes pohřbili.

Minul den, minula noc, více nocí a dní a dosud o přítelově zprávě ani zmínky; mne to posléz omrzelo čekati a já nyní spal jako dudek, kdežto dříve kolikrát za noc jsem se probudil, domnívaje se, že snad přítel se objeví.

Bylo to jednoho dne, kdy a kolikátého již se nepamatuji, byl jsem v divadle, dávala se nějaká nová fraška od nového autora, potom šel jsem do hostince a z hostince domů. Poněvadž mi bylo horko, otevřel jsem okno a lehl si na lože kouře z mé dlouhé dýmky. Měsíček svítil zrovna do pokoje a na mne, já ze samé fantasie a lásky k němu hleděl jsem mu zrovna do očí; on se na mne usmíval a já na něho, když tu pojednou vidím jak prkno široký světlý pruh z nebe k mému oknu se napínati. Já celý ztrnul, ani jsem nedýchal. Onen světlý pruh se nehnul, ani vítr ním nepohnul. V pokoji bylo ticho, srdce mé hlasitě tlouklo, že strachy před tlukotem mého srdce ani moucha nezabzučela. Oko mé upřeně dívalo se měsíci v tvář. Najednou na konci toho pruhu světlého objeví se světlá

postava, kráčí po něm dolů a zrovna k mému oknu. Žíly mi strachem nabíhaly a mícha v kostech mrzla, ač mi na čele vystupoval bohatý pot.

Již došla postava okna, zavolá mne křtícím jmenem a když jsem se ozval, vstoupne do pokoje a již stojí u mého lože.

„Znáš mne?“ ptá se mne jasná postava. Hlas její zněl jak stříbrný zvon, mně však slova jeho hučela v uších jako posedlý víchr.

„Znáš mne?“ táže se mne znovu, já pozvedl očí, kterých jsem z úcty k duchu sklopil, prohlížím si postavu a pravím, aby mi podala cvikr, který, domů přišed, na stolek jsem položil. Postava mi ho podala, já ho nastrčil na nos a ihned poznal jsem v postavě té mého přítele.

„Ty's to, můj Josefe!“ zvolám pln údivení a radosti, skočil jsem s lože a chtěl jsem postavu obejmout.

„Ustup, smrtelníku hříšný!“ velí mi postava a já opět lehl na lože oči vyvaliv.

„Což tě nesmím ani obejmout?“ ptám se svého přítele ducha, čekaje na odpověď.

„Nesmíš!“ odpovídá tento zhurta „ty's ještě v hříších, dřív musíš býti od nich očištěn a potom teprv budeme se opět objímati. Z toho si ale nedělej ničeho, ty's můj a já tvůj, proto přicházím k tobě, abych ti řekl, co jsem ti přislíbil.“

„Ty's poctivec, já nad tebe nemám!“ pravím k němu, však najednou chtělo se mi spáti a já počal dřímati.

Dřímalli jsem nebo spál, toho již nemohu dokázati, jisto ale jest, že duch mluvil. Ještě, jak by to dnes bylo, pamatuji se na jeho slova a mohu vám je zděliti.

Duch počal: „Milý příteli! ty víš, že jsem vždy dostál svému slovu a proto jsem přišel i dnes k tobě, abych slib svůj vyplnil. O nebi nedělej sobě žádných krásných představ, v nebi jest tma a ten ubohý duch musí lítati vzduchem od jedné hvězdy k druhé, nikde nemá pokoje, všude musí opět odlítnouti. Takové putování tě čeká po smrti. Z toho ti ovšem málo radostí vzejde, ale přinášim ti jinou zprávu, která tě potěší. Mluvil jsem zde totiž s Goethem a Schillerem, zmínil jsem se mu o tobě a co bys řekl? Ihned pojal je strach. Když jsem jim ale řekl, že jsi Čech, tedy je ihned strach opustil a oni hovořili. Pravili mně, že tě mohu vidět, neboť ty prý učeností svou svítíš jako slunce; já tomu nechtěl věřit, ale přesvědčil jsem se. Když byla noc, hleděl jsem dolů na zem a viděl jsem tě chodícího po Příkopech. Z tebe vycházelo světlo, jako bys byl velikou svítilnou, jakých máte v Praze dost. Schiller mi povídal, abys se držel, že z tebe může býti klassik, jednu veselohru jsi prý již stloukl, druhou prý co nevidět stlučeš. Že prý se tebe nikdo nevšímá, z toho si nedělej ničeho; po smrti budou o tobě celé knihy psány. Vale amice!“ doložil duch a zmizel. Já jsem se ho chtěl ještě na něco ptát, bylo ale již pozdě, on byl ten tam.

O světlém pruhu a o něm nebylo ani památky.

Vzbudil jsem se totiž a již sluníčko svítilo mi do pokoje.

Noční událostí byl jsem celý bez sebe. Slunce, přítel, příkopy, veselohra, Schiller, Goethe, to vše pletlo se mi v mozku, že jsem nevěděl, nač mám dříve mysleti.

Služka přinesla mi noviny, já ihned čtu a přijdu náhodou na referát o divadle a čtu o své veselohře: „Náš nadaný spisovatel připravil nám zábavný večer. Svým extravagantním humorem přivedl celou galerii v neštěstí, neboť všichni dostali škytavku. Náš komik měl dobrou úlohu a velmi vděčnou. Vidíme, že spisovatel chtěl baviti a toho dosáhl, nicméně můžeme doufati, že nás jestě lepší prací překvapí.“

Ne ten Schiller a Goethe! oni již o tom v nebi věděli, to jest zvláštní. Nyní teprv pochopuji, proč měli přede mnou strach. Báli se, abych jich nepřekonal, ale to je marné namaháni, já mám nadání, já jsem genius!

Nyní jen, milý čtenáři, jak bych přišel v širší známost, mám sice jeden dobrý nápad, tím bych mohl proraziti, ale i krk zlomit. Jsemli totiž sluncem, vylezl bych rád na svatovítskou věž a odtamtuď bych na Prahu hleděl; jsemli slunce, svítil bych a celá Praha obracela by zraky své na mne, na ono slunce, které září svou a leskem svým proniká temnotu a zalétá až k hvězdám Sluncem básníků jsem, o tom mi podrobné zprávy dal můj nebožtík přítel, ke mné musí hleděti všichni národní poctové a kdyby nechtěli, jsou ztraceni.

Ještě jeden nápad, milý čtenáři, chovám v hlavě své a zdělím ti ho, však nikomu o tom se nezmiňuj. Má veselohra, jak již řečeno, líbila se a na tom dost; mluvil jsem s jedním národním nakladatelem, řekl jsem

mu svůj tajný plán a on ihned svůj souhlas nad ním projevil. Vím, čtenáři, že již bys rád věděl, co zamýšlím, však ještě chvíli se zdrž a dozvíš se všeho. Nejprvé promluvím s našimi referenty, představím se jim jako slunce a jak z naší hypothesis vysvítá, jako osvěta. Oni mne musí vyhlásiti jakožto znovuzrozeného spasitele naší dramatické literatury, ke mně pohledne celý národ a já zatím co bude celý národ na okno mého pokojíku hleděti, napíši novou veselohru, dám ji provozovat, ona projde, musí projít třeba — ne dveřmi, ty bys mi dal, milý čtenáři, třeba s nejlepším výsledkem. Obecenstvo bude mým dramatem unešeno a já honoráry zanešen. Brzy přijde ten nakladatel, brzy onen, abych mu svou práci zaprodal, já však o tom nebudu chtít ničeho slyšet — já s mým, nahoře nejmenovaným, nakladatelem počnu vydávati novou sbírku divadelních her. Ano to učiním. Vše jest přichystáno, však jak budu tu sbírku jmenovat? „Divadelní ochotník“ nic to — „Divadelní biblioteka“ nic to — „Výbor spisů dramatických“ nic to — to všecko musí přestati!

Jen rychle a něco nového! „Výbor dramatických děl velenadaného a o národ zasloužilého genia“ vida, tu to máme! To bude titul, před tím každý ztrne a kdyby i nechtěl, musí ztrnouti.

Co nejdřív, milý čtenáři, počnu vydáváním této sbírky a doufám, že i v tobě budu mít jednoho odběratele, však pro nyní nezmiňuj se o tom nikomu, aby se toho referenti nedozvěděli, mohli by mé sbírce z kraje hned odzpívat.

Těším se, jaký z toho pojde šramot. Já jsem genius, slunce a osvěta, já mohu českou dramatickou literaturu spasit, budeli mne totiž poslouchat.

Ti naši spisovatelé se zblázní, až uslyší že má přede mnou Schiller strach a co pak teprv ten Gruber? ten nebude více ani psát, věda dobře, že by propadl, kdyby chtěl se mnou konkurovat. Však co na tom? národu vzejde z toho sláva, kněhkupci budou míti více kněh na skladě, tiskárny více co dělat a mnohý ve své bibliotece o několik svazků více. S takovým výsledkem se mohu spokojit, ten mi dává svědectví, že s dobrým výsledkem budu pracovati na roli dědičné, že skutečně zářiti budu jako slunce na nebi a to teplo blahodárné, které já sálati budu, to neméně prospěje našim mladým silám. Ty zahřívati se budou v něm a vykvétati z nich bude květ národa, oni postaví mi pomník ten nejskvělejší, vždyť já toho zasloužím! O bude to rajská rozkoš, radost nevyslovná! Posléze stanu se dvorním pěvcem a budu váleti se na měkkých divanech sultánových, kolem mne hurisky u vnadném tanci pohybovati se budou a já uprostřed toho louditi budu z mozku svého ta nejkrásnější díla — a kritika? ta umlkne, vždyť marně by hledala lepšího nade mne. A až takto se mi povede, potom z rozbité mé lyry zavzní nebeské zvuky a já s oním věhlasným pěvcem zapěji: „Postavil jsem si pomník nad kov stálejší i nad královskou postavu pyramid vyšší, jehož ani hlodavý dešť ani bezpočetná řada let nezboří. Neumru celý a větší mne část stříci se bude smrti.“

Prozatím, milý čtenáři, s bohem, až rozešlu prospekt mé sbírky se týkající, všimni se dobře nezištnosti tam uvedené, jeť ona věcí hlavní. Jáť seberu do ní celý divadelní svět — ostatní vše až posud stávající jest — literární hanba! —

S. F. E.

Posluha číslo 28.

Sólový výstup. Dle starší myšlenky volně zpracoval J. S.

OSOBY:

Matěj Hnedsemtam, posluha pražský.

(Jeviště představuje ulici. Jest ráno, hodiny bijí sedm hodin. Matěj vystoupí zpívaje.)

Čert v světě má posluhou být,
a každý den chudák se dřít;
jen sloužiti, po vůli každému být,
pak starostí plninkou hlavičku mít:
tu student chce, abych ho ráno budil,
tu žena, bych muže z hospody pudil,
[ba starostí nemohu spát,
hned chtěl bych se na vojnu dát.]

Ba, na mou věru, lepší jest býti vojákem nežli posluhou, neboť tolik voják nezkusí, čeho musí posluha okusit. Kolikrát jsem si myslel, ne, vidíš, Matěji, byl to hloupý nápad

od toho tvého tatíka, že tě nechal vstoupit do toho spolku pražských posluhů, tys mohl lepší štěstí udělat. A věřte, že jsem mohl! Mám hlavu a té neprodám, ani kdyby ji chtěli učení páni doktoři koupit. Má hlava je hlava a já jsem Matěj! Sotva si ráno člověk oči protře, již musí na ulici a stát tam jako svatý Utřinos, až něco přiletí. Kolikrát člověk zkusí zlosti, že nikdo nejde, aby si dal posloužit a často, že si dají lidé sloužit až příliš mnoho.

Předešle přijdu na náměstí a postavím se tam a koukám, co bych ulovil. Hledím v pravo, hledím v levo, najednou přiklusá ke mně jakýs velký pán s bohatým límcem a povídá mi: „Sie dienstmann, tragn's das dem preusischen könig!“ Já v nejhlubší pokloně, div si nos o zem neodřu, odpovídám „nach peliben“ a měl jsem se k odchodu. „Steh'n pleiben!“ vykřikne pán na mne, „to musí on dienstmann chytře vyvést, aby se nezdálo, že my jsme mu to donesli. Ví že z toho může pojít válka?“ „Oh, to se pán může na mne spolehnout,“ dím, „já, já tomu rozumím.“ (Zpívá).

Když válka přijde za dveře,
není to žádný žert;
to ví každý z nás předobře,
prosí, by vzal ji čert:
kdo obává se výprasku,
hned neutrálním je;
[strčí si ruce do fraku
je to mizerie!]

Pán odešel a já též. Za čtyryadvacet hodin byl jsem zde z Berlína zpátky a již jsem věděl, že je dobře, neboť Vilímek mne přijal laskavě a ještě mi přidal něco od cesty. Takové služby má pražský posluha a potom mnohý řekne „vždyť to jsou loudalové, jen stojí a čumí, odkud jim co přiletí.“ Na mou věru, nastojíme se dost a ještě více člověku starostí z toho pojde, máli práce dost. Ondyno přiběhne ke mně nějaká služka a povídá mi, abych šel s ní. „Proč bych nešel“ pomyslím si a jdu. Přijdu k domu, u jehož vrat stál kufr. „Donesou mi ten kufr nahoru“ poroučí mi služka a běží do krámu k hokyni. Já popadnu kufr a běžím s ním až do třetího poschodí, však za mnou přikvapí služka a osopí se na mne. „Voni jsou jeden voni, nahoru mi ho donesou, tam na Hradčany.“ „Ah tak!“ pomyslím si, „vidíš teď ještě ke vší starosti bude tě soužiti roztržitost.“ Předešlý týden přijde ke mně jedna milostpaní a praví: „Jsou tak dobrý a přinesou mi jeden cylindr od Brandeise na Příkopech!“ Místo peněz dá mi visitku. Já se seberu a jdu k Brandeisovi. „Dejte mi jeden cylindr!“ poroučím si již mezi dveřmi. Jeden z mladých panáčků přinese mi veliký cylindr, as dvouloketní a ptá se, budeli ho dost. „I dost,“ povídám já, „vždyť bez toho bude snad dávat milostpaní do něho kosti aneb brambory.“ Vezmu cilindr a dám mu visitku. Prodavač se na visitku podívá a ihned pln zdvořilosti praví: „Že se poroučím milostpaní a že jí ruku líbám!“ „Eh, vždyť je recht“ povídám já a již utíkám s cylindrem, však hejno kluků za mnou. Přijdu k milostpaní, ona se dá do smíchu spatřivši mne a zvolá: „On osle, já chtěla cilindr k svítilně!“ „Tu to máme,“ pomyslím si: „Vem cylindr čert, já to vždy říkám, že se s těmi cylindry ještě do hrobu přivedu.“

Včera přišel zas ke mně jakýs pán a poroučí mi, abych peníze donesl na místodržitelství a odevzdal je ústřednímu výboru pro podporování povodní poškozených. „Prosím snad na magistrát?“ připomínám mu, on mi odpoví: „Osle, dělal co já chci, magistrát a místodržitelství stejně s nimi naloží!“ Já mlčel, pomyslil si „jsou to starosti“ a šel jsem.

Z toho všeho by si člověk ničeho nedělal, kdyby nemusel lecjaké ještě jiné služby konat. Ku příkladu onehdy dávali na hradbách „Flok a Cvok“. Hudebníci nepřišli a z toho byl velký škandál, museli provozovati nějakého „sedláka křivopřísežníka“. Neměli však v divadle dost statistů, kteří by představovali pašery, zavolali posluhy a bylo hotovo.

Není tomu dávno, přiběhne ke mně jakás ženština, vtáhne mne za vrata, rozepne si šátek, kazajku, já se divím — a ona mi vyndá „Politiku, Národní, Pokrok,“ „Donesou to honem tam a tam, tomu a tomu pánovi. Mně by je vzali, vás se ale na ulici nevšimnou.“ „Dobrá!“ pomyslím já, „pro vlast můžeš také něco udělat, jen když dostaneš zaplaceno. (Zpívá)

Redaktor sen má přelíbý,
že kolku není víc,
že tisková je svoboda,
listu nevadí nic. —
Pominuly ztráty z kauce,
a všecky pokuty,
netřeba seznat kriminál,
netřeba poroty.
Abonentů je až dost
a list se vyplácí

a ať napiše cokoliv,
nemá konfiskaci.
Konečně přece vysvítnul
tiskových svobod den!
Procitne — vidí, že to sen
neb list je zabaven.

Ještě bych si ze všeho ničeho nedělal, všecky starosti svého obtížného povolání bych snesl bez reptání, ani bych neodpověděl, ba ani nepískl, jen kdybych neměl každý den opičku. Ale to jest, jako by to bylo v osudné knize mého života zapsáno. Všude samá hospoda a ty by mně ještě neuškodily, ale ty Halánkovic. Jak vidím ten obraz panny Marie na domě, hned jsem pobožností pohnut a ze svých hříchů bych se zbláznil a proto jdu ihned dovnitř, abych lítost zapil. Nu a to víte, v lítosti člověk mnoho nesnese. (Zpívá).

Před lety jakýs dareba
kdesi se podřezal
a to pro pouhou poctivost
svůj život v sobě vzal;
my v nynější době máme
jich víc než přehojně,
[kdyby se chtěli podřezat,
učiní rozumně.]

Dnes je na burse živo. Penězi se tam hází o všecko pryč, ničeho se nešetří. Jeden druhého napaluje, jak možno a to poctivě. Na tom však není ještě dost. Udělají akcie, počnou je prodávati, najednou akcie klesnou, se špekulací je amen a ti páni
[kdyby se chtěli podřezat,
učiní rozumně.]

Takovým pánům já se nedivím. Já bych také rád byl na cizí útraty dobře živ. Již kolikrát jsem myslel, jak bych to navlékl, abych mohl rekvirovat. Viděl jsem onehdy jednoho darebu stěhovat, dám se do něho, jak se opováží lézt mi do řemesla. On do mne vrazí, osopí se na mne: „Já že stěhuji? co vás to může napadnout, já rekviruji, co jsem zde v domě nalezl.“ „Vy jste zloděj!“ dím já na to a on se dá do smíchu: „Vidím, že jste sprosťák, já jen rekviruji.“

Ač kdosi jen tři vlasy má,
přec chytrá liška je,
na níž ubohá Francie
dosud pamatuje;
umí jen rekvisice brát,
dřít zem cizí pilně;
[kéž někdo přijde i jeho
odříti rozumně.]

Velká voda nadělala mnoho škody, potopila vesnice, domy, zahrady, stromy vyvracela a něco i lidí utopila. Já vím, že mnohý proto na pána boha bručí, však kdyby měl rozum, nečinil by tak. Za jeden život lidský jich dá pán bůh sto nových a za jedno zrnko tisíce. Proč by pán bůh nemohl někdy zpoustu způsobit? (zpívá).

Prusové již zvítězili,
král z toho radost měl,
„řízením božím“ ku svojí
sedmé svátosti spěl,
vdovy ubohých obětí
počítá pokojně —
[myslí, když frank za muže dá,
že jedná rozumně].

Ale ať již to jakékoliv v tom světě, člověk má přec něco k lepšímu. Předešlý rok byl jsem dlužen hokynáři několik zlatých, on mne žaloval, a já řekl že budu platit až budu mít, prozatím ale, aby nepřišel ku škodě, že mu dám týdně šesták. On se rozkřikne: „Prosím, pane soudní, odkud vezmu daň?“

Občánek z Cislajtánie
má platit novou daň,
přiběhnou jako furie
a dolehají naň;
„já nevyzískal trojníku“
smutně on běduje,
[„teď mám platit daň z výdělku,
je to mizerie“.]

Nazlobím se dost a to jen proto, abych byl živ. Což ale ti vlastenečtí učitelé? Celý den vtloukají do těch našich kluků lásku k vlasti a národu, učí je znáti pána boha. Ujme se jich pan školní inšpektor, služné jest jim vyměřeno a ten učitel? (Zpívá.)

Učiteli se zdálo zas,
že služné obdržel,
a že prý bylo zvýšeno,
by bídy víc neměl;
ze zlatých časů těšil se
na tváři květ' mu mír,
minuly doby mizerné,
kde neměl na papír;
stokráte musel zadat vždy,
nežli groše dostal —
teď přišlo služné v pravý čas
a rarach nouzi vzal!
Teď přece zas učitelům
pokvete blahobyt! —
Procitne — vidí, že to sen,
že nouzi musí třít.

Je to soužení! každý máme holt něco na tom světě, ale já zajisté nejvíce a věřte mi, kdybych již kolikrát nebyl svého života litoval, že bych se byl zabil. Ale ono jest mi mne samého líto a proč bych to také dělal. Pánbůh vyhnal Adama a Evu z ráje, však přece jim neublížil, ale požehnal jim, když pracovali a proto i já se přičiním. Když bude málo stěhování v Praze, půjdu stěhovat z Berlína do Štrasburku aneb ze Španěl do Itálie. Nás si ponechám až naposled, poněvadž z Prahy do Vídně není daleko a konečně již jsem se toho nastěhoval do Vídně dost. Těším se na to další stěhování a proto již zůstanu posluhou až do své nejdelší smrti, jinak bych bez toho se nestal ani účastným stěhování se evropských národů. (Zpívá.)

Jest radost teď posluhou být
jak podpora národu žít,
neb mohu já koho chci, na záda brát
a v tichounku, z lehounka odstěhovat:
to učinit, národ-li mi povelí,
tu stojím já k službám jeho hned celý,
(bez okolků chci stěhovat
a z kvartýrů vyhazovat.)

A teď vážené obecenstvo „posluha číslo 28. marš! domů jít!“ Ano já musím. Děti by plakaly a žena vejskala samým blahobytem, když bych se nevrátil. A to je ta nejjednodušší věc: vy byste mohli chtít, abych vám zpíval, ale jednejte jen rozumně. (Zpívá.)

Zpíval bych vám ještě dále
a třeba do rána,
však mohla by mne zasáhnout
nepříjemná rána,
kus chleba, džbán vody k tomu
mohl bych mít snadně —
[neb v těch věcech to u nás jde
až příliš rozumně.] (Odejde.)

Zprávy a dopisy.

Z Prahy. (České divadlo.) Repertoir náš stal se zajímavějším, že vystupuje nyní jako host rytíř p. Andreolo de Stagno při operních představeních. Za jeho spoluúčinkování provozovány jsou vskutku opery od mistrů hudebních a ve všem ukázal se p. Stagno býti pravým umělcem. Jeho orgán příjemný jest zvučný, ohebný a pan Andreolo umí ním velmi dobře vládnouti. Druhá novinka byla Hoppova „Morilla“ aneb jak ji u nás jmenují „Čarovný prsten.“ Není ale vskutku čarovným vztahmo k obsahu svému, neboť ač jest lepší „Morilla“ než „Flok a cvok“, přece není žádnou výbornou prací, aby se mohlo jí obecenstvo diviti. Pan Mošna (Asturio) a sl. Čermákova (Morilla) podávají zde jako vůbec zdařilé výkony. Na místo starých frašek nastoupil nyní u nás Shakespeare, což vítáme a přejeme si, by častěji jeho dramata byla uváděna na jeviště, neboť obecenstvo nimi se baví, neli lépe, tedy nejméně tak jako s našimi moderními fraškami. S.

Z Komutovky u Prahy. Společnost p. J. Hofa první měsíc zde prodlevší již ukázala, čeho dobrá vůle dovede. Repertoir této divadelní společnosti jest vskutku, jak přislibováno bylo, vybraný: novinka novinku stíhá. Tomuto jedinému můžeme přičísti přízeň, které se společnosti od obecenstva dostává a doufáme, že si ji na dále zachová. Příčinlivými herci ukázali se pánové Halla a Finke, jakož dobří komikové, zároveň ale i v jiných oborech se šťastně pohybující. Zejmena platí to o p. Hallovi, který v pondělí dne 24. června zároveň měl svou benefici, k níž si vyvolil „Jiříkovo vidění.“ Ač hra ta již v Praze každému skorem známa, přece bavila a toho příčinou byl p. beneficiant sám, který úlohu svou zdařile provedl. Po boku stála mu sl. Krausova a p. Finke. Podobně zdařilé představení bylo již jedno z dřívějších „Hoši z osmnácté chasy.“ Zatímně uzavíráme dodávajíce, že dobrá práce nikdy hany nedojde a to připomínáme společnosti této na paměť, jakož i doufáme, že tu a tam chyby se naskytující brzy zmizí. J.

Z Hradčan. Ochotníci naši provozovali dne 23. června Pihertovu frašku „Fraška a basa.“ Souhra byla šťastná, jakož i provedení některých úloh bylo dobré. Nejlepším výkonem pobavil obecenstvo p. Kaucký (Melichárek) se svou mamičkou Hubáčkovou (sl. Kněžourkovou), kteří se oba šťastně drželi. Úlohy jejich byly dobře pojaty, jakož i podány. K nim se řadí p. Pekeländr (Lipovský), byv dobrým representantem pana učitele. Chvály si zaslouží p. Keller (Zákonník), velikou etiketu a úslužnost až v patolízalství zabíhající musíme vytknouti p. Průšovi (Brkálek.) Slečna Brůnova mohla lépe hráti, podobně i sl. Novákova. Hra jejich byla trochu nedbalá. Zvonílek postrádal ohně a proto radíme

p. Novákovi hlubší studium povahy. Ostatně dobře některé scény byly podány. Čumílkovi (p. Šittinovi) radíme, aby si nemístných extempore jako klopýtání a p. odvykl, zároveň pak mu radíme, aby komiku vůbec zanechal. V úloze Lípovského mohl být šťastnější. Nucená a vymyšlená komičnosť není hrou divadlu se příslušící, jest to travestováním dramata v marionetářství. Návštěva byla slabá. Doufáme, že ochotníci se přičiní, aby si větší přízně obecenstva zjednali. E.

Z Vodňan. Naši obětaví ochotníci připravili nám v neděli dne 9. t. m. velmi příjemný večer. Dávali Tylovu charakterní činohru „Spanilá Savojanka“ ve prospěch ubohých povodní postižených spolubratrů našich. Hře samé předcházel pěkný, na trudný stav poškozených obyvatelů přiměřený prolog, dojemně p. A. Reindlem přednešený. Náš nesmrtelný dramaturg J. K. Tyl pravil: Ingenium jest matkou umění, kritika jeho pěstitelkou. Řídě se zásadou toho genialního dramatického autora, chci kriticky podati přehled výkonů jednotlivých pp. ochotníkův. Sl. Burdova (Marie) rozvinula tentokrát dramatický svůj talent, hra její byla dobrá a jednotlivé momenty nepostrádaly kýženého affektu. Ona dovede vznésti se k výši ideální a opět sklesne v sympatickou rozladěnost. Jmenovitě v tragických momentech dovede diváka upoutati, že snadně sezná hru prostu veškerého ochotnictví a naslouchá bolně vlnícím se slovům, což přečasto hojným potleskem provázeno bylo. Statně po boku stál jí p. Kurš (Arthur). Hra jeho byla živá, výkon zdařilý. Seznali jsme, že p. Kurš dovedl by vládnouti vnitřním stále se střídajícím a dobře cítěným pocitem, leč musíme mu tragický talent, ač posud v nezaokrouhleném rozměru, přičísti. Sl. Hrdličkova (baronka ze Sivru) hleděla úlohu svou k platnosti přivésti, čehož se jí podařilo. Její libý, příjemný hlas ale spíše upomíná nás na role naivní, kdež by spíše získala si chvály. Sl. Princova (Marta) vystoupila tentokrát poprvé a to v úloze těžké a její letoře nepřirozené a proto nemůžeme na hru její ze stanoviska přísné kritiky pohlížeti, neb při prvním vystoupení na jevišti těžko routiny privátními studiemi nabýti. Však pro budoucnost raditi jí musíme, by nesmělost odložila a řádu gestikulace si hleděla, ostatní se znenáhla podá. P. Vaněček (Bonivet) slušně úlohu svou provedl, neb úlohy podobného genru přístupny jsou jeho talentu, ježto i salonních pohybů a uhlazené elegantnosti nepostrádá. P. Žahourův (Petr) nebyl více tak drasticky proveden jako poprvé, i monotonní přednes ustoupil řečnické výmluvnosti a hra jeho se líbila. Jediný Loustalot v rukou p. Reindla ml. trochu pokulhával, ač v hlavních rysech nakreslen byl uspokojivě. Pro p. Reindla zcela na místě jsou veselohry a frašky, kde co výtečný komik triumfy slaví. Ostatní přičinili se k zaokrouhlení celku. Scenerie byla dobrá, souhra zcela uspokojující, návštěva přečetná. Hrubý příjem obnášel 78 zl. 50 kr., čistý 69 zl., kterážto část ústřednímu výboru pro povodní postižené zaslána byla. Museli jsme se v divadle samém kritisování jednotlivých scen, osobami v dramaturgii nezasvěcenými, smáti a radili bychom podobným lidem neumí-li to, co myslí, podati, aby zanechali referentské řemeslo, které pro ně skluzkou jesti půdou a nechť raději na svých vavřínech si odpočinou. Na zdar!

— *Divadelního ochotníka* vyšel právě sešit 52. obsahující „Izák Lövy“ aneb: „Vděčné srdce židovské,“ obraz ze života se zpěvy ve 3 jednáních, volně vzdělaný od J. H. Mimo tuto hru obsahuje ještě třiaktovou frašku od Vogla, vzdělanou J. K. Tylem: „Princ a havíř“ aneb: „Který je ten pravý Václav?“ Obě tyto hry hodí se ochotnickým divadlům. Dostati lze ve všech kněhkupectvích a na skladě v Karlíně v kněhkupectví Mikuláše a Knappa.

— *Popěvky, písně a sbory* s nápěvy pro pořadatele besedních zábav a divadelních představení. Sbírky této vyšel právě sešit 2. a obsahuje mimo více popěvků sbory a písně k romantické hře „Preciosa“, vyšlé v „Divadelním ochotníku.“ Doufáme, že tímto opětně poslouženo jest ochotnickým divadlům a to tím více, ježto kněhkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně, jehož nákladem sbírka tato vychází, obstará na požádání průvodní úplnou partituru k jmenovaným písním a sborům.

— „*Brunhilde,*“ nové dráma od Geibela, byla v Berlíně s dobrým úspěchem provozována.

— „*L' ami des Femmes* (přítel žen),“ dráma od A. Dumasa, provozuje se nyní v německém překladu na divadle ve Vídni.

— *Gounod,* hudební skladatel, u nás známý, vystoupí poprvé jakožto zpěvák dne 15. července u veřejnosti a sice v Byronově „Maid of Athens“ a sice za tím účelem, aby své vlastní skladby přednesl. Ač postrádá hlas jeho potřebné síly, dovede ním přec dovedně vládnouti.

— *Barbora Ubrykova* dosud straší na jevištích a nyní sice v Berlíně, kdež pod jmenem tímto provozuje se baletní divertissement, ač ne příliš krásný, přec modě tamnější přimě-

řený. Osoby jsou: B. Ubrykova, Klaudina a 6 jeptišek, mnich a víc podobných osob.

— *25.000 posluchačů* bylo přítomno koncertu uspořádanému k oslavě pozdravení se prince walesského, jenž odbýván byl v křišťálovém paláci. K tomuto komponoval schválně nové „Te deum" Sullivan, kteréž předneseno bylo sborem a sl. Tietjens. Manns dirigoval koncert a obecenstvo novinku velmi nadšeně přijalo, volajíc častěji skladatele, jenž tutéž princi dedikoval.

— *Počet divadel v Evropě* nyní otevřených obnáší 1519 a sice připadá na Itálii 348, na Francii 337, na Německo 191, na Španěly 168, na Rakousko 152, na Anglicko 150, na Rusko 44, na Belgicko 34, na Holland 23, na Švýcary 20, na Portugalsko 17, na Švédy a Dánsko po 10, na Norvežsko 8, na Řecko a Turecko po 4, na Rumunsko 3, na Srbsko 1.

— *Hippolyt Schaufert*, německý spisovatel, zemřel 18. května t. r. Napsal více veseloher, kteréž však již při prvních instancích byly odmítnuty, nejlepší pak jeho práce jest „Šach králi," kteráž byla ve Vídni cenou poctěna. Zajímavá veselohra tato byla do češtiny přeložena od paní Elišky Peškové a vyjde tiskem v „Divadelním ochotníku."

— „*Valentina*" bude se jmenovati nová opera, na kteréž pracuje hudební skladatel Serrao. Táž určena je pro divadlo Mercadante v Neapoli.

— *Stanislav Moniuzsko*, ředitel varšavské opery, v cizině valně známý jako operní skladatel, zemřel dne 4. června b. r. ve Varšavě v stáří 52 roků.

— „*La Coupe du Roi de Thulé*" opera Eugena Diaz-e byla provozována v klavírním výtahu před ředitelstvem velké opery v Paříži, jež ji uznalo a schválilo. Na základě tom bude provozována a zkoušky k ní v brzku započnou. K této opeře zároveň uspořádán jest nový ballet dle scenerie Nuittra pod jmenem „Le Forgeron de Gretna Green," k němuž hudbu složil Guiraud.

— *20.000 tolarů* navrhl jako podporu ku velebení vlašské opery v Mexiku Juarez, president republiky mexikanské.

— *Nešetří se peněz* k provedení okázalého povyku Bostonského, neboť toho dosvědčuje částka 120.000 franků sl. Tietjens, zpěvačce londýnské, navržená, která však nabídnutí to zamítla, ač mimo jmenovanou částku měla jí býti cesta a veškeré útraty zaplaceny.

— *Sedm strun* mají housle, na něž koncertuje nyní Sackov z Norvežska v Americe. Čtyry struny jsou ze střev, ostatní tři pak drátěné.

— *Dudácké zastaveníčko.* Královně anglické, Victorii, uspořádáno bylo na den jejích narozenin dne 24. května b. r. ráno hudební zastaveníčko. Sbor účinkující sestával ze sta dudáků.

Repertoir král. zemského divadla v Praze v měsíci červnu od 16—30: Děvče z Karlína, Čarovný prsten. 17. Pod zemí, aneb: Boháč v železných dolech. 18. Paragrafy na střeše, Němá z Portiči 19. Čarovný prsten. 20. Vězení, Lucia. 21. Ostří hoši, Český dobrovolník a francouzská selka. 22. Paragrafy na střeše, Faust a Marketa. 23. Chce míť švandu, Flok a cvok 24. Čarovný prsten. 25. Večer tříkrálový. 26. Ostří hoši, Český dobrovolník, Robert ďábel 27. Čarovný prsten. 28. Němá z Portiči. 29. Čarovný prsten. 30 Flok a cvok.

Repertoir ochot. divadel v měsíci červnu:

Dne 23. června v Přibislavy „Duch času"; v Kosmonosích „Lesní panna"; v Novokníně „Proroka Eliáše noční čepička", „Je blázen".

Dne 24. června v Chrudími „Tři Faraonové," „Stará škatule".

Dne 29. června v Lysicích „Posvícení v Malčicích aneb. Pane doktore, vy se mýlíte," „Oba lichváři;" v Hořicích (dětské představení) „Král liliputanský;" v Hostivaři „Tři ženy najednou," Dědkův kalmuk"; v Chocni „Matka a dcera".

Listárna redakce.

Do Vodňan: Račte dopisovati častěji. —

Do Lysic: Za zaslané díky! Letopis račte zaslati, neboť uveřejňováním podobného bude lze jednou úplné vzájemnosti mezi ochotnickými divadly dosáhnouti. Zašlete v brzku.

Omyl v předešlém čísle: Na stránce 117 na řádce 42 v pravo stůj místo „200.000" jen „20.000"; na stránce 121 na řádce 20. v pravo stůj místo „střídným" — „střídmým."

„**BESEDNÍK**" vychází vždy 1. a 15. každého měsíce a předplácí se

pro Prahu:		*mimo Prahu poštou:*	
na čtvrt roku	— zl. 80 kr.	na čtvrt roku	— zl. 90 kr.
na půl roku	1 zl. 50 kr.	na půl roku	1 zl. 70 kr.
na celý rok	3 zl. — kr.	na celý rok	3 zl. 40 kr.

Jednotlivá čísla po 15 kr.

Odpovědný redaktor: Jos **Mikuláš Boleslavský**. Vydavatel **Ed. F. Schmidleichner**
Nákladem a tiskem **Mikuláše a Knappa** v Praze, v Karlíně

BESEDNÍK.

Časopis věnovaný divadlu, hudbě a společenské zábavě.

Číslo 10. V Praze, dne 15. července. 1872.

Sedlák a polesný.

Hlavu pokryl tchořovicí,
na rámě vzal brokovnici
mladý sedlák, kmotr Vít.
Žince svojí stiskl ruku
a pak beze všeho hluku
opustil svůj tichý byt.
Kráčí rychlým krokem k předu
ve večerním pološeru,
jeť on zdravý na plíce.
Kam as tak rychle uhání?
Kamž jinam než na čekání,
by zastřelil zajíce.
Co as ďál, že zmát' si cestu?
Pro jednu strakatou vestu
snad nepřišel o rozum!
Běží jako ovce k lizu
rovnou cestou ku remízu,
tam kde polesného dům.
Polesný pan Václav Straka,
přísný velmi na pytláka,
učíval je moresu.
A když tuze se rozlobil,
„ajnc cvaj“ pytláka hned skolil
bez všelikých procesů.
Poněvadž ho všicknі znali,
z daleka se vyhybali
vzácné jeho osobě.
Vít však přece sem putuje,
život svůj nic nešanuje,
jak by dva měl v zásobě.

Právě v tomto okamžiku
pan polesný po trávníku
v zahradě se procházel;
z dlouhé chvíle čtverák velký
tloukl chrousty, chytal lelky,
když tu Vít náš kolem šel.
Věděĺť pan polesný sice,
že Vít běží na zajíce,
nechal ho však klidně jít.
Buď že nechtěl svést s ním půtku
aneb že hodlal při skutku
samém Víta polapit.
Neb sotva Vít přešel tady,
pan polesný ze zahrady
vyskočil jak vzteklý pes.
Avšak neběžel za Vítem,
nýbrž stezkou mezi žitem
pustil se, kde Lhota ves.
V Lhotě ticho jest jak v hrobě,
každý v lůžku hoví sobě,
ať velký neb maličký,
jen některá žabka v louži,
jížto láska tuze souží,
zpívá žalné písničky.
Před tou louží stojí domek
a před oknem domku stromek,
lípa stinná, košatá.
Lípu však necháme stát,
a půjdem' se podívat,
kdo tu leze přes vrata.

Měsíc zalez' v husté mraky,
za ním všecky hvězdy taky,
není zřít ani na krok.
Jen na vratech, jak by z měchů,
slyšet na sta tajných vzdechů
a pak k zemi těžký skok.
Na lípě cos zašustilo,
snad se ptáče vyděsilo
pádem tímto ze spaní.
Avšak ptáče to přec není,
neboť po tom zašustění
slyšet z lípy chechtání.
Na tu lípu ze světnice
na stole hořící svíce
vrhá oknem rudou zář;
v haluzích tam ve úkrytu
vidět lze při světla kmitu
kosa Víta bledou tvář.
S puškou v ruce on tam sedí
nad záclonu v okno hledí
a při tom se kaboní.
Co tam asi musí zříti?
nemůže to dobré býti,
Vítovi to nevoní.
Střelhbitě se stromu skočí,
rychle v dveřích klíč otočí
a již stojí v světnici;
před ním polesný pan Straka,
jenž chtěl hrát si na pytláka
jako hříšník kající.
„Aj, aj!“ dí Vít, „vzácný pane
totě štěstí neslýchané,
čím jsem se ho hodným stal,
že jste vy v tak pozdní době,
odepřev pohodlí sobě,
až sem ke mně putoval?“
Straka nedbaje těch řečí,
povahy pak jsa zaječí,
spěšně do bot prásknout chtěl;
Vít však klada pušku k líci,
jak by měřil po zajíci,
ku couvání ho přiměl.
„Hoho“! dí Vít, „milý brachu,
hleďte ušetřit mi prachu,
já se cíle neminu.
Dříve se mi vyjádřete,
co v noci v mém bytu chcete,
dokažte svou nevinnu.“
Polesný však oči sklopí,
neví kudy ven z konopí,
neb se Víta tuze bál.
Posléz praví: „Milý Víte,
co pak si o mně myslíte?
vždyť já pouze žertoval!“
„Žertoval jste? dejme tomu,
však já se ctí svého domu
nedám žerty tropiti.
A dovedu, na mou duši,
čest mé ženy, jak se sluší,
každé chvíle hájiti.“
Polesný z Vítovy řeči,
vida, že to nebezpečí
může ho i život stát;
pročež, by ho Vít neskolil,
s bolným srdcem se podvolil
jemu tisíc zlatých dát.
Hned listina jest sdělána,
Strakou, svědky podepsána,
jež byl Vít sem povolal.
Překonán tak Straka kosem,
ubožátko s dlouhým nosem,
rychle odtud vandroval.
Nadějí trpce zklamaný
utíkal jak větrem hnaný,
co mu dech moh' postačit,
přísahaje pak na svou víru,
co živ že v cizém revíru
nebude již pytlačit.

Durst.

Lepič a hadrník.

Dramatická drobotina se zpěvem od E. F. S.

OSOBY.

Matěj Skrob, lepič cedulí. **Tomáš Kost**, hadrník.

Děj se koná v Praze.

(Jeviště představuje ulici. V pravo dům, na němž návěštní tabule. V levo naproti vchod do domu, dvéře jsou zavřeny, u nich zvonek. Jest ráno.)

Kost (vystoupí v ošumělém šatě, s nůší na zádech. V ruce má hůl s malým kopáčkem.) Jako včera, tak zas dnes: Mé zaměstnání jest přec jednoduché, to musí každý říct: dnes vyjdu, abych po celé Praze hadry, sklo, kosti sbíral a kupoval a vracím se opět domů, abych zítra znovu šel. O je to divné řízení boží! Každý máme svůj osud a že já nemám ten nejlepší, o to se nechci s nikým hádat, ale chvála pánu bohu! — jsem spokojen. Mé živobytí jest posud jakž

takž uspokojivé a věru mnohdy nevím ani, kam bych dříve šel. Jakmile zavolám „hadry, staré sklo, kosti!“ již můj kšeftíček jakž takž se pohybuje. „Jen když nevázne!“ myslím já a kráčím po svém povolání dále. Můj kšeft jest netoliko živný ale i zábavný, nu, a takových kšeftů je nyní málo a potom já stojím ve spojení s těmi největšími domy a tudíž i s nejvyššími osobami v Praze.

Včera jsem byl u paní dvorní radové, jí jsem sice neviděl, poněvadž nebyla doma; za to však pobavil jsem se s její kuchařkou. Schovala mi kostí dost, za které jsem jí málo dal, mimo to dala mi hrníček kávy — na té jsem si pochutnal. Vím, že mnohý z mladých šviháků by za to dal mnoho, kdyby mu takové mladé, hezké stvoření něco dalo. (Zpívá.)

V životě ač mívám takové hořkosti,
zažiji více však sladké radosti,
tu s paní, tu s kuchařkou kšeftíčky mám,
bych přízně jich dobyl si, práci si dám.
Toť při mém je obchodu svaté pravidlo,
[ač kupuji hadry jen
kosti a sklo]

Láska lidí velmi mnoho prospěje, té si má každý dobýt a ručím za to, že by mnohý mladík nebyl se oběsil aneb smyslů pominul, kdyby si byl dříve lásky své zamilované zjednal. Mnohý naříká, že ztratil lásku a nikdy jí nepožíval; mnohý říká, že ji má a nikdy nedbal, aby si jí dobyl. Za to ale já hadrník požívám všeobecné lásky a přízně. Kdekoliv se ukážu, hned na mne volají staré i mladé; všude jsem vítán. Zde mne přichází vstříc roztomilá kuchařka, nesouc v klíně kosti; usmívá se již z dálky na mne, já na ni. Je to radost, když na mne zavolá: „Pojďte sem, milý muži!“ Takové cti dostane se málokterému mladíku a mně tak říkají obyčejně. A co je toho příčinou? Nic jiného, nežli že by mne taková kuchařka ráda měla za muže, ale zdám se jí býti sprostým, než aby si mne namluvila. (Zpívá.)

Na srdce teď lidé jen málo dbají,
tu modu, tu peníze v lásce mají;
že halena hadráře má též svou čest,
veličinou neznámou u nich to jest.
Však v Praze ač hadrník jen posledním jest,
[přec nemusí se ctí svou
za kamna lézt.]

My máme také čest a můžeme býti na to pyšní, že jsme hadrníci. Mnohý pán by nesměl jít do každého domu jako já, neboť zde by ho přivítali. „ach, to jest ten, co nás okradl“ a jinde uslyšeli by „zavolej ho, ať zaplatí,“ To se nám, hadrníkům, nestane! my platíme hned hotovými: „Z ruky do ruky!“to jest naše heslo a tomu mi nejlíp rozumíme a a proto náš obchod nemůže nikdy klesnouti. My nikdy nebankrotujem. Vyrovnáme se s každým, nezůstaneme nikomu dlužni, vyrovnání jest u nás hlavní věcí. A teď vzhůru po svém! (Volá.) Hadry, sklo, kosti! (Mezi voláním jde k domu v levo, zazvoní, dvéře se mu otevrou a on vejde. Za ním se opět dvéře zavrou.)

Škrob (vystoupí v levo v zadu, v před má konývku se škrobem, pod páždí nese rozličná návěští. Dojde návěštní tabule, namaže štětkou tabuli a vzav jedno z návěští přilepí je na tabuli.) Jedno! Kolikrát jsem již lepil na tu tabuli rozličná návěští!? Kolik dní do roku — a těch je chvála bohu hezká hromada — tolik oznámení jsem přilepi na první místo! Vždy bez povyku a bez hluku. Často stojí kolem mne kupa lidí a t všichni vyvalují oči na to, co první přilepím A já lepím nejprv totéž. Vždycky divadlo Ano divadlo a české, na tom si zakládám poněvadž jsem vlastenec. Ba často si myslím že by již muselo to národní divadlo stát kdybych já je lepil, ale takovým způsoben můžem' ještě hezky dlouho čekat, nežli bu deme mít divadlo postavené. Kdyby se náro na mne se vším obrátil, jako to činí, chce mít návěští nalepená, zajisté stál by jind Všecko, ať již cokoliv, máli být uveřejněn musí jít skrz mé ruce. Já jsem ta osob jež manifesty všeho druhu uveřejňuji, jež li k táborům svolávám a přec dosud náro mne neocenil. On posud nepoznal té cen kterou já mám, on posud na mne pohlí s vrchu a myslí si, že jsem jen lepič, je když poctivý vlastenec! (Lepí jiné návěští

Kost (vystoupí z domu, nůši nese v ruko Když se dům za ním zavře, postaví nůši na ze a probírá hadry.)

Škrob. A nyní divadlo. (Lepí divadel plakát.) Ve tři čtvrtě na čtyry: Flok a cvo Romantická hra s tanci, průvody — —

Kost (vyndá z nůše starý střevíc). Sta škvár. (Hodí ho do nůše.)

Škrob (lepí jiný plakát). Poškození d stanou —

Kost (vyndá kost). Kost!

Škrob. Polovici čistého výnosu. (Le malou ceduli.) Lze koupiti lacino —

Kost (odhodiv kost, vyndá hadry). Hadry!
Škrob. (Lepí jinou ceduli.) Právě vyšel nový zajímavý román —
Kost (vyndá několik listů knihy). Bez ceny!
Škrob. Z dob třicetileté války. (Lepí jinou ceduli.) Právě jsem obdržel —
Kost (vyndá střep). Starý střep!
Škrob. Novou zásilku mineralních vod. (Lepí plakát.) Koncert na —
Kost (vyndá zouvák). Rozlámaný zouvák!
Škrob. Divotvorné housle. (Obrátí se a spatří hadrníka.) Hadrník!
Kost (spatřiv Škroba.) Lepič!
Škrob. Myslím, že se mi posmíváš!
Kost. A ty mi nadáváš.
Škrob. Aha, zajisté myslíš na mou ženu.
Kost. Nestojí mi za to.
Škrob. Kdo?
Kost. Abych sem pro ty hadry chodil.
Škrob. Já myslel, že má žena.
Kost. Tu lituji.
Škrob. Proč?
Kost. Mohla se lépe vdát
Škrob. Jak?
Kost. Za mne.
Škrob. Za hadrníka! Hahaha!
Kost. A vzala si lepiče.
Škrob. Neurážej mne!
Kost. Nezlehčuj mne!
Škrob. Hm, nevídáno — jeden hadrník!
Kost. Jeden lepič.
Škrob. To je pán!
Kost. To je pán!
Škrob. Větší než ty!
Kost. To ne! Já jsem všude dobře znám.
Škrob. Mne zná celá Praha —
Kost. Protože lepíš cedule.
Škrob. To jsou urážky! Já toho déle nesnesu.
Kost. Nedáli mi pokoj, já ho zardousím.
Škrob. A nyní dále táhni.
Kost. Již se kliď!
Škrob. Před kým, před tebou? Hahaha!
Kost. Ano, sic na tě hodím — (vezme do rukou nůši).
Škrob. Jen se opovaž! (Hrozí mu štětkou.)
Kost. S dovolením! (Hodí po něm nůši, hadry se vysypou.)
Škrob. Ty — ty — ty! (Žene se po něm, padne přes nůši a rozlije škrob.)
Kost. Mé hadry!
Škrob (vstávaje). Můj škrob!
Kost, *Škrob* (najednou). Tys všeho příčinou!
Kost (přistoupí k němu). Vidíš, příteli, tys moudrý, když chceš a proč bys nebyl dnes moudrým? Ty ním můžeš být, ty ním musíš být, neboť ty ani nepochopuješ, do jakého neštěstí bychom Prahu uvedli, kdybychom se rozkmotřili. Až posud chodili jsme po Praze spolu dobří, ty od rohu k rohu, já od domu k domu, vždycky jsme se přátelsky pozdravovali, až teprv dnes setkali jsme se nepřátelsky. Vidíš, z té hlouposti mohlo by velké neštěstí pojít pro Prahu. Kdybys mne byl zabil — ne, dejme tomu, že bys mne po ulicích pronásledoval a já tebe, co by z toho pošlo? Domy byly by plny hadrů a kostí a rohy ulic byly by čisty, prázdny. Nikdo by nevěděl, co se bude dít, vždyť já bych všecko strhal, co bys nalepil.
Škrob. To zas ne! Já jsem oprávněný lepič a co vlepím na rohy, to se střeží. Nad tím bdí oko spravedlnosti. Ty se mýlíš. Já bych mohl spíše tobě zabránit, že bys nesměl po domech běhati. Rozumíš?
Kost. Také moudře. Já bych ale večer ničeho nestrhal.
Škrob. Strhal bych to sám, aneb bych lepil jedno na druhé.
Kost. Kdybys to sám strhal, nadělal bys mnoho smetí na ulici a znečišťování ulic se zapovídá, aneb bys lepil jedno na druhé a co by z toho povstalo? za čtvrt roku musel by se každý rohu vyhýbat, aby si nosu neurazil, neboť nalepených cedulí byla by taková hromada, že by tvořily silný výstupek. Z toho nahledneš, že by nepřátelství naše obyvatelstvu zdejšímu škodilo a proto myslím, že bude lépe, když zůstane všecko při starém.
Škrob. Jak to?
Kost. Já ti to vysvětlím. Když jsme neblahé paměti chodili oba dva za tvou ženou, srovnávali jsme se. Tys šel k ní v pondělí, já v úterý a tak jsme byli spokojeni oba dva. Ničeho nevědouce, ničeho jsme jeden druhému nezáviděl a proč bychom toho se dopustili nyní? Tys dostal Leni za ženu, protože jsi jí dříve ruky nabídl a já ti to přál.
Škrob. Proto že jsi musel.
Kost. Nemusel. Mohl jsem jí také nabídnout ruky své.
Škrob. A ona by byla tebou opovrhla.
Kost. Pak bych ji byl zabil.
Škrob. A sebe také.

Kost. Tebe ne! Tobě bych byl dopřál pohledu na mrtvoly dvou milujících závražděných srdcí.

Škrob. (plačtivě.) Ty mne rozpláčeš. Prosím tě, nemluv tak dojemně.

Kost. Já vím, že máš dobré srdce, žes řádný hoch a proto také se domýšlím, že se se mnou vyrovnáš.

Škrob. Oh, což je o vyrovnání, k tomu jsem vždy volný.

Kost. Proto se udobříme a basta!

Škrob. Ale za mou ženou mi nesmíš chodit ani v duchu.

Kost. Na svou čest ti přísahám.

Škrob. Platí. Servus! (Podají si ruce.) A nyní, bratře, dokažeme opět světu, že co páni nemohou, hadrník a lepič dovedou. My jsme vyrovnáni! Půjdeme dále každý po svém povolání jako mužové. Co já nalepím, ty večer strhneš. Ty máš pravdu a já také a pravdy nemilovat, byl by hřích, to by byl cop.(Zpívá.)

Pravdu hlásat, právo množit,
na pověry kámen vložit,
chudobu již bídy zbavit,
lásku mezi lidem spravit,
šetřit také cizí víru
a žít s Turkem, židem v míru,
to přináší nový čas,
k tomu radí moudrých hlas.
Jsou však ještě také přání,
na věk nový žalování;
jedni chtějí vyrovnání,
druzí zas zabavování,
redaktory pozavírat,
jezovity lid v tmu svírat,
pravdě kopat tmavý hrob,
to je cop, ach, ach to je cop!

Kost. Ne, ty máš rozum, bratře! Tys neomylný. (Zpívá.)

Kdesi se sešli otcové
slynoucí moudrostí,
církve statní obhájcové,
to se vší vážností,
by dokázali, hlava jich
že neomylnou je,
[celý svět vypuknul však v smích,
je to mizerie!]

Škrob. Ano, bratře, je to mizerie, podívámli se na můj škrob. Nyní nemám, čím bych lepil.

Kost. A mé hadry, sklo a kosti?

Škrob. Ty musíš sesbírat, sic by bylo zle.

Kost. A ty seber škrob. (Sbírá vše a dává do nůše.)

Škrob (zkouší pomoci stětky škrob sesbírati.) Nejde to, nejde! Škrob musí zde odpočívat. Však co na tom. Mnohý škrob přejde tudy a přec nebude víc škrobený, nežli již jest.

Kost (sesbírav vše). Vidíš, já jsem hadry odklidil, poněvadž lidé nadělají za den dost smetí. Kdybych měl skutky všech lidí prohlížet, kolik bych jich musel hodit do smetí? Než raděj k našemu. My jsme se vyrovnali a proto můžeme směle jíti dál, nepotřebujeme se jeden druhého bát.

Škrob. Nepůjdeme dál, zajdeme raději do hospody, abychom tam nové přátelství několika džbánky utvrdili. Já nemám škrob a ty máš málo hadrů a proto dnes již si odpočinem'.

Kost. Co ale řekne obecenstvo, když neuvidí nalepených plakátů?

Škrob. Nalepím zítra oznámení: Za příčinou náhlého ochuravění nemohl ctěný pán a pan lepič Škrob, plakáty nalepit. O čemž se vědomost tuto dává.

Kost. Ne, tys k milování. Pojď, já tě musím políbit. (Obejmou se.)

Škrob. Tys bratr můj na věky! Ať se na nás někdo podívá a potom řekne, že my nežijem' v pokoji a že děláme demonstrace.

Kost. Dáme mu na hubu a budem hotoví. (Vezme nůši na záda.)

Škrob, Kost (vezmou se za ruce a zpívají.)

Praha jestiť krásné město,
tam se daří ledacos,
kdo však nemá peněz mnoho
ten je chudák malý kos;
my však máme peněz dosti,
nám každý hned zapraví,
[proto jdeme pít z radosti,
vždyť chcem být hotoví.]

(Výskajíce odchází za ruce se vedouce a v tom opona spadne.)

(Nápěvy k těmto popěvkům, jakož i k výstupu „Pražský posluha“ v čísle předešlém, viz: „Divadelní zpěvník“ vchodní píseň Enšpigla a Nácička a „Popěvky, písně atd.“)

J. S.

Paní tchýně.

Veselohra ve 4. jednáních z německého pro česká divadla spracoval J. B. Podlevínský.

Rozbor.

Veselohra jest jednoduchá vztahmo k ději, spořádání výstupů lehké a nenucené, charaktery jednotlivých pak osob jednajících každému snadně pochopitelné a to postačí, abychom veselohru tuto svědomitě našim ochotnickým divadlům mohli odporučit.

Děj veselohry stručně líčen jest tento: Mladí dva manželé Václav Čejka a Ludmila žijí pospolu svorně uprostřed starých svých přátel v malém městě, chovajíce u sebe Amalii, schovanku. Václav jest purkmistrem městečka, jest spokojen se stavem svým, nikdy mu nenapadne, aby dychtil po vyšší hodnosti a Ludmila uvykla již jednoduché, čisté domácnosti, nehledíc zachovati se podle hlavního města, kdež panuje marnivá moda. Amalie zamilovaná jest do svého učitele Květnovského, aniž však vyjeví mu lásku, ač tento ji vroucně miluje. Květnovský jest přítelem Čejkovým, jakož i přátelské lásky Čejkovy požívá starý zahradník Záruba, jenž nachází se v službě jeho, byv již v službě u jeho otce. Jeho syn, Petr, stoje zároveň v službě Čejkově, zamiluje se do Čejkovy kuchařky, Bětušky. Starým domácím přítelem jest Prokop Novotný. Matka Ludmily jest vdova po radovi Záleském.

Jednoho dne přijede s komornou svou Žofií na venek ku své dceři, aby zde nějaký čas pobyla. Příjezd její do domácnosti Čejkovy jest osudný pro spokojeně a svorně žijící manžele. Záleská, jsouc vdovou po radovi, domnívá se, že jest jakous vznešeností. V přepychu svém zhaní Ludmile, dceři své, její domácnost, vytýkajíc jí, že domácnost její jest příliš chudá, stavu jejímu nepřiměřená, zároveň pak neschvaluje přátelský domácí kruh Čejkův, namítajíc, že má manželem jsa dcery po radovi a zároveň purkmistrem, vyhledati sobě jiných přátel, při tom dychtiti po vyznamenání, dcera pak její po zbožňovatelích. Amalie jí překáží, proto přemlouvá ji, aby šla k divadlu; Novotného svým jednáním taktéž z domu vystrnadí a obdrževši dceru svou v úplnou moc, stane se takto vládkyní v domě. Nyní namlouvá dceři, aby domácnost svou změnila a aby účele svého dosáhla, praví jí, že jest jí Václav nevěren, ježto prý nachází se v nepovoleném poměru k Amalii. Tím má Ludmila spíše obratu v domácnosti docílit, však tím i spokojenost a svornost manželů jest podvrácena. Ludmila rozhněvá se na Amalii, kterou dříve milovala. Květnovsky zvěděv nemilou zprávu, hodlá opustit Amalii, loučí se s Čejkou. Amalie chce odejít. Všecko opouští Čejkův dům a posléze, když se byla i Bětuška s Petrem nedobrým způsobem rozešli, chce se dát Čejka s Ludmilou, manželkou svou, rozvésti. Tak dalece zaplete se děj přičiněním paní tchýně. Rozuzlení obstará Novotný. Vše se smíří. Ludmila udobří se s manželem, Květnovský miluje opět Amalii, Petr Bětušku, Novotný vrací se opět k přátelskému krbu a paní tchýně odjíždí opět do Prahy rozhněvaná.

Veselohra tato připočitati se dá k salonním veselohrám, kdežto právem k ním náleží. Celý děj vyvinuje se až k spletce snadně, plynně, čím dále tím více se děj zaplétá, paní tchýně se o to přičiňuje, však rozuzlení — ta intrigue, ten gordický uzel nemůže býti od původce svého rozvázán, k tomu zapotřebí jest Alexandra, aby ho rozťal. Dosud málo činící osoba, Novotný, vystoupí nyní pojednou v popředí a uzel rozváže.

Každý pozná v Novotném „deum ex machina“ a toho se musí novomodní spisovatel stříci.

Co do hodnoty trpí tím veselohra, však k provozování vždy se hodí, neboť rozuzlení je vzdor tomu dobře motivované a obecenstvo vskutku myslí, že tak a nejinak musí být. Toť jediná chyba, kterou vytknouti jsme museli spisovateli, naproti tomu však doznati musíme, že kresba jednotlivých charakterů je dobrá, ano zajímavá. Každá i sebe menší úloha kreslena jest samostatně, při žádné nevidíme tonouti charakter v mlze.

Paní tchýně jest řádně vylíčena, k ní se řadí Čejka a Ludmila, jakož i ostatní.

Motivování jest přirozeně možné, bez všelikých domyslů.

Spisovatel zachoval po celý děj jednotu místa, neboť děj se koná stále v bytu Čejkově, i jednota děje zachována, pokud netýká se zauzlení a rozuzlení. Děj sám trvá krátce.

Některé situace baví a dojímají. V celé veselohře shledáváme genru nynějších moderních německých salonních veseloher.

Nechceme tímto říci, že by „Paní tchyně“ byla výtečnou prací, však dobrou zůstane, ač charaktery jednajících osob nejsou příliš hluboké, nač nyní neberou kritikové přísného měřítka, hledíce vždy jen k tomu, co baví a lidu se líbí.

Veselohra tato vydána jest v 53. sešitu „Divadelního ochotníka“ a dává svědectví, že hledí se k tomu, aby sbírka tato vyhovovala našim ochotnickým divadlům Veselohra sama nevyžaduje mimo dekoraci jednoho pokoje žádné jiné úpravy, garderoba jest modní a kus k provedení snadný. Požaduje pouze, aby herci uměli úlohy, aby souhra byla rychlá a dobrá. Mimo tyto přednosti jeví veselohra ještě jednu a sice tu, že se dá provésti i na nejmenším jevišti.

Radová Záleská má na sobě všecky necnosti moderních dam. My vidíme ji jako matku, ale pouze jen jak by byla pouhým titulem, neboť pravé lásky k dceři své nemá, ježto jednání její směřuje na úkor svornosti manželů. Jest hrdá na pouhý bývalý charakter, čímž ukazuje přepych, ve všem jest velmi titěrná, maličkosti kárá a sice takové maličkosti, kdež ty nemají pražádné důležitosti ani účinků na život. V hrdosti své požaduje od každého úcty. Jednání její jest lichotivé, výstřední, na mnoze i přehnané, bez všelikých hlubších pohnůtek. Chování její vždy salonní, elegantní. Pohyb těla, ač stará již, přec svižný. Marnivost a chyb vytýkání hlavní její cnost, ostatního nic nemiluje, domnívajíc se, že jednání její vždy jest rozumné, ačkoliv jedná, aniž by pomýšlela na výsledek.

K dceři své chová se na oko laskavě, však laskavost tato jeví se nám v pouhé lichotivosti a popouzení, větší lásky k dceři své necití. Ona jest schopna vztahmo k dceři všechno na ní zpáchati, jen aby dosáhla svého nepředloženého přepychu.

Představovatelka Záleské lič lásku její k dceři více titěrně nežli pravdivě, pamatuj, že za nejupřímnějšími slovy skrývá se nejjedovatější výsměv.

Záleská chová se naproti manželi Ludmilině přepjatě, hrdě, ano až urážlivě. Z jejího chování musí býti zračno, že jí málo na tom záleží, zdali ji týž miluje či nic.

K Amalii a všem ostatním pánovitě; pánovitost její skrývá se pod nádechem panské drzosti.

Představovatelka Záleské vprav se v okolnosti, že chudá jsouc, ráda by žila bohatě; nerozumná jsouc, ráda by jednala rozumně; postrádajíc vyššího vzdělání ráda by na sobě ukázala vzdělanost, chovajíc v sobě hanivost, vše haní a tupí a že zakládá si na tom, že byla manželkou radovou a že jest matkou Ludmily. Šat její buď modní, chudě bohatý. Představovatelka pamatuj, že Záleská čítá přes čtyřicet let a není tudíž více mladicí. V posledním svém výstupu pocítí, že jest poraženou, však nedá toho na jevo, staví se pouze uraženou. Charakter ten jest vzat ze skutečného života, ježto denně s takovými charaktery se potkáváme. Ještě připomeneme, že nesmí však Záleská považovati se za ztřeštilou, máme ji toliko za ženštinu přílišnou salonností a elegantností zvrhlou.

Podobně jako ona jeví se nám její komorná Žofie. Jest to ženština, jak říkáme bez charakteru, trochu nestydatá. Naproti tomu buď Bětuška líčená jako dobrosrdečné, hodné, stydlavé děvče. Jeli Žofie starší, jest Bětuška mladá; jeli Žofie vdavků chtivá, jest Bětuška vroucně milující. Žofie jest po městsku moderně oblečena, kdežto Liduška jest v šatě svém jednoduchá. Žofiino jednání budiž odporné, Bětuščino příjemné, vábivé. Žofie a Bětuška jsou dva rozdíly, dvě protivy, které spisovatel zde proti sobě postavil.

Čejka jest mladý manžel, povahy pevné, nevrtkavý. On zná volit vždy rozumné prostředky, aby dosáhl cíle svého. Nic ho nepřekvapuje, těžko jest popudlivým, nikdy prchlivým ale rozvážlivým. Svou manželku miluje vroucně, však v pravdě, není mužem, jenž má ženu za věc podřízenou. Vůle a žádost manželky jeho jest mu svatou, pokud srovnává se s rozumem jeho. Ku svým podřízeným jest vlídným, více soudruhem než pánem. Jako vzdělaný muž napřed již vypočítává budoucí, hledí v budoucnost soudě z minulosti jiných. Nemiluje nádhery, v prostotě zračí se jeho dobré srdce. Nic nevrhá ho ihned v pochybnost, dřív musí se přesvědčit, nežli jedná a proto jedná vždy moudře. Při zprávě o nedobrém smýšlení manželky zůstane chladným, ale žal nevybuchnuv nad nepravdou tím hrozněji působí v srdci jeho, kde vtiskne hluboké jízvy. Tím se dá vysvětlit poslední jeho výstup. Představovatel jeho pamatuj, že jest purkmistrem, manželem

a ne více milovníkem; že jest již mužem usedlým a ne blouznivým švihákem.

Pohyb těla u Čejky nebuď příliš elegantní, neboť veliká elegance přechází snadno v titěrnost.

Podobně jako Václav Čejka budiž považována a ceněna Ludmila, manželka jeho. Manžele svého miluje nade vše, první její úlohou jest ničím ho nehněvati, ničím nermoutiti, ale vždy jen činiti vše, co by k zvýšení domácího blaha směřovalo. Na rozdíl od jiných mladých manželek není mody chtivá, ani žádného přepychu. Miluje prostotu, proto že již uvykla jí v domácnosti své. Nepřeje si ničeho více, ježto poznává, že v nádheře nezpočívá blaženost manželů. Láska její k muži jest pevná ale povaha její není dosud samostatná a proto uvěří podezřívání manžele, čehož následkem nekonečný bol, jenž zruší na čas domácí blaho. Uvěří matce své a staví se hrdou, však hrdost její jest pouze přetvářkou a nikoliv jakýms pevným duševním stavem. Po vždy jest věrnou a proti matčiným radám týkajícím se zamilovaných dobrodružství uraženou. Vždy uznává vyšší mocnost v domácnosti v svém muži, toliko když jest oklamána, chce ji zvrátiti. Setkání se s manželem rozhněvaným nutí ji k studu, vhaní jí v tvář hanbu, ježto poznává, že manžel její jest věrný, nezměněný. Láska její znovu vzplane, aby nikdy více neuhasla. Představovatelka její nebuď příliš citlivou ale mužnou. K služebným svým jest laskavá.

Amalie, obou předešlých schovanka, zachovává se k nim jako k svým dobrodincům. Jest k oběma důvěrnou, laskavou, miluje je oba stejně a Ludmilu miluje nad Václava, ježto v ní shledává více dobročinnou družku nežli dobrodinku. Květnovského v pravdě miluje, tají lásku, však tím mocněji potom se jí ale podá. Jest citlivou, v lásce něžná a stydlivá, při tom ale vždy hrdinnou. Představovatelka její buď skutečnou milovnicí, neboť Amalie se nám co taková jeví a my ji takto posuzujeme. Jako milovnice buď rozumnou a ne snad blouznilkou. Subretní herečka nikdy jí nepojme a nevylíčí jako charakterní aneb naivní milovnice. K Čejkovi chová se vždy úctivě jakož i k ostatním příjemně, zdvořile. Ku Květnovskému buď vždy ostýchavější, nežli by jí srdce dovolovalo. Kdežto u Ludmily zračí se pevnost lásky, zračí se u Amalie citlivá něžnost.

Květnovský buď přidělen milovníku, kdežto jiné obsazení bylo by úloze na škodu. Květnovský chovej se k Čejkovi jako k příteli, buď přívětiv a měj vlastnosti vzdělaného člověka. Pohyb jeho buď lehký, přiměřený mladému však rozumnému člověku.

Petrova úloha buď obsazena naivním milovníkem. Prostosrdečnost, nelíčenost jsou hlavní rysy povahy Petrovy. Aby se stala úloha komickou, není zde potřebí přehánění.

Záruba může býti obsazen spíše komikem staršího rázu, ne ale drastikem. Není hloupým, jest spíše prostým venkovanem.

Novotný buď líčen jako usedlá povaha dobrosrdečná, nebuď líčen komicky, opak toho vzbudí právě komičnost. Naproti Radové buď z počátku ostýchavý, později ale tím, jak ho chce míti líčeného spisovatel sám (str. 53. a 58, monology Novotného.)

Souhra musí býti rychlá, řeč plynná, nenutkaná, uměleckých paus neužívejtež herci, neb těmi by bylo veselohře na výsledku uškozeno.

J. S.

O ženách.

Besední čtení.

Když pánbůh stvořil Adama, obdařil ho vším dobrým, tak že měl co jen hrdlo ráčilo: jíst a pít, neměl dluhů, neznal soudů a kriminálů, ba ve svém velikém blahobytu nevěděl ani k čemu jsou papírové zlatky. Noviny nekazily mu žaludku; byltě sobě sám denními zprávami a o zahraničné se nestaral, měl dobrý politický přehled a s pánem bohem a jeho orgány nebyl v oposici. Byl sobě sám veřejným míněním. Jestli něco napsal, proved kritiku sám, ať už to napsal na zapřenou nebo ne; vždyť všecky listy, rostliny a květy rostly tenkráte v ráji pouze divoce, za to však překrásně a každá čárka na nich byla částí božské poesie a rajských illustrací. Mohl být tedy šťastný. Ale Adam nebyl. Stavěl se pořád, jako by mu něco scházelo. Vrtěl se nepokojně; neměl nikde stání a zdravý dosud žaludek mu „nebral.“ Rajská viržinka mu nechutnala a deputátní plzeňské z bož-

ského pivováru se mu zošklivilo. Zmocnila se ho hluboká melancholie, byl mrzutý a bručivý a nebylo s ním možno obstáti. Anděl „ode dne“, který měl nad ním tajnou dohlídku, pátral pilně po příčinách a když přišla sobota, donesl do nebeské podací kanceláře rapport, „že má Adam dlouhou chvíli.“ Co se potom v brzku stalo, víte. Adam z dlouhé chvíle „přebral“ a tvrdě usnul a když se probudil, ztratil dlouhou chvíli a žebro, našel za to ale Evičku. A teď se dály pravé divy! Hned bylo vše na vrub obráceno a v tom dříve tichém ráji bylo hluku jako v kovárně. Co se tu Adam naskákal: Je to ale na pomyšlenou, vyjmout mu vlastní žebro a vyřezat mu z něho kříž! Tak se tedy stalo v ráji. Žena byla na světě a pokoj ze světa. A proč se pokoj vystěhoval? Inu pro ženu, neboť žena do světského koncertu, v kterém panovala ta nejkrásnější harmonie, přinesla nelad, zmátla všecky hudebníky v taktu a do nejbližšího adagia vpadla hned s tureckým bubnem. Ano, boží pravda, žena je věčně bručící struna na base lidského života. Ale ona za to nemůže, má to v celém těle už od stvoření. A proč medle? Inu to leží na bíledni, jen se podívejme na stvoření Adama a Evy. Z jakéhož materialu, čili hmoty byli oba stvořeni? Adam z hlíny a Eva z kosti. Aha! Tu to všecko leží, v materiálu je všecka vina. Z té příčiny je žena tak tvrdá, neustupná. A dále slyšme. Ta kost když se mezi jiné kosti, tedy mezi jiné ženy promíchá, nic jiného slyšeti není, nežli rachocení, křapání, třáskání a ještě jiné „ání.“ A potom, může-li kost tak se obměkčiti, aby z ní lehounce bez dlát a dlátek a jiných železných nástrojů cos kloudného se dalo vytvořiti, jako z hlíny? Pánbůh chraň! a když, tak s velkým namaháním. Z toho také vysvítá, proč Krystus Pán neuvedl k osmi blahoslavenstvím ještě deváté, totiž „blahoslavený, kdo bydlí s ženou rozumnou!“ To by těch blahoslavených bylo asi náramně málo. Je to pravda, že těžko je nalézti ženu rozumnou a statečn u a již Šalomoun, který přece ženy důkladně znal, v pochybnostech se ptá: Ženu statečnou kdo nalezne? Daleko nad perly je cena její. Žena statečná je koruna muže svého, ale těch korunovaných je velmi málo. Mnohem více je ovšem těch, co nosí místo korun rohy. Na to ale ještě přijdeme. Jak jsem již řekl, je žena stvořena z kosti, ale ne všichni lidé tomu věří; zvláště zamilovaní básníci ne. Ti udávají zcela jiný původ. Tak jeden praví, že byla žena vytvořena z jemného dechu, jenž prvnímu se jaru z prsou vyvinul. Inu, já bych byl také radší, aby se tak bylo stalo, jen škoda, že jsou ženy jako vichřice divoké a bouřlivé a často odnesou nejen klobouk, ale i hlavu! Ale vlastně stává se jim velmi dobře, proč jsou tak bláhoví. Moudrý Šalamoun, který všecky kapitoly lásky s vědeckou podrobností proskoumal a je tedy v tom ohledu autoritou, praví o takovém zamilovaném mladíku: Šel za ní jako vůl k zabití chodívá a jako blázen v pouta, jimiž trestán byl, pospíchal jako pták k osidlu, nevěda, že ono bezživotí jeho jest. Možná že to Šalamounek zkusil sám. Což ono to vlastně není nic divného, neboť ženy mají takovou vyřidilku a chytrost, že nic se nedivím výroku svatého Jana Zlatoustého, že, kdo za ženu jíti chce, práva studovati musí proto musím jenom chváliti moudré zavedení v minulých dobách, kteréž nedovolilo ženám jíti na studie. To by ještě scházelo! Pánbůh s námi! Vždyť by muselo každé dítě mužského pohlaví již v kolébce sešediveti. Ale již skutečně počíná ona zlověstná záplava nejen v Americe, ale i u nás od té doby co opatrným otcům města Prahy napadlá neopatrná myšlenka zařídit dívčí universitu. Při tom nepomyslili otcové na své syny a budoucnost celé to neštěstí teprvé objeví. Již nyní mně naskakuje husí kůže, spatřímli nějakou tu učenou slečinku s modrými brejlemi na nosíčku ještě učenějším, ačkoliv nezapírám, že bych se často milerád dal od takové roztomilé professorky examinovat. Byla by to sice zkouška přísná, však s citem. Vždyť jsou ženy královny citu a každý řádný student zajisté by dost eminenců ulovil; aspoň z odboru praktické a theoretické lásky. Není pochybnosti, že by se zavedlo vyučování názorné, kteréž by rozvoji lásky nesmírně prospělo. A což teprvé na vojně! To by to chodilo. Ženy měly by vždy vítězství pojištěné i bez vražedných zadovek. Neboť který muž mohl by odolati krásné ženě? Vždyť sám bůh války, krvavý neuprosný a „z plesíru“ vraždící Mars byl ochočen vnadami Venuše! Nepřemožený nikým Hercules pokorně jako malý chlapeček držel nymfě Olympii nitě k vinutí. A což Samson se lstivou Dalilou, při níž nejen vlasy a oči, ale i rozum ztratil. Z toho vysvítá, že by ženy v boji konaly pravé divy. Nechci tu ani šířiti slov o chra-

brých našich Vlastách a lstivých Šárkách, jež pořádně mužům zatopily. Každý zná statečnost žen a mnohý nebohý manžel musel se spřátelit nejen s podpatkem hezounkého střevíčku, ale i ostrými nehty, smetáky a dokonce i škopíčky. Než to jsou tajemství a proto je zatajíme. Co by však nastoupilo v nynějších dobách místo krvavých bojů, kdyby na jedné straně stála armáda ženská a na druhé mužská? Pravý dešť hubiček a láskání místo kulí dělových a ručničných vysypal se s obou stran a místo vražedného zápasu nastal by zápas lásky. Ovšem že velké neštěstí mohlo by se přihodit, kdyby na obou stranách byly ženy, neboť zkušenost učí, že ty by se jistě nelíbaly. Ještě lepší než v boji, byla by žena co advokát, neboť když na ženu obyčejnou musí člověk v právnictví být zběhlý, což potom na studovanou advokátku. S tou by ani pánbůh ničeho nesvedl a v pekle museli by zavřít dílny pro nedostatek materiálu. Na koho by si však zasedla, ten by jistě šibenici neušel. Největší pomsta zastihla by nevěrné milovníky a já ačkoliv nejsem z toho dřeva, z něhož se milovníci vytesávají, přec snad bych jako náhodou přiveden býti mohl do vznešeného postavení. Zaplať tedy pánbůh, že do toho advokátství jest ještě daleko. Když jsem nyní o to advokátství zavadil, myslím, že dobře udělám, když si na nejhlavnější věc každého řádného advokáta posvítím. Myslím totiž jazyk. Co se tohoto objektu týče, jest již dostatečně dokázáno, že mezi všemi lidskými tvory má žena jazyk nejvyvinutější. Ovšem že má rozvoj jeho rozličné stupně, které úplně souhlasí s věkem, jehož ta neb ona ženská osoba dostoupila. Kdyby se dal jazyk porovnat se zrcadlem, řekl bych, že je jazyk zrcadlem povahy ženské. Pohyblivý, citlivý a špičatý a sám bůh ví jaké ještě má vlastnosti. Zkrátka, jest jich ohromná síla. Jazyk její jest divotvorný, boří a staví v jednom okamžiku, brzo jest jako nebeská hudba, brzy jako hromové rachoty, ovšem že fistulové. Však to dobře ví každý manžel, jak rozdílné jsou způsoby řečí, když drahá manželka lichotí, chceli nový šat a jak vypadá její líšání, když byla žádost odbyta. To je ale všecko snesitelné, avšak žena svárlivá když spustí struny, to je teprv hudba! Již písmo svaté seznamuje nás s takovými radostmi. Praví totiž: Lépe jest bydleti v koutě neb v zemi pusté, než se ženou zlostnou a svárlivou v domě společném. Můj božínku, vždyť ani velemocný Jupiter nemohl se svou drahou polovicí obstáti. Svatý Jeroným soudil dle toho, jak která žena často se vadí, jeli svobodná či vdaná, a příslovím jeho bylo: „Kdo je bez vády, je bez ženy.“ Také uvádí, že kdysi spatřil hrob, v němž manžel i manželka společně pohrobeny byli s nápisem: „Lidé, zázrak se stal! Zde muž a žena se nevadí.“ Je známá věc, že každá ženská osoba, třeba byla jako knoflík, chce míti vždy poslední slovo. A ty maličké, ty jsou nejhorší. Proto také kdosi kdysi odpověděl na otázku, proč ženy při mši neministrují, že to nejde; neboť jak známo kněz, když říká „Kyrie eleyson,“ sám poslední slovo má, žena pak by živou mocí nedala sobě posledního slova vzíti. Vždyť ani trpělivý a ustupný Sokrates nemohl se drahé své polovici zavděčiti. On ovšem vždy raděj ustoupil, ale stalo se přece časem, že mu rozmilá Xantippa hodila škopíček i s nádobím na hlavu. Ovšem jen tak mimochodem, mimohodem. O to blažené manželství, ty dobré ženy! Dokud Abrahamova žena Sara živa byla, a to byla dobrá žena, chodil pánbůh Abrahama stále těšit, jakmile však zemřela, víc se k němu ani neukázal. Potom ovšem toho nebylo potřebí. A což žena Lotova? Ta mu nadělala starostí na centy. Lot byl totiž v Sodomě purkmistrem a měl tam tři domy a v jednom plzenskou pivnici. K vůli drahému pivu chodili tam důstojníci od Fegldel, ačkoliv zlí jazykové tvrdí, že k vůli Lotově ženě, která sedala v kredenci. Ona nebyla sice již příliš mladá, ale mladí švarní důstojníci se jí nad míru líbili. A ubohý Lot často chodil celý pitomý jako beran. Však se ale na to nebe nemohlo více dívat a vylilo na Sodomu kasejovické petroleum a ševcovskou smůlu. Do ženy Lotovy pak, které se po galánech zastesklo, uhodil hrom a proměnil ji v bečku soli, aby se po druhé neohlížela. Hle, tu jsme přišli na novou vlastnost žen, vlastně na starou, totiž na všetečnost. Eva byla všetečná a škodila celému světu a po ní jsou tak všecky ženy. Pohanští Řekové nenazývali sice svou pramáti Evou, nýbrž Pandorou, ale nezadají sobě v ničem, zvláště ve zvědavosti ne. Neboť jako Eva zvědavostí puzena strhla s jablkem lidstvo do bídy a smrti, tak i Pandora otevřevší skříň zapovězenou vypustila na svět celé armády útrap; a my to musíme nyní za ně odnášeti. Ženy přirovnávají se horám, v nichž časté bourky

burácejí, k vrchům, jež málo schůdné jsou, však obsahují také drahé kovy, a ty vlastně nejvíce táhnou. A ta ozvěna! Jedno zahřmění opakuje se nekonečně a žena co jednou řekla, ne jednou ale stokrát opakuje. Když světnice jí nestačí, na střechu vystoupí a po všech prostorách echo své snášenlivosti roznáší. Pak to jde jako v kovárně, když se perlíkem na kovadlinu buší. Tu správné Apollonie mužům zlaté zoubky ukazují, mírné Lucie oči jim vyškrabují, pokorné Majdaleny mužům místo nohou hlavy polévají a něžné Cecilie na varhany své milosti do tance jim skočnou hrají. A co manžel? Musí mlčeti, chceli od ní zlaté a stříbrné poklady, které obsahuje, dostati. A jaký jest prostředek k polepšení ženy? To je velmi snadné, a u jiných manželů jinak se děje. Tak jeden manžel vždycky, když zlá jeho žena bouřiti počala, hned ku zvoníku poslal, aby zvonil a tak celému městu sdělil, že žena v domě bouři pozvedla, jež krupobitím hrozí. Tím spůsobem v krátkém čase ji napravil. Jiný opět vyvolil ženu svou za zrcadlo svého svědomí a kdykoli k zpovědi jíti chtěl, počal s ní vádu a byl jist, že ani slovíčka mu nesmlčí a co špatného o něm ví, že mu vycinká. A opět jiný chtěje trestati nepokoj a bouři své ženy, kdykoli počala, rozkázal, aby ji do velké schvalně pro to učiněné kolíbky položili a tak dlouho veřejně před domem kolíbali, až přestala. To byly radikální prostředky, ale nesnadné, a potřebí k nim manželů hrozně energických. To se mně více líbí ten muž, který když ženu pojal, všecky dveře namazal a tím ženě dal pokynutí, že jako dveře, tak ani ústa nechce skřípající. A žena mu rozuměla dokonale a v domě bylo ticho. Již dříve jsem se zmínil, že žena je královnou citu. To je pravda, avšak běda, když opak se objeví! Potom ani nejtvrdší kámen nedostíhne její zatvrzelosti a necitelnosti. Ženy se velmi rády vydávají hned za nešťastnice. Roztržení šatu, pomačkaný klobouk — a je tragedie hotova. Toilleta má v letopisech kultury ženské zvláště veliký úkol a význam. Jest totiž rozkoší pro mládež a prací pro staré. Proto tedy tolik péče se na ni nakládá. A proč še tolik fintí? Aby se líbily? Vždyť se nám líbí dost, ba až příliš mnoho. Proč tedy? Inu, to je tak. Ženy jsou jako děti. Potřebují stále nějaké hračky a když náhodou drahých hraček, jako jsou srdce zamilovaných chasníků, když těch se nedostává, sáhnou k fintění; aneb činí obé najednou — z marnivosti. A přece jednají při tom k svému prospěchu. Neboť což může být roztomilejšího nad krásu přirozenou, jíž bez nakupených skvostů přece vždy krásou zůstane, netoužíc po obdivu, a vábný obraz dívky nejkrásnější jest beze šperků. Ale kažme jim tyto pravdy a neobstojíme s nimi. Spustí nám žalostný nářek a slzy potečou jako z konve, neboť ta voda je u žen velmi laciná. Ony mohou slzeti na zakázku. Dovedou to mistrně. Avšak musím se přiznati, že nic dražšího mně není nad slzu, jíž pravé pohnutí z oka ženy vyloudilo. Buď si to slza lásky, nebo slza žalu. Nad perly jest cena její. Ženy rády slýchají slova lichotná, třeba nepravá a kdo to k nim mluví, je roztomilý človék. Jinak ovšem vypadá to s přímostí, a pravdou. Kdo bez obalu přímou pravdu pronese, jest nepříjemny, hrubý, neotesaný atd. Ach, jak málo těch žen, které dovedou pravdu přijmouti beze hněvu. Asi tak málo jako mužů. Vždyť je pravdu mluvit velké, velké bláznoství a nebožák kdo tak činí. Ženy pak znají dobře této zásady se držeti. Jsou stále maskovány a tak zdají se býti krásným poupětem. Když pak masku svou sejmou, jsou andělé, jež halící je obláčky zapudili. Někdy jsou však také něčím jiným, ale o tom raděj pomlčím. Nač také stále nepěkné myšlenky odkrývat. Vždyť jsou ženy tak dobré, tak něžné. Ony jsou strážnými anděli mužů a šťastný ten, koho neopustí. Žel, že stále nejsou a že zřídká vzpomenou, věrné lásce že sluší odměna. Žena jest mohútnou perutí, jež muže povznáší, avšak příčinou je jeho pádu, když v závratných výšinách ho opouští. Ženy jsou nestálé, to jich vlastnictvím. Přísahy jejich víchr roznáší. Dnes slíbí věrnost a zítra s jiným stojí u oltáře. Protož prchni před pohledem hrdých krásek a růžovými rty, uzavři sluchu před písněmi bělostných hrdel, střež se šera tichých večerů a především tance. Jinak jsi ztracen. Kdo ženě věří, víchry váže a divokou poušť moře osývá, stíhá orla let a měří oceánu dno nedostihlé a ve sníh piše svoje upomínky. Je žena divnou pohádkou, hádankou, jíž nikdo nerozluští, je stromem života a smrtí v jedné osobě. Žena je prý také částkou jídelního lístku. A sice vypravuje se, že pánbůh stvořiv Adama, chtěl mu co výtečný kuchař podati nový druh jídla. Vzal tedy kdesi kost, obalil ji masem a co povstalo? Kotlet. Je

tedy žena kotletem. Naše dámy, které v kuchařství jsou mistryně dosvědčí, že kotlett tak se připravuje. Neníli to pravda, nemohu se pustit do hádky, neboť jsem asi takový kuchař, jako vrána zpěvák. Proto také od kuchaření upustím a obrátím se k jinému. Říká se, že je žena slabý tvor. Ano, po většině tak bývá, jsou však ale také výminky, které nás mužské notně zahanbují. Jen některé uvedu. V římské historii a řecké objevují se nám mnohé příklady. Tak Arria, manželka Římana Paeta, je vzorem síly. Když totiž Paetus pro spiknutí proti císaři Klaudiovi na útěk se dáti musel a ani v něm žádné spásy nebylo, přemlouvala Arria manžele, aby sobě smrt sám učinil. Paetus váhal a tu Arria protkla se sama dýkou a podavajíc mu zbraň krvavou, řekla: Paete nebolí. Muž pak následoval příkladu jejího. Když Brutus, poslední Říman v nešťastné pro republikány bitvě u Filippy mečem se probodl, tu manzelka jeho Porcia, žena mravů bezúhonných, ducha vznešeného, odvahy mužné a nadšena pro svobodu vlasti, dověděvši se o neštěstí onom, učinila sobě smrt spolknuvši žhavé uhlí, když všecky zbraně byly jí odňaty. Což říci mám o ženách spartánských, jež vypravovaly syny své do boje se slovy: Vrať se buď se štítem, nebo na štítu, totiž vítěz nebo mrtev. Ženy nešťastného Karthága za tříletého obležení daly všecky šperky své k zhotovení zbraně a na tětivy k lukům ustříhaly bohaté své vlasy, a po pádu vlasti vrhaly se s muži do plamenů. A což naše chrabré Vlasty, výtečné Libuše, dcery české za dob husitských, jež tvrdým ocelem pokryly bílá prsa a do útlé ruky vzaly meč na obranu vlasti. Ženy dovedly žít a umírat za vlast, za svaté myšlenky volnosti a velká jejich láska byla velkou jejich silou. Žena pevným krokem vstoupila na hranici a k stínadlu jako nejotužilejší muž, ba ještě hrdinněji. Často kde mužům mysl klesla, byla žena zdrojem odvahy. Ženy jsou budoucností národů, neboť jsou matky. Neníť žena pouze k hříčce, k prázdným polibkům Ona jest útěchou muže, když řada vrásek čelo pokrývá. Ona vyhladí je něžným úsměvem a radost mění v rozkoš nejvyšší. V oku jejím obrazí se duše mužova, jeho skutky, žena jest mu světlem, zdrojem činů. Muži řekla příroda: Buď obrancem, máš sílu a moc! ženě přidělila něžnou lásku a nerozlučnou družku – naději. Protož, ctěme ženy. Jich jmeno jest osvobození, praví básník. Počátek i konec splývají při nich v jediném okamžiku. Spasně září jejich hled, kde mužovi zlomena již rekovná síla. Žena jest srdcem muže, duší rodiny, jest matkou dítek svých, od ní závisí blaho budoucích věků. Ctěmež ženy, neboť tím ctíme sebe samy. Vždyť žena hladinou vodní, nehlubokou sice, ale v ní zrcadlí se nedostíhlé hlubiny duše mužovy. Mějme v úctě ženy, neboť jsou naše matky, manželky, milenky a sestry milujme je tak, jako miluje bystrý sokol zlatoskvoucí zoru a jestli snad někdy vypustíme slova, jež vypadají nechvalně, stává se tak bez toho jen na oko dle přísloví, že kdo haní, rád má. Co se mne týče, přiznávám se úplně k pravdě přísloví toho a jestli jsem nechválil všude, žádám odpuštění; neboť já, já — inu já mám také aspoň jednu rád.

Petr Jehlička.

Honzíkova první jízda.

Sólový výstup. (Jeviště představuje venkovskou světnici.)

Honzík, venkovský synek vystoupí v ruce drže kapesní, barevný šátek v cípy složený. Na hlavě má beranici, v ústech krátkou dřevěnou dýmku. — Puh! to byla cesta — necesta! Ty páni mají divné gusto! Každý z nich prý rád cestuje ale já ne — mě by se to nelíbilo. Vidíte, přátelé, já celý rok neudělám kroku za humna a ještě bych nebyl udělal, kdyby mne nebyl tatík nutil, abych šel za nevěstou. Ty můj tatíčku, to je divný svět, nyní již věřím, že se točí! Ano, ten se divně točí. Bylo to v neděli. Tatík povídá: „Honzíku dnes půjdeš k nevěstě!“ a já šel. „Počkej!“ zvolal na mne tatík, když jsem byl již před dveřmi. Já stanul a on mi dal peníze, řka: „Tu máš peníze a jeď po železnici!“ „Po železnici?“ ptal jsem se sám sebe a šel jsem rovnou cestou z vesnice. Kdo je ta železnice, jsem nevěděl, ale myslel jsem si: „Ty se na ni doptáš, vždyť máš hubu a tu mám pořádnou, toho bych vám mohl dokázat. Kráčím zpříma, tabák v dýmce mi hořel a já si myslel; to jest dobré znamení. Když

jsem byl za vsí, potkám jakéhos člověka a ptám se ho, kde bydlí ten pán, jenž má tu železnici. „Nedaleko odtud máte první stanici,“ dí on, „jen jděte pořád silnicí a nemůžete se minouti.“ „Dobře!“ pomyslím si, a klusám dál, až konečně jsem došel té stanice. A co byste řekli že jest to stanice? dům se střechou a s dvorem a nic jiného. Na dvoře, tam vám bylo natlučeno v zemi plno železa. „Z těch by bylo řetězů a kování na kolik vozů“ pomyslil jsem si, „a tady se to válí po zemi a lidé daremně přes to šlapou.“ Vejdu do velké sednice. Tam bylo více městských panáčků, každý na mne koukal, když jsem vstoupil. Jeden měl škatuli, druhý černě natřenou truhlu, a třetí velikou mošnu, jako měla Itzíkova žena, když byl tento umřel. Jdu k jednomu a ptám se ho: „Nevíte, kde jest ten pán, který má tu železnici, já bych rád jel.“ On se ale ani na mne nekoukl, bylť to Němec a mně nerozuměl. „Aha!“ pravím sám k sobě, „na toho musíš německy začít.“ Pokloním se před ním a zvolám hlasitě, aby mne slyšel, kdyby byl hluchý jako naše děvečka: „Sie herr, nevědět mochen wo ist d'herr, dem železnice g'hoeren?“ „Frogn's bei der Kassa!“ odpoví mi zhurta a já šel ke kase, ale kam, to jsem nevěděl. Vyšel jsem z této sednice, ze které jsme viděli na dvůr a ohlížím se na všecky strany a čtu tabulky s nápisy. „Kassa!“ stálo psáno nad malým oknem a já šel ihned k němu. „Co chcete?“ ptá se mne vousáč za oknem. „Jeti po železnici!“ dím na to. „A kam? táže se on dál. „Tam a tam,“ odpovídám jemu. „V které třídě?“ ptá se mne týž. Já položil prst na nos, rozvážuji a myslím si, že první třída bude nejlacinější, poněvadž do první třídy posíláme malé kluky a poručím si: „V první.“ „V první?“ opakuje on „to musíte platit.“ „To vím,“ dím já na to, „my také doma žádnému janka zadarmo nepůjčíme.“ Hodím mu desítku, on se na mne podívá a dá mi lístek a šest zlatých zpátky a praví: „Račte jít do čekárny.“ Já šel ale opět do té velké sednice, strčiv si lístek za klobouk. Uvnitř se všichni smáli, když jsem přišel zpátky, já si ale myslel „blázni se smějí“ zapálil jsem si znovu. Za chvíli zazvonili jednou, po druhé a za chvíli po třetí. Dvéře se u sednice otevřely, my všichni šli na dvůr, kam najednou přijelo tolik vozů, že jich nemá celá ves tolik. „Pánové, sedat!“ křičí jeden modrokabátník. Běžím k jednomu vozu, lezu do vnitř, však tu mne modrokabátník zastaví, volaje: „To je druhá třída!“ Já ukážu mu lístek, on se pokloní a praví: „Račte jít do těch žlutých vozů“ „To jest jedno, já bych zde byl také dovedl sedět.“ Jdu k žlutému vozu, otevru dvířka, vstoupím, jak jsem ale vkročil, šlápl jsem jedné staré panně na nohu a ona vykřikla „jé“ tak hlasitě, že mně to až v uších brnělo. Zavru dveře a sednu. Ale čert v tom byl! sednu a sedadlo se se mnou zhouplo a já místo seděl, ležel jsem jako v peřinách. „To budeš spát!“ myslel jsem si, a natáhnu se, až ve mně kosti praskaly. Za chvíli to zahvízdlo, a už jsme jeli jako všichni čerti. Cesta byla mi dlouhá, vezmu dýmku a zapálím si. „Já se udusím,“ praví stará panna, „otevřete okno.“ „Jak to?“ ptám se jí. „Za ten řemen,“ dí ona. Já se postavím, chytnu řemen oběma rukama, škubnu a — již ležím staré panně v klíně. „Ach!“ vykřikla tato, „až mi to v srdci píchlo.“ Já tu vstávám, chytím se jí za nohu a ona začne takový hřmot dělat, že jsem myslel, že vyskočím z vozu. „Nevídáno,“ pravím k ní sedaje si opět, „že jsem vás chyt' za koleno, naši děvečku mohu kapitálně chytit a ona nezkřikne. Předešle lezli doma na hůru po žebříce, já chyt' Anču za lýtko, až jsem ji strhl, a ona přece nekřičela.“ Stará panna hekala a fňukala, jak by dodělávala a já jsem si myslel „to už není k vydržení v té železnici.“ Otevřela u sebe okno a volala ven: „konduktér, konduktér!“ ale nikdo nešel. Posléze zazvonili a my stáli. Konduktér, byl to ten modrokabátník, přišel a panna žalovala. „Pane, zde se nesmí kouřit a nemůžete s dámou sedět. Račte jít do druhé třídy!“ „I pro mne!“ dím já, „jdu rád, jen když se té staré báby sprostím, měl jsem s ní zde peklo, proto že jsem jí chmátl na nohu.“ Přesednu si do druhé třídy. Vkročím do vnitř a tam se mi již lépe líbilo, nebyla tam žádná stará panna, bylť tam mladý pán. Na oku měl malá okénka uvázaná na černém špagátě, aby mu jich vítr neodnesl. Konduktér přišed za mnou praví, že se tam nesmí také kouřit. „Když to musí být,“ řeknu mu já a vstrčím dýmku do kabátu a myslím si: „Tu chvíli to také vydržíš bez kouření.“ Sednu si, zde již jsem nebyl v peřinách, ale dobře se to sedělo. Mladý pán couval neustále ode mne, neustále tlačil se do druhého koutku. Otevřel okno a hleděl ven. Já šel k němu, opru se mu o záda a chci také ven koukat, ale on vzkřikne: „jezusmane, co to dělaj, vždyť mne umačkají.“ „S dovolením“ dím na to a sednu si do svého koutku a umínil jsem si, že již se ani nehnu. Abych ale měl co dělat, vyndal jsem si z kapsy syrečky a chleba a k tomu láhvičku s kmínkou. Mladý pán si zacpával nos a já

myslel, že snad má velkou chuť na ně a proto ihned vezmu jeden syreček do prstů a podávám mu ho se slovy: „Prosím, vezmete!“ On mi ale ruku odstrčil a já myslel, že si bere syreček, jsem ho pustil a zrovna mu na kalhoty. „Co děláte?“ vzkřikne na mne, „já bez toho přijdu s vámi o rozum, mně již hlava bolí!“ „To je dobře, já mám proti tomu medicinu, ta vás uzdraví,“ konejším ho a podávám mu kmínku. „Dejte mi pokoj, dotíravče!“ vzkřikne na mne, ale to víte, já se nelekám, ani když se nám janek zplaší a proto mu povídám: „Nemyslete si, že se vás leknu; když nechcete, nechtějte. Já ji vypiju sám!“ Jed a pil jsem a jemu přišlo na nic. Utíral si neustále šátkem hlavu, oddychoval si z hluboka. Nejspíš měl hlad a jíst se styděl. Hloupost! Zatím přijeli jsme na druhou stanici. Panáček zavolal nyní konduktéra a prosil ho, by mne odvedl. „I proč ne, já půjdu sám, bez toho měl jsem s vámi peklo. Nemohu vidět, když někdo má hlad a za to nemohu, že jste nechtěl jíst.“ Konduktér mne odvedl do třetí třídy. Tam se mi to líbilo. Mohl jsem tam kouřit, chodit, dělat co jsem chtěl a potom bylo tam též několik našinců a s těmi člověk již si moudře porozpráví. Tatík a máma mají dobře, když říkají, „nejez s pány třešně.“ Více bych nejel v první a druhé třídě, ani za nevím co. V třetí třídě jsem se pobavil, zasmál, mohl jsem kouřit, až mne nebylo lze ani vidět. Nikdo se mi nevyhybal. Však věděl jsem, že se mi námluvy nezdaří, neboť jsem měl napřed samá špatná znamení. Nejdřív mě tatík zastavil, potom stará panna rozlobila a posléze mladý panáček svou hrdostí dopálil a proto jsem u své nevěsty ničeho nepořídil. Říkala, že jsem hloupý a že se jí nelíbím. Nu, to víte, na ženských si nezakládám a proto jsem se z ticha odebral nazpět domů, ale již jsem nejel v první třídě. Co byste tomu řekli, v třetí třídě, té lepší, bylo to lacinější. Nevím mnoholi jsem platil, ale jisto jest, že jen as polovic. Tímto způsobem jsem se dostal domů, však zapřísah' jsem se, že více v první třídě nepojedu, tam by mne umučili. Nyní jen až tatík přijde, co ten tomu řekne, že jsem špatně u nevěsty pochodil. Ať si řekne, co řekne, když ji chce mít, může si ji vzít a já si nechám maminku! Tu znám a té své nevěsty bez toho jsem nikdy neviděl. Já myslím, že je lépe známa než cizí. A kdyby mně tatík vyplísnil, že jsem hlupák, řeknu mu to zkrátka a dobře, jak si to myslím: „Vám bylo hej se ženit, vy jste si bral maminku, já si ale musím vzít cizí!“ Co myslíte, to udělám moudře a konečně když se nebudu chtít oženit, nikdo mne nepřinutí. Pan farář říká sám: „Kdo se ožení, učiní dobře ale kdo zůstane svobodným, učiní ještě lépe.“ Pana faráře se budu držet, on nikdy nelže, maminka vždycky říká, že každé slovo jeho je slovo boží. Vám ale, milí, přátelé radím, nejezděte nikdy v první třídě ale vždy v třetí, tam se člověk nemusí žinýrovat, může býti pohodlným. Mně to věřte, já jsem to zkusil a stará šafářka říkávala, dej jí pánbůh věčnou slávu: „Zkušenému věř!“ (Odejde.)

S. Hradčanský.

Zprávy a dopisy.

Z Prahy. (České divadlo.) Operní host p. rytíř Andreolo de Stagno prodloužil svou pohostinskou hru o dvě představení, čímž ovšem opera zajímavosti nepozbývá, kdežto shledáváme v p. rytíři pravého umělce. „Princezna Trebizondská,“ ač již bez počtu provozována byla na našem jevišti, přec vždy jest dobrým magnetem, z čehož jsme se přesvědčili v neděli dne 7. t. m. Návštěva byla četná a hra naproti tomu velmi dobrá. Kabriolo byl opět výborně podán, čemuž jsme již uvykli, podobně řadí se k němu Sparadrap, jimž však by se mohlo snad říci, že až komičnost jejich přesahuje meze. Méně šťastné bylo divadelní představení den předešlý, dne 6. Uvedena byla na jeviště nová veselohra „Trosky“ od hraběte Zdenka Kolovrata. Poněvadž právě před početím nastalo nepříznivé počasí, tím návštěva utrpěla. Co se týče veselohry zmíníme se o ní prozatím krátce. Děj jest rozvláčný, trochu nudivý, avšak vzdor tomu jsou některé osoby zdařile vylíčeny jako „řezník Krocan“, „advokát Čáslavský“, „malíř Kocourek“, „vdova Jasanská.“ Hra se strany p. herců byla dobrá až na některé výminky. Obzvláště přičinil se p. Frankovský (Krocan), jenž přivedl úlohu svou k platnosti a zároveň o novou tuto veselohru zásluhy si získal. —R.—

Z Prahy. (Čtenářský akad. spolek.) Akademický čtenářský spolek studujících na vysokých školách pražských uspořádal, dne 8. t. m. divadelní představení ve prospěch jmění spolkového a povodní postižených. K představení

tomu zvoleno Mikovcovo dráma „Záhuba rodu Přemyslovského.“ Píšíce toto zmíníme se pouze o dojmu celkovém, neboť nezdá se nám, abychom probírali jednotlivé úlohy, ježto představení to uspořádáno bylo pouze za účelem dobročinným. Dráma samo postrádá na mnohém místě effektu dramatického a stává se pro obecenstvo zdlouhavějším, nežli dráma býti má, proto i dojem celkový nebyl takový jako jindy. Obecenstvo bylo spokojeno. Obzvláštního rázu dodala hra pí. Sklenářové Malé, naší umělkyně a sl. Horské, kteréžto síly nemálo k povznešení přispěly. Některé úlohy byly přivedeny k platnosti jako „Přech,“ „Václav“ a jiné, ostatní činili, seč síly byly. Páni ochotníci byly častěji odměněni potleskem. Návštěva byla četná jakož vůbec, což svědčí o přízni obecenstva českým studujícím vždy projevované. —S.—

Z Drážďan. V divadle letním ve velké zahradě (jinak Nesmüllers zveite Theater) již po 5té hrána „Pfarrersköchin,“ kterážto fraška v našem Ochotníku v českém překladu tiskem vyšla. „Farář z Podlesí“ dávaný v divadle „Herminia“ nedošel takového úspěchu, jak se očekávalo. Jak „Dresdner Nachrichten“ sdělují, nejlepšího úspěchu se dodělal „starý kostelník“ o jiných charakterech kritika přestává. V témž divadle dnešního dne vystoupí pohostinsku balet od dvorního divadla z Berlína. Jakž listy zdejší sdělují, má to být cos vzácného, aniž cos podobného nelze ve Vídni, v Mnichově, ano ani v Paříži, v Londýně, v Petrohradě zřít. Uvidíme co na tom. — V Nesmüllerově divadle hraje pohostinsku již po 10té Karel Meixner od dvorního divadla z Vídně, ku svému příjmu si zvolil „Po slunce západu“ a „Nevinní viníci čili srnec“ od Kotzebua.

Z Horažďovic. Horažďovická školní mládež podnikne dne 18. (v případě deštivého počasí 20. t. m. výlet na „Chrásť“, o němž provozovati bude v areně dětskou veselohru „Král Liliputánský“ od Fr. Pravdy. Vstupné ponechává se spanilomyslné dobročinnosti. Čistý výnos věnuje se ve prospěch mládeže školní.

Ze Seče. Divadlo sesíleno novým údem, panem drem., pravím „sesíleno;“ vždyť ukázal sílu svou hned při prvním vystoupení 3. března ve „Francínkových námluvách.“ Tuť zpíval p. Čermák „Čermáka“ výborně a dcera jeho Márinka (sl. Stírkova) byla věrnou dcerou jeho, které Eduard (p. Karg) uměl lásku slibovat. Co týká se Kaňky (p. Hamza), hrál úlohu svou bez kaňky a syn jeho František (p. E. Adam) ukázal pravdivost přísloví: Jablko nepadne daleko od stromu“ Čestnou zmínku zajisté zasluhuje též Kačenka (sl. Látova). V celé hře neshledáno nižádné do oka padající chyby. — Na to přednesla sl. L. Stoupova variace na thema „Toho vám neradím“ precisně. K témuž představení určený kus „Samá poesie“ shledán jak pro herce tak pro obecenstvo těžkým býti co do slohu, proto dle návrhu sl. L. Stoupové opakován žert „Oba šelmy“, v němž sama s p. Hamzou závodili. — Dobrý úspěch zkypřil půdu, tak že 1. dubna již zdařilého, výborného ovoce přinesl. V den ten povedla se totiž „Mýlka v poschodí“ s kupletem od Fr. Hamzy, jak bylo k přání. Mluviti zde o jednotlivci bylo by plýtvání časem i papírem; zkrátka byl kus ten velmi zdařilý a vysloveno přání o opakování téhož. Dlužno jen se zmíniti, že vystoupila poprvé sl. M. Stoupova a dala na srozuměnou, že není každý začátek těžký. — Dne 20. května hráno ve prospěch Klicperova pomníku „Nápady“ a „Damoklův meč“, k čemuž od Fr. Hamzy k témuž účeli sepsaný proslov přednesl p. Karg. V prvním kuse měl napověda nápadně hlavní úlohu a mimo toho napadlo mu obrátiti více listů, z čehož povstal maler. — Proto přece dovedl se p. Karg (Kapusta) vyznamenat, začež poctěn vyvoláním. Jak se „Nápady“ napovědou nezdařily, tak dosáhl „Damoklův meč“ skvělého vítězství. Florian Deska (p. Hamza), byl v pravém slova smyslu podivínem jak v jednání tak v řeči; Lucie (sl. Látova) dokázala co žena jeho domácí svou vládou i poddaností dovednosti; Serafinka (sl. M. Stoupova) bude již vždy dobře účinkovat v jakýchkoli úlohách; Fricek (p. E. Adam) by mohl převzít skutečně místo pražského učedníka; i Karel (p. Stárek ml.) zasluhuje pochvaly. Čistý výnos 7 zl. byl hned zaslán na určené místo. — Žádoucno jest, aby se obecenstvo k divadelním zábavám, mimo něž jiných zde nemáme, četněji dostavovalo. a+a.

Ze Sušice. Ve prospěch povodní stížených odbýval náš zpěv. a hudební spolek „Svato-Václav“ dne 7. července opětně pěveckou a hudební akademii s následujícím programem: I. 1. Preludium a introdukce z opery Traviata od Faulvetra. 2. Quadrilla na ruské nápěvy pro mužský sbor, sestavil Ed. Nápravník. 3. Rondo pro piano a housle od Voříška. 4. Zpěv Almamena, arie pro bas s průvodem piana ze zpěvohry Lejla od K. Bendla. II. 1. „Opuštěný.“ — „Podíl Čechův,“ dva sbory pro mužské hlasy od Fr. Gernera. 2. Křepelinky, dvojzpěv pro tenor a bas s průvodem piana od Fr. Pivody. 3. Šumaři, komické duetto pro dva basy s průvodem piana

od Jos. Pauknera. 4. Slavnostní ouvertura od Suppe-ho.

Z Vídně. (Ochotnické divadlo „Záboje.“) Naši páni ochotníci připravili nám dne 30. m. m., přičiněním ctěného předsedy našeho p. Krčka, opět jeden zábavný večer fraškou „Kabát dolů.“ Souhra byla dobrá, což svědčí o nemalém pokroku, jakého se pp. ochotníci v tak krátkém čase dodělali; bouřlivý potlesk svědčil nejlépe o úplné spokojenosti četně zastoupeného obecenstva P. p. Franže, Zápal, sl. Pochobradská a Jeremiášova získali si vzláštní snahou úplné zásluhy; těšíme se, že i ostatní pp. ochotníci, jejichž sil jsme se byli v zimních představeních znáti naučili a kterých nyní již po delší čas postrádáme, nás co nejdříve nějakou novinkou překvapí. Jak doslýcháme, jest pro 14. červenec určena fraška: „Posvícení v Malčicích.“ Končíce toto voláme ctěnému panu předsedovi jakož i všem činným pp. ochotníkům spolku „Záboje“ srdečné „na zdar!“

— *1300 zl.* vyneslo divadelní představení ve prospěch povodní poškozených v Čechách uspořádané v Badenu u Vídně.

— *Nové hry* zaslané vydavatelstvu „Divadelního ochotníka: „Zasnoubení v blázinci.“ Žertovný obraz ve dvou jednáních od F. Dursta. — „Františkové a Františky.“ Fraška v 1 jednání od Fr. Hamzy. — „Můj medvěd a má neť.“ Fraška ve 3 jednáních dle C. A. Görnera upravil Frant. Jos. Janke. — „Staří blázni.“ Žertovný obrázek z venkova ve 3 jednáních. Z povídky Josefa Štolby sestavil J. L. Turnovský. — „V divadelním kanceláři.“ Vaudeville v 1 jednání od V. A. Mozarta přeložil H. K. Grunert. — „Na návsi.“ Národní operetka v 1 jednání od H. K. Grunerta. — „Dvě Anny aneb: která je ta pravá.“ Fraška se zpěvy v 4 odděleních od K. V. Havránka. — „Nový telegraf.“ Žert v 1 jednání od K. V. Havránka.

— *Quartetto,* veselohra v 1 jednání od K. W. Contessy, volně přeložil E. F. Schmideichner, vyšla právě v sbírce „Nové divadelní hry,“ vycházející nákladem kněhkupectví Mikuláše a Knappa v Karlíně.

— *Paní Eliška Pešková* přenechala do tisku v „Divadelním ochotníku“ následující divadelní kusy, které sama vesměs přeložila, a sice: „Paní kovářka ze železných hutí, aneb: Následky výletů,“ fraška ve 2 jednáních od J. Šicka. — „Tvrdá česká palice“, obraz ze života se zpěvy ve 2 jednáních od F. Kaisera; „Židovská rodina,“ obraz ze života se zpěvy ve 4 jednáních od J. H. Miraniho. — „Otče náš“, obraz ze života se zpěvy ve 3 jednáních s předehrou „Chuďas z obecního domu“, od E. K. — „Smůla nad smůlu, aneb nehody pana Metličky,“ fraška ve 4 jednáních od Feldmanna. — „On neb žádný,“ veselohra ve 3 jed. od Eltze. — „Číslo 28, aneb milosrdná sestra,“ fraška ve 3 jedn. se zpěvy od O. F. Bergera. — Dříve ještě nežli kusy tyto budou tištěny, mohou je spolky ochotnické aneb cestující společnosti proti náhradě v opisu obdržeti.

— *„Divadelního ochotníka“* vyšel právě sešit 53., a obsahuje: „Paní tchýně.“ Veselohra ve 4 jednáních dle německého, pro české divadlo volně zpracoval J. B. Podlevínský. „Chce mít letohrádek!“ Žert v 1 jednání od A. z Kotzebue, zčeštil Emil Vendling.

— *„Libuše,“* jmenuje se nová opera, kterou právě dokončil B. Smetana.

— *Byl v Paříži.* Veselohru od J. Jankeho poslovenčil Viliam Pauliny-Tóth.

— *Ochotníci plzenští* uspořádají v městském divadle představení ve prospěch povodní postižených, při čemž provozovat budou: „Fraška a basa.“

Repertoir král. zemského divadla v Praze v měsíci červenci od 1—15.: 1. Čarovný prsten, 2. Valdštýnův tábor; Manžel bez ženy. 3. Vlastní silou; Lazebník Sevillský. 4. Manžel bez ženy; Damoklův meč; Lazebník Sevillský. 5 Bandité. 6. Trosky (I); Marta; 7. Farář z Podlesí; Princezna Trebizonská. 8. Enšpigl. 9. Švihák a dělník. 10. Trosky; Marta. 11. Čarovný prsten. 12. Panna jezerní; Marta. 14. Ostří hoši; Český dobrovolník a francouzská selka. 15. Kdo se směje naposled, ten se směje nejlépe.

Listárna redakce.

Panu V. Chrudimskému ve Vídni: Vítáno! Račte dopisovat, uveřejníme.

„BESEDNÍK“ vychází vždy 1. a 15. každého měsíce a předplácí se

pro Prahu:		*mimo Prahu poštou:*	
na čtvrt roku	— zl. 80 kr.	na čtvrt roku	— zl. 90 kr.
na půl roku	1 zl. 50 kr.	na půl roku	1 zl. 70 kr.
na celý rok	3 zl. — kr.	na celý rok	3 zl. 40 kr.

Jednotlivá čísla po 15 kr.

Odpovědný redaktor: Jos. Mikuláš Boleslavský. Vydavatel Ed. F. Schmidleichner.
Nákladem a tiskem Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně.

BESEDNÍK.

Časopis věnovaný divadlu, hudbě a společenské zábavě.

Číslo 11. V Praze, dne 1. srpna. 1872.

Naše divadla.

Podává E. F. S.

Postupem času mění se vše. Celé státy obdrží jinou podobu, jejich vnitřní život vezme na se jinou tvářnost a tím změní se i život obyvatelů těchže států a následkem toho i vkus obyvatelů bývá jiným. Po velkých válkách nastane život politický jiný nežli po jiných událostech nižší ceny. Každý obrat v životě politickém má za účinek obrat v životě věd a umění. Nejen ale obrat politický, ale i stálá snaha toho kterého účinkuje na vývoj vzdělanosti a proto shledáváme u rozličných národů rozličné stupně vzdělanosti, ano vzdělanost jinou. Někteří národové dosáhli znamenité výše u vědách a umění, druzí pak buď vzdělanost cizí sobě přiosobili, buď ji sotva poznali. Obyčejně s politickým životem pospolu kráčí život vzdělanosti v před a myslím, že si nelze mysliti ani národ, jenž by politicky dospělý nebyl dospěl u vzdělanosti, tuším, že vzdělanost národa činí ho schopným politiky vůbec. Víme, že u toho neb onoho národa dostoupily vědy a umění teprvé své výše, když i politický život byl zcela vyvinut a proto snahou každého národa buď, v jednom při druhém se vzdělávati a samostatnost pěstovati. Politický život v Evropě je tolikerý, kolik máme samostatných států a podobně i vzdělanost. Vzdělanost sice jest jedna, pocházíť z jednoho principu, který u všech národů za basis slouží, toliko s tím rozdílem, že u každého národa jinak se vyvinuje. Vývoj vzdělanosti jest právě životem národním a ráz vzdělanošti každé doby jest zároveň obrazem života národního, politického. Národové nevzdělaní nepěstují politiky, nemajíce zásad vzdělanosti, nemohou politický život svůj na patřičný stupeň vyvésti a proto hledíme k tomu, abychom se najednou všestraně vzdělávali. Hledíme-li nabýti politické samostatnosti, musíme hledět nabýti zároveň samostatnosti u vědách a umění vůbec a potom teprv bude úkol náš vykonán.

V každém vzdělaném národě jsou divadla a tato divadla svědčí nám o vzdělanosti jeho a my dle divadel soudíme na politický a nepolitický život takového národa.

Národ francouzský, jenž prodělal školu života ve všech odborech, on zároveň prodělal školu vzdělanosti. Bylť národ francouzský monarchistický, republikánský, byl ale zároveň buď katolíkem, materialistou, nihilistou, filosofem a nefilosofem. Toto dálo se nejen u národa francouzského, ale i u národa našeho. Národ náš, jsa skutečným pohanem, byl i skutečným pohanem v literatuře a podobně i doba náboženských bojů zanechala po sobě literaturu náboženskou a co zanechá doba nynější?

Z našich prací souditi budou jednou na náš politický život a věru divadla můžeme jmenovati representanty vzdělanosti národní. Poskytuje nám o tom mnohá práce z dob nedávno minulých dostatečného svědectví. Více míst takových prací mohli bychom uvésti na důkaz toho, ponecháváme to však časopisům, v jichž obor to zasahuje.

Dle snahy národa měl by se všechen veřejný život spravovati, dle snahy národa měla by zajisté divadla pracovati.

Byly doby, kdy divadlo české bylo popelkou a nyní, kdy máme své divadlo a své obecenstvo jest dráma naše popelkou. O tom obšírně se zmínil p. V. Vlček v letošním ročníku „Osvěty" a my nemůžeme jinak, než souhlasiti s ním.

Netoliko české divadlo zemské, o kterém „Osvěta" mluví, zasluhuje výtky ale i ostatní divadelní společnosti. Žádná společnost není prosta chyby této a proč? — Příčina toho jest rozdílná, ano tak rozdílná, jak se líší ředitelstva jednotlivých divadel.

Divadla považují se za nynější doby ne za ústavy vzdělávací ale vydělávací a kusy lákající jsou milejší nad jiné lepší. O divadle, kde by se pěstovalo umění národní, není ani zmínky a já nevím, kde bychom podobnou snahu nalezli.

Snaha a přání veškerého národa českého směřuje k jednomu; národ pracuje, aby všecko české zdokonaleno bylo, aby ve všem dosažena byla samostatnost: máme cukrováry, které vyrovnají se cizozemským, máme strojírny, jimiž možno zápasiti s jinými toho druhu a více podobných příkladů mohl bych uvésti, a výrobky těchto rozprodají se po vlastech našich i cizích, však umění dramatické není naše. Pozorujme repertoiry našich divadel a shledáme v nich, že česká musa dramatická jest u nich až poslední v řadě. Žádná společnost není pěstitelkou českého dramata, každá libuje si v pracích cizích, na mnoze v pouhých nedochůdčatech. Ta neb ona mizerie vídenská v češtinu bídně přeložena a několika místními a časovými vtipy prošpikovaná uvádí se na jeviště bez počtu a to na mnoze, proto že má lákavý titul, jichž můžeme čísti na programech veliké množství Když dostal se Lessing do Hamburku jako dramaturg a jemu neobmezená moc dána byla, vydával nyní zvanou: „Hamburger Dramaturgie" a v té již nacházíme místo, kde mluví o divadelním kuse s dvěma tituly. Vyslovuje se proti nim a činí výminku jen u těch, jichžto dva tituly jsou rozdílné a i těch neschvaluje. Kdyby byl měl titule našich her, byl by jinak zajisté mluvil. My můžeme se ještě dočkati, že humbug programový dostoupne takové výše, že uvidíme plakát veliký jako vrata, na něm několik set osob s několika samovražednými akty, s třiceti neb padesáti obrazy, u každého takového jiný titul a když přijdeme do divadla, neuslyšíme nic jiného mimo jmena všech osob a tituly jednotlivých jednání a obrazů.

Týž Lessing však všímal si domácích prací, těm byl rádcem, cizím ale kritikem. Podobný kritik jest nám k přání. Práce původní na jeviště uvedená, byť snad někdy nedokonalá, nebuď zatracena, ale spíše opravena. Za dob takové kritiky snad doděláme se něčeho více v dramatické literatuře své.

Mnohý ovšem mi řekne, vždyť kritikové nezatracují, ale vždyť se nic původního neprovozuje.

Bohužel! provozuje se velmi málo a proto snahou poctivých vlastenců bude, aby domácí plody častěji provozovány byly, aby naši spisovatelé mohli se více zdokonalovat. Nemíním tímto, aby se dramata jiných národů neprovozovala, však provozujtež se pouze dobrá, výnikající.

Aby se původní práce častěji provozovaly, záleží ovšem na ředitelstvech divadel našich a ptáme se jich, proč jich neprovozují. Jsou naše původní práce tak malé ceny, že nezaslouží, aby byly obecenstvu předváděny? jsou obecenstvu našemu protivny? Obecenstvo naše jest příliš skromné, ono není vybíravé, sic by mnohdy divadla byla prázdna. Nedovolí spisovatelé naši, aby se práce jejich provozovaly? nesmysl! Každý pracuje, aby pracoval pro národ, a ne pro sebe. Pro sebe aneb pro svou skříň nepracuje žádný spisovatel, však mnohému z pánů ředitelů rozchází se o nějaký honorár pětizlatový, který by snad musel dáti spisovateli. A proč chodí české obecenstvo do českých divadel? snad proto, aby pomáhalo cizojazyčným knihkupcům a spekulantům? myslíme, že obecenstvo si přeje, aby domácí spisovatelé nadarmo se nenamáhali, ale aby pracovali na poli národním. Co jsou nám platny práce Klicperovy a jiných? „Jsou přežilé, staré, —" řekne mnohý a Kotzebuovky, Raedrovky, Nestrojovky nejsou přežilé? Mohou jich divadla také upotřebovati, však výhradně nimi se za-

městknávat, není příliš krásné. Podobně i komedie francouzské.

Přejeme si tedy, aby práce jak starých osvědčených tak mladých spisovatelů, uznány byvše za důstojné k provozování, byly častěji uváděny na jeviště a potom zajisté práce se rozmnoží a z více prací nalezena bude zajisté jedna, která bude dobrou. Vytýkáme předkům našim, že opičili se po cizích, však my to činíme též. My sami uvádíme mravy cizí v lid náš, my sami sytíme obecenstvo naše nezáživnou cizotou a přec jsme v tom svobodni. Buďme vždy svými, buďme Athénami Slovanů, jak kdosi napsal, ne však těmi Athéňany, jimž Lakedémonští pravili: „Vy, Athénští, víte, co máte činiti, my však to činíme.“

Jimž moc svěřena, starejtež se o to, aby domácí byli uznáni a s domácími seznámeni, neboť dosud málo v tom učiněno. Hleďmež vždy k svým nejprvé a potom teprv k cizím a pak staneme se samostatnými i v umění dramatickém.

Národního dramata nedoděláme se pomoci německých, francouzských a jiných děl, nýbrž silou vlastní, pěstováním téhož. Aby umění a bánictví české dosáhlo výše žádoucné, hleďme k tomu a přičiňme se.

Toto vše až posud psané týkalo se divadelních společností, které jezdíce s místa na místo po vlastech českých, výživu při divadle vyhledávají, nyní však obrátíme se k ochotnickým divadlům, jimž někdy možno totéž vytknouti.

Ochotnická divadla obmezena jsou vždy a všude nejvíce na kruh přátelský a proto i zde hleděno buď k tomu, aby domácí plody uváděny byly v známost lidu. Ochotnická divadla, jež říci mohou, my seznámila jsme naše obecenstvo s Klicperovými, Tylovými, Jeřábkovými a slovem s prácemi našich spisovatelů, nepracovala bez výsledku. Ona učinila krok ku předu, ona seznámila lid s muži národa, ona pracovala vskutku na roli národní!

Na taková ochotnická divadla vzpomínati budou jednou potomci, řkouce: „Ta pracovala s výsledkem, se sebevědomím.“

Křiklavé kusy cizí dějem i mravem menšího dělají účinku mezi obecenstvem, než kusy domácí. Volí-li se jednou práce cizí, vol se práce dobrá a ne chatrná, bez ceny mravní a umělecké. V takovém směru pracujtež divadla všecka a obecenstvo naše učinilo by nejlépe, kdyby se taktéž dle toho řídilo.

Pořádati divadelní představení jen proto, aby se hrálo, jest zábavou bez vyšší ceny, však pořádání divadelních představení za účelem pěstování domácí dramatické musy jest zábavou ušlechtilou. Domácí spisovatel seznamuje nás buď s domácí historií aneb s domácím životem nynějším a z poznání obojího má lid užitek.

Z užitku toho plyne zároveň i poznání sebe sama, a toť ideou největší, za kterouž je i sami Řekové měli, napsavše nad vchodem chrámu: „Poznej sebe sám!“

Z těchto několika řádek, tuším, vysvítá na jevo, co jsem chtěl říci. Chtěl jsem pouze poukázati k tomu, aby se domácí práce častěji všude v známost obecenstva uváděly a to, doufám, dostačí, aby každý poznal, zda dobré či nic.

Co jsem psal, psal jsem dle svého rozumu, maje pravé vlastenectví před očima, ježto lépe se mi líbí vlastenectví v skutcích, než vlastenectví v pouhé řeči a písmeně, kdož pak má lepší náhled, aneb lepší prostředky než já, učiň podobně. Já učinil, seč síly byly a pakli myšlenka má někým opravena bude, bude mi přec sladkou útěchou, že jsem první k tomu příčinu podal. Na tom mi bude dosti. Uspokojení vlastního svědomí jest nade vše, jakož i doufám, že tyto řádky nezůstanou nepovšimnuty, ale spíše dojdou svého cíle, jak u divadelních společností vůbec, tak u ochotnických divadel zvlášť.

Pracujíce všichni za jedním cílem, pracujme každý dle rozumu svého a síly své a mně tane na mysli, co pěvec Slávy napsal, dobře si toho vědom jsa:

Ale meze vlasti nerozborné,
jichž se bojí tknouti potupa,
jsou jen mravy, řeč a mysli svorné.

O srdci.

Besední čtení.

Kolikrát již na tomto místě mluveno o lásce a nikdy ne, odkud vzniká; kolik básníků opěvalo lásku a kolik srdce, kolik máme výměrů lásky a kolik výměrů srdce? Toto vše vypsati, potřebovalo by mnoho archů papíru a něco láhviček inkoustu a proto raději obrátíme se k samému srdci, k onomu kousku lidského těla a k onomu velikánu, dle něhož mnoho zkvétlo a mnoho zhynulo.

Co jest srdce, každý ví a kdo ne, pro nás ať si myslí, co chce. Latiníci nazývali srdce „cor", Řekové „kear", Francouzové nazývají je „coeur", Němci „herz" a my „srdce". Že slova ta jsou jedno, toho dokáže každý filolog a že všichni národové nekladou stejné v srdce, leží na bíledni. Každý hledá původ citů jinde, jeden v srdci, druhý v duši, třetí v bránici, na tom nám ale nezáleží a my se přidržíme pouze srdce.

Srdce samo je sval, a sice ze všech nejsilnější, ono je stále v pohybu, ano jsou důkazy, že již člověk byl polomrtvý a srdce se hýbalo, a což u zdánlivě mrtvých, u těch zajisté srdce v stálém jest pohybu, ačkoliv ostatní tělo je mrtvé, bez pohybu. Srdce leží z počátku kolmo v prsní dutině, až pak k stáří člověka nahne se více v levo šikmo a podepře se potom o bránici.

Srdce jest nejvytrvalejší pracovník. Ono stále pracuje, bez ustání ve dne i v noci se pohybuje, za minutu zaklepá sebou až 80krát, za hodinu tedy 4800krát a za jeden rok 42,048.000!!! Na tom jest dost, abychom poznali činnost jeho, která je zřídlem života tělesného i duševního. Nepřítelem srdce bývá často rozum, jak vysvítá z výroku Napoleona, jenž pravil k ruskému poslanci: „Vašemu pánu řeknete, že velké státy nespravuje srdce, nýbrž hlava, totiž rozum." Rozum ale také někdy udělá kotrmelec, to poznal snad Napoleon též.

Kolik lidí tolik srdcí (rozdílných svalů), každý má jiné srdce, jeden větší, druhý menší; jednomu klepá rychleji, druhému pomaleji.

Srdce jest ale nejen sval, nýbrž i stán lásky, neboť církev nás učí, „miluj boha z celého srdce svého", a na tom dost, aby mi každý uvěřil, že láska sídlí v srdci. Ano, láska je v srdci! A má z toho srdce nějaký užitek? Velmi malý, ale samou revoluci, řekl bych, nepokoj, ale to jest příliš málo.

Sotva se člověk narodí a trochu vyroste. již se ho tatínek neb maminka ptá: „Kde pak máš tatínka neb maminku rád?" — „V srdíčku!" odpovídá klouček, usmívaje se; na to však pečliví tatínkové a maminky nevzpomínají, že takový klouček poznává srdce a v něm lásku, která mu mnohdy hlavu splete. Kolik studentů propadlo, že brzy uvěřili srdci a dali se ním zmásti? — Kolik pannenských růží před časem uvadlo, že poznaly srdce a v něm lásky. A kdo toho je vinnen? Tatínkové a maminky!

To ubohé srdce, tak malé a přec do něho se tolik vtěsná. Děvče, sotva osmnáct let, sotva dva lokte vysoké a již v srdci svém má granátníka! To je tyranství! Do tak malého místa strkat takového chlapa. A proto vždycky se rozpláči, vidím-li dlouhého, nohatého muže jíti s krátkou, malou dívčinou. Pomyslím si ihned, jak je asi malému srdci, když do něho leze takový hromotluk! Takové události mají za následek umoření srdce, a to není k divu, pomyslíme-li si, že takový chlapík potřebuje hodně místa v srdci, chce-li se v něm usadit. Obyčejně ale k tomu nedojde. Srdce nedá se roztahovat nad míru, sic by prasklo, a potom by i dívčina sklesla v chladný hrob — puklo by jí srdce!

„Žalem jí puklo srdce," říkávají, když některá zemře pro svého miláčka, kterého se jí nedostalo, buď že jí byl tento nevěren, neb že jí ho smrt urvala. Chtěl bych býti anatomem, abych se mohl přesvědčit, zda skutečně dostane srdce puknutím díry, já bych spíše řekl, že srdce se jí svrklo a následkem toho nemohla do něho krev. Takové srdce se trápí, ono schne jako mokrý měchýř a nezůstane z něho potom nežli vyschlá kůže, a ta by se mohla dávat nevěrným milovníkům na boty, aby je tlačila. Pak by snad bylo méně nevěrných a méně „abcérunku".

Srdce, které v našem mladém věku stojí kolmo, nahne se k levé straně v šikmém směru, protože musí. Hradby, neustále dobývané, sesypou se konečně; zeď, na níž se neustále klepe, proboří se posléze a bota,

neustále nosena, dostane díry v podešvu; podpatek se sešlape a srdce, na něž stálé útoky se činí, v stáří jenom se nahne, což dává svědectví o nemalé pevnosti jeho. Srdce je pevné často jako kamenný most, kterému ani velká voda neuškodila. Tomu uvěří každý, vždyť se říká: „ten má srdce kamenné.“ A proč? Poněvadž na ně nic neúčinkuje. — Brutus dal své syny na forum mrskat a pak odpravit a při tom díval se na ně. Pyrrhus vraziv do Priamovo hradu po ztečení Trojy, hledal někoho z Priamova rodu, aby pomstil smrt otcovu. Naleznuv staříčkého Priama, chopil ho za vlasy a přivléknuv ho k oltáři, vrazil mu smrtící zbraň do boku. Pyramus a Thisbe, zda ti nebyli trýzněni srdcem kamenným, které jim zakazovalo, aby se neměli rádi? — Opak kamenného srdce jest „srdce měkké“.

„Ten má měkké srdce“, říkají, vidí-li někoho plakati nad krvácející husou. Takové měkké srdce musel míti Božepor, který nebyl by synovi ani malým rozkazem radost zkalil, a jaký z toho byl následek — zlo!

Měkké srdce nestojí obyčejně za nic, poněvadž ničeho nevydrží, jako každá měkká hmota. Měkké srdce jest horší nežli kamenné. Měkké srdce nemůže nikomu ublížit a bez ublížení někomu kam kdo to přivede?

Lékař měkkého srdce musel by každého pacienta nechat celého, nesměl by mu ani nohu uříznout. Tomu by se přec každý smál!

Srdce musí býti pružné. Ono se dá natáhnouti, jak kdo chce. Toho důkaz máme na těch, kdož mají v srdci svém lásku k vlasti. Celou vlast takový člověk chová v srdci svém a to je přec nesmysl! — „Zákon boží bude v srdcích lidských psán,“ praví se na jednom místě, potom prý bude nebe na zemi. Však nyní již ten zákon boží nedal by se napsat na kolik kněh papíru, jeť již hezky velký, a proto se nikdy také do srdce nevejde a naše naděje na pozemské nebe jsou imaginární.

Jediná dobrá věc jest u srdce, že má komory. Z toho si také vysvětluji lásku našich slečinek. Často by musela být v srdci revoluce. Pomysleme si, sejdou-li se jeden verfassungsfreund a jeden deklarant. Nemohou být vedle sebe ve sněmu a naše sněmovna je chvála bohu dosti prostránná, což pak teprv v srdci. Ale tomu jest jinak. Slečince se zalíbí verfassungsfreund a ona umístí ho v jedné komoře a v druhé umístí deklaranta. Každý v jiné komoře sedě, jeden o druhém neví a jen tím způsobem jest možný pokoj, jinak by museli srdce roztrhnout.

O ženském srdci dalo by se mnoho povídat. Pamatuji se ještě na jednu slečinku, která zároveň v tuž dobu měla v srdci svém studenta, krejčího, vojáka, lekárníka a žida. Nu, ta musela míti více komor a možná je, že bychom všecky ty komory poznali, kdybychom takovou slečinku pytvali.

„Co v srdci, to na jazyku“ hezká věta, ale tím směšnější, čím více jí člověk rozumí. Mnohý mluví se slečinkou, slibuje jí hory a doly, však v srdci si myslí, kdyby ji čert vzal. Nejvíce slibuje se láska k vůli penězům, na to se nehledí, co v srdci. Mnohý by nesliboval, kdyby mluvil to, co v srdci cítí.

„An tibi plus cordis, an magis oris inest!“ Máš větší srdce, neb větší ústa? ptáme se toho, kdo nás ujišťuje o velikém přátelství. Mnohý miluje již tolik lidí, že by se ani do prozatímního divadla nevešli a přec vidí-li, že mohl z někoho mít užitek, ihned mluví k němu, že ho miluje. „Na srdce se nyní málo hledí, vše jen na módu,“ povídal mi před nedávnem jistý sofista a proč? Měl zálusk na dceru jistého pana domácího, ona však mu jednoduše dala košem a vzala si bohatého, poněvadž on neměl ničeho.

„Dvěma pánům nelze najednou sloužiti,“ říká se vůbec a proto nemůže míti dobré srdce ten, kdo má dobrou hlavu. Chceli vyhověti srdci, nemůže hlavě (rozumu) a potom ať někdo řekne, že může ministr moudrý býti také dobrého srdce! Kdyby se byl Bismark dle srdce choval, nebylo by dosud císařství a „einiges Deutschland“ je mu milejší než srdce.

„Ten nemá srdce,“ praví lidé o panu domácím, když vyhází nájemníka činži neplatícího. Že to je nesmysl, toho mi nebude nikdo upírati. Takový pan domácí má dobré srdce, za to ale nemůže, že již dříve uhostil v srdci svém lásku k penězům než k nájemníkovi.

Žádné srdce na světě není o jedné vlastnosti, každé jich má více, ono se cvičí a možná, že cvičením dosáhlo by znamenité dokonalosti. To pozorujem u starých panen a mládenců. Kolik šťastných a nešťastných lásek umístilo se během několika let v srdci takovém, ale podívejme se na výsledek. Každá stará panna a mládenec jsou pravými filosofy, poznaliť, že srdce jest hravé a svou hrou že

člověka klame a proto lépe jest srdce cvičiti. „Zůstanu starým mládencem," řekne mnohý z mých čtenářů, „pro posměch!" Tomu odpovídám jinak. Četl jsem, že nejlepším cvičitelem srdce je žena, děti a přátelé. Mnohé srdce si nedá pokoje dříve, až uloví někde druhé a mnozí tvrdí, že jest zapotřebí srdci, aby mělo ještě jedno srdce.

Sei hochbeseligt oder leide,
das Herz bedarf ein zweites Herz;
getheilte Freud' ist doppelt Freude,
getheilter Schmerz ist halber Schmerz.

Když to myslí, nechme je při tom. My si ale pomyslíme něco jiného. Sokrates měl známou Xantippu, zda o těch by se mohlo říci, co tu pověděno? Mnohý muž byl by déle živ, kdyby nemusel se trápit se ženou. Kachní žaludek jako Sokrates má málokdo.

Srdce je pravý neposeda a proto jest nejlíp, když je notně krotíme. Ať nikdo nevěří, že ho srdce bolí, to je nesmysl, je to lež. Srdce nebolí ani když do něho vlétne kulka z bambitky.

O srdci dalo by se napsat mnoho, velmi mnoho, že by se buď člověk usmál aneb že by hořem umřel. Historie srdce je světová a my máme všude příklady srdce. Ku příkladu znal jsem jednoho otce a syna. Syn byl darebou v pravém slova smyslu, peněz nemiloval a ničeho, toliko hýření se mu líbilo. Když byl sám všecky své věci prodal, prodal tatíkovi poslední kabát a co mu řekl tatík, když svého kabátu nenašel? „Synu, mám ještě kůži, prodej i tuto!" Při slovech těch stály starci slze v očích — nu a kdo by řekl, že neměl dobré srdce. Taková dobrosrdečnost jest k smíchu a člověk takového dobrého srdce k politování. Jinde byl zas jeden major. Každý z podřízených se ho bál. Stalo se jemu, že šel za ním poddůstojník. Pan major klopýt' a spatřiv za sebou poddůstojníka, pohledl na něho a co z toho vyšlo? Poddůstojník byl za několik dní „kmánem" a posléze přišel do „štockhausu" a proč? Pan major myslel, že on byl příčinou klopýtnutí. To je zlé srdce!

„Já se srdci směji," řekl bych, ano smích můj bývá ale jen někdy, vždyť to srdce není k smíchu jenom, ale i k obdivu.

Jak je to krásné, vidíme-li dvě srdce pospolu žíti a ta jsou šťastnými. „Toť pravá jen myšlenka," pomyslí si někdo, ale přec je to pravda. Dva manželé, spokojeně žijící, jsou pravým vzorem andělů a jejich život jest nebeský. Často směji se zamilovaným, ale ono je to přec hezké, vždyť příroda to chce sama a proti ní je člověk slabý tvor. Po smrti muže dávala se žena u Číňanů za živa upalovat a zda to není vznešené, krásné! A my se jim smějem? — proč? — sami nevíme. Buď jsme hloupí, že nepoznáváme srdce obětavého, aneb příliš učení a dovedem šestinedělním smutkem více učiniti, nežli tato svou smrtí.

Srdce zamilované je k smíchu a pláči a já bych myslel, že by se mi lidé smáli, kdybych řekl, že jest láska k smíchu. Mnohý básník píše neustále o tom srdci, o té lásce a neustále je zbožňuje a pak vždyť celý svět má lásku za nevyhnutelný činitel. Bez srdce není ale lásky.

Nuže, svoluji k tomu, že je srdce podivuhodné a v mé největší úctě, však nemohu za to, že se musím smát.

„Šlechetné srdce!" kolik těch máme za nynějších časů? asi tolik, jako jich bylo za času Adamova. Eva, vzpomenuvši sobě, že překročila zákon boží utrhnutím ovoce se stromu zapovězeného, honem dala Adamovi, aby i ten byl s ní v stejné bryndě. Nu, to bylo srdce šlechetné! Potom ať někdo řekne, že manželé mají rájský život. Adam a Eva byli v ráji a neměli ho.

Mučedníci křesťanští zdali ti se nestali hříčkou srdce? srdce je nutilo, aby stáli v oposici a žádný tedy div, když se octli na hranici aneb rozpálené železné stolici.

Než již dost smíchu! Synové makabejští volili raději ukrutnou smrt, než by byli zapřeli to, co jim srdce velelo. Oni se dali trýznit, pálit a škvařit a za to obdrželi korunu nebeskou. Toť idea následování hodna. Tři mládenci v peci ohnivé, týž příklad. Judita usekla Holofernovi hlavu, proto že jí to srdce velelo, které milovalo israelitské. Jak krásný to obraz! Herodes dal z lásky (a ta pocházela také ze srdce) Janovi hlavu utít. Jezovité z lásky k Bohu pálili a mučili o všecko pryč a ti měli také srdce dobré. Jejich srdce bylo křesťanské a proto dobré samo sebou již. A což ten papež, jenž z lásky k stolici Petrově dal předchůdce svého rozčtvrtit a ty krásné, druhdy svaté údy na veřejných místech pověsit. To všecko se dělo, proto že jeho srdce náleželo sv. Petru a to mu velelo, aby tak učinil. Srdce je malé, menší nežli hlava, ale více zmůže. Koriolán

byl by Řím rozbil, ale srdce synovské podlehlo prosbám matčiným a manželčiným, když tyto přišly za město prositi. A co se stalo jemu? Volskové prý ho zabyli, že nedostál slovu. Onť obětoval vše k vůli srdci, sebe i své srdce! Ten zajisté zaslouží úcty, ale myslím — již jsem chtěl říct, že by se mu nynější diplomaté vysmáli, ne, oni by se obdivovali jeho hlouposti.

Z těchto příkladů poznal jsi snad, čtenáři můj, že srdce je podivné, brzy hrdinné, kamenné, měkké, šlechetné a bůh ví jaké, tolik ale povídám ještě, že jest srdce malé, menší než my sami a proto, milý čtenáři, nedej se od něho svésti, aby tě naposled nepřivedlo na zelenou louku. Miluj srdce své jako sama sebe a cvič ho, pokud k tomu čas. Nech ho okusit lásky, však nikdy se nezamiluj. Zamilovaní jsou k smíchu, obzvláště jsou-li ve tmě. Uč ho trpěti, vždyť trpět se naučit jest hezké a hezčí ještě naučit se trpět svízele života, jež nás k zlosti popouzí. Však nepodlehni. Kdybys podlehl, jsi k smíchu. „Chudák, mnoho trpí!“ říkali by lidé a lehký úsměv přejel by jim rty. Uč srdce jednat, ale rozumně, nerozumné jednání je k smíchu. Nikdy ať nejedná srdce proti rozumu, rozum buď tvým pánem a ne srdce. „Kdo je piják, zapí srdce a bude ti dobře,“ stojí psáno — ať psáno neb nepsáno, katolík věří. —

Mně věřte též, jsem člověk jako vy a nemluvím-li to, co mi v srdci vězí, nemějte mi za zlé, vždyť mít to co v srdci to na jazyku, je k smíchu. A já nechci být směšným. Jsemli nihilistou, nejsem k smíchu, ale spíše k obdivu, neboť na nic nevěře, nic nemohu psáti — a já psal! Mé srdce mi také nedá pokoje, ono věří na mocnost srdce, ono oceňuje každé obětavé, šlechetné, nešťastné srdce a proto jsem již jako klouček chodě do školy, sešrouboval následující:

A nade hrobem písmo řekne,
když ptát se bude chodec bádavý:
zde leží choré srdce v tichu,
jež v strasti přivedl svět klamavý.

E. F. S.

Zábavní a vzdělávací spolek „Záboj“ ve Vídni.

Podán jest v předešlém čísle od 15. července krátký referát o našem divadelním představení dne 23. června odbývánėm, zdá se však, že pan referent buď představení samému přítomen nebyl, aneb soudil dle sil, které vždy s prospěchem vystoupiti zvyklý byly, snad též dle kusu pro ochotníky velmi snadného; — inu, ať již tomu tak nebo onak, pan dopisovatel chválil tenkrát nezaslouženě a opravuju kritiku onu v ten smysl právě, že nám bylo lepších sil na prknách viděti, právě proto jsme očekávali lepšího provedení této snadné veselohry. Byla-li tato snadnější veselohra dne 36. června méně zdařile provedena — uspokojili nás za to ochotníci dne 14. června úplně. Dodána byla dne tohoto dvouaktová veselohra „Posvícení v Malčicích,“ která se skutečně podařila, neboť souhra byla velmi živá — jednotlivé úlohy pilně nastudovány a vesměs velmi zdařile provedeny. Nejvíce vynikala sl. Pardubská (Andulka), která povahu venkovského naivního děvčete skutečně lépe podati nemohla než se to stalo — slovům mým svědčí nenucený smích a bouřlivá pochvala se strany obecenstva. Nu a tetka Mikunovic (paní Tlučhořová) ukázala se nám co pravá rychtářka — jsme ostatně zvykli paní této co velmi obětavé a vydatné síle, jako v pravé matičce našeho divadla, jež vždy k největšímu uspokojení obecenstva na prkna naše vystupuje. Pan Franze (rychtář) pověděl nám velmi živě, že je 26 let rychtářem v Malčicích. Anička (sl. Jeremiášova Laura) dovedla velmi chytře Buchánka, určeného Andulce za muže, této odloudit a takto sobě lásku chytrého studenta získati. Studenti pp. Šára, Matějka (filosofové) podali své úlohy skutečně filosoficky, p. Hlaváček (právník) po právnicku — všichni tři totiž se ukázali jako praví studenti. P. Mayer (hospodský) věděl se velmi obratně pohybovat, i sám listonoš p. Macharáček věděl po listonošsku svých 25 kr. požadovati. Měvše dne tohoto velmi špatnou obsluhu i málo místnosti, (ježto v protějších sálech Němci jakýsi fest slavili), přece jsme se s uspokojením ano s přáním domů ubírali, by nám opět brzy tak krásná zábava podána byla jako tentokrát — o čemž ostatně nepochybujeme, neb náš starostlivý předseda p. J. Krček ví nás vždy něčím krásným a zábavným překvapit. Těšíce se skutečně na příští pěvecko-deklamatorní zábavu, na den 28. července určenou, jakož i na příští představení na 4. srpna ustanovené, voláme sl. spolku „Záboji“ srdečné „Na zdar“ a „Jen dále touto cestou!“

Modlitba.

Sbor pro smíšené hlasy na slova J. Nečasa, složil V. V. Hausmann.

p

O lá-sko, hudbo ne- vy - stí - hlá, jež nebem zníš a

p

p

svě - tem, a ho-lé strá-ně o- dí - váš tak roz-ma - ni- tým

mf p

mf p

mf p

kvě - tem, hleď v duši žal mi do-mo - vem a bla-ho vzácným

f p

f p

f p

ho - stem, o roz- něť mocné pla-me - ny své na mém

p f

p f

o rozněť mocné moc - né plame - ny f

srdci pro - stém, své na mém srd - ci pro - stém, noc

ži-vo-ta mi proměň v den, a zi- my v jara květe - vá. O přijď a osvěť

mysl mou, ty tajná duše světo - vá, světo - vá.

ty tajná duše světo - vá.

Novomanžel.

Sólový výstup.

(Jeviště představuje úhledný pokojík s jedním vchodem u prostřed zadní stěny. V pravo okno, v levo psací stůl, na něm rozličné náčiní k psaní.

Nováček (mladý manžel, sedí u stolu v levo a píše.) Milý příteli! Ty víš, jak toužebně jsem očekával, kdy budu moct Marii nazývati svou. Žádost srdce mého jest vyplněna, Marie stala se mou manželkou, avšak od té doby stal se se mnou přehrozný převrat. Dřív býval jsem v životě svobodným jako ten praobyvatel americké stepi, nyní však cítím se v okovích ruského za časů nevolnictví. Má svoboda je ta tam a ty rajské výhlídky utonuly v běhu času a mně hrozí nyní suchopárný život. Láska jest hezkou hříčkou, zač jsem ji vždy považoval, ale sňatek manželský jest dvousečný meč, jímž zároveň býváme odloučeni od kruhu svých soudruhů, jsouce nyní připoutáni k druhé své polovici, spolu pak urváni osobní volnosti. Nesměj se mi, že v takovém způsobu tobě vyličuji manželský stav; nemysli si, že blouzním, jest to skutečná

pravda. Vím, že's měl chuť k ženění, chceš-li, učiň tak, ucitíš to, co já zakouším již nyní; nechceš-li, zůstaň svobodným a budeš blaženým. Tolik tobě dávám rady, o kterouž jsi mne byl žádal. — — (Odloživ péro.) Na tom bude míti dost, více nepotřebuje. Toť pravé delfické psaní, ať v něm hledá cokoliv. Ba věřte, že nemůže se člověk více zmýlit, jako když se ožení. Ty tisíceré naděje, které člověku před sňatkem jenjen v hlavě se hemží, všecky pominou, jakmile uvázne v ženských klepetech, z nichž není žádné osvobození. Manželství jest krásné, příliš krásné, když se vydaří, však komu se vydaří? Mně se nevydařilo. Má Marie byla vždy pokornou, pokud jsem za ní chodíval, ale nyní samou pýchou provanuta jest a ta pýcha mne zlobí a trápí. Kolikrát bych si přál, kdybych mohl tu pýchu její potrestat, však toť jen plané myšlenky bez výsledku. Řeknu-li jí, „Márinko, se mnou musíš jinak jednat," buď mi odpoví „což nejsem tvou ženou, jíž jsi i ty poslušnost přísahal?" Řeknu *jí*, že ne, pustíme se spolu do hádky a co z toho pojde — žen ský pláč. Hned má plné oči slzí, tváře se rozpálí a čelo zakabonì a ona počne: „Proto jsem se vdala, abych plakala? o že jsem kdy tvým slovům uvěřila!" Podobné lamento má každá žena po ruce a pro nás z toho vysvítá jen záhuba. Já nejsem s to, abych ji viděl plakat, mne to bolí, uposlechnu jí, jsem jí po vůli, však při tom se mi ona vysměje po straně. Pláčem zmohou ženštiny velmi mnoho a obzvláště u nás novomanželů. Slýchal jsem sice od svého přítele, abych si ze ženského pláče ničeho nedělal, tenť prý jest jako prška letní. Myslel jsem, že tomu tak, byl jsem naproti pláči ženušky vzdorným, necitelným a ona se mohla uplakat. Celé půldne jsem ji potom konejšil, ale nadarmo. Plakala a pláči jejímu nebylo konce. Sliboval jsem, co jsem mohl, objímal jsem ji, ale nadarmo. Plakala stále, až jsem jí slíbil, že jí koupím na nové šaty, vyjasňovaly se tváře její. Za chvíli bylo po pláči. Od té doby však jsem si umínil, že jí více nerozpláči, abych nemusel po každé nové šaty kupovat. Žena jest pravý kontrast muže. Tuto větu jsem někde četl, kde již to bylo, na to si nevzpomínám, ale to vím, že tam stálo psáno: Kdož chceš porozuměti a pochopiti slovo kontrast, jen se ožeň. Ano, milí přátelé. jest tomu tak a ne jinak. Jsteli vy dobrým, jest žena zlou a to jen proto, aby nemušela vás poslouchat. Ona činí pravý opak, jest pravým konstrastem vůle vaší. Jsteli vy povolnými. jsou ženy neústupnými až do kosti, aby se nezdálo, že vás chtějí ve všem poslouchat a že musí Žena vám slibuje poslušnost až v hrobě, dříve ne. Řeknete některé: „Ty mne musíš poslouchat." „Jsem tvá žena a jistě taková paní v domě jako ty pán. Za služku bych se nebyla vdala," odpovídá švitorný jazýček ženin a vy nevíte, co si máte mysliti. Žena jest tichá ovčička, když spí, jinak s ní ale nemůže člověk vydržet. Teď rychle to psaní pečetit, než přijde Marie. (Skládá psaní a pečetí je.) Tak, prozatím jsem s jedním hotov a nyní to druhé. Ano to druhé, ale co to bylo? mně se zdá, že se na to nepamatuji. (Ohlíží se kolem.) Což si na to nevzpomenu? Musím si vzpomenout, ano musím přijít tomu na stopu. (Hledí na okno.) Aha! již to mám. To okno, to proklaté okno, to mne mučí. Kdo tam bydlí? Proč Marie každý den hledí oknem? V tom vězí nějaký háček, nějaká láska z minulých dob. Říkala mi ovšem, že já jsem byl její první láskou, ale ženským věřit a vodu řešetem měřit jest jedno. Kdo ví, kdo jest její první láskou a možná, že tam bydlí naproti. Ano, podíváme se. (Vezme stolici a sedne si k oknu.) Zde jsem jako na stráži. Aha již naproti někdo okno otvírá — vidíme, tu to máme. Čekalo se, jen až si sem někdo přisedne. Nu, dobře, dáme pozor! Již sedá někdo k oknu — černé vlasy — vousy! muž! — Již se otáčí tváří sem, mladý člověk — o běda mi! Tedy proto sedá k oknu má Marie, aby hleděla do očí jiného, aby se zhlížela na jiném, odtuď ta její pýcha a neposlušnost. Marie, ty's mi nevěrnou?! Oh, kdybych věděl o tom jenom zrnko pravdy, pak bych vás oba zahubil, zničil, ztroskotal — z vás by nesmělo zůstat památky. Ach, jaké to trapné myšlenky! proč srdce v nejistotu uvedeno? či jsem si toho od Marie zasloužil? vždycky jí říkám, aby nehleděla oknem na ulici, že se to nesluší pro ni, že raději půjdu s ní každý den na procházku, ale ona mne neposlechne a proč? poněvadž má v protějšku rendez-vous! O ty nebe s blesky svými znič to srdce nevěrné, ať pomstěn jsem! — — Muž sem hledí, upřel zraky sem — toť nestydatý chlap, on se na mne usmívá. Co si myslí? proč to? uvidíme, co bude dělat. — — Bude-li sem ustavičně hledět, já mu hodím něco do obličeje, aby oslepl. (Volá.) He, pane, co si přejete? —

neodpovídá. — He, příteli, máte zde v okně něco, že sem ustavičně hledíte? — Že máte? — on svědčí hlavou, proklatě! Tedy přec pravda, čeho jsem se domníval? (Chodí po pokoji.) O Marie, Marie, ty nejsi ona Marie z Raupachova „Mlynáře,“ ty's falešnou kočkou! (Běží k oknu.) He, pane! — Dělá, jak by mne neslyšel. — (Volá.) He, pane, povídám, slyšte! Aha, již jsem ho dostal. Co jste povídal? — Že chcete mluvit s Marií? — On chce mluvit s Marií a opováží se býti tak drzým a říci mi to do očí. — Co jí chcete? — Aby k vám šla? — pro pět ran pána! Aby k němu šla! Marie, toho jsem neočekával — o proklatý to novomanžel jako já! Na místo radosti jen samý žal. — (Zlostně.) Pane, kdo jste a co chcete mé Marii? (Hlas z venku.) Mám jí dát psaní, které jí matka posílá. — Dejte ho sem! Žena nesmí mít před mužem tajnosti. — (Psaníčko vlétne oknem do pokoje.) Teď se dozvím pravdy. (Netrpělivě otvírá psaní a čte dychtivě.) Milá dcero! Pozdravuji Tě mnohonásobně, pak Tě žádám, abys svému bratru, našemu Františkovi, jenž po deset let byl v cizině a jehož ty neznáš, upravila jeho domácnost v městě. Ten, kdo Ti psaní odevzdá, jest Tvým bratrem. Tvá matka . . . Tys zvítězila Marie — však co vidím! V obálce ještě nějaký lístek. (Čte.) „Milovaná sestro! Po dlouhý čas jsme se neviděli, já vzpomínal vždy na Tebe a přijda do města náhodou ubytoval jsem se naproti Tobě. Toť bylo příčinou, že jsem vždy hledíval Tobě do okna. Dnes obdržel jsem od naší matky psaní, v němž mi tato píše, že bydlíš mně naproti. Vzkaž mi, kdy bych Tě mohl navštíviti. Tvůj bratr František“ — Tedy pravda. O Marie, jak jsem ti ublížil, jak jsem tě podceňova', ty's přec ta nejskvostnější perla pro mne na zemi a já tě podezříval. O byl jsem to bloud! O tom se jí nezmíním, promluvím s bratrem jejím dřív než ona přijde, musím jí radost způsobit, když jsem ji nepřítomnou obvinil. Marie, tys nevinná! — (Běží k oknu.) Pane ne, ještě ne, dříve musím svému příteli psaní nové napsat a vylíčit mu v pravdě blaženost novomanžele. (Vezme psaní a roztrhá je.) Tak a nyní napíši jiné. (Sedne k stolu.) Nebudu psát až potom. Dříve musím obejmouti bratra své ctné ženušky, jehož jsem v podezření měl. — (Kvapí k oknu.) Pane, he, — pojďte sem! — Rozumíte? — rozumí. O, již se obléká — již jde! Bratr mé manželky musí býti svědkem našeho štěstí. Ano, přátelé, není většího štěstí, nežli žíti s manželkou v pokoji, bez pokojného živobytí žádné štěstí na světě. Již zmizel z pokoje — již jest na cestě ke mně. — A nyní, Nováčku, dokaž, že nejsi nováčkem již v stavu manželském, ale že umíš s manželkou svojí býti dokonale živ. Víc mne nikdo k takovým myšlenkám nepřivede, záležíť na ní základy mého budoucího štěstí. Srdce věrné věrně miluje, onoť nepotřebuje, aby bylo střeženo. Nyní však musím změnit rychle svůj šat, musím se obléct, bych mohl bratra své manželky uvítat. Vám, milí přátelé, však pravím, neníť horšího nad stav novomanžele. (Odchází v zad.)

S. Hradčanský.

Desatero,

aneb:

Kterak máme svědomí zpytovati.

Velmi dobré a rozumně sestavené zrcadlo zpovědní, kteréž na světlo vydal v této předkometní době bratr řádu i neřádu, věrný služebník pána svého a dobrý pastýř bohatých ovcí,

Jeremiáš z Loje.

Léta Páně 111 a ještě víc po rozbití světa.

Velectěné shromáždění,
drahé paní, páni ctění,
dnešního dne promluvíme sobě
o té naší důležité době.
Důležitou že je naše doba
upírati, byla by jen zloba,
která k zlému mohla by nás vésti,
jak se stává, což dost známo jesti.
Nedávno hlásalo se z Paříže světu,
že na nebi spatříme velikou kometu,
která přijde na svět rozlobená,
aby věštba dávná byla vyplněna:
přiblíží se vedro, praští do světa,
rozbije ho tato strašná kometa.
Z toho dosti zřejmě poznáváte,
že vy se mnou brzy dokonáte.
Umřít musíme, to jest nám dáno,
věčně žíti není nám dopřáno;

abychom však slavně dokonali,
buďme nyní konce svého dbalí.
Čeho máme nejvíce my dbáti,
o tom chci vám krátce povídati,
vy pak mějte péči o to velikou,
byste pravdu pochopili všelikou.
První věcí, o níž tady promluvíme,
jest, že všichni již se dříve udobříme,
nežli budem parnem usychati,
strachem, hrůzou, pláčem umírati.
Ano, my se všichni udobříme
a jak, to též brzy všichni zvíme.
Chceme-li k zpovědi jíti,
musíme zrcadlo míti,
podle něhož bychom svoje hříchy
zpočítali, sudé-li či lichy.
I já vybral jsem si zrcadlo takové,
žádné staré ale z brusu nové.
„Pokání čiňte!“ v něm nejprv psáno,
to od vás buď též hned vykonáno.
„Pokání čiňte!“ k vám volám zjevně,
neb již strachy duše není ve mně,
mámť já věru strachu z toho dosti,
kde as složím svoje drahé kosti.
Pokání činíte, to na vašnostech zírám,
protož zrcadlo své dále vám otevírám:
V jednoho boha ať víru máte,
podle něho skutky ať konáte,
jeť on spravedlivý, on vám odplatí,
dluhy za dlužníka vám pak zaplatí.
Jste-li dlužni, pak neplatíte;
v jednoho vždyť v boha věříte,
jenž vše dobré odměňuje,
nelidské pak zatracuje.
Věřitelům vašim on pak odplatí,
dluhy vaše za vás v nebi zaplatí.
Nadarmo nevezmeš jmena božího!
obsah přikázání jesti druhého;
protož kdybys zvolal někdy „pro pána“ —
exekuce z nebe bude ti dána, —
ty's však jmena toho neužíval.
Pomni, abys den sváteční světíval!
toto velí zákon v třetím přikázání,
s touto výminkou budeš žít do skonání.
Kdo jste jenom v neděli nepracovali,
hleďte, byste se i dál tak zachovali,
nedělejte celý týden a rok ničeho,
potom přijdete do království nebeského.
Matku cti i otce svého!
přikázání hlas čtvrtého,
mimo to i vrchnosti poslouchejte,
německým „pešajdům“ se nevzpouzejte;
volte, jak vám bude poručeno,
tím vám bude nebe otevřeno.
Kdo jste takto nečinili,
velmi jste se provinili,
na vás číhá z komety záhuba,
jež vás všecky najednou porubá.
Nuže čiňte pokání,
to vás jenom zachrání.
Nezabiješ! přikázání páté,
tak zní zcela zřejmě písmo svaté.
Vzpomeňte si, zda jste švába nezabili,
neboť tímto lásky páně jste pozbyli,
jestli jste, se na Prušáctví hněvali,
hodni jste by vás Prušáci ztrestali.
Neboť věřte, chceteli do nebe přijíti,
musíte se vespolek již sami smířiti:
protož Francouzové překonaní
s Prusy musí býti vyrovnáni;
aby pak do nebe se dostali,
učiní nejlíp,
kdyby Prusům notně vylupali.
Šesté může býti vynecháno,
o to snad jest u vás postaráno,
Nepokradeš! sedmé praví,
rozumějte, kdož jste zdrávi.
Nechtějte míti menší daně,
ale plaťte rychle jako v ráně,
když vám přijde „pefél“ hotový,
zákon boží jest již takový.
Svědectví nepromluvíš křivého
k škodě svého bratříčka rodného!
Němci nesvědčte vy na to,
že jsou slova jeho zlato,
kdyby vám pak, že jsou Čechy Němců práli,
rcete jim, že byste křivě přísahali.
Manželky nevezmete druha svého,
zpáchali byste tímto kousek zlého;
země cizí nikdy neanněktujte,
raděj' anektovanou politujte. —
Desatero vyložil jsem zcela,
pokání vy čiňte, sice mela
bude, až najednou přijde kometa
a svou sama vůlí plácne do světa.
Rozjímejte desatero pilně,
pravé jesti, také neomylné,
hříchy svoje si na papír pište,
srdce nadějí na blaho tište,
kterého bohdá dojdete,
jestli do nebe přijdete.
Toto všecko mluvil jsem pro každého,
zpáchalť z vás tu každý mnoho as zlého,
nyní zbývá mi k těm promluviti,
jichžto hříchy musím odloučiti.
Ve všem tom, co jsme zde vyprávěli
zamilovaných jsme zapoměli.
V době této s láskou již nepochodíte,

dřívef umřete, než snad se oženíte,
kometa vše spálí, rozbije,
srdcé lidská dříve pobije.
Protož honem se milujte,
v lásce sobě jen libujte,
kdo z vás ještě dívky nemá,
ten ať si ji rychle hledá,
mládenci a staré panny také,
srdce mějte si již všelijaké,
rychle žeňte se a vdávejte,
milostné skutky vykonejte.
Kdo z vás stojíte v opposici k světu,
pamatujte raději na kometu,
opposici zanechejte,
v ústavu se nemíchejte;
hleďte sobě naplniti břich,
nepáchejte vlastenectvím hřích,
raději však o té důležité době
rozvažujte nyní, vyprávějte sobě,
byste byli k smrti připraveni,
až se přiblíží den naplnění.
Nuže, já mám již dost strachu,
umřít musím, milý brachu,
protož volám k vám, slyšte volání,
čiňte nyní již, čiňte pokání.
Připravte se na tu věčnou pouť,
v hrobě k tomu málo místa,
svět již nebude dlouho svět slout,
rozbije se dozajista.
Až pak přiblíží se nám tyto hrůzy,
nebude z nás již nic,
umřeme dříve strachy, bázní, pláčem
nebude nás tu víc!
Ještě jednou slyšte mé volání,
čiňte od dnes každý den pokání,
potom koruny nebeské dojdete,
v slávě nebes věčné žíti budete.

(Desatero toto není k deklamování ale k zpytování svého svědomí, neboť již jest jednou čas, abyste poznali, že ne celý týden máte pracovat a v neděli zahálet, ale že máte v neděli pánu bohu sloužit a 6. dní potom odpočívat. — Sv. který nechce být jmenován.)

Zprávy a dopisy.

Z Prahy. (České divadlo.) Operní saisona jest prozatím na dobu letní ukončena a zavřena; obecenstvo musí se zatím spokojit operetami na hradbách dávanými, které budou snad „Sněhulák,“ „Sněhulák“ a ještě jednou atd. „Sněhulák“ jmenuje se nová Offenbachova burleskní opera na libreto Nuittera a Trêfeu-a komponovaná a panem J. J. Kolárem spracovaná a upravená. Program k této operetě je veliký a děj její taktéž, za to však krása hudby její není příliš veliká. Nejvíce vyniká píseň „Sněhuláčku“ přednesena sl. Čermákovou a potom popěvky „o náhubcích a zvířatech“ přednesené p. Šamberkem. Děj celé operety, prošpikovaný tu a tam rozličnými vtipy jako „stará šunko“ a podobně, několika politickými frásemi, jest, že v jednom pomezí Kavkazského údolí, kudy se vchází do Tatarska vyhodí lid hospodára oknem. Chán Kulikukuli (p. Seifert) rozlobí se a dá obyvatelům medvěda za hospodára, v němž pozná krotitelka divokých šelem, Olga (sl. Čermákova), svého Sněhuláčka, který jí utekl. Ta vysvobodí nejvyšší hodnostáře od obsluhování medvěda a Kašmir, ptáčník (p. Mošna) oblekne se do medvědí kůže a jest hospodárem tak dlouho, než je konec třetího oddělení. Sněhulák patří do vkusu pařížských komedií a jest ní skutečně. Ostatně žádné ceny na něm neshledáváme kromě krásných dekorací a maškarní garderoby. S.

Z Komotovky u Prahy. Během jednoho měsíce uvedla společnost p. J. Hofa na jeviště více dramat, která se s dobrým výsledkem potkala, zejmena pak sluší se nám, abychom se zmínili o „Chudém písničkáři.“ Obsazeny byly úlohy vesměs dobře, zvláště pak chválné zmínky zasluhuje Václav Vávra (p. Kubík) podav nám věrný obraz své úlohy a zároveň pravý opak Vojtíška. I Vojtíšek byl dobrý. Pan Finke provedl úlohu Zařezala k uspokojení. Mimo tento kus provozován zde „Sedlák Zlatodvorský,“ „Otčenáš,“ „Ján za chrta dán“ vesměs s dobrým úspěchem, čemuž nasvědčuje četná návštěva obecenstva, které dobré snahy a pravou píli odměniti dovede. Společnost p. Hofa, získavši si některé nové, dobré síly pokračuje nyní statně ku předu a žádoucno jest, aby na počaté dráze dále pokračovala a cíle svého se nemine. Z herců nejvíce vynikají pp. Kubík, Anton, Finke, Ludvík, z dam sl. Krausova a pí. Hofová. I ostatní síly zasluhují pochvaly, neboť všichni se snaží úkolům svým spravedlivě dostáti. S.

Z Lysic na Moravě. (Letopis ochotnického divadla.) Jako na ostatních vlasteneckých spolcích, tak také na našem divadle jsme se dostatečně

přesvědčili, co spojené síly a dobrá vůle dokázati může, neboť kdo by si to byl ještě před třemi roky pomyslil, že by v městysi našem nestudovaná, dělnická omladina chrámek Thalie zaříditi dovedla a to vlastní silou, beze všech hmotných prostředků a beze všech zkušeností.

Jsouce údy čtenářsko-pěveckého spolku „Podhorák“ přáli jsme si již od několika roků, aby při spolku též ochotnické divadlo zařízeno bylo; přání naše však zůstalo jen pouhým přáním, neboť nebylo nikoho, který by se věci této řázně ujal, až konečně při valné schůzi na začátku roku 1870 učinila se o divadle zmínka a p. Frant. Macek přislíbil, že se o zřízení jeviště a vedení hry postará. Podnik tento všeobecně schválen a usnešeno, aby se prozatím na zkoušku s menší úpravou představení uspořádalo. Snahou p. Fr. Macka se ještě ten samý masopust dávalo dvoje představení a sice 6. února „Osudná paštika“ a 28. února „Po slunce západu“ a „Baron Podivín,“ při nichž účinkovaly slečny Adelina Vašíčkova se sestrou Růženou a Antonie Mackova se sestrou Annou. Z pánů účastnil se hry p. Frant. Macek a jeho bratr Antonín, Eduard Volf, Jan Adámek, Jak. Hlaváček, Frant. Svoboda (napověda) a jeho bratr Antonín, Ant. Kocian, Jan Všianský a Čeněk Fadrna.

Výsledek těchto her byl nad očekávání zdařilý a skvělý; jen toho jest litovati, že místnost byla malá. Malá prostrannost místa, neustálé otálení se zařízením řádného jeviště se strany spolku zavdalo nám příčinu k úvahám, abychom zarazili samostatný, docela neodvislý spolek divadelních ochotníků, jenž by cizí pomoci doprosovati nucen nebyl. Dne 17. března jsme se všichni sešli, sestavili stanovy, které nám z ochoty zapůjčil p. Rudiš z Brna, dle svých poměrů a dle nichž se až podnes říditi hledíme, ač je posud úředně potvrzené nemáme. Též jsme se postarali o větší místnost a požádali majitele hostince „u labutě“ p. Medunu, by nám dovolil ve svém sále hráti, kterýžto, ač se zpočátku vyhýbal, přec konečně po vysvětlení všeho, nejen nám to přislíbil, ale také k zařízení jeviště potřebné dřevo daroval. Také jsme ze sebe zvolili výbor a za svého ředitele jsme požádali předsedu spolku „Podhoráka“ pana Kajetána Vašíčka, civilního inženýra a stavitele v Žerutkách, kterýžto, ač již nemocen, ředitelství na sebe převzal, úmysl náš schválil a k vytrvalému pokračování na dráze nastoupené povzbudil. Bohužel však, že byl ředitelem toliko při jediné hře; neboť milovaného, o probuzení lidu v našem okolí pracujícího, vůbec známého vlastence k hrobu jsme doprovodili. Jaká to rána hned při prvních červáncích pro nás! První, jenž stáli v čele národních podniků, v něž jsme velikou naději skládali, oděli se rouchem smutku. — Aby spolek náš u obecenstva vždy oblíben a vážen zůstal, zvolili jsme na místo zvěčnělého ředitele pana Frant. Horáčka, rolníka a poštmistra zdejšího, jenž na naše požádání úřad tento na sebe převzal a seč jeho síly stačí, o rozkvět a zdar divadla starati se přislíbil. Pan Fr. Macek potřebné dekorace sám vlastnoručně dílem na plátně, dílem na papíře zhotovil a vymaloval, začež jemu zde veřejné díky vzdáváme. Nebylo tedy divu, že za takového řízení hry se dařily a všeobecného uznání domácích i přespolních též vrchnostenských úředníků docházely. Nepřátelé naši, domnívající se prvé, že by omladina ničeho svésti nedovedla, na novo povzbuzení, hleděli všemožně podnik náš teprv se vzmáhající vykořeniti, rozličných prostředků užívajíce a ničeho nešetříce. Již se skoro zdálo, že by se jim tento úmysl měl podařiti, neboť hlavní síly naše p. Frant. Macek, Ant. Svoboda a ještě jiní 9. května r. 1870 k vojsku odvedeni byli. Dříve než s ostatními na své nové stanovisko se odebral, uspořádal p. F. Macek ještě několik představení a rozličné potřebnosti zaopatřil. Poslední, na 1. října k provozování určený kus, byl „Čech a Němec“, při kterém p. F. M. „Jirku“ představoval a po představení „proslov na rozloučenou“ ve jmenu všech odcházejících přednesl. Jako při druhé jsme byli poctěni návštěvou komtesek z Dubských, tak poctěni jsme byli návštěvou jejich a spolu hraběnek ze Stahlu.

Na tom však ještě nebylo dosti, když řada naše tolika ochotníky seslabena byla, neboť zároveň ztratili jsme dvě nadějné ochotnice, které neuprosné smrti v nejlepším věku za oběť padly; zvláště ztráta Anny Mackové byla pro nás velmi citelnou. Tak stíhal tenkrát osud divadlo naše! Byla to vskutku nad pomyšlení krutá rána a také se již všeobecně za to mělo, že už dozajista — neli na vždy — tedy aspoň na čas, chrámek Thalie zavřen býti musí.

Zatím však všem těmto lichým prorokům a zvláště těm, již by si toho byli přáli, po vůli se nestalo: neboť ač nás jen hrstka byla, chopili jsme se, se svým ředitelem v čele, divadla a nepřestali na dráze nastoupené pokračovati, že jsme ještě toho roku několik představení dávali, v nichž dvě po sobě brzy provozované hry totiž na sv. Štěpána a na nový rok zvláště zdařilé a skvělé byly. Následkem toho nakoupili

jsme něco plátna a dali šestero dekorací na místo papírových malovat. Nyní šlo opět vše ve starém pořádku, hry byly zdařilé, ochotníků přibývalo a tu se nám zdálo, že můžeme býti docela bez starostí. Však bez nadání se roztříštění ochotníků tak bylo nalíčeno, jen aby tito nuceni byli v činnosti ustáti. Tato nástraha pošlá od našich dřívějších hudebníků brzy se zpozorovala a předešla. Podobně se to mělo s ochotnicemi, leč i s nimi vše k dobrému konci přišlo, zvláště když slečny Vašíčkovy, odloživše roční smutek po svém zemřelém otci, slíbili nám spoluúčinkovati a skutečně od 17. představení až podnes účinkují. V říjnu r. 1871 nastala nám změna v ředitelství. Náš dosavádní ředitel p. Fr. Horáček vzdal se úřadu svého a na jeho místo zvolen byl p. Fr. Meduna, jemuž k ruce zvolen jako náměstek p. Fr. Hlaváček. Kromě těchto pánů vedou po dnes správu divadla pánové: Fr. Svoboda, režisér, Jan Všianský, jednatel, Jak. Hlaváček, pokladník, Ant. Macek, knihovník a Ant. Kocian, hospodář. Účinkující slečny nyní jsou: Adelina Vašíčkova a její sestry Marie, Růžena a Hedvika, Ant. Mackova a Bar. Ciliákova. A dříve k nim se počítaly: slečny Joh. Mátlova, Fr. Parfusova, Kl. Seikievičova, Jos. Medunova, Fr. Jaškova, Jos. Opluštilova, Mar. Krškova, Mar. Michelova, a Fr. Hlaváčkova. Účinkující pánové mimo výboru jsou: Jan Adámek, Jan Komárek, Jan Barvík, Jos. Palínek, Frant. Kocian, Frt. Suchánek, Karel Šustr a Frt. Michele. A dříve: Fr. Macek, Ed. Volf, Ant. Svoboda, Čeněk Fadrna, Fr. Kleveta, Čen. Kleveta, Jos. Opluštil a Ant. Odehnal.

(Dokončení.)

— *Dramatičtí spisovatelé* a hudební skladatelé odbývali dne 30. července schůzi v umělecké besedě za účelem, aby se porokovalo o zaražení jednoty, která by hájila veškerá autorská práva domácí produkce dramatické. Přítomní p. spisovatelé a skladatelé uznali všichni, že zde běží o jednu z nejdůležitějších záhad našeho literárního a uměleckého života a že jest zejmena upravení jakéhosi důstojnějšího poměru mezi autorem a divadelním ředitelstvem takřka životní otázkou budoucnosti českého dramata a české zpěvohry. Dle jednomyslného přání všech schůzi přítomných spisovatelů a skladatelů má ona jednota již začátkem příští zimní saisony do života vstoupiti. Především se vypracuje a novinami uveřejní promemoria, v němž se zcela otevřeně podají veškeré oprávněné stížnosti české produkce dramatické a teprvé na základě tohoto promemoria přikročí se k formálnímu aktu založení tohoto spolku. Komise k vypracování promemoria byla zvolena a sice pánové K. Bendl, Fr. V. Jeřábek a J. Štolba, kteří mohou k ruce jiné si ještě zvoliti. Jakmile bude s promemoriem hotova, což se státi má do čtrnácti dní, bude toto novinami uveřejněno.

— *Úmrtí.* Dne 1. srpna zemřela ve Dvoře Králové pí. Anna Pavlíková, roz. Růžičkova z Týniště nad Orlicí v stáří 25. let. Zesnulá přispívala velmi zdatně co ochotnice k rozkvětu tamějšího ochotnického odivadla, kteréžto utrpělo tímto značnou ztrátu. Sláva její památce! —

— *Ochotníci v Pardubicích* uspořádali dne 6. července b. r. za spoluúčinkování jednoty divadelních ochotníků Královéhradeckých druhé představení ve prospěch povodní poškozených, při čemž provozovány byly: „Kapitola I. II. a III.,“ veselohra v 1. jednání od G. Pflegera Moravského a „Muzikanti,“ fraška v 1. jednání od J. J. St.

— *Čtenářská beseda v Smiřicích* uspořádala v neděli dne 30. června b. r. za spoluúčinkování kapely c. k. sl. řad. pěšího pluku korunního prince Saského hudební, deklamatorní a taneční zábavu. Program obsahoval 12 čísel, mezi těmi nacházela se fraška od E. Justa „Na úřadě v Kaňhalově“ a „Dona Lucia de la Blafálek“ od J. J. St.

— *Bodrý venkovan* vstoupil před nedávnem se svou ženou před kasu jistého divadla pařížského a mezi ním a kasírem rozpředla se tato rozprávka: „Pane, skončí kus pozdě?“ — „O půl 12.“ — „Co tomu říkáš, ženuško?“ „Jest mi zcela příhodné!“ — „Zda-li pak jest hra zábavná?“ — tázal se venkovan opět kasíra. — „O, velmi zábavná, pane.“ — „Možno sobě hudbu pamatovati?“ — „O, velmi lehce.“, — „Nemohl byste mi z toho něco zazpívati.“ — „Ne, pane,“ odvětil poděšen kasír. — „Nemůžete-li, pak hudbu těžko pamatovati!“ — „Zajisté, pane, avšak pochopíte přece, že budu-li zde zpívati, nikdo do divadla nepůjde, a my nic nepřijmem.“ — „Toť pravda!“ zvolal venkovan a — koupil dvě sedadla na galerii.

— *Nové divadlo* má býti vystaveno ve Vídni za příčinou světové výstavy vídenské. Divadlo má býti v takových rozměrech postaveno, aby mohlo 5.000 osob v něm místo nalézti, zároveň ale má býti hostinec při divadlu zřízen pro 3.000 osob. Vydaj vypočten je na 250.000 tolarů.

— *„Hraběnka Sommariva,“* činohra ve 4. jednáních od spisovatelů Prébois a Barière,

vzdělaná od Jindřicha Laube-a provozuje se nyní na Wallnerově divadle v Berlíně.

— „*L' Idolo cinese*“ jmenuje se nová opera, která se provozovati bude na divadle Goldoni. Tato opera jest prací čtyr hudebních mistrů, jichž jmena jsou: Tacchinardi, Bacchini, Deshamps, Giualdini.

— „*I Conti senza l'oste,*“ opera od mistra Tacchinardiho provozována bude na podzim ve Florencii.

— „*Mohamed a jeho věřitelové*“ nazývá se první turecká komická opera ve dvou jednáních pro turecké divadlo psaná od Hassim-Pašy.

— *2000 rublů* povolil ruský cár jako podporu pozůstalým po řediteli opery varšavské, jakož i po známém skladateli Moniuszkovi.

— *85.000 franků* povolila municipální rada na nutnou opravu pařížského divadla Théâtre lyrique, zároveň pak vypočteno jest znovuzřízení tohoto divadla na 600.000 franků.

— *Malý deficit.* Ředitel vlašské opery p. Veger podal žádost k ministru krásného umění, v níž prosil za podporu k uhražení deficitu 94.748 franků, jehož se byl dodělal za minulé saisony. Proslýchá se však, že v příští saisoně bude ředitelství též opery odevzdáno p. Lefortovi a tím tedy dosavádnímu řediteli má být deficit nahražen, ač i tento mimo udaný schodek pronajal místnost na 10 let a zároveň pro příští saisonu vynikající síly operní engažoval.

— *Čtyrycet millionů* franků státi bude stavba nového operního divadla v Paříži. Práce stavitelská a řemeslnická vypočtena jest na 25 millionů, práce sochařská, štukaterská a malířská na 1, 100.000 franků a posléze zakoupení pozemků potřebných státi bude 11 millionů franků. Dle potřeby bude tento vydaj zvětšen.

— *Bostonská hudební slavnost* se daří, neboť při jednom koncertu vyprodáno bylo pouze sedmdesát tisíc sedadel a dvacet tisíc lístků k stání.

— *Německá divadla v Elsasku* docházejí špatné přízně u francouzských obyvatelů, neboť následkem velmi slabých návštěv musela býti divadla v Colmaru a Mühlhausem zavřena.

— *Nové divadelní hry* vydavatelstvu „Divadelního ochotníka“ zaslané jsou: „*Chce mít švandu* aneb: Kupečtí mládenci v hlavním městě. Fraška se zpěvy ve 4. jednáních od J. Nestroje, volně upravil E. F. S. *Láska chudého děvčete.* Charakterní obraz ve 4. odděleních od J. Šindlera.

Repertoir král. zemského divadla v Praze v měsíci červenci od 16—31.: 16. Skrocení zlé ženy. 17. Není vše zlato, co se třpytí. Kdo se směje naposled, ten se směje nejlépe. 18. Žižkův meč. 19. Sněhulák. 20. Sněhulák. 21. Sněhulák. 22. Sněhulák. 23. Sněhulák (benf. p. Čecha). 24. Není vše zlato, co se třpytí, Český dobrovolník a francouzská selka. 25. Ostří hoši, Žižkův meč. 26. Panna jezerní. 27. Sněhulák (benf. sl. Čermákovy). 28. Sněhulák. 29. Sněhulák. 30. Sedlák křivopřísežník. 31. Karla XII. navrácení se do vlasti.

Repertoir ochotnických divadel v měsíci červenci od 16—31.:

Dne 21. července v Křivsoudově „Vypovězenec“, „Tatínkovy juchty“; v Mnichovu Hradišti „Bídníci“; v Libni „Vrahové v městě,“ „Překvapení,“ (pohostinská hra div. ochotníků berounských); v Chrudimi „Svatojanský dvůr;“

Dne 28. července v Boskovicích „Staročech,“ „Pan Herkules“; spolek „Ludiše,“ „Záboje“ a div. ochotníků zábava, „Byl v Paříži“; v Karlíně spolek „Pokrok“ zábava „Tři faraonové;“

Dne 4. srpna v Boskovicích (dětská hra) „Malí hrdinové“; ve Světlé, dětská hra) „Slepá babička“; v Libni „Nebožtík strýc“; v Náchodě (dětská hra „Slepá babička.“

Všem pp. odběratelům a předplatitelům „Besedníka.“ Upozorňujíce, že příštím číslem ukončeno bude první půlletí „Besedníka,“ žádáme pp. předplatitelé, jimž k předplacení došlo, aby neobtěžovali sobě, předplatné nám zaslati, zároveň pak oznamujeme, že vyjde první půlletí „Besedníka“ brožurované, aby tím více vyhověno bylo p. pořadatelům zábav při volbě deklamací a p. Spolkové, když by si přáli celé půlletí brožurované, nechť se přihlásí.

„**BESEDNÍK**“ vychází vždy 1. a 15. každého měsíce a předplácí se

pro Prahu:		*mimo Prahu poštou:*	
na čtvrt roku	— zl. 80 kr.	na čtvrt roku	— zl. 90 kr.
na půl roku	1 zl. 50 kr.	na půl roku	1 zl. 70 kr.
na celý rok	3 zl. — kr.	na celý rok	3 zl. 40 kr.

Jednotlivá čísla po 15 kr.

Odpovědný redaktor: **Jos. Mikuláš Boleslavský.** Vydavatel **Ed. F. Schmidleichner.**
Nákladem a tiskem Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně.

BESEDNÍK.

Časopis věnovaný divadlu, hudbě a společenské zábavě.

Číslo 12. V Praze, dne 15. srpna. 1872.

Zrádcův trest.

Na radnici staroměstské
hlučný odbývá se sněm,
českých pánův velké množství
volně účastní se v něm.

Na poradu jsou se sjeli,
co jim káže činit vlast;
pro tu všecko učiniti,
praví, že jen pravá slast.

Pan z Kunstatu a Poděbrad
vstane, zavzní jeho hlas:
„Kníže Cilské nám odepřel
krále dáti v tento čas.

Marně jsme očekávali,
Ladislav že přijde k nám.“ —
„Jiného nuž volme krále!“
zvolá český šlechtic sám.

„Tak nečiní česká šlechta,
dříve zrádci určí trest,
vězte, zráda jest to černá,
Ladislav že vzdálen jest!

Vás pak věrných vlasti synů
já se tady nyní ptám,
rcete, trest ký zasluhuje,
dílo kdož pokazil nám?“

„Smrt ohavnou pod praneřem!“
zvolaj všichni v jeden čas;
pan Smiřický zticha sedí,
jediný on nedal hlas.

„Nuže Jene, ty Smiřický,
jaký ty mu určíš trest,
máme ho jen vyhostiti,
zda tím uchraníme čest?“

„Nechať zemře pod pranéřem!“
zvolá v hněvu hlasně Jan,
kolem něho všichni dodaj’:
„Katu budiž zrádce dán!“

Pan z Kunstatu a Poděbrad
zdvihne rukou pravou list,
ukáže ho sněmovníkům,
by ho mohl každý číst.

Okem plným zvědavosti
prohlíží ho každá tvář,
každému pak z očí plane
kruté pomsty temná zář.

Jan Smiřický též pohledl,
poznal, že to jeho list,
v němž knížeti psal Cilskému:
„Životem král není jist,

do Čechli se odebere,
bez průvodu zbraně, sám,
bez vojův a bez násilí
sloužit šlechtě má jen k hrám "

Hluboké nastalo ticho,
nikdo neměl k věci slov,
každý jílec tiskl vřele,
přál si smočit v zrádci kov.

„Pan Smiřický zrádcem vlasti,
zrádcem národu buď zván;
neznav lásky k lidu svému,
mečem kata budiž sklán."

Tato slova pan z Kunstatu
hlasně nyní v sněmu děl,
Smiřický pak mlčky sedě
na tvář šlechty nehleděl

Ze sněmu ho jsou odvedli,
do vězení uvrhli,
z počtu věrných vlasti synů
Smiřického vyvrhli.

To milostné druhdy slunko
nesvítí v ten dnešní den,
jak byl by je pozastínil,
temné zrády hustý sen.

Kol pranéře lidu množství
čeká až je vyveden,
klne zrádci, pěstě svírá,
zrádcem že byl očerněn

Před radnicí staroměstskou
pranéř hanby postaven,
pod ním zrádce Jan Smiřický
z vlastní vůle – odpraven!

E. F. S.

Naše divadla.

Podává E. F. S.

II.

Dříve promluveno na tom místě pod tímto záhlavím o dramatech nyní provozovaných a neprovozovaných: o repertoiru našich divadel, aniž by připomenuto bylo něco jiného; však není na tom dosti, aby mluveno bylo o dramatech pouze, záhodno jest, aby podotknuto bylo o sílách dramata provozujících, či lépe řečeno, jednotlivé osoby v nich představujících. Záleží na tom nemálo, kdo představovatelem jednotlivých úloh se stane, ale pospolu jesť to věcí velmi důležitou, kdo se stane representantem úlohy. Na jednotlivých úlohách záleží, aby buď dráma s dobrým výsledkem se potkalo, aneb aby zcela minulo se s ním. Na základě tom bude tedy úspěch dramata k ocenění a k uznání, dle herců bude vždy výsledek a úspěch dramata dobrý či špatný; herci umělci a herci nedoukové budou příčinou výsledku jednotlivých dramat a proto promluvíme nadpisujíce článku titul „naše divadla" o silách hereckých všech divadel.

Tvoříme při tom rozdílu, zda ochotník je představovatelem jednotlivé úlohy či herec placený aneb jak se množí z nich sami zvou, „dramatický umělec." Za našich dní máme takových dramatických umělců hoddnou sílu, jež ještě vzroste, ježto zdá se, že nejsnadnější prací jest, aby se stal kdož umělcem. Máme divadelních společností jis značný počet, však kolik při nich dobrých sil, neřku-li vynikajích? Za příklad služte nám pouze společnosti pražské. Kritikové naši ani se o nich nezmiňují, proč, toho nevím, soudím však, buďto že cení jich málo, mníce, že by neobstáli před perem jejich, aneb že vůbec o nich zmínky učiniti nechtějí. Tím zajisté trpí umění dramatické, ježto máme jen jedno divadlo, kteréž vydáno jest v ruce kritiky. Ostatní divadla mohou činiti jak volí: hrají, co chtějí, nikdo nehaní; hrají, jak chtějí, nikdo ani nechválí, ani netupí a co z toho pochází? divadelní švindl záležející buďto v programech aneb všelijakých reklamách. Všude samá novinka a kritika mlčí tu, kde by měla nejvíce přihlížeti, ježto za kritiky leckterý škvár nesměl by býti uveřejněn a na prkna uveden bez škody ředitelovy. Obecenstvo zvyká leccčemu, co se nám nelíbí a divadla nepřináší posléze žádného užitku.

Chtěje mluviti o hercích, zabočil jsem sice trochu stranou a to proto, abych poukázal na nutnost, že všímati si máme i kočujících společností a pak můžeme se dočkati jednou, že divadelní společnosti budou divadly, zemské pak divadlo katexochen pěsto-

vatelem pravého umění, chrámem Thalie, jakousi to akademií. Jest sice divadlo zemské prvním vztahmo k silám ale to jen, proto že jest zemské, ostatní pak společnosti závisí na libovůli obecenstva, jež mnohdy zatracuje, aniž by bylo vidělo a poznalo.

Chtějíce se dodělati samostatné musy dramatické, musíme míti také umělce, kdož by dovedli representovati umění, kdož by byli vždy s to, aby představili, co jim k podání dáno. Mnohý zajisté utrpěl spisovatel, že mu bylo jeho dráma ledabylo sehráno, líp řečeno pochováno. (Viz Osvěta roku 1872.)

Soudím tedy, že slušno udati, kdož jsou ti, kteří věnují se umění dramatickému, aby jenom jemu se oddali a je pěstovali. Z větší části posud jsou to samoukové, již, věnovavše lásku k umění, přilnou k němu celým srdcem, ač jim posavad skvělé nekynou vyhlídky. Lidé tací milují divadlo, však kéž by vždy i jemu tuž píli věnovali, kterou potřebuje! Umění dramatické jakož každé jiné vyžaduje veliké namáhání jak tělesné tak duševní a proto kdož chtějí umělci slouti, nechť dle toho se zachovají. Mnozí z mladých sil dostavše se k té které společnosti jsou toho sice mocny, aby nám něco podaly, však umění jejich jest přec jednostranné, nedokonalé, zapotřebující brusu. Zalíbí-li se herec v mládí řediteli a obecenstvu, obyčejně spokojí se s tím a hřeše na to, zanedbává sám sebe, kdežto by mohl jednou značné výše dosáhnouti. Jest tudíž nutno, aby se herec zdokonaloval a čas od času pilně studoval: že studium charakterů u herců jest nejnutnější věcí, tuším, že známo každému, nad to pak ale uvádím na paměť, že herec, má-li slouti umělcem, musí býti zároveň vzdělán dle doby své a proto uznávám a myslím, že nebude na škodu, bude-li herec skutečně vzdělán. Vzdělaný herec dovede vznésti se nad dobu svou, bude zajisté moci dobu svou tak vylíčiti jako dobrý spisovatel a takové vzdělání nesmí býti opět vztahmo k době, v které herec žije, ale i k dobám jiným. Zná-li herec toho a je-li jazyka svého úplně mocen, vyzná-li se v povahách lidských, že dovede si každou představiti duševně a ji na jevišti sám sebou tělesně i duševně reprodukovati, slouti může umělcem, jinak nelze o umělci ani mluviti. Kolik máme však takových herců? odpověď zůstanu dlužen, podávaje ji na vůli a úsudek čtenářův. Ať již máme sil takových více neb méně, nesmí nikdo upírati, že na mnoze panuje u herců ochotnictví, které často je k nevyplenění. Obecenstvo mělo by hleděti na herce se stanoviska kritiky a nedovolovati mu, aby byl ochotníkem, a potom bychom měli více dobrých herců a umělců.

Žádný nesmí se vymlouvati, že by bez protekcí nedosáhl uznání, obecenstvo zajisté by mu k tomu dopomohlo, tuším, že hlas obecenstva jest toho mocen. Vypravuje toto, nechci upírati, že herci se nesnaží, ba mnozí až příliš mnoho, leč bez výsledku a příčina leží v snaze: herec, aby byl jist výsledku dobrého svých snah, musí nejen úlohy jednotlivé studovati ale více. Každý režisér má býti tak dalece vzdělán, aby mohl herci podřízenému radu dáti. K studium dramatickému měla by býti škola jako má hudba svou konservatoř a bohdá, že snad jednou také se nám jí dostane. Škola, kde by pouze chovanci pěstovali umění dramatické, učíce se jemu jest nutnou, nemá-li umění samo býti dilettantismem.

Jaký je rozdíl mezi básníkem samoukem a básníkem učencem, týž rozdíl mezi herci

Udavše hlavní věci, jaké mají býti síly herecké, aby se mohlo dráma pěstovati, poukážeme k tomu, jak se nyní na mnoze hraje.

Komik studuje úlohu, myslí však při tom, čím by se stal více směšným, zapomínaje při tom, že ten malé cti dobude sobě, kdož se stane směšným. Víme sice, že mnozí chodí proto do divadla, aby se tam zasmáli, leč i smích musí býti v jistých mezích, sic stane se z umění komedie, jakou známe z výročních trhů a p.

Podobné studování úloh není svědectvím o přílišném nadání, jak komik trop ě žerty, tak milovník činoherní stále pláče a hekaje, jest příliš jednostranným a taková obmezenost dá se omluviti u chansonierů aneb u nás jim podobných zpěváků po hospodách. V divadle chceme se baviti uměním, v hostinci chceme však být pouze obveselováni, přirovnávajíce zpěváky šaškům. Šašek a umělec! tato dvě slova a jich význam pochopí každý, aniž by potřeboval k tomu vysvětlení. Řeknuvše o hercích, co výše pověděno, nazveme herce, jež se toho nedrží, šumařem dramatickým aneb radíme mu, aby zůstal ochotníkem, jenž hraje pro zábavu a tudíž před kritikou přísnou je chráněn, při tom však podotýkáme, že dosti máme ochotníků lepších nad umělce.

Ochotníci pak hleďtež při své zábavě se vzdělati a protož i oni nejsou vyjmuti ze studium, i oni ho potřebují, byť i pro zábavu, neboť dosud jsou nejvíce divadla ochotnická školou dramatickou.

Někdo by mohl říci, že nelze nasbírati tolik dobrých herců, neřku-li umělců, aby vyhověno bylo všem divadelním společnostem, však na takovouto poznámku dím, že není potřeba mnoho společností, aby bylo požadavkům obecenstva zadost učiněno. Kdyby dobré společnosti v počtu menším byly, lépe by se jim vedlo, nežli mnoha špatným a tuším, že by obecenstvo všude pak zavítavší k němu divadelní společnost vřeleji přijalo, kdyby jedna druhou nehonila. Příjmy společností byly by větší a plat či engagement herců vyšší a tímto způsobem mohlo by se též více od společností požadovati. Jmeno společností nabylo by větší vážnosti a následek toho pocítili bychom i v literatuře dramatické.

Kdo až posud napsal co dobrého, zajisté nedal to provozovati společnosti divadelní dříve a pak teprv zemskému divadlu a protož i spisovatelé naši, dosáhnouti-li chtějí uznání, musí pouze pracovat pro jedno divadlo. Z toho by se dalo více věcí vyvésti.

Tím-li směrem pokračovati se bude, můžeme se nadíti, že jednou budeme moci říci, že máme společnosti divadelní, jež mohou postaviti se všude a které jen slávu národa našeho rozmnoží; to bylo heslem předků našich a protož tuším i já, že nás všech.

Král blázen.

Báseň.

Z tichého krbu nedychá více
příjemným dechem plamene žár;
v pochodeň zhouby vzeplála svíce,
hořela proudem v okruhu par.
lili jsou vody, dusili temnem,
hleděli zhasnout planoucí mok,
uhasla láska v srdci ve jemném —
z víry a lásky povstává sok.

Pochodeň zhasla. Oharek doutná,
nezbývá bratr, zůstává sok;
pastýřská kde dřív zpívala loutna,
zaznívá časem zbrojenců krok:
zmizela tichost, nastala bouře,
temnota noční zkalila deň;
z lepoty krajů vzlétají kouře, —
rozum se halí v slepoty sen.

Minuly doby, neladnost vstala,
svobody duch však dřímati měl;
stolice římská vládnouti dbala,
odporně ač zvuk svobody zněl:
v takové době Čechie lkála
pustivši v zemi nesvárů proud;
tiara v zemi rozkazy slala —
s rozumem nechtíc vejíti v soud.

Královské trůny neměly klidu
chtějíce blaho v národy sít;
hledíce prospět k vzdělání lidu
musely samy k neblahu jít:
zchudly země, zpustly i trůny,
národy znaly siroby tíž;
zevzněly odvšad žalostné strůny —
ba ni Řím nebyl pokoje blíž.

Aj! tamo polí rovina,
u prostřed tichá vesnice,
všem známa tato dědina,
Přemysla rodné Stadice.
Zda povstal z hrobu kníže sám,
by vládnul znova otčinou?
proč spěchá lid v přírody chrám,
proč lomoz zavzněl dědinou? —

Pod stromu stinnou korunou
na trůnu sedí panovník,
onť tichý, mírný, pobožný —
vždyť není mečem bojovník.
Na trůnu sedí sám a sám,
kol lidem vesským obstoupen:
„Já mír a pokoj lidu dám,
mnou bude jenom vykoupen.

V té době beze pokoje,
bez krále, vládce, národu
jsem poslán, boží apoštol,
bych srovnal mnohou nehodu.
Bůh, všehomíra mocný pán,
k vám vyslal mne svou milostí,
za krále jsem já lidu dán
pro blaho jeho, a radosti.

Já hluku války nepřítel,
já lásku chci jen pěstovat,
jsem chudých pravý hostitel,
bez nádhery chci královat.
Jsem bohem poslán, dobrý pán,
i velký ctitel lidskosti,
já panovník vám nebem dán
a král jsem z boží milosti!“

Jak mluvil, lid ho poslouchal,
vždyť slovy mnohdy zklamaný;
on věřil mu, že spasitel
jest nově lidu poslaný.
Bez krále byla Čechův zem
a blázen chtěl v ní královat,
„nuž spěšte,“ volá „pojďte sem —
já budu lid svůj milovat.“

Do kraje pověst širého
se nese dále vábivá
a lidu množství bodrého
se bláznu králi klanívá.
A již král blázen má svůj dvůr,
i mnohý rytíř dvořanem,
a opěvá ho bláznů kůr
po slovu jeho plýtvaném.

A zpustly opět Stadice,
král jejich zajat, odvežen,
soud páni vyřkli mluvíce:
„Trn musí býti vytržen,
jenž by moh' zplodit různice;
od lidu nyní je zrazen,
opuštěn — klidný velice —
že chtěl být král — byl král blázen.

A. Nedoma.

Hygea.

Předehra k narozeninám otcovým od A. Kotzebua

OSOBY:

Ludmila,) děti.
Václav,)
Stařeček.

(Jeviště představuje zahradu, stranou vysoký růžový keř.)

Václav přichází s jedné, *Ludmila* s druhé strany, každý nesa malou pokladničku, hledí ji ukrýti.)

Václav (pro sebe, hledě po očku na pokladničku). Matka mi ji dala.

Ludmila (taktéž). Já ji nalezla.

Václ. Peníze dodávají jí tíže.

Ludm. Mnoho v ní stříbra a zlata.

Václ. Jako já není bohat žádný princ.

Ludm. Aj, dobré jitro, bratře.

Václ. Dobré jitro, Ludmilo.

Ludm. Co to ukrýváš?

Vacl. Co ty zástěrkou se snažíš zakrýti?

Ludm. Jen mne neprozraď a já utiším tvou zvědavost. Jsouť to stříbrňáky a dukáty, jimiž otec dobrý, milá máti, strýček a kmotr pokladničku naplnili.

Václ. Nuže viz, právě i já přináším, co jsem byl uschráněl.

Ludm. K čemu?

Václ. K čemu?

Ludm. Co se stane?

Václ. Stříbrňáky jsou pěkné, bílé, mnoho to peněz na jablka a ořechy — ano, já mám z nich velkou radost, však dnes všecko utratím.

Ludm. Aj, a proč? Smím to vědět?

Václ. Hahaha! Co mi dáš?

Ludm. Podívejme se na chytrouška; hm! já mám také tajemství: řekneš-li ty mi, tedy i já ti povím a bude všecko v pořádku.

Václ. Poslyš! dnes jsou otce narozeniny.

Ludm. Blázínku! to já dávno vím, proto radují se mnozí a mluví o tom velmi pohnuti.

Václ. Co mluvit! Nad řeč musíme ještě více, slova jsou jen pouhý dým; ano těšit se bude každý, a těšit se, přec není žádná umělost; však ukázati, že radost ze srdce pochází, musíme my dva zvláště, to, sestřičko, jest naše povinnost.

Ludm. Jak to uděláme?

Václ. Ty nepochopuješ? na místo abychom denně na naše peníze hleděli, koupíme dar, jež otci radost způsobí.

Ludm. Zcela dobře! Ano, raději chci postrádat denně po celý svůj život cukrátek. Nuže, milý bratře, nyní jest otázka: co koupíme, co by měl nejraději?

Václ. (položiv prst na nos, přemýšlí). Kožíšek z mladých beránků? ten zahřívá tělo.

Ludm. (taktéž). Aneb lenošku?

Václ. Aneb hodinky?

Ludm. Prsten zlatý?

Václ. Co myslíš? Ano, kdyby peníze stačily? to bude všecko mnoho státi.

Ludm. Zeptáme se matinky? ta jistě nejlepší uhodne.

Václ. Tedy pojďme.

Ludm. Kdo tamto přichází?

Václ. Stařeček o holi.

Stařeček (vystoupí). O dobré dítky, neprchejte! potěšte mne dárkem maličkým.

Ludm. On žebrá.

Václ. Ano, mně ho líto. Však dnes ucho své od něho odvrátím; věz, sestřičko, že dar otci je důležitější.

Ludm. (k stařečku). Dnes nemůžeme vám nic dáti, ač nás vaše bída dojímá.

Václ. Vězte, stařečku, na dnešním dni jedenkráte se otec náš narodil. Abychom tento den oslavili, spotřebujem vše uschráněné.

Stař. Tedy vidím, — ach můj osud je krutý! jak každodenně nouze má se obnovuje! Pět dětí nahých dlí na slámě, podle nich pak matka zemřelá, kde pomoc naleznu?! kde! nikdo mi nechce ani sousto dáti!

Václ. Ach, sesřičko, bolest mne nad ním velmi dojímá — .

Ludm. Též i já jsem dojata.

Václ. Dej ty své uhospodařené peníze stařečkovi, to velí srdce vnitřní hlas.

Ludm. Potom pro otce nic nezbude?

Václ. Slitujeme-li se nad stařečkem, bude to otci milejší, než kdybychom mu koupili zlato a drahokam. On sám, pln soucitu a lásky, nikoho od dveří neodehnal, a neuděláme-li dobře my, jest to vinou jeho, on nás tomu naučil.

Ludm. (dá svou pokladničku starci.) Zde vezmi a občerstvi se.

Václ. (taktéž). A také tvé.

Stař. Děkuji vám, dobré dítky! — To vám odplatím. Lidé jsou málokdy tím, jak se nám zjevují, já jsem na oko chudý — jsem však velmi bohatý, že bez daru z ruky mé žádný boháč štěstí nepocítil.

Václ. (směje se). Ha! ha! Ty bohatý? — Hůl je tvé bohatství? a snad stříbrobílý vlas?

Stař, Chci vás přesvědčiti, ulomte si každý růži tamto na keři.

Oba. Proč?

Stař. Za odměnu vám, milé dítky! důvěřujte mi, vyplňte rozkaz můj!

(Václav a Ludmila jdou ku keři, když chtějí růži utrhnout, zmizí keř a na místě jeho stojí poprsí otcovo nad nímž věnec. Stařeček promění se v bohyni Hygeu.)

Václ. Pro bůh! co to!

Ludm. Otec!

Václ. Ano, to jest on!

Ludm. (bohyni spatřivši). A tato paní?

Václ. Kde zůstal stařec?

Hygea. Stařec zmizel. Hygeou se zovu a jsem ctěna jako bohyně zdraví. Slávy, lásky, zlata — vší té marnivosti bez vůle mi nikdo neužije. Kam žezla svého nenakloním, tamť láska trpký host; komu číše své nepodám, tomuť jedem sladký mok. Na koho se neusmívám — tomu nepomůže zlato, jež pracně uschráněl; kdož k oltáři mému se nemá, slabě sedí na trůně.

Václav a *Ludmila.* Jsi-li tak mocná pan na nebesi, k lidem-li láskou plápoláš, vy slyšíš prosby naše, paní, vroucí, trvalé zdrav otci dáš.

Hygea. Aj, čeho má tu ještě potřebu? Bylť jemu osud vzácný přidělen: byl štěstím od mne dávno obsypán, vše dalo štěstí jemu, co jen má — Máť on, — co zásluhou si získal — dobrého vládce důvěru; a — co jistě není na škodu — máť ženu dobrou, šlechetnou. — Onť má všecko a co mu schází nyní? Nic! jedině aby mohl dlouho požívat. Aby nemuselo tělo ráno za to pykati, čím se večer duch bavil. Pročež má on všeho dost, jinak by měl on nadbytek. Co by však ku škodě mu býti mohlo, já mu odejmu, aby v blahu, štěstí stálém žíti mohl dlouho u vás, dítek svých.

Václ. Nuže, zůstaň u nás ty na vždy! Vykonej, cos zameškala.

Lud. Nejlepší náš pokoj tobě připravím.

Hygea. Nádhera nedává mi rozkoši; však kde cnost, tam věčně já chci dlíti, až pak mu vyprší čas. Povždy chci mu býti dobrým druhem, jáť nezamítám číše rozkoší, poskytnou-li ji radosti. Až pak jednou z toho světa loďka žití jeho odpluje, nechť žije blaze, žije na věky.

Václ. O nemluv nám o věcech vzdálených! Dlouho jesti nit sudičkou předená a láska-li vše zmůže, může také čas na uzdě míti. Ano, plyne-li čas rychle, nechť ho zdržuje a my ho sevřeme; kvítka, která láska naše otci vzdělává, nechať zalívá. O jen ty zůstaň a bdi, a pozdravuj s každým slunce východem, ostatní jest naší věcí, o to nechť se láska naše postará!

Upravil F. S.

Zenich.

Sólový výstup se zpěvem.

(Jeviště představuje venkovskou světnici. V pravo stůl a na něm krátká dýmka, tabák, sirky, šátek, hodinky s velkým řetízkem, kytice z čerstvých květin.)

Honzík (vystoupí v střevicích, punčochách, krátké nohavice jdou mi ke kolenoum, po straně má mašle z červené stužky, vestu s hustými knoflíčky, krátkou kazajku, klobouk na hlavě a ruce v kapse maje, zpívá.)

Ach není tu, není,
co by mne těšilo,
ach není tu, není,
co mne těší.

Na mou pravdu, to mi schází; náš Jirka mi to dnes zase povídal. Když jsme nakládali snopy na vůz a já stál hledě na něho, postavil se naproti mně a pravil: „Vidíš, Honzíku, já vím, že ti něco schází. Tatík ti dá statek, ale to není vše. Ožeň se! Ano, já bych se rád oženil, to je pravda, v tom leží má celá duše, ale — ale — nu — když já se stydím. —Já jsem na to již kolikrát myslil, ale všecko marně, já se neožením, proto že se stydím. Jen kdybych se nestyděl, šlo by vše jinak, můj tatík mi to vždycky říká, ale když já se — stydím a je hotovo. Já za to nemohu, že se stydím, že ne? — ne?! — (Zpívá).

Na bílé hoře
sedláček oře,
má hezkou dceru,
dej mi ji, bože!

Ano, tu mi dej! Ondyno jsem byl u Vránovic Mařenky. Když jsem přišel k nim, řekl starý Vrána: „Honzíčku, sedni si u nás!“ a já jsem si sed' na lavici u kamen. Mařenka hleděla na mne a já na ni, ale jen po očku (činí tak), ona se obrátila ke mně zády a já teprv na ni pohlížel. Je to hezká holka, ta Mařenka. Má černé vlasy a strakatou sukni. Včera byla v střevicích a já bych ji byl rád viděl v trepkách. Mařenka vzala sklenici s pivem a podávala mi ji, abych se napil, já měl žízeň, ale pít od Mařenky, to jsem nemohl, já se styděl. Mařenka se na mne podívala a zabručela: „Ty myslíš, Honzíčku, že bych tě otrávila?“ „I ne!“ povídám já, „to ne ale —“ tu jsem mlčel. „Proč ne?“ tázala se Mařenka. „Inu, Mařenko,“ zajíkal jsem se doloživ plačtivě, „já se stydím.“ „Hahaha!“ zasmála se Mařenka a spráskla rukama; „hahaha!“ smál jsem se také a starý Vrána též a smáli jsme se všichni. „On se stydí,“ zvolal starý Vrána, „jdi od něho, Mařenko!“ Mařenka šla ode mne a já, směje se, šel jsem domů. S Mařenkou nebude již nic, ona se nestydí a já se stydím.

Předešle šel jsem s pole domů, bylo to již k večeru. Přijdu na náves a potkám Kudrnovic Toničku. Tato potkavši mne, stanula. Ona mlčela a já nemluvil. Teprvé po chvíli, když jsem se byl rozmyslil, pravím k ní: „Dobrý večer, Toničko!“ „Dejž to pán bůh!“ odvětí mi ona na to a vezme mne za ruku. „Honzíčku, já tě mám ráda,“ povídala dále a usmívala se na mne jako já, když mám před sebou buchtu s mákem. „Ty mne máš ráda?“ ptám se jí, „jak je to možná, abys mne měla ráda a já o tom nevěděl?“ „Já bych to řekla,“ odpovídá ona, „ale ono to nejde, já se stydím.“ „A já také!“ zvolám já pln radosti a dám se do smíchu. „Ty se směješ?!“ upejpajíc se pravila ke mně, „já se ti nikdy nesměji.“ Zatím došli jsme jejich stavení. Sedneme si na lávku. Ona nemluvila, já mlčel. Chtěl jsem ji vzít za ruku, již jsem ruku natahoval, ona se na mne podívá a já honem ruku strčil do kapsy. „Honzíčku, máš mne rád?“ táže se mne znova. „Já se stydím!“ dím na to. Ona ale na to nic nedbala, vzala mne kolem krku a já křičel: „Ale já se stydím.“ Konečně mi dala hubičku a chtěla ode mne. Já to nemoh' udělat, ač mne ona prosila. „Zavři oči, když se stydíš.“ Já zavřel oči a dal jsem jí hubičku — na nos! Ona se dala do smíchu a já do pláče. (Pláče.) Když na to pomyslím, musím plakat. — Dlouho jsme spolu seděli, Tonička pak počala zpívat: (Zpívá.)

Jaké to orání
bez pluhu, bez koní,
také milování
bez hubiček.

Já myslil, že milovat se může a že není při tom zapotřebí hubiček. Já myslím a jiný myslí jinak. Než co na tom! Jen kdybych se nestyděl, já bych se již oženil ale takhle to nepůjde. Tatík mne zase teď posílá k Verunce. (Jde k stolu.) Aha, již mi všecko uchystali, nyní mám se jen připravit. Já se připravím. (Vezme hodinky, dá je do kapsy a

zapne řetízek.) Ty hodinky cvakají hlasitě jako mé srdce, když cítí ženštinu. I upokoj se, ty mé srdíčko! Jen kuráž a bude dobře. (Uváže si šátek na krk.) Mašli si udělám pořádnou, na tu se mi bez toho Verunka dobře podívá. — Já bych se rád oženil, mne to těší, ale jen se nestydět! Jak jen s ní promluvím, když mne nezná? budu-li se před ní stydět, nesvedu ničeho a mohu se navrátiti domů zase ve zdraví, jako jsem byl přišel.

Kytici mám také, tu jí daruji, jakmile vejdu do jejich stavení. Tatík mi povídal, abych dělal chlapíka a což ním nejsem? (prohlíží se.) Jsem kapitální chlapík a ještě více, já jsem Honzík. Když vstoupím do sednice, nechám klobouk na hlavě, jak to v Praze ti větroplachové činí, přijdou-li někam. Potom se otočím několikrát na podpatku, to já také umím. (Učiní tak.) Řeknu pantátovi a panímě „servus.“ To řeknu. Františk Koukalovic, když přijde domů na vagace, také to říká každému a já to řeknu též. Panímáma se bude divit, ona bude myslit, že jsem studoval a já bych ještě moh', kdybych se nestyděl. Na to půjdu k Verunce a řeknu jí „Gut heil!“ a „Nazdar!“ Slyšel jsem to v Praze také říkati a potom jí řeknu zcela krátce, že se stydím. — Tak, tu to máme, zase se stydím. Já se ještě zblázním pro samý stud, ale ono to půjde a musí to jít. Padnu před ní na kolena, zvolám: „Má fialo, ty's mou!“ Kdo potom řekne, že se stydím? Jako jedna fiala budu ženichem a můj tchán se zblázní radostí, až mne uvidí. Hezké je to, ale já se stydím a proto Verunka se nesmí stydět a tatík mi povídal, že jest stydlivá.

Bude-li se stydět, půjdu k Toničce. Předešle řekla, že mne má ráda, dnes si mne vezme. Tatík neřekne nic, jemu vše jedno, ať si vezmu Mařenku nebo Toničku, jen když se ožením. Nyní mi ale něco napadá: chci-li si vzít Toničku, nepotřebuji jít k Verunce. Verunka má sice o 30 korců více, ale já se jí stydím a s Toničkou již to půjde lépe. Přitisknu ji k sobě, zmáčknu ji, až vzdychne a potom řeknu: „Má Toničko, já tě mám —to už víš, že se stydím.“ Ona mne chytne, povede mne k svému tatíkovi, jakž již povídala, ten nám požehná a bude hotovo. To bude líp, než abych šel k Verunce. Verunka je cizí, Toničku znám a té se již nebudu mnoho stydět. (Zastrčí si kytici za ňadra.) A teď ještě dýmku! (Nacpává si a zapáliv si, kouří.) Dnes to jde samo, že mám kuráž; jen ale ať na mne u Toničky pes neštěkne, sic ztratím kuráž a nebude z námluv nic. Já vidím, jak již jdem' s Toničkou k panu faráři, on se mne ptá na věrnost a lásku, ale já mu musím říct: „Velebný pane, oddejte nás rychle. Chci být ženichem a mužem, ale já se stydím.“ (Odchází.) Mám — nemám — mám — jen kdybych se nestyděl!

S. Hradčanský.

O vlasaticích.

Besední čtení.

„Et tu mi fili!“ zvolá mnohý, komuž dostane se čtení toto do rukou. „I ty můj synu!“ řekne týž, „ty také píšeš o těch vlasaticích či kometách?“

Ano i já umínil jsem si něco napsati o kometě, aby i od mne bylo jednou něco zaznamenáno, až my již hníti budeme, ne, až budeme my v lůně matky země odpočívati. Chci se státi účastným jednou slávy pisatelů o té letošní kometě, která dá dlouho na sebe čekat a ty, milý čtenáři, řekneš, obdržev list tento k rukoum, ten měl pravdu, kdo to psal, že řekl, že nebude roku tohoto konec světa. Kdyby se nám již byla kometa ukázala, neměl bych proti tomu ničeho, že onen učený pán řekl, že přijde v brzku konec světa, ale my ani on dosud nevidíme žádné komety, aniž dosud objevila se na nebi znamení v evangeliu připovězená: slunce dosud svítí a to někdy až příliš mnoho, mámeť za za našich dní znamenitá horka; hvězdy dosud vydávají světla a zdá se, že jsou dobře na nebi přibity aneb přiklíženy, že nechtějí ještě padati; měsíc dosud nenasytil se pohledu na zamilované a proto jim svítí na cestu. Nic nezvěstuje nám blížící se soudný den, jen toliko my pořád o tom mluvíme, aniž bychom byly proroky a věřte, kdyby v mé moci to leželo, zajisté bych ten svět rozkopal, proto že lidé mluvíce stále nesmysly sami tomu chtějí.

Než pokud ještě nevyhasnou vzpomínky na kometu, dokud v nás marnivá úzkost sídleti bude, promluvíme něco o kometách, abychom buďto zarmoutivše aneb poveselivše se, poznali hloupost naši či moderně řečeno, svou úplnou dospělost rozumu svého, který by již rád sám předpisoval pánu bohu.

Komety jsou hvězdy s velikým, dlouhým světlým ocasem a ne tudíž těla nebeská s ocasy, neboť následkem toho bylo by každé tělo s ocasem kometou a následovně medvěd, lev a jiných takových více. Komety jsou hvězdy mající své od věků vyměřené dráhy k běhu svému, jež ukazují se nám čas po čase, abychom uviděvše je na nebi uznali, že nejen na zemi ale i na nebi změny jsou možné.

Mají-li své určené dráhy, mají zeměměřiči špatnou výhlídku do budoucnosti, neboť v nebi jich nebude potřeba, aby hvězdám dráhy vyměřovali a proto žehnám tomu, kdo mne přemluvil, že jsem nešel na českou techniku, na které bych se německy nebyl naučil a musel bych poslán býti někam do Němec k Čáslavi, abych se stal řádným občanem.

Komety ukazují se na nebi a my vidíme je na zemi a proto nebude s místa, roztřídíme-li si je na nebeské a pozemské. Obojí komety jsou důležité, majíce stejné vlastnosti. Každá z nich je hvězdou, obojí jsou těla hmotná a protož jsou si podstatí rovná.

Každá z nich se leskne a svítí, brzy těm a brzy oněm. Každá má ocas nebo-li ohon, ať již kratší neb delší, na tom nezáleží, my držíme se vlastností všeobecných a ne výminek. Pozemské i nebeské komety mají své zvláštnosti, po každé z nich utkví něco v mysli lidu; každá je příčinou něčeho, jakož i každá věští nám to neb ono.

Není ani jediného roku, aby kometa nehrála své úlohy. Ku každým svátkům vánočním vidíme množství papírových komet na jeslích a ty nám ihned uvádí na mysl onu, která ukazovala mudrcům cestu do Betléma, dříve již upoutavši na se pozornost východních hvězdářů.

Táž svítila a mudrci pravili, že ten k jehož kolébce ukazovala, musí býti něčím zvláštním: kladli již tehdy v objevení komety jakousi předtuchu či znamení něčeho budoucího; že taková kometa znamená veliké věci, vysvíta, že jest sama velikou.

Podobných zjevení se komet máme v historii více, každé připisováno něco a víry té nedržel se pouze lid obecný, neučený ale i lidé a páni vznešení, jakž nám svědčí staří letopisové vypravujíce následující: Na nebi zjevily se najednou dvě komety, jedna větší, druhá menší, kteréžto spatřiv král Ladislav, modlil se ku pánu bohu; neb ty hvězdy ocasaté neokazovaly se prý nikdy k dobrému.

Z toho nám jde, že i my nechybujeme, klademe-li nějakou víru v kometu, však že svět rozboří někdy, tomu nemohu věřit. Pamatuji se na kometu, která ukazovala se také v Praze, co ta znamenala, zda ztrátu Lombardie či nic, o tom nechť učenější promluví. Velice se divím, že žádná kometa nebeská nepředpovídala Sedan, Králové Hradec, Custozzu a podobné. Možná, že byla někde návštěvou aneb že ambrosií bohův se opivší vyspávala opičku a na nás pozemšťáky zapoměla. Jest to důkazem ale zároveň, že i na nebi musela se stát nějaká změna, jakýsi převrat, zvítězil-li tam kommunismus, republikanism, germanismus a jiný „nism“ o tom nás nedošla zatím ještě žádná telegrafická depeše poněvadž jsme s nebem v nepřímém spojení.

Jednou se mi stalo, že jsem měl zjevení. Ukázala se mi ve snu kometa a praví: Tobě se zjevuji, abys měl znamení, že se něco stane, papež bude neomylným. Potom zmizela a neukázala se mi více a proto ihned napřed jsem věděl, že s vyrovnáním nebude nic, neboť se mi kometa nezjevila. Od těch dob věřím v komety a má víra jest příliš hluboká, nedá se snadno zvrátiti.

Ondy jdu po ulici a hledím k nebi, abych pozoroval, zda již někde uzřím kometu předpovězenou a šlápl jsem kometě na — šaty. Nedivte se, že na šaty, stalo se to v skutku. Byla to hvězda lesklá, plná talmudového zlata a nového stříbra a na hlavě měla ohon, ne jak se člověk splete, žiňon. Možná, že v nebi jmenují „žiňon“ to co my ohon. Kráčela v mysli popnutá, vědělať, že něco znamená, vědělať, že jest symbolem něčeho; že symbolem hlouposti a nadutosti nemanické, o tom, tuším, neměla ponětí, ale že měla sebevědomí, dokazoval její jistý krok. Za ní táhl se ocásek, byl také krásný jako kometa. I on měl plno na sobě zlata, že byl moderně nafintěn, doufám, že nedlužno připomenouti.

Taková kometa jest pouze časová a má již svá znamení a své věřící. Mnohý jí věří a běhá za ní, až pozná, že ho klamala; jiný

běhá dlouho, až musí ustoupit z cesty jinému. Mimo tuto časovou kometu pozemskou máme historické komety pozemské, jichž též poznal svět nemalý počet.

Čechy jsouce vůbec nevěře nakloněni málo kometám věřili a proto snad stalo se, že u nich nemáme historických komet.

Semiramis byla zajisté první kometou, jež přinesla zemím zlo. Věštila války a boje. V českých dějinách ale nepotvrzených, nespolehlivých máme také sice Vlastu a Šárku, ale ty nikam toho nedovedly, byvše v brzku lesku svého pozbaveny. Za to však národ francouzský měl komety, my připomeneme pouze milostnici královu, věhlasnou Pompadourovou. I Řím za času vlády papežské měl taková jako Lucrecia Borgia a více. Ještě více bychom komet takových připomenuli, ale příliš mnoho příkladů škodí. Exempla trahunt!

O časových kometách mohli bychom napsati celé knihy jak o našich tak cizích; jest jich v každém století hojný počet.

Tyto všecky komety jsou konkretní ale máme ještě komety abstraktní. Jsouť pak tyto horší prvých, neboť první vidouce můžeme se jich straniti, kdežto druhé oku neviditelné, toliko smyslům pochopitelné jsou škodnější, že nepoznávajíce jich hned dříve jich cítíme. Abstraktní komety jsou krutější. První takovou kometou byla Mojžišova theokratia (bohovláda), níž dovedl on své Židy voditi, jak chtěl. Druhá jí následující byla monarchia (samovláda), jinou vidíme v Persii od Řeků a nás „libovláda" zvanou. Podobná byla oligarchia v Řecku, hrůznější anarchia v Německu před Rudolfem Habsburkem. V celém středověku ukazovala se, z Říma vycházejíc, hierarchia, kteráž neznala mimo sebe ničeho. Dlouho utiskovala kometu na blankyt národu k vzletu se připravující, svobodu. Haeresiarchia, jak bychom nazvali kometu v Čechách za Husa se zrodivší a po dlouhá leta v Evropě panující a Římem samým nenáviděnou a snad haeresiarchia zvanou, dlouho Řím strašila. Assebeia athénská byla Řekům tolik jako haeresiarchia Římu. Inkvizice byla také kometou děsící ubohé Španěly.

Novomodní komety jsou dosti hojné, mámeť jich několik a i ty sluší býti jmenovány. První z nich byla centralisace a konstituce, jiná federace, později na prknech dějiště se objevivši máme komety: demokratia, internationalia, kommuna pařížská, republika, Germania (scilicet Borussia), a jiných více jako declaratio a t. p.

Každý soudný čtenář pozná, že komet je veliké množství a že vysvítá z toho, že mluví-li se nyní o jakési kometě, že třeba nemusí to býti zrovna kometa nebeská, ale nějaká pozemská aneb abstraktní kometa, ta jest jistější nežli jiná.

Nám však ze všeho toho jde jedno naučení, abychom se již napřed komet nebáli, ale doufali, že nám také něco dobrého přinésti mohou, ku př. vyrovnání, hodně peněz a t. d.

Tobě však, čtenáři můj, pravím, abys nevěřil ještě na konec světa, mámeť snad antikristy, ale slunce dosud svítí, hvězdy nepadají a domy všeho druhu jako hostince, divadla, kriminály se staví.

Kometa nám nerozbije svět, ona počká ještě, až bude národní divadlo postaveno, aby měla víc k rozbití.

E. F. S.

Zprávy a dopisy.

Z Prahy. (České divadlo.) V pondělí dne 5. t. m. měla pí. Seifertová svůj příjem, k němuž si zvolila „Šantalu." Obecenstvo se dostavilo v hojném počtu, ač počasí bylo pochmúrné a pí. beneficiatka byla uvítána květinami a potleskem při svém vystoupení. „Šantala" bavil obecenstvo jak vždycky, obzvláště potleskem odměněny byly volby v Uhrách, při nichž přišlo k tělesné výplatě, rovněž tak i všecky politické narážky byly přijaty. „Šantala (p. Šamberk) a Jozífek (p. Mošna) závodili spolu, oba byvše četným potleskem odměněni a po scéně voláni. P. Frankovský, jehož jsme viděli brzy v husarských šatech, brzy jako baletního mistra z Paříže a opět jako zpěvačku „Lauru di Roma" osvědčil opět své všestranné nadání, ježto vskutku úlohu svou dobře podal. „Šantala," který letos byl snad teprv dvakrát provozován, líbí se obecenstvu, ač jest to práce domácí a formou „Jiříkovu vidění" podobná; celý děj zpočívá v slovech „všude dobře a doma nejlíp" proveden jsa většinou politickou tendencí naší doby. No-

vinka „Z otcovské lásky“ líbila se taktéž, zvláště vynikl p. Frankovský, k němuž řadíme p. Puldu a sl. Čermákovou. S.

Z Vodňan. V neděli dne 11. t. m. provedli žáci třetí třídy občanské školy za řízení jich učitele p. Fr. Čerycha divadelní představení, jehož čistý účel na zakoupení učebných pomůcek věnován byl. Program představení sestával z čtyr oddílů a sice: Niklot, poslední kníže neodvislý polabských Slovanů. Báseň od Č. Furcha, kterou V. Martan dobře přednesl. Na to následoval dramatický šprým „Hájkova kronika“ od V. Hausmanna. Hrající drželi se statečně, jmenovitě Richtr, F. Soukup z Vodňan, kteří vůbec nenuceně si počínali, se líbili. Následující kus „Dva přátelé a jediný kabát“ sehrál se slušně. Fraška jmenovaná musí líbiti se každému, pakli je dobrá souhra. V kuse onom líbil se nám nejlépe Fr. Mašek a L. Vondráček, oba z Vodňan, K. Seitlot ze Záby. Také L. Pytlík a C. Černý z Vodňan a A. Soukup ze Střelohoštic drželi se statečně. K závěrku přednesl Fr. Brož z Bystřice Sedmihradské „Dědouška,“ dramatický výjev s dobrým výsledkem, který by jinak ještě silnějším orgánem přednášejícího zvýšen byl. Závěrečný zpěv jakož i vycházející měsíc, ostatní mašinerie a bengalské osvětlení zvýšily scénu poslední. Po ukončení divadla byl potlesk bouřlivý; jednotliví malí dilletanti byli voláni, což bylo jim odměnou za zdařilou jich hru. Hrubý obnos obnášel 51 zl. Druhý den na to uspořádal se hrajícím žákům výlet do blízkých lázní a za jich příčinění hojně častováni byli. — Zdejší ochotníci uspořádají v neděli, študující opět o týden později, ve prospěch dubských pohořelých divadelní představení, k němuž veselohru „Mravenci“ od J. Kolára si obrali.

Z Vídně. (Spolek „Záboj.“) Dne 4 t. m. provozoval náš divadelní odbor Palatův dramatický žert „Také kousek aliance“ a na to frašku „Dva přátelé a jediný kabát.“ Ačkoliv souhra v obou kusech dobrá byla, musíme přece na provedení jednotlivých úloh upozorniti. Výrážka (p. V.) přispěl mnoho dobrým nastudováním své úlohy k zdařilému provedení a překvapil nás nelíčenou přednáškou nad míru, začež se mu také od obecenstva trvalým potleskem odměny dostalo. Taktéž i „mlynářka“ (sl. P.) získala si nemenší pochvalu. Mařenka (sl. J. ml.) postrádala dřívější živosti a neumíme si chladnost a nechuť, jakou ona při dnešní hře jevila, vysvětliti. Slavík (p. M.) by obstál, než jeho čerstvá řeč vadí mnoho dobré přednášce; to samotné musíme i „Strakovi“ vytýkati, doufáme ale, že tyto malé překážky snadno se dají odstraniti Kvíčala (p. M.) nepodal nám obraz českého lesníka. Při „Dva přátelé a jediný kakát“ dlužno mi o Štěbetkové (pí. K.), která každou úlohu vždy zdařile provede a i tentokráte provedla, pochvalně se zmíniti. Ne tak o Světelském (p. F.), ač jeho hra dobrá byla, očekávali jsme od něho, routinovaného herce, něco více. Karel (p. H.) dává nám naději na dobrého herce a maličkosti, které sem a tam ještě vadí, dají se napraviti, protož „s chutí!“ — Ferdinandovi (p. S.) nedostávalo se smělosti a pak ten slabý hlas! Jen s kuráží a hlasitě, neboť my u dveří málo slyšíme; ostatně jeho pilnost a vůle jest chvály hodna. Tím více nás ale překvapil Lokýtek (p. R.) Vystoupení jeho bylo velmi zdařilé, jenom pokračujte a ono to půjde! Také Matěj (p. M.) a Přísný (p. Z.) dovedli přednáškou a dobrým prozkoumáním svých úloh pozornost obecenstva na se poutati. My voláme všem „na zdar.“ Pro den 25. srpna určená jest: „Opička z besedy“ a ku konci příštího měsíce odbývá spolek valnou hromadu. Ch.

Z Lysic na Moravě. (Letopis ochotnického divadla. Dokončení.) Od počátku našeho samostatného divadla dávali jsme dvacet šest představení a sice: Dne 18. dubna 1870 „Lakomec“; 8. května „Zazděné okno,“ „On je nemocen;“ dne 6. června „Strakonický dudák“; 5. července „Vrahové městě“; 14. srpna „Divotvorný klobouk“; 2. října „Čech a Němec“; 30. října „Byl v Paříži,“ „Stehlík Strnadem,“ „Jeden z nás se musí oženit“; 20. listopadu „Ošklivá paní“ a „Nalezenec“; 26. prosince „Omylové světem vládnou,“ „Hádka pro nic za nic;“ 1. ledna 1871 „Sedmý den před svatbou,“ „Kleveta,“ „Také kousek aliance“; 22. ledna „Světnice v záloze,“ „Vychovatel v čepci,“ „Osudný den fidlovačky“; 12. února „Veselý švec,“ „Frajtr Kalina,“ „Selské námluvy“; 12. března „Ouklady a láska“; 10. dubna „Loupežníci,“ 7. května „Jeden z nás musí se oženit,“ „Za živa mrtví manželé,“ „Osudný den fidlovačky“; 29. května „Lhář a jeho rod“; 5. července „Zmatek nad zmatek“; 3. září „Statek Lhota“; 1. října „Osudné dostaveníčko,“ „Damoklův meč,“ „Francínkovy námluvy“; 12. listopadu „Lakomec“; 26. prosince „Chudý písničkář“; 14. ledna 1872 „Vyhraný ženich,“ „Dobré jitro“; 3. března „Bankrotář“; 1. dubna „Útěk do Afriky,“ „Dali se do novin,“ „Chce mít equipage“; 2. června „První oběd“ (sólový výstup), „Tatínkovy juchty“; 29. června „Posvícení v

Malčicích,“ „Oba lichváři.“ — Nyní nám zbývá zmíniti se ještě, k jakým účelům jsme veškeré příjmy vynakládali. Mimo vydání s každým představením spojené, darovali jsme několik zlatých do pokladnice chudých, 10 zl. Černohorským pohořelým, skoro 5 zl. na prapor zdejšího veteránského spolku „Ludvík,“ 20 zl., pro povodní postížené bratry v Čechách; z ostatního se zbudovalo celé jeviště, 6 dekorací na plátně malovaných, lavice a sedadla pro obecenstvo, lampy, něco šatstva, knížky divadelní; mimo to odbíráme od 1. července m. . „Mor. Orlici“ a od 1. března t. r. tento ctěný list, z něhož mnohé poučení, vědomosti a zkušenosti k zvelebení a ušlechtění divadla čerpáme.

Vý os našich her jest při nízkém vstupném dosti s élý; přece však mohl být ještě skvělejší, kdyby místnost naše aspoň tak prostranná byla jako u sousedních ochot. divadel, neboť nejenom že herci při každé hře velkých nesnází zakoušeti musí, nýbrž také že divadlo značnou újmu trpí častým bouráním a stavěním jeviště a že mnozí, kdvž za příznivého počasí při návalu obecenstva v tlačenici sedět musí, nemají více chuti po druhé do divadla přijíti. Jaká však pomoc pro nás? kde není, smrt nebere.

Všem těm, již k zvelebení divadla našeho buď radou neb jakýmkoliv způsobem přispěli, vzdáváme vřelé díky.

Po celý čas trvání divadla našeho bylo nám mnohou hořkost zakoušeti a právě tato hořkost byla pro nás sladkým vědomím, že počet pracovníků na národa roli dědičné rozmnožen, že základ ku pěstování dramatického umění v městysi našem omladinou položen a že svorná, jednomyslná snaha nad všelikými překážkami konečně zvítězí. Protož ať se nepřátelé snaží jak chtějí, jen když svornost bude, nic nezmohou.

Vytrvalé svornosti voláme: „Na zdar!“

J. E. V.

— *Nové divadelní hry* zaslané vydavatelstvu „Divadelního ochotníka“: Zkamenělé srdce. Charakterní obraz ve 3 jednáních od J. Špindlera. — Metamorfosy. Veselohra ve 3 jednáních dle C. A. Görnera, přeložil F. Sk. Stejskal — Lažanský. — Jako na zemi tak i na nebi. Veselohra ve dvou odděleních od Rodericha Benedixe. Přeložil F. Sk. Stejskal Lažanský. — Fabrikant. Činohra ve 3 jednáních od E. Souvestrea. Z Devrientova vzdělání přeložil J. L. T. — Hra světa. Činohra ve 4. jednáních dle K. Huga. — Rváč, Práč, Dráč. Veselohra v 1 jednání od Darvignyho. — On snědl mou večeři. Fraška ve 2. jednáních od J. Juina. Přeložil H. K. Grunert. — U jezera. Operetka ve 3 jednáních od J. Preise Javorského. — Černá pečeť. Veselohra v 1 jednání dle Št. od J. Rennera. — Lesní panna. Česká pověst ve 3 jednáních od J. Rennera. Poslední dvě hry psány jsou pro dětská představení.

— *Německá plodnost.* Ředitelstvu vídenského dvorního divadla zadány od 1. září 1871 až do 28. června t. r. (tedy ne zcela za jediný rok) 1292 kusy divadelní. Z těch bylo pouze 12 přijato ku provozování. 1280 kusů vráceno. Tedy alespoň všecky kusy byly čteny a spisovatelům dána odpověď. U nás spisovatelé často čekají tři leta na odpověď a po třech letech kus ještě není přečten.

Repertoir král. zemského divadla v Praze v měsíci srpnu od 1—15.: 1. Chňap, Lap, Šňůra. 2. Karla XII. navrácení se do vlasti. 3. Sněhulák. 4. Karla XII. navrácení se do vlasti. Chňap, Lap, Šňůra 5. Santala (bnf. pí Seifertové). 6 Santala. 7. Z otcovské lásky. Veselohra na mostě Vražda na uhelném trhu. 8. Sněhulák. 9. Hafani (bnf. p. Seiferta.) 10. Hafani. 11. Galejní otroci. Hafani. 12. Strakonický dudák. 13. Svatojanský dvůr (bnf. p. Poláka). 14 Z otcovské lásky. Kdo je otcem. 15. Žižkův meč. Santala.

Repertoir ochotnických divadel v měsíci srpnu od 1—15.: Dne 11. srpna v Kostelci nad Orlicí „Na rozcestí,“ „Tatínkovy juchty“; v Žebráce „Rozpustilí kluci ve škole“; v Poličce „Zmeškal hodinu,“ „Na rozcestí“.

Dne 12. srpna v Holicích „Klín klínem,“ „Na zdar,“ „Damoklův meč“.

Dne 14. srpna v Plzni „Čech a Němec“; v Písku „Jen žádný sněm.“

Dne 18. srpna v Smiřicích „Deklarant“; ve Veltrusích „Dejte mi čamaru“; ve Světlé „Tak se chytají vrány.“

Dne 25. srpna v Ivanovicích (na Moravě) „Otec Palacký,“ „Tatínkovy juchty“; v Benešově „Pašerové“.

Dne 1. září v Táboře „Záviš z Falkenštejna;“ ve Vodňanech „Mravenci.“

„**BESEDNÍK**“ vychází vždy 1. a 15. každého měsíce a předplácí se

pro Prahu:		*mimo Prahu poštou:*	
na čtvrt roku	— zl. 80 kr.	na čtvrt roku	— zl. 90 kr.
na půl roku	1 zl. 50 kr.	na půl roku	1 zl. 70 kr.
na celý rok	3 zl. — kr.	na celý rok	3 zl. 40 kr.

Jednotlivá čísla po 15 kr.

Odpovědný redaktor: Jos. Mikuláš Boleslavský. Vydavatel Ed. F. Schmidlelchner.
Nákladem a tiskem Mikuláše a Knappa v Praze, v Karlíně.

